

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování

Koncepce restaurování sochařských děl, význam, vývoj a možnosti její formulace

Restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele na Malé

Straně v Praze

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Petra Hečková, Ph.D.

Vypracovala: BcA. Blanka Veselá

Litomyšl 2024

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Blanka Veselá**
Osobní číslo: **R21023**
Studijní program: **N0222A310001 Restaurování a konzervace děl hmotného kulturního dědictví**
Specializace: **Polychromovaná a nepolychromovaná sochařská díla**
Téma práce: **Koncepce restaurování sochařských děl, význam, vývoj a možnosti její formulace; restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele na Malé Straně v Praze**
Zadávací katedra: **Ateliér restaurování kamene**

Zásady pro vypracování

Praktická část diplomové práce bude spočívat v komplexním restaurátorském zásahu prováděném na pískovcové soše sv. Jana Nepomuckého, vytvořené Brokoffovskou dílnou patrně v roce 1715. Dílo se nachází u kostela sv. Jana Křtitele "Na Prádle" na Malé Straně v Praze, kam bylo v roce 1938 přesunuto z apsidy rohového domu čp. 310 dříve stojícím na Karlově náměstí. V práci bude představen restaurátorský zásah včetně restaurátorského, chemicko-technologického a umělecko-historického průzkumu a podrobné dokumentace zásahu.

Teoretická část diplomové práce se bude v obecné rovině věnovat koncepci restaurování sochařských děl a jejímu významu v kontextu současné restaurátorské praxe. Diplomová práce se zaměří na vývoj pojmu *koncepce restaurování*, zejména ve vztahu ke kamenosochařským dílům umístěným v exteriéru, a obecněji k nemovitým kulturním památkám. Popíše proměny chápání tohoto pojmu, jeho užíváním ve vybrané literatuře, a to jak z historického hlediska, tak v pracích jednotlivých autorů. Analýza literatury a památkové legislativy bude sloužit jako podklad pro diskusi směřující k definici pojmu koncepce restaurování a jejich náležitostí pro současnou památkovou praxi.

Práce budou probíhat pod dohledem pedagogů restaurátorů. Postup prací bude průběžně konzultován s přidělenými konzultanty a externími specialisty. Použité postupy a technologie budou voleny na základě zkoušek. Při realizaci diplomové práce bude dodržen následující harmonogram dokončování dílčích úkolů. Dodržování harmonogramu bude součástí závěrečného hodnocení práce.

Harmonogram:

Po ukončení zimního semestru budou vedoucímu a konzultantům prezentovány výsledky průzkumu a rešerší literatury k danému tématu. Dokončená textová část bude ve finální podobě předána vedoucímu práce, vedoucímu ateliéru a konzultantům nejpozději jeden měsíc před oficiálním termínem odevzdání práce. Restaurování bude dokončeno a předáno vedoucímu práce včetně kompletní textové, grafické části (zákresy, tabulky) a náhledů tiskové kvality fotodokumentace, nejpozději 14 dní před oficiálním termínem odevzdání práce (elektronická podoba). Finální podoba diplomové práce bude k závěrečné revizi (v elektronické podobě) doručena vedoucímu týden před oficiálním termínem odevzdání práce.

Vedoucí práce: Mgr. Petra Hečková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Petr Skalický

Konzultanti z oboru chemické technologie: Ing. Karol Bayer

Vedoucí ateliéru: doc. Mgr. art. Jakub Ďoubal, Ph.D.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- **Základní:** Viñas S. M. *Contemporary Theory of Conservation*. Oxford, 2005.
- **Základní:** *Didaktické návody (vydáno v rámci projektu DOCEO PRO CULTURA)*.
- Henry, A., ed. *Stone conservation, principles and Practice (vybrané kapitoly přeloženy v rámci projektu DPC)*. Donhead Publishing Ltd. 2006.
- **Základní:** Price C., Doehne E. *Stone conservation (vybrané kapitoly přeloženy v rámci projektu DOCEO PRO CULTURA)*. The Getty Conservation Institute, Los Angeles, 2010.
- **Doporučená:** Suhomel, Miloš. *Záchrana kamenných soch*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1988.
- **Doporučená:** Suhomel, Miloš. *Záchrana kamenných soch, Díl 2*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1990.
- **Doporučená:** Zelinger J. a kol. *Chemie v práci konzervátora a restaurátora*. Academia Praha, 1987.
- **Doporučená:** Ďoubal, J. *Kamenné památky Kutné Hory: restaurování a péče o sochařské památky (vydáno v rámci projektu DPC)*. Univerzita Pardubice, 2015.
- **Doporučená:** Torraca, G. *Lectures on materials Science For Architectural Conservation*. GCI, Los Angeles, 2009.
- **Doporučená:** Ďoubal J. a kol. *Sádrové odlitky: restaurování a péče o sádrová díla*. Univerzita Pardubice, 2020
- **Doporučená:** Šimůnková E., Bayerová T. *Pigmenty*. STOP Praha, 1999.
- **Doporučená:** Henry A., ed. *Principles and Practice (Polychrome Stone by Christopher Weeks: s. 237-255)*. Donhead Publishing Ltd., 2006.
- **Doporučená:** Koller, M. *Probleme und Methoden der Retusche polychromer Skulptur, in: maltechnik Restauro 85 /1979, s. 14-40 (přeloženo v rámci projektu DPC)*.
- **Doporučená:** Kopecká I., Nejedlý V. *Průzkum hist. materiálů, analytické metody pro rest. a pam. péči*. Grada Pub., 2005.
- **Doporučená:** Knoepfli A., ed. *Reclams Handbuch der Künstlerischen Techniken*. Stuttgart, 1990.
- **Doporučená:** Slánský, B. *Technika malby*. Praha, 2003.
- **Doporučená:** Slánský, B. *Technika v malířské tvorbě (malířský a restaurátorský materiál)*. Praha, 1976.
- **Doporučená:** BRANDI, C. *Teorie restaurování*. Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2000.
- **Doporučená:** Kubička R., Zelinger J. *Výkladový slovník malířství, grafiky a restaurátorství*. Grada, 2004. ISBN 0-247-9046-7
- **Doporučená:** BUYS, S a OAKLEY V. *The conservation and restoration of Ceramics*. Oxford 1993

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Petra Hečková, Ph.D.
Katedra humanitních věd FR

Datum zadání diplomové práce: **11. listopadu 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **22. května 2024**

L.S.

Mgr. BcA. Radomír Slovik
děkan

---

doc. Jakub Ďoubal, Ph.D.
vedoucí ateliéru

V Litomyšli dne 21. května 2024

Prohlašuji:

Práci s názvem Koncepce restaurování sochařských děl, význam, vývoj a možnosti její formulace, Restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele na Malé Straně v Praze jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnici Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Litomyšli dne 21. 5. 2024

Blanka Veselá

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí práce Mgr. Petře Hečkové, Ph.D. za její přívětivý přístup, cenné připomínky a nekončící trpělivost. Vělký dík patří také vedoucímu ateliéru doc. Mgr. art. Jakubu Āoubalovi, Ph.D. za podnětné konzultace i za motivaci k hlubšímu studiu daného téma.

Děkuji za ochotnou spolupráci Ing. Karolu Bajerovi z Katedry chemicko-technologické a ráda bych také poděkovala všem dalším konzultantům. Zvláštní dík pak patří celé mé rodině a přátelům za obrovskou podporu v průběhu celého studia.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na vývoj pojmu *koncepce restaurování*, zejména ve vztahu ke kamenosochařským dílům umístěným v exteriéru, a obecněji k nemovitým kulturním památkám. Seznamuje s různými pohledy na chápání tohoto pojmu, jeho užíváním ve vybrané literatuře, a to jak z historického hlediska, tak v pracích jednotlivých autorů. Analýza literatury a památkové legislativy slouží jako podklad pro diskusi směřující k definici pojmu koncepce restaurování a jejích náležitostí pro současnou památkovou praxi.

Druhá část práce je věnována komplexnímu restaurátorskému zásahu na soše sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle, na Malé Straně v Praze. Restaurátorský zásah je představen ve formě zkrácené restaurátorské zprávy, která obsahuje průzkum a jeho vyhodnocení, stanovenou koncepci restaurování a záznam postupu provedených prací, včetně použitých technologií.

Klíčová slova

Koncepce restaurování, metody památkové péče, památková legislativa, Brokoff, sv. Jan Nepomucký.

Title

The Concept of Sculpture Restoration: Significance, Development, and Possibilities of Its Formulation; Restoration of the Statue of St. John of Nepomuk at the Church of St. John the Baptist in Malá Strana, Prague

Annotation

The thesis deals with the development of the czech specific term *concept of restoration*, particularly in relation to stone sculptures located outdoors, and more generally to immovable cultural heritage. It acquaints the reader with possible perspectives on understanding the term, its usage in literature, both from a historical standpoint and in the work of individual authors. The analysis of literature and heritage legislation provides a basis for the discussion aimed at defining the concept of restoration and its attributes.

The second part of the thesis is dedicated to a restoration intervention carried out on the statue of St. John of Nepomuk near the Church of St. John the Baptist in Prague. The restoration intervention is presented in the form of a structured restoration report and includes an examination of the artwork, the established restoration concept, a record of the procedures undertaken, including the technologies used.

Key words

Conservation-restoration concepts, decision-making process, heritage legislation, Brokoff, st. Johan of Nepomuk.

Obsah

1.	Úvod	13
1.1.	Úvod do části věnované pojmu <i>konceptce restaurování</i>	14
1.2.	Vymezení pojmů	16
2.	Reflexe užívání pojmu konceptce restaurování v odborné literatuře v období od 2. poloviny 20. století po současnost.....	21
2.1.	Analýza obsahu pojmů konceptce a konceptce restaurování v článcích <i>Zpráv památkové péče</i>	22
2.1.1.	Časopis <i>Zprávy památkové péče</i>	22
2.1.2.	Metodika rozboru <i>Zpráv památkové péče</i>	22
2.1.3.	Závěry rozboru <i>Zpráv památkové péče</i>	24
2.1.4.	Přehled často publikujících autorů užívajících termín konceptce (ve vztahu k restaurování nebo obnově) v období druhé poloviny 20. století	30
2.2.	Obecný přehled zásadních textů a autorů z hlediska pojmu <i>konceptce restaurování</i> v kontextu některých událostí vývoje české památkové péče	33
2.2.1.	Česká památková péče do poloviny 40. let 20. století.....	33
2.2.2.	Otázky odborné terminologie v 50. letech.....	36
2.2.3.	60. léta a Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR.....	43
2.2.4.	70. léta a tvorba nového zákona, vazba na stavební zákon a další vlivy	46
2.2.5.	80. léta, nový památkový zákon a s ním spojená debata	51
2.2.6.	90. léta a legislativní krize a zahraniční impulzy	58
2.3.	Konceptce restaurování v české literatuře v 21. století	61
2.3.1.	Obecně metodická literatura	62
2.3.2.	ČVUT v Praze a dlouhodobé uplatňování se termínu konceptce restaurování v publikační činnosti souvisejících autorů.....	63
2.3.3.	Ateliér restaurování kamene na Fakultě restaurování v Litomyšli a dlouhodobý postoj ke koncepci restaurování uplatňující se v dokumentacích v průběhu let (Novotný, Ďoubal).....	66
2.3.4.	Akademie výtvarných umění v Praze	72
3.	Konceptce restaurování a její historický vývoj v kontextu české legislativy	75
3.1.	Konceptce restaurování jako součást dokumentace restaurátorského zásahu ...	76
3.2.	Konceptce restaurování jako součást žádosti o příspěvek na zachování a obnovu	77
3.3.	Vývoj konceptce restaurování jako součásti záměru na restaurování a závazného stanoviska	78
4.	Diskuze o obsahu a definici pojmu konceptce restaurování.....	81
4.1.	Význam pojmu, jeho obsah a definice.....	82

5.	Restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého.....	88
5.1.	Úvod do části věnované praktickému restaurování	89
5.2.	Základní informace.....	90
5.2.1.	Lokalizace památky.....	90
5.2.2.	Údaje o památce.....	90
5.2.3.	Údaje o akci	91
5.2.4.	Údaje o dokumentaci.....	91
5.3.	Průzkum.....	92
5.3.1.	Umělecko-historický průzkum.....	92
5.3.2.	Restaurátorský průzkum	100
5.3.1.	Chemicko-technologický průzkum hodnotící dochovaný stav materiálu ...	105
5.4.	Komplexní vyhodnocení průzkumu	109
5.5.	Zkoušky materiálů a technologií.....	110
5.5.1.	Zkoušky odstranění krust	110
5.5.2.	Zkoušky redukce tmavých depozitů	111
5.5.3.	Zkoušky směsí pro plastické retuše	112
5.6.	Obecná východiska pro stanovení koncepce restaurátorského zásahu.....	113
5.6.1.	Faktory ovlivňující volbu přístupu k zásahu a z nich vycházející přístup k restaurování.....	113
5.7.	Zvolená koncepce restaurování a argumentace jejích dílčích částí	114
5.7.1.	Dočasný transfer a konečné umístění díla	114
5.7.2.	Stabilizace materiálu a s ním spojené odstranění některých částí.....	115
5.7.3.	Míra čištění a barevné retuše (sledující snahu o částečné vizuální sjednocení povrchu)	116
5.7.4.	Míra a způsob plastické retuše a doplnění (míra rekonstrukce).....	116
5.7.5.	Změny v koncepci restaurování v průběhu zásahu	117
5.8.	Postup prací	118
5.9.	Použité materiály a technologie.....	120
6.	Závěr	121
7.	Seznam použité literatury a dalších zdrojů	123
8.	Seznam zkratk	141
9.	Seznam vyobrazení.....	142
10.	Seznam tabulek a grafů	145
11.	Seznam textových příloh.....	146
	Obrazová příloha	147

1. Úvod

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, první část se věnuje teoretickému výzkumu v oblasti významu a vývoje pojmu *koncepce restaurování* ve vztahu především ke kamenosochařským památkám. Pojem je zkoumán v českém prostředí, pro které je do jisté míry specifický, a výchozím zdrojem jsou texty uveřejňované v časopise *Zprávy památkové péče*. Předkládaná diplomová práce je pokusem o základní syntézu analyzované literatury a jedním z jejích cílů je sloužit jako výchozí bod pro další diskuzi o daném pojmu a jeho širší problematice, spíše než jako konečné hodnocení stavu. Z hlediska vývoje pojmu byla větší pozornost věnována počátkům jeho využívání v odborných textech, ke kterému patrně docházelo od 50. do 80. let minulého století. Dál byla pozornost věnována vybrané současné literatuře a zásadní legislativě související s památkovou péčí. Na základě všech shromážděných informací je otevřena diskuze o obsahu a definici pojmu *koncepce restaurování* a o jeho významu v procesu zachovávání především kamenosochařských uměleckých děl.

Druhá část práce se zabývá restaurováním pískovcové skulptury zobrazující sv. Jana Nepomuckého. Socha je v současnosti umístěna v Říční ulici na Malé Straně v Praze, u kostela sv. Jana Křtitele, který je součástí Malostranského Špitálu. V minulosti bylo umístění díla několikrát změněno. Historická změna významů spojená s vnímáním díla a jeho funkcemi souvisí nejen s jeho měněným umístěním, ale také se prolíná se změnami koncepčních přístupů v prezentaci a obnově díla. Praktické restaurování se tak mimoděk prolíná s teoretickou částí práce.

1.1. Úvod do teoretické části věnované pojmu *koncepce restaurování*

Prvotní cíl práce vycházel z potřeby vyjasnit obsah pojmu *koncepce restaurování* pro potřeby restaurátorské dokumentace zásahů prováděných na sochařských dílech. Výchozím předpokladem, založeným na mém dosavadním studiu restaurování bylo, že pojem *koncepce restaurování* je vnímán jako teoretické zastřešení cílů prováděného restaurátorského zásahu, koncepce je zpravidla stanovena v diskuzi restaurátora, památkového dohledu a investora a jejím smyslem je srozumitelně zaznamenat klíčová rozhodnutí týkající se například výsledné prezentace díla, odstraňování jeho částí, míry a způsobu provádění dílčích kroků, další funkce díla nebo případného transferu.¹ Původním zamýšleným cílem diplomové práce proto bylo vymezit vhodnou terminologii a strukturu, které by bylo možné při formulaci konkrétních koncepcí v praxi užívat.

Při vstupní rešerši se ukázalo jako nezbytné definovat pojem *koncepce restaurování* jako takový, protože jeho chápání není vždy jednotné. Často se omezuje pouze na výslednou prezentaci,² jindy se stává postupem prací,³ vůbec nejčastěji je formulován velmi vágně⁴ nebo je synonymem celému dokumentu *záměru na restaurování*⁵ a pouze ojediněle je vysvětlován jako definovaný cíl prováděného zásahu.⁶ Snaha o objasnění vlastního pojmu, a to především

---

¹ Zde uvedená definice pojmu i výčet jeho náležitostí jsou pouze orientační a jejich podrobnějšímu rozpracování se věnuje kapitola č.4.

² HOLEČEK, Josef; GIRSA, Václav. Projektování obnovy stavebních památek. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2008, s. 27-31, 33. ISBN 978-80-87104-34-7. – SUCHOMEL, Miloš. Čtyři metody zabezpečování a záchrany kamenosochařských kulturních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 13, 3, s. 147-156. – KAŠE, Jiří. Kamenná socha 17. a 18. století – problém mezioborového výzkumu. *Zpravodaj společnosti pro starou hudbu*. 1987, s. 10-20. – KAŠPAROVÁ, Věra. *Koncepce restaurování a konzervace uměleckých děl na papírové podložce*. Bakalářská práce. Jiří KAŠE (vedoucí práce). Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře, 2013. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10195/53920>.

³ MACHAČKO, Luboš. *Metodika pro výběr vhodného restaurátorského zásahu*. Podmínky a požadavky kompatibilní péče o historické anorganické porézní materiály. Litomyšl, 2016. Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-261492>. – Metodika je také součástí publikace: SLÍŽKOVÁ, Zuzana; NOVOTNÝ, Jakub; FRANKEOVÁ, Dita (ed.). *Technologická a Ekonomická Příprava Restaurátorských Zásahu na Sochařských Dílech a Architektuře*. Praha: Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-86246-97-0. – Dále je to patrné z praxe psaní záměrů.

⁴ *Doporučení k vypracování dokumentace restaurování (závěrečné restaurátorské zprávy)*. Pracovní materiál Komise MK pro restaurování. Praha, 2008.

⁵ VÍTOVÁ, Kateřina; NEJEDLÝ, Vratislav. *Posouzení žádosti o restaurování kulturní památky*. Interní metodika. Praha: Památková inspekce MK ČR a Národní památkový ústav, ú.p., 2015.

⁶ VÁCHA, Zdeněk. *Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7-9. – ĐOUBAL, Jakub; TIŠLOVÁ, Renata; MROVĚC, Pavel; ZÍTKOVÁ, Petra; KULHÁNEK, Martin; REJMAN, Petr; GLOMBOVÁ, Barbora; KOKSTEJNOVÁ, Aneta. *Sádrové odlitky: restaurování a péče o umělecká díla*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020. ISBN: 978-80-7560-301-2.

ve vztahu k procesu restaurování, bude představovat hlavní cíl práce. Vzhledem k uvedené nejednotnosti v užívání pojmu se zdálo být klíčové vysledovat jeho původ a historický vývoj, který k tomuto různému pojmání a k současnému stavu vedl. Pozornost byla věnována převážně starším textům, které obecně formulovaly dnešní terminologii, nebo na kterých je možné vývoj demonstrovat. Termín *koncepce restaurování* je pojmem užívaným v praxi a proto, aby bylo možné jej řádně zkoumat, je žádoucí nejprve stanovit v jakých dokumentech, v jaké podobě se s pojmem nebo jeho obsahem můžeme setkávat, jak tomu bylo v minulosti a také, jak vývoj legislativních požadavků ovlivnil dnešní užívání pojmu. Na základě vstupní rešerše byla práce zaměřena na řešení následujících otázek:

1. Jaký byl historický vývoj užívání pojmu *koncepce restaurování*, jak se měnilo chápání jeho obsahu, významu a náležitostí?
2. V jakých dokumentech a v jaké podobě se můžeme se stanovením koncepce setkávat v současnosti a jak se vyvíjela legislativní úprava požadavků na její začlenění do různých dokumentů (záměr, restaurátorská zpráva)?
3. Jaký je současný stav požadavků na koncepci restaurování a jak historický vývoj pojmu a legislativy ovlivnil vybrané současné autory zabývající se pojmem?

Na základě analyzovaných zdrojů bude otevřena diskuze o významu a obsahu pojmu *koncepce restaurování* v současnosti. Z předběžné rešerše literatury vyplynulo, a někteří autoři dochází k podobným závěrům, že k „*teoretické reflexi obsahu pojmu*“ zatím nedošlo.⁷ Je nutné konstatovat, že daná problematika je v této práci nahlížena především z pozice restaurátora, což do jisté míry determinuje jak stanovené výzkumné otázky, tak jejich řešení. Z úhlu pohledu restaurátora, tedy pouze jedné z profesí zapojených do celého procesu péče o kulturní dědictví, nevyhnutelně vyplývají určitá specifická omezení. Nejpatrnější je to právě v diskuzní části, kde například popsany význam koncepce restaurování je vztahován především k restaurátorské praxi (a méně reflektuje například pohledy uměleckohistorické a památkářské).

---

⁷ „Přestože se pojem *koncepce restaurování* v terénní památkářské praxi hojně vyskytuje, často ho používají jak sami restaurátoři, tak historici umění a též jiné profese, je až zarážející, že doposud nebyl učiněn závažnější (a nejlépe z pozice různých profesí) pokus o teoretickou reflexi obsahu pojmu.“ In: SKALICKÝ, Petr. Středověké nástěnné malby v kostele v Potvorově na Plzeňsku. K úloze historika umění a památkáře při vytváření koncepcí restaurování. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2015, 75, 5, s. 403, poznámka č.2.

1.2. Vymezení pojmů

Už při snaze o alespoň základní postihnutí vzájemných vztahů a definic se projevuje komplexnost studované problematiky, kterou zřetelně vyjadřuje například výrok Miloše Suchomela:

“Úvodem musím zdůraznit a zopakovat to, co jsem naznačoval dříve nesčíslněkrát ve svých předchozích příspěvcích (týkajících se teorie a praxe památkové péče), že totiž v památkové péči nelze příliš plýtvat definicemi a obecně platnými větami, konstantními kritérii a naprostými jistotami, poněvadž nesnadno a pracně, s problémy a obtížemi stanovená památková koncepce (příští program) restaurátorských prací, hodící se pro jeden případ restaurace, naprosto zklame v případě druhém, i když zdánlivě velice podobném.”⁸

Předkládaná práce se tedy nesnaží dojít k absolutním závěrům, ale spíše na základě rozboru literatury poukázat na vzájemné vztahy a klíčové okamžiky formující pojem *koncepce restaurování*. Ačkoli v poslední části této diplomové práce zaznívají některé konkrétní návrhy definic, není jejich smyslem vytvořit normativní předpis, ale spíše zapojit se do debaty o těchto klíčových pojmech.

Následuje krátké uvedení do problematiky související terminologie. Vysvětlení některých základních pojmů má pouze orientační charakter a ve skutečnosti se jedná o pojmy daleko komplexnější povahy. Pojmy jsou zde uváděny v takových významech, ve kterých jsou v dobové literatuře užívány nejčastěji. Některé pojmy jsou uvedeny s cílem poukázat na jejich vzájemnou rozdílnost. Namísto novodobého termínu *konzervování-restaurování* je v této diplomové práci užíván pojem *restaurování*, a to především proto, že tato práce se ve velké míře věnuje starší české literatuře, která pracuje převážně s pojmem *restaurování*.

Problematika pojmu koncepce restaurování

V prvních kapitolách bude pojem *koncepce restaurování* užíván zjednodušeně ve smyslu cíle zásahu, přičemž důkladnější formulaci obsahu pojmu *koncepce restaurování* bude věnována diskuze v kapitole č.4.

Samotný pojem *koncepce* je hojně užíván a odkazuje vždy k formulaci obecné myšlenky, cíle, případně k vytvoření představy o něčem.⁹ Jen ve sféře umělecké a památkové

---

⁸ SUCHOMEL, Miloš. Odborná účast historika umění na procesu restaurace malířských a sochařských uměleckých děl. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 6, s. 344.

⁹ *Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot*. Praha: Diderot, 1999, s. 725. ISBN 80-902723-1-2.

teorie se s obecným pojmem *koncepce* setkáváme například ve spojeních *architektonická* nebo *výtvarná koncepce*, *koncepce expozic a výstav*, *koncepce památkové péče* (vyjadřující se k plánu dalšího směřování památkové péče v kontextu jejich institucí) a v řadě dalších významů, které budou zmíněny v dalších kapitolách.

Tato diplomová práce se zabývá specificky pojmem *koncepce restaurování*,¹⁰ jehož ekvivalentem může být i pojem *koncepce (památkové) obnovy*,¹¹ a který je běžně užíván v restaurátorské praxi. V obou případech pojmy chápeme v souvislosti s cílem nebo obecně se zastřešující myšlenkou restaurátorského zásahu.¹² Pojem *koncepce restaurování* je pro české prostředí do jisté míry specifický.¹³ Pokud na *konceptu restaurování* budeme nahlížet ve smyslu zastřešující myšlenkové osnovy zásahu, budeme se s takovou koncepcí setkávat ve dvou případech – a to v případě popisu zamýšleného zásahu (nejčastěji obsaženo v záměru na restaurování), kde bude popisován cíl restaurování, dále pak v případě zásahu již provedeného (v dokumentacích, případně odborných článcích vyjadřujících se k zásahu, nebo v metodických postupech), kde bude popisován zvolený přístup k zásahu a prezentaci díla, u kterého může docházet také k jeho kritickému zhodnocení.¹⁴

Někdy bývá takto chápaný obsah pojmu *koncepce restaurování* zaměňován za postup provedených prací.¹⁵ Děje se tomu především při psaní záměrů na restaurování

---

¹⁰ V literatuře se objevují další termíny, které budou z počátku nazírány jako synonyma a postupně dojde k jejich rozčlenění.

¹¹ Dalšími velmi blízkými termíny jsou například *památková* nebo *památkářská koncepce restaurátorského zásahu* nebo *dalších prací*.

¹² VÁCHA, Zdeněk. *Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt, 24.11.2011*. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s.7-9. – SKALICKÝ, Petr. *Středověké nástěnné malby v kostele v Potvorově na Plzeňsku. K úloze historika umění a památkáře při vytváření koncepcí restaurování. Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2015, 75, 5, s. 403-412. – VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. – *Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot*. Praha: Diderot, 1999. ISBN 80-902723-1-2.

¹³ Specifický historický vývoj pojmu v českém prostředí zřejmě vedl k tomu, že v současnosti nabývá relativně odlišných významů než jeho zahraniční, především anglické ekvivalenty.

¹⁴ „Který překlad/výklad je nejbližší smyslu sousloví *koncepce restaurování*? Hned na počátku si musíme položit otázku: jde o určení, tj. předjímání výsledku restaurátorského procesu a zároveň definování cesty, jak k němu dospějeme? A do jaké míry? Stejně legitimně se též musíme ptát: lze započít s intervencí do díla bez jasné představy, co je smyslem a cílem? A je koncepte prostě a jednoduše zadáním? Otevřenou otázkou také potom zůstává, jak na samotném počátku procesu – předtím, než máme možnost patřičným poznáním díla – definitivně, a hlavně zodpovědně stanovit to, co má být výsledkem našeho snažení?“ In: VÁCHA, Zdeněk. *Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt, 24.11.2011*. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7.

¹⁵ *Profesní a etický kodex konzervátora-restaurátora AMG ČR*. AMG ČR. Praha, 2009. Dostupný z: <http://www.cz-museums.cz/UserFiles/File/komise/kkrp/kodex.pdf>. – VÍTOVSKÝ, Jakub. *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv*, Metodický list Národního památkového ústavu č. 4/2006, ze dne

a dokumentací restaurátorských zásahů, kde restaurátoři uvádějí popis prací do obou kapitol, obsah kapitol se tak dubluje, ale teoretická východiska zásahu nebo jeho cíl nezaznívají ani v jedné z nich.¹⁶ V jiných případech dochází k tomu, že je koncepce restaurování zapojena do postupu prací ve formě dílčích argumentů a není uváděna samostatně.¹⁷

Pojem koncepce obnovy

V současnosti se termín nejčastěji pojí s obnovou stavebních památek, někdy je ale spojován i s restaurátorským zásahem a stává se tak obdobou termínu *koncepce restaurování*. S termínem *obnova* dlouhodobě pracovala i česká legislativa v oblasti památkové péče.¹⁸ V minulosti byly pojmy ve velmi blízkém vztahu. To je patrné již ve V. Vinterově definicích, kde rozdíl mezi restaurováním a obnovou vidí především v rozsahu zásahu, který vždy obecně směřuje k zachování památky. Obnovu vnímá jako obecnější nebo nadřazený pojem, zatímco termín restaurování nejčastěji vztahuje k zachování malířských, sochařských a uměleckořemeslných děl.¹⁹

Podle Vlastimila Vintera je „**Obnova památek** – souhrnný pojem pro rozmanité způsoby **odborného ošetření narušených či poškozených kulturních památek, při kterém se na rozdíl od konzervování mění i jejich dochovaný vzhled. Označuje se někdy i pojmem restaurování památek. Podle stupně a intenzity provedeného zásahu v poměru k autentické hmotné podstatě a vzhledu památky rozeznáváme zejména: restituci, restauraci, rekonstrukci, renovaci a regeneraci památek.**“²⁰

4.9.2006, čj. NPÚ 302/6662/2006. Praha, 2006. Dostupné z:

http://www.npu.cz/download/1334233124/pl22_060906restzpr-k120412.pdf.

¹⁶ Obecnou koncepcí zásahu je pak částečně možné z postupu prací extrahovat, taková extrahovaná koncepce je ale velmi zjednodušující. Dále se k tomu vyjadřuje například V. Girsá: „*Stanovení explicitně vyjádřené koncepce obnovy je ovšem zcela specifickým „formátem“ duševního výkonu, který sice bývá implicitně obsažen v projektové dokumentaci, není však často slovně formulován. Občas bývá koncepce obnovy chápána jako cosi povšechně abstraktního a hraničícího s plytkostí.*“ GIRSA, Václav. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památku*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2004, ISBN 80-01-02990-5.

¹⁷ MACHAČKO, Luboš. *Metodika pro výběr vhodného restaurátorského zásahu. Podmínky a požadavky kompatibilní péče o historické anorganické porézní materiály*. Litomyšl, 2016. Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-261492>.

¹⁸ Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). – Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

¹⁹ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*. Praha: SPN, 1971. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:bc414540-1947-11ed-b654-5ef3fc9bb22f>. s. 74.

²⁰ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*. Praha: SPN, 1971, rejstříku termínů.

V současnosti jsou restaurátorské práce vydělovány z celkového chápání procesu obnovy památky a vztahují se na ně specifické požadavky.²¹

Metody památkové péče – metody péče o zachování kulturních památek

Termín *metody památkové péče* podle V. Váchy²² označuje obecně a plošně uplatňované metody památkové péče v různých historických obdobích, zde se pak dělí na: „***puristickou, restaurační, konservační, analytickou, syntetickou, rekonstrukční, renovační, regenerační a metodu preventivní ochrany.***“²³

V. Vinter je označuje a vysvětluje jako: „*Metody péče o zachování kulturních památek – programově uplatňované přístupy k provádění ochrany, konservace a obnovy kulturních památek podle různých teoretických východisek.*“²⁴ Pojmy *metody památkové péče* a *metody obnovy* se tedy liší hlavně zaměřením svého uplatňování.

Památková koncepce (zásahu/ příštích prací/ restaurování/ obnovy)²⁵

Podle M. Suchomela nabývají termíny *památková koncepce zásahu/ příštích prací/ restaurování/ obnovy* v zásadě podobného významu – **vyjadřují se k metodě zvolené při konkrétním zásahu**, obnově nebo restaurování. Lze se setkat i s termíny *koncepce památkových prací* nebo *památkového zásahu*. Termíny však nelze zaměňovat za pojem *koncepce památkové péče*.

Koncepce památkové péče

Pojem *koncepce památkové péče* především popisuje: „*celkové ideové a kulturní politické pojetí uplatňování památkové péče státem.*“²⁶ V podobném významu je užíván i termín *koncepce (památkové) ochrany*.

---

²¹ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

²² VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt, 24.11.2011*. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7-9.

²³ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*. Praha: SPN, 1971, s. 115.

²⁴ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*. Praha: SPN, 1971, s. 115.

²⁵ SUCHOMEL, Miloš. Čtyři metody zabezpečování a záchrany kamenosochařských kulturních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 3, s. 147-156.

²⁶ Text dál pokračuje: „*V České socialistické republice byla nově stanovena usnesením vlády ČSR ze dne 31. 1. 1973 č. 25 ke koncepci dalšího rozvoje státní památkové péče v ČSR a k zásadám kategorizace kulturních památek, kterým bylo zároveň jednotlivým krajským národním výborům uloženo vypracovat na základě toho koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče konkrétně*

Dále jsou uvedeny alespoň některé další pojmy, zásadní pro orientaci ve sledované problematice, které vycházejí z památkové legislativy a mají přesah do praktického realizování zásahů i související literatury.²⁷

Závazné stanovisko a záměr na restaurování

Závazné stanovisko je právní dokument vyjadřující se k charakteru a podmínkám provedení zásahu, který je vydáván odbornou organizací památkové péče na základě podaného záměru na restaurování. Náležitosti dokumentu vycházejí z platné Vyhlášky²⁸ a bez vydaného závazného stanoviska není možné provádět restaurování.

Závěrečná zpráva nebo restaurátorská dokumentace

Restaurátorská zpráva nebo také dokumentace restaurátorského zásahu je dokument shromažďující všechny důležité informace o díle a provedeném zásahu. Náležitosti restaurátorské dokumentace vycházejí z platné legislativy²⁹ a upravují je některé metodiky.³⁰ Restaurátorská dokumentace je vypracována restaurátorem a odevzdává se investorovi a příslušnému památkovému dohledu zpravidla do třiceti dní od dokončení restaurátorských prací.³¹

---

*v obvodu jejich působnosti. V usnesení vlády se mj. zdůrazňuje nutnost co nejúčinnější společenské aktivace kulturních památek.“ In: VINTER, Vlastimil. *Stručný slovník památkové péče*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1983, s. 37-38.*

²⁷ Jejich přesné náležitosti jsou komentovány v kapitole č.3 a jsou uvedeny v přílohách.

²⁸ Prováděcí Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči.

²⁹ Prováděcí Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči. – Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

³⁰ VÍTOVSKÝ, Jakub. *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv*, Metodický list Národního památkového ústavu č. 4/2006, ze dne 4.9.2006, čj. NPÚ 302/6662/2006, Praha, 2006. Dostupné z: http://www.npu.cz/download/1334233124/pl22_060906restzpr-k120412.pdf.

³¹ ĐOUBAL, Jakub. *Úvod do restaurování kamenných památek*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2023. ISBN 978-80-7560-475-0.

2. Reflexe užívání pojmu koncepce restaurování v odborné literatuře v období od 2. poloviny 20. století po současnost

Aby bylo možné věnovat se rozboru české literatury související s pojmem *koncepce restaurování* v daném období, je třeba nejprve stanovit základní kritéria, podle nichž bylo k literatuře přistupováno z hlediska jejího výběru i následného rozboru. V první řadě třeba zmínit, že hlavní pozornost byla věnována takovým textům, které se restaurování věnují z hlediska teorie restaurování nebo interpretují zvolený metodický přístup k restaurování v konkrétních případech restaurátorských zásahů. Texty, které se zabývají čistě technologickou stránkou restaurování nebo pouze konkrétními výčty prací provedených v průběhu restaurování, nebyly do práce zahrnuty, protože z nich ve většině případech nelze derivovat informace potřebné pro objasnění termínu, praxe jeho užívání, ani jeho obsahu. Zmíněné literární zdroje můžeme rozdělit do několika skupin. Těmi jsou v první řadě knihy o restaurování, do této skupiny zahrneme i odborné metodiky, skriptu a příručky. Dále se jedná o články publikované v různých periodikách a v neposlední řadě budou do rozboru zahrnuty vybrané diplomové práce.

Jak uvádí V. Nejedlý ve své reflexi odborné literatury v otázce názorů na restaurování,³² většina textů věnujících se otázkám restaurování v českém prostředí není vydávána knižně, ale je publikována časopisecky, a to především v časopisech *Zprávy památkové péče* (dále jen ZPP) a *Umění*, přičemž v ZPP se nachází až 5/6 těchto publikovaných článků. Ačkoli rozbor literatury, a tak i uvedená data uvádí pouze pro období 50. až 70. let 20. století, lze z tohoto předpokladu vycházet.

Ze ZPP tedy budeme v práci čerpat při rozboru literatury především ve zmiňovaném období, a pro úplnost bude rozbor rozšířen i o období předchozí a následující (tedy od roku 1937 po současnost). Metodický přístup v tvorbě následujících kapitol bude v první řadě zahrnovat rozbor relevantních článků ZPP v daném období. Dále budou v textu reflektovány zmiňované knihy o restaurování. Na základě těchto zdrojů budou zmíněni konkrétní autoři zásadní pro vývoj pojmu *koncepce restaurování*, jejich publikační činnost a postoj k definici pojmu vyplývající z dané literatury. Obecný vývoj užívání pojmu *koncepce restaurování* bude zasazen do historických souvislostí z hlediska vývoje české památkové péče a s ní související legislativy.

---

³² NEJEDLÝ, Vratislav. Reflexe názorů na restaurování uměleckých památek v odborné literatuře v období 50.-70. let 20. století. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 9, s. 513-521.

2.1. Analýza obsahu pojmů koncepce a koncepce restaurování v člancích *Zpráv památkové péče*

2.1.1. Časopis *Zprávy památkové péče*

*Zprávy památkové péče*³³ jsou český časopis vydávaný od roku 1937. Jeho primárním cílem bylo doplnit soustavu již existujících vlastivědných časopisů a informovat o dění v památkové péči, především o legislativě, administrativě a teorii památkové péče. Během druhé světové války bylo vydávání časopisu pozastaveno a obnoveno bylo v roce 1949.

Mezi roky 1962 a 1976 byl vydáván pod názvem *Památková péče* a svým obsahem měl přibližovat památkovou péči veřejnosti a prezentovat její stav. Od roku 1976 do roku 1992 byl časopis znovu přejmenován. S novým názvem *Památky a příroda* byl tematicky rozdělen na dvě části. V roce 1983 se fyzicky oddělily jeho redakce.³⁴ Od roku 1992 vychází časopis opět pod názvem *Zprávy památkové péče*. V diplomové práci bude časopis ve všech jeho obdobích souhrnně označován zkratkou ZPP.

2.1.2. Metodika rozboru *Zpráv památkové péče*

V rámci analýzy byly jednotlivé ročníky hodnoceny z hlediska jejich obsahu, posuzováno bylo, zda pracují s pojmem *koncepce restaurování* a pokud ano, tak v jakém kontextu. Tzn. v kolika člancích obsahují klíčové slovo *koncepce*, v kolika případech je pojem obsažen v žádoucím významu (tedy ve významu vztahujícím se k restaurování nebo k popisu památkových metod), v jaké četnosti se výskyt pojmu objevuje v daném slovním spojení (*koncepce restaurování, obnovy* nebo *památková koncepce* ve smyslu cíle obnovy).

Analýza byla provedena pomocí využití elektronického vyhledávacího systému Národní digitální knihovny NDK,³⁵ do kterého byl zadán klíčový pojem *koncepce*. Jednotlivé výskyty byly následně analyzovány.³⁶ Digitální vyhledávač nachází počet stran s výskytem

---

³³ Dostupné z: <https://zpp.npu.cz/>.

³⁴ V roce 1984 byli jmenováni členy redakčního kruhu Ivo Hlobil, Jiří Kropáček, Tomáš Durdík, Josef Štulc, Ivan P. Muchka ad. Dostupné z: https://zpp.npu.cz/artkey/inf-990000-0700_Historie-ZPP.php.

³⁵ Dostupné z: <https://ndk.cz/>.

³⁶ Digitální vyhledávání výrazně usnadňuje práci s textem, díky užití vyhledávače bylo například možné snadno vyhledat klíčové slovo i v textech, kde se objevovalo jen ojediněle nebo s malou četností, a u kterých by při manuálním vyhledávání mohla být přítomnost pojmu přehlédnuta. Digitální vyhledávání také umožnilo pracovat s velkým množstvím analyzovaných ročníků a tedy i dat. Vzhledem k výrazně větší časové náročnosti manuálního vyhledávání by jím nebylo možné zadané téma v rozsahu diplomové práce takto zpracovat. Digitálním vyhledávačem také nebylo možné analyzovat všechny ročníky ZPP (ročníky 1997–2000 a 2015–2024 nejsou v digitální podobě

hledaného slova v textu. Stran s výskytem slova *koncepce* bylo analyzováno přibližně 1500 (z čehož přibližně 300 se vyskytovalo v sekci věnované ochraně přírody, tyto výskyty nebyly do rešerše zařazeny). V jednotlivých ročnících bylo provedeno dodatečné vyhledávání slova i v jeho skloňované formě.³⁷ Následně byly zaznamenány jednotlivé články s výskytem slova a kontext jejich užití. Záznamy byly dále analyzovány. Pro možnou chybovost vyhledávacího systému, jsou výsledky analýzy považovány za čistě orientační. Shromážděná data jsou interpretována v následující kapitole.

Většina dále zmíněných pojmů není v publikacích užívána s jediným definovaným významem, a proto ani není možné brát zmíněné definice staticky, na škále svých významů se každý pojem spíše více či méně blíží významu námi sledovaného pojmu *koncepce restaurování*.³⁸ Pro lepší orientaci při práci s pojmy v další kapitole byla sledována dvě základní hlediska formulovaná do pomocných otázek – *Koncepce jaká a koncepce čeho?* Kde u první otázky bývá odpovědí například *architektonická, urbanistická, památková, celková* a podobně, přičemž jde většinou o **přiblížení pozice**, ze které je problematika sledovaná. V druhém případě pak dostáváme odpověď na **zaměření obsahu**, ke kterému se koncepce vztahuje – *koncepce zásahu, obnovy, restaurování, úpravy, přestavby, výstavby, řešení, ochrany, památkové péče*.

---

v NKD dostupné) a tyto ročníky proto bylo nutné analyzovat manuálně. Výsledky manuálního vyhledávání se svým charakterem liší – i při několikanásobné časové dotaci věnované ročníku není možné v člancích vyhledat všechny zmínky pojmu a adekvátně je zaznamenat, proto se analýza článků vydaných po roce 2014 omezila na celkovou analýzu obsahu jednotlivých článků a důraz byl kladen na články ve kterých sledovaný pojem hrál klíčovou roli. Rozdílný způsob v analýze posledních ročníků ZPP, stejně jako fakt, že současnou relevantní literaturu již není možné omezit na články v ZPP, vedly ke specifickému přístupu v analýze i prezentaci výsledků v kapitole č. 2.3.

³⁷ Vyhledávač vyhledává pouze exaktní formu slova a neumožňuje vyhledávat například termín na konci řádku rozdělený pomlčkou.

³⁸ Například pojem *architektonická koncepce* můžeme nejčastěji nacházet ve smyslu původního výtvarného plánu, pokud ale jako zásadní součást *koncepce restaurování* považujeme *výslednou výtvarnou prezentaci* a zásah prováděný na architektonických částech byl koncipován se snahou přiblížit se jejich původní podobě, pak tyto pojmy přirozeně splývají a fluidně se překrývají. Stejně tak termín *koncepce památkové péče* (označující fungování památkové péče na úrovni státu nebo jeho institucí) může být snadno zaměňován za podobný termín *památková koncepce* (která se váže k cíli konkrétního restaurátorského zásahu).

2.1.3. Závěry rozboru Zpráv památkové péče

Do roku 2000 bylo zaznamenáno přibližně 200 článků obsahujících termín koncepce ve vztahu k cíli prováděného zásahu, přičemž doslovné spojení *koncepce restaurování* bylo užito pouze třikrát, daleko častější bylo užití například pojmu *památková koncepce* nebo *koncepce zásahu* nebo *koncepce obnovy*.

Termín *koncepce* se v ZPP objevuje hned v několika obecných významech. Z celkového počtu analyzovaných článků tvořily významy jiné než vztahující se k obnově přibližně dvě třetiny. V prvním případě se s pojmem *koncepce* setkáváme v kontextu *urbanistické koncepce* nebo obecně *koncepce výstavby* (později i *koncepce obnovy městské části*, nebo *koncepce rekonstrukce výstavby*).

V textech nacházíme také užití pojmu ve spojení *architektonická koncepce*, případně koncepce pojetí prostoru. Dále pak na pojem koncepce narážíme ve spojitosti se **smyslem výtvarného díla**, *původní výtvarnou koncepcí*, *koncepcí celkového výtvarného pojetí* nebo *koncepcí expozice a výstav*. Do této kategorie zařadíme také *koncepci autorského pojetí výtvarného díla*, (ke kterému v mnoha případech odkazuje také problematický pojem *původní koncepce*).

S termínem koncepce se velmi často operuje také ve spojitosti se zákonnými úpravami státní památkové péče. Kde se setkáváme se slovními spojeními *koncepce památkové péče*, případně *koncepce ochrany*. V 70. letech se začíná termín koncepce užívat ve fixním spojení *Koncepce státní památkové péče*, ve smyslu **celkového směřování institucionalizované státní péče o památky**.

Termín *ideová*³⁹ (případně *myšlenková*,⁴⁰ *názorová*⁴¹) *koncepce památkové péče* se v textech objevuje přibližně mezi roky 1956 a 1964/65, kdy jej ve svých článcích užívá především Vlastimil Vinter a další autoři. Dále se setkáváme s řadou významově podobných slovních spojení, například *moderní restaurátorská koncepce*, *ideová a metodická koncepce*

---

³⁹ BURIAN, Miloslav. K problematice památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1956, 16, 3, s. 113-116.

⁴⁰ ŠTORM, Břetislav. Péče o památky architektury a cesty její myšlenkové koncepce, *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1959, 19, 3-4, s. 57-68. – KOSTKA, Jiří; SVATOŇ, Jaroslav; VONDRA, Jiří. Památky dělnického a revolučního hnutí, jejich ochrana, obnova a společenské poslání. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1961, 21, 3-4, s. 65-75. – MATĚJKOVÁ, Eva. K problematice městské památkové rezervace Kutná Hora. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1962, 7, s. 202-213.

⁴¹ VINTER, Vlastimil. K otázkám odborné terminologie v oboru památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1958, 18, 5-6, s. 179-185.

konservace a rekonstrukce,⁴² které odkazují především na **dobou podmíněné užívané obecné metody obnovy** a restaurování památek.

V letech 1965 a 1966 se setkáváme s užíváním sousloví *koncepce úpravy*, které je často vztahováno k dokumentu stanovujícímu náležitosti restaurátorského zásahu a se kterým operuje především Jaroslav Wágner,⁴³ dále jej používají i Ivan Šperling⁴⁴ nebo Aleš Vošahlík.⁴⁵ Ve stejné době se setkáváme i se souslovími *koncepce obnovy* a *koncepce řešení* (například *obnovy, barevnosti fasád* a podobně), a zatímco pojem *koncepce úpravy* z textů mizí již v roce 1966, a se spojením *koncepce řešení* se pracovalo spíše ojedinele, pojem *koncepce obnovy* začíná rychle převažovat a v odborných textech se udržel až dodnes. V 60. letech jej ve svých textech užívají Jaroslav Wágner,⁴⁶ Aleš Vošahlík⁴⁷ a další autoři.⁴⁸ Zmiňované pojmy jsou ovšem stále nejčastěji spojovány s **obnovou stavebních památek**, případně městských celků.⁴⁹

Na konci 60. let v ZPP začíná zaznívat požadavek na stanovení „*vlastní koncepce při opravě každého díla*.“⁵⁰ Od počátku 70. let s pojmem *koncepce* začíná pracovat také Miloš Suchomel, který jej vztahuje přímo k restaurátorským pracím nebo k zásahům na

---

⁴² KOSTKA, Jiří; SVATOŇ, Jaroslav; VONDRA, Jiří. Památky dělnického a revolučního hnutí, jejich ochrana, obnova a společenské poslání. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1961, 21, 3-4, s. 65-75. – Zprávy ze zahraničí: Památky Versailles a problémy jejich záchrany. Autor neuveden. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1960, 20, 5-6., s. 239-241.

⁴³ WAGNER, Jaroslav. K úpravě zámku Skalka. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 3, s. 71-74. – WAGNER, Jaroslav. Dům u rytířů v Litomyšli a jeho oprava. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 10, s. 289-293. – WAGNER, Jaroslav; PAVLÍK, Milan. K návrhům na úpravu Karlova mostu a jeho předmostí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1967, 9, s. 257-260.

⁴⁴ ŠPERLING, Ivan. Obnova průčelí kostela sv. Salvadora v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 8, s. 225-232. – ŠPERLING, Ivan. Obnova Prašné brány. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 2, s. 43-49.

⁴⁵ VOŠAHLÍK, Aleš. Průzkum vnějších fasád státního zámku v Doudlebech nad Orlicí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 6, s. 175-181.

⁴⁶ WAGNER, Jaroslav. Lázně a hospital v Kuksu. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 8, s. 225-233.

⁴⁷ VOŠAHLÍK, Aleš. Problematika obnovy domu č.p. 352 v Jilské ulici v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1967, 1, s. 2-7.

⁴⁸ HYZLER, Josef. Obnova bývalého kláštera bl. Anežky v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 9. – RIECK, Käthe. Regenerace historického jádra Štralsundu. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1968, 4.

⁴⁹ KORČÁK, Pavel. Záměry památkové péče v rezervačních městech. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 2, s. 33-43.

⁵⁰ NOVOTNÝ, Vladimír. O autentičnosti památek. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1969, 1, s. 1-12. – VINTER, Vlastimil. Hodnoty památek lidové architektury a problémy jejich ochrany. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 2, s. 81-90. – NOVOTNÝ, Vladimír. Úloha stavebních památek v tvorbě životního prostředí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1969, 2.

sochařských nebo malířských dílech.⁵¹ Zatímco doposud byl pojem koncepce (zásahu/obnovy) vztahován převážně ke stavebním dílům, od počátku 70. let se s ním setkáváme i v návaznosti na restaurování uměleckých děl.⁵² Roku 1973 byla schválena *Koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče*,⁵³ na níž je v následujících letech v literatuře hojně odkazováno.

Vladimír Novotný se i nadále vyjadřuje k základním otázkám státní památkové péče.⁵⁴ V literatuře je stále hojně užíván i pojem *koncepce (stavební) obnovy*.⁵⁵ Aleš Vošahlík postupně přesouvá svůj zájem k obnovám a zachování městských celků.⁵⁶ Zatímco koncepce zásahu v Suchomelově vnímání je spíše popisem zvoleného přístupu k zachování a prezentaci díla, a často ji hodnotí i retrospektivně, na konci 70. let Jan Sedlák mluví

---

⁵¹ SUCHOMEL, Miloš. Umělecké aspekty a výtvarné zásahy v restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 4, s. 225-240. – SUCHOMEL, Miloš. Problematika výtvarných zásahů v malířských a sochařských restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 4, s. 227-244. – SUCHOMEL, Miloš. Praktické poznámky k restauraci kamenných soch. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1975, 3, s. 143-162. – SUCHOMEL, Miloš. Koncepce restaurátorských prací na soše Třeboňské madony. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 4, s. 198-204. – SUCHOMEL, Miloš. Rozpoznávání původních sochařských polychromií. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 10, s. 593-602. – SUCHOMEL, Miloš. Recenze: Tři restaurátorské výstavy. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 9, s. 560-562. – SUCHOMEL, Miloš; SMRKOVSKÝ, Miloslav. Záchrana původních sgrafit. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 6, s. 321-325.

⁵² BROŽOVSKÝ, Miroslav. Výstava "Restaurování uměleckých děl" ve Středočeském kraji. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1972, 1, s. 57-59. – LOSOS, Ludvík. Restaurování Hynaisovy opony. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 1, s. 12-16. – SUCHOMEL, Miloš. Konfrontace koncepcí a metod restaurátorských prací. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 4, s. 194-196. – a další.

⁵³ NOVOTNÝ, Vladimír. K otázkám městské památkové rezervace Tábor. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1973, 4, s. 233-237. – NOVOTNÝ, Vladimír. Přípomínky ke kategorizaci kulturních památek. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 2, s. 66-68.

⁵⁴ NOVOTNÝ, Vladimír. Základy památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 2, s. 66-68. – NOVOTNÝ, Vladimír. Obnova stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 3, s. 129-131.

⁵⁵ NOVOTNÝ, Vladimír. Přípomínky ke kategorizaci kulturních památek. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 2, s. 66-68. – WAGNER, Jaroslav. Obnova farní budovy v Hostinném. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 3, s. 176-178. – HORÁKOVÁ, Jaroslava. K obnově kostela sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 5, s. 284-296. – NOVOTNÝ, Vladimír. Obnova stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 3, s. 129-131. – NOVOTNÝ, Vladimír. Programování. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 6, s. 338-339.

⁵⁶ VOŠAHLÍK, Aleš. Příklady regenerace městských památkových rezervací v ČSR. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 2, s. 81-87.

o koncepci předběžných návrhů (na rekonstrukci).⁵⁷ S chápáním koncepce zásahu převážně ve smyslu *příštího programu* nebo jako synonymum *záměru obnovy* se v dalších letech setkáváme čím dál častěji. V textech, ve kterých se autoři snaží uchopit otázku památkové péče a procesu obnovy ve vztahu ke konkrétnímu úseku obnovovaných památek, je často patrná snaha o navázání na terminologii obecně stavebních obnov.⁵⁸

I v 80. letech se Miloš Suchomel dál zabývá *koncepcemi restaurátorských prací*⁵⁹ a obecně lze říct, že se ustaluje užívání pojmu *památková koncepce*.⁶⁰ Rezonujícími tématy jsou obnovy barevností historické architektury⁶¹ nebo náhrada kamenných soch v exteriéru kopiemi. Od počátku 80. let pojem *koncepce* užívá i Josef Štulc, který jej užívá především ve vztahu ke stavebním obnovám, u kterých se často zabývá jejich návazností na obecné fungování a principy památkové péče.⁶² S pojmem koncepce začíná pracovat i Vratislav Nejedlý, i když pouze ojediněle zato se schopností výstižně popsat a zhodnotit charakter zásahu.⁶³

---

⁵⁷ SEDLÁK, Jan. K rekonstrukci Staré radnice v Brně. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 10, s. 577-584.

⁵⁸ VONDRA, Jiří. Památková péče a technické a výrobní objekty. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 6, s. 321-336.

⁵⁹ SUCHOMEL, Miloš. O kamenosochařských kopiích. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 5, s. 258-270. – SUCHOMEL, Miloš. O výduscích (faksimiliích) a odlitcích. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1982, 7, 2, s. 65-79. – SUCHOMEL, Miloš. Několik glos k pořizování restaurátorské dokumentace. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1982, 7, 3, s. 152-158. – SUCHOMEL, Miloš. Zprávy: Parlěvské umění z Porýní v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 6, s. 346.

⁶⁰ SUCHOMEL, Miloš. Problematika obnovy sochařské výzdoby Clamm-Gallasova paláce. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 8, s. 457-469. – SUCHOMEL, Miloš. Recenze: Sborník restaurátorských prací. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 9, s. 536. – NEJEDLÝ, Vratislav. Poznámky k restaurování severního portálu Panny Marie před Týnem v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1985, 10, 8, s. 465-468. –

⁶¹ RADOVÁ, Milena. Barevnost historické architektury v dějinách památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 3, s. 129-137. – PETRŮ, Jaroslav; JIŘÍK, Vlastimil. O barevnosti fasád. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 2, s. 87-91. – ŠTULC, Josef. Obnova národní kulturní památky zámku v Litomyšli. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 6, s. 334-340.

⁶² ŠTULC, Josef. Materiály: K současné organizaci, metodám a praktickým výsledkům péče o památky a historická města ve Francii. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 5, s. 278-284. – ŠTULC, Josef. K ožívání romantických koncepcí a puristických metod při sanaci a komplexní obnově stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 3, s. 129-142. – ŠTULC, Josef. William Morris a moderní ochrana památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 9, s. 532-535.

⁶³ NEJEDLÝ, Vratislav. Poznámky k restaurování severního portálu Panny Marie před Týnem v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1985, 10, 8, s. 465-468.

V letech 1987 a 1988 se setkáváme s články odborně metodického charakteru, které přináší například Milena Hauserová (Radová),⁶⁴ kde užívá především pojmy *památková koncepce* a *koncepce zásahu*, dále také Josef Štulc,⁶⁵ Jaroslav Herout,⁶⁶ Miloš Suchomel,⁶⁷ Vratislav Nejedlý⁶⁸ a další.⁶⁹ Jiří Kaše zde ve svých článcích pojem *koncepce* vztahuje k různým dílčím částem zásahu – například u *koncepce závěrečné barevné úpravy, koncepce spárování* nebo *koncepce dokumentace*, někdy i ve smyslu *koncepce zásahu*.⁷⁰

Na počátku 90. let termín *koncepce* z publikovaných článků téměř mizí. Autoři, kteří jej do té doby běžně užívali ve vztahu k zásahům (především Suchomel), jej často opisují termíny *záměr* nebo *řešení*. Ve vztahu k obnově stavebních památek jej příležitostně užívá Václav Girsá. Do akademických textů se termín vrací až kolem roku 2003, kdy jej, tentokrát už v sousloví *koncepce restaurování*, užívá například Vratislav Nejedlý, když se vyjadřuje ke *koncepcím řešení povrchových úprav sochařských děl*.⁷¹

Přímo s pojmem *koncepce restaurování* se ve 20. století v ZPP setkáváme ojediněle, a to především u kratších článků, zařazených do rubrik *kronika* nebo *zprávy ze zahraničí*. U těchto článků navíc někdy není uveden autor nebo v případě překladu není uveden

---

⁶⁴ RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 1, s. 1-9. – RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část II.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 2, s. 65-75.

⁶⁵ ŠTULC, Josef. K současnému stavu metodologie údržby a obnovy stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 3, s. 129-147.

⁶⁶ HEROUT, Jaroslav. Seminář k obnově památkových areálů a celků (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 4, s. 197-201.

⁶⁷ SUCHOMEL, Miloš. Čtyři metody zabezpečování a záchrany kamenosochařských kulturních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 3, s. 147-156. – SUCHOMEL, Miloš. Několik poznámek k původním malířským adjustacím povrchu soch Matyáše Bernarda Brauna. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 6, s. 321-330.

⁶⁸ NEJEDLÝ, Vratislav. Reflexe názorů na restaurování uměleckých památek v odborné literatuře v období 50.-70. let 20. století. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 9, s. 513-521.

⁶⁹ Závěry a doporučení účastníků celostátního odborného semináře ke komplexní obnově památkových areálů a celků, konaného ve dnech 16. - 17. září 1986 a 27-28. května 1987. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 7, s. 385-386.

⁷⁰ KAŠE, Jiří; MRNKA, Antonín. Restaurování kamenných prvků orloje a kaple Staroměstské radnice v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 2, s. 65-72. – KAŠE, Jiří; MRNKA, Antonín. Ostatková skříň sv. Maura, Vstupní dokumentace a základní průzkum. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 4, s. 193-197.

⁷¹ NEJEDLÝ, Vratislav. Několik poznámek k nátěrům povrchu kamenosochařských výtvarných děl umístěných v exteriéru. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2003, 63, 2, s. 110-117.

překladatel. První užití termínu koncepce restaurování nacházíme v roce 1964.⁷² Ačkoli je od počátku 70. let užíván velmi blízký termín koncepce restaurátorských prací nebo zásahu,⁷³ s dalším užitím termínu *koncepce restaurování* se setkáváme až v roce 1983⁷⁴ a potom v roce 1998, kdy jej užívá Vratislav Nejedly.⁷⁵ Po roce 2003 se užívání pojmu opět rozšiřuje.⁷⁶

---

⁷² NOTEBAART, J. C. Památková péče v Nizozemí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 8, s. 244.

⁷³ A to nejen M. Suchomelem, ale i dalšími autory – NOVÁKOVÁ-SKALICKÁ, Miroslava. Oprava a konzervace artefaktů užitého umění z jihomoravských hradů a zámků. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 7. – BROŽOVSKÝ, Miroslav. Výstava "Restaurování uměleckých děl" ve Středočeském kraji. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1972, 1, s. 57-59.

⁷⁴ PECHOVÁ, Olivie. Zprávy: Kolokvium o restaurování památek v Toulouse. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 9, s. 593-595.

⁷⁵ NEJEDLÝ, Vratislav. Problémy restaurování a záchrany sochařských děl na Karlově mostě. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1998, 58, 6.

⁷⁶ NEJEDLÝ, Vratislav. Několik poznámek k nátěrům povrchu kamenosochařských výtvarných děl umístěných v exteriéru. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2003, 63, 2, s. 110-117.

2.1.4. Přehled často publikujících autorů užívajících termín koncepce (ve vztahu k restaurování nebo obnově) v období druhé poloviny 20. století

V následující tabulce je uveden přehled autorů, kteří s termínem pracovali nejčastěji a užívali jej v zásadních kontextech. Kompletní výsledky rešerše obsahovaly řadu dalších autorů, jejichž četnost užívání pojmu nebo publikování je nižší, nebo se obecně věnují jiným specifickým tématům.⁷⁷

Tab. 1. Přehled vybraných autorů a jejich práce s pojmem koncepce v 2. polovině 20. let

výskyt od roku ⁷⁸	autor	charakteristika užívání pojmu ⁷⁹
1958	Vlastimil Vinter	Vinter s pojmem koncepce nejčastěji pracuje ve vztahu ke koncepci památkové péče (1958, 1960) Později koncepci vztahuje i k jednotlivým zásahům, kde mluví například o celkové koncepci způsobu a formy zásahu (1971) nebo o zásadách koncepce obnovy (1965b). Termín koncepce často uvádí ve spojení s termíny ideová nebo názorová (1958, 1962, 1965a, 1981).
1960	Jaroslav Wágner	Jaroslav Wágner termín koncepce užívá nejčastěji ve vztahu k úpravě nemovitých památek (1960, 1965a, 1965b, 1966a, 1966b, 1967), zde užívá pojem koncepce úpravy (1965a, 1965b), který často užívá i pro označení památkového vyjádření k zásahu na stavební památce (1965b, Vošahlík, A. 1966). Později začíná užívat pojem koncepce obnovy (1966b, 1974, 1979). Příležitostně pojem užívá ve spojení s termínem ideová . ⁸⁰
1962	Jaroslav Herout	Jaroslav Herout termín koncepce nejčastěji užívá osamoceně bez návaznosti na další význam blíže specifikující slovo (1985, 1987, 1992). Význam je tedy nutné derivovat z kontextu celkého textu. Většinou však termín koncepce užívá ve vztahu ke konkrétním voleným metodám obnovy nebo památkové péče (1962, 1964). Ojedinele se můžeme setkat se spojením památková koncepce (1987) nebo koncepce řešení (1966, 1987) případně dalšího postupu (1992).

⁷⁷ Například Vladimír Razím zachování fortifikačních staveb, Karel Sklenář dějinám archeologie, Jarmila Netková prezentaci kulturních památek a mohli bychom jmenovat další.

⁷⁸ Rok publikace článku, ve kterém se termín *koncepce* u daného autora objevuje poprvé.

⁷⁹ V textu jsou v závorkách uvedeny roky, ve kterých byly publikovány články s patřičným užitím pojmu.

⁸⁰ WAGNER, Jaroslav, KAŠE, Jiří. Idea celkové restituace areálu Betléma ve světle nových výzkum. *Sborník konference Kultura šporkovského prostředí a její vyznění*. Praha, 1985. In: RUMLOVÁ, Marie; ŠRÁMEK, Jiří. Porušování sochařských děl M. B. Brauna v Novém lese u Žirče lišejníky. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 10.

1963	Jaroslav Petruš	Jaroslav Petruš pojem koncepce užívá velmi volně a zdá se, že ho většinou nevztahuje přímo k památkové péči natož k jednotlivým zásahům. Pokud ano, užívá jej v textu osamoceně (1963, 1966, 1990b, 1991). V článcích nevěnujících se památkové péči termín <i>koncepce</i> nacházíme například ve spojeních <i>koncepce expozice, výstavy</i> (1968, 1990a, 1992), <i>knihy</i> (1982, 1987, 1988) nebo <i>výtvarná koncepce</i> .
1965	Vladimír Novotný	Věnoval se především <i>Koncepci památkové péče</i> (1965, 1966, 1969b, 1974, 1976a), dále ale také <i>koncepci konzervace a obnovy</i> (1974, 1976b). Zdůrazňoval mimo jiné nutnost vypracování vlastní <i>(památkové) koncepce obnovy/opravy</i> každému objektu (1969a, 1972, 1973, 1977).
1966	Aleš Vošahlík	V jeho textech se setkáváme především s pojmem <i>Koncepce ochrany a regenerace historických měst</i> (kterou definoval v roce 1984, s termínem pracoval i v letech 1983, 1984a, 1985a, 1985b, 1987, 1990), Ve vztahu ke koncepci zásahu nejčastěji užívá pojmy <i>koncepce (památkové) obnovy</i> (1967, 1977, 1984b) nebo <i>památková koncepce</i> (1983).
1969	Miloš Suchomel	Suchomel si vytvořil vlastní relativně stálou terminologii, kterou užíval hojně ve svých textech. Pro koncepci zásahu tedy užíval pojmů <i>památková (nebo památkářská) koncepce (zásahu</i> (1976b), <i>opravy</i> (1974), <i>obnovy</i> (1986), <i>restaurátorských prací</i> (1971, 1975, 1976a, 1977, 1981, 1982a, 1982b, 1984, 1985,) <i>nebo příštích restaurátorských prací</i> (1976b, 1987, 1989)). V kontextu transferů sochařských děl a nahrazení jejich originálu na původním místě kopií pak často používal termín <i>koncepce záchrany</i> (1982a, 1988, 1989, 1990). V jeho prvních článcích můžeme příležitostně sledovat, že užívání pojmů ještě není ustálené (a tak zde nacházíme například spojení <i>koncepce opravy</i> v jeho článku z roku 1974, v průběhu 70. let také používá termín <i>památkářská koncepce</i> (1971, 1974, 1976a, 1977), který kolem roku 1980 nahrazuje termínem <i>památková koncepce</i> (1975, 1979, 1980a, 1980b, 1982a, 1982b, 1984, 1986, 1988, 1989). Na počátku 90. let, stejně jako řada dalších autorů, přestává spojení využívat v takové míře (1991, 1992, 1993).
1982	Vratislav Nejedlý	Vratislav Nejedlý příležitostně užívá pojmu <i>památková koncepce</i> (1985, 1987), častěji ovšem mluví pouze o zvoleném <i>přístupu (k restaurátorským akcím</i> (1984, 1985, 1987)) případně jen <i>řešení</i> (1987). (Po roce 2000 užívá i termín <i>koncepce restaurování</i> .)

1983	Josef Štulc	Josef Štulc velmi často pracuje s pojmem koncepce obnovy (1983a, 1984a, 1984b,), který někdy rozšiřuje i na architektonickou koncepci obnovy (1984a, 1984b,), což plyne také z celkového zaměření jeho teoretické práce. Dále pracuje s pojmem památková koncepce (1983b, 1984a, 1984b, 1987a, 1989, 1993). Všechny zmíněné pojmy užívá často a stabilně. Štulc také ojedinelé pracuje s obdobou Hlobilovy architektonicko-výtvarné koncepce (1987b, 1988), kterou uvádí jako jednotnou architektonickou a výtvarnou koncepci (1987a).
1984	Ivo Hlobil	Hlobil se zabývá především urbanistickou koncepcí ochrany ⁸¹ a dále pak definuje architektonicko-výtvarnou koncepci (1984) v ochraně a regeneraci městských historických částí.
1993	Václav Girsá	Girsá své první články publikuje v době, kdy je obecně termín koncepce méně užívaný. Přesto jej používá a to ve vztahu k obnovám stavebních památek (1993a, 1993b, 1993c), současně ale bez doplnění termínu jinými adjektivy.

Vybraní autoři jsou následně uvedeni v dalších částech textu. Řada dalších autorů sice důležitých z hlediska teorie památkové péče, kteří ale s termínem *koncepce restaurování* pracovali méně často, nebyla do dalších částí diplomové práce zahrnuta.

---

⁸¹ V letech 1987 a 1988 Josef Štulc na stránkách ZPP publikuje články zabývající se rozbohem I. Hlobilovy knihy *Teorie městských památkových rezervací 1900-1975*. – ŠTULC, Josef. *Moderní urbanismus a památková péče* (nad knihou Ivo Hlobila *Teorie městských památkových rezervací 1900-1975*) část I. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 10, s. 577-589. – ŠTULC, Josef. *Moderní urbanismus a památková péče* (nad knihou Ivo Hlobila *Teorie městských památkových rezervací 1900-1975*) část II. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 2, s. 65-77. – HLOBIL, Ivo. *Teorie městských památkových rezervací: (1900-1975)*. Uměnovědné studie. Praha: Ústav teorie a dějin umění ČSAV v Praze, 1985.

2.2. Obecný přehled zásadních textů a autorů z hlediska pojmu *koncepce restaurování* v kontextu některých událostí vývoje české památkové péče

2.2.1. Česká památková péče do poloviny 40. let 20. století

Památková péče v předcházejících dvou staletích procházela zásadním vývojem, který byl již mnohokrát v odborných textech rozpracován.⁸² Pojem *koncepce* je v první polovině 20. století užíván především ve smyslu koncepce architektonického pojetí prostoru, dispozičních a uměleckých východisek jednotlivých (stavebních nebo výtvarných) prací, popřípadě expozic. V kontextu restaurování či obnov, ale i památkové péče obecně, se začal pojem užívat až ve druhé polovině 20. století a tomu předcházející vývoj české památkové péče tedy postačuje připomenout pouze okrajově.

Obecně lze říct, že zatímco dnes se u jednotlivých zásahů bavíme o volbě nejvhodnější restaurátorské metody nebo koncepce a vybíráme přitom z celé škály možných zásahů, až téměř do poloviny 20. století se vedly spory především o celkovém pojmání památkové péče⁸³ a předpokládalo se, že je možné nalézt objektivně správnou ideální metodu, kterou při snaze o zachování památek plošně uplatňovat: „*Při prosazování nových myšlenek šlo tentokrát doslova o názorový boj, o střetávání základního koncepčního přístupu k památkové péči, o stavění zásad proti zásadám.*“⁸⁴

Zpětně tak v dějinách památkové péče vidíme postupnou krystalizaci jednotlivých základních přístupů, dnes již obecně známých *metod památkové péče*, kterými jsou *metoda*

---

⁸² Například Vratislav Nejedlý se historií památkové péče zabýval ve člancích: NEJEDLÝ, Vratislav. Počátky státem organizované ochrany památek v rakouské monarchii a dnešek, několik poznámek ke vzdálenější historii oboru. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 4, s. 151-156. – NEJEDLÝ, Vratislav. K dějinám památkové péče na Moravě – sedmdesátá léta 19. století až počátek 20. století. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1991, 15, 8, s. 449-469. – NEJEDLÝ, Vratislav. Některé restaurátorské práce v Čechách a na Moravě před sto lety. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 9, s. 524-530.

⁸³ „*Vedly se mnohdy vášnivé spory nejen o to, zda obnovovat nebo jen konservovat, ale i o to, jestliže obnovovat, pak zda pouze restaurovat, nebo rekonstruovat do původní podoby, nebo renovovat v nových formách historizujících, či renovovat v nových formách soudobého, moderního architektonického tvarosloví.*“ In: VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 8.

⁸⁴ VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 8.

puristická, restaurační, konzervační, analytická, syntetická, rekonstrukční atd.⁸⁵ K otázce metod památkové péče Vinter říká, že v textech vznikajících do 1. poloviny 20. století: „... lze nepřímým sledovat i jejich vývoj po stránce formy, v tom smyslu, jak se jako takové od primitivních počátků konstituovaly a přes snahy o vědecké podložení v jednotlivých aspektech dospěly až ke stadiu ucelených koncepcí a jak od etapy spontánního promítání určitých postojů pouze v praxi se došlo až ke snahám o jejich přímé vytčení a samostatnou formulaci jakožto zásad.“⁸⁶

K úrovni metodologie v textech vznikajících v 1. polovině 20. století a dříve se Vinter vyjadřuje takto: „Především zjišťujeme, že pokud vůbec dochází ke snaze formulovat zásady péče o památky, soustřeďují se převážně pouze na úsek jejich konzervace a obnovy. Za druhé vidíme, že jsou většinou bez odlišení a často pouze promíšeně uváděny vedle sebe myšlenky a teze velmi odlišných povahových i obsahových poloh, od takových, které mají charakter zásadních a obecných principů, až k takovým, které hraničí s technologickými návody, recepturami a organizačními pokyny. [...] Za třetí musíme konstatovat, že i v případech, kdy jsou myšlenky zásad památkové péče seřazeny do určitého uceleného souboru, jako např. u Maxe Dvořáka, je struktura tohoto souboru spíše utříděním podle empirické praxe a nevytváří teoreticky podložený systém.“⁸⁷

Z meziválečných článků uveřejněných v prvních ročnících ZPP a věnujících se teorii památkové péče si uveďme alespoň článek Vladimíra Novotného z roku 1938 *K organizaci restaurace a konzervace památek umění malířského a sochařského*,⁸⁸ kde se ptá po systematizaci prováděných zásahů a navrhuje vytvoření soupisu s přehledem míry dochování jednotlivých děl a nutnosti provedení případného zásahu, další úvahu směřuje k samotné úrovni provádění zásahů a potažmo vzdělání a vzdělávání restaurátorů, a poslední k vědeckému využití poznatků získaných během konzervace.⁸⁹ Článek na tomto místě

---

⁸⁵ VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 21-24. – VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011. s. 8.

⁸⁶ VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 6.

⁸⁷ VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 13.

⁸⁸ NOVOTNÝ, Vladimír. K organizaci restaurace a konzervace památek umění malířského a sochařského. *Zprávy památkové péče*. 1938, 2, 1, s. 5.

⁸⁹ „Aby také restaurace takovýchto děl dosáhla skutečně dnešní výše, na níž moderní konzervace stojí, je nutným požadavkem, aby se k ní přistoupilo po důkladné přípravě a studiu, jež opravu bude předcházeti. Podrobný a přesný zápis o stavu a vyšetření obrazu před opravou je myslím zcela samozřejmý předpoklad, právě tak jako i návrh opravy, který by měl být přesně stylisován a

uvádíme především proto, že přehledně definuje cíle, které se následujících několik desetiletí bude československá památková péče více či méně úspěšně snažit naplňovat (od inventarizace památek, přes zakotvení průzkumu a dokumentace v související legislativě až po požadavky na vzdělávání). Současně z Novotného článku plyne, že požadavek vypracovaného *návrhu opravy*, který je vypracován ve spolupráci restaurátora a odborného orgánu, by měl být samozřejmostí. V podobném znění je požadavek dokumentace koncepce i dalších aspektů zásahu zakotven v legislativě prakticky dodnes.

Po druhé světové válce se památková péče musela vyrovnávat především s velkým množstvím zestátněných a zkonfiskovaných památek, s jejich inventarizací, údržbou ale i s otázkou jejich dalšího využití. Tyto potřeby však nebyly reflektovány přijetím odpovídajících právních předpisů.⁹⁰ Po přijetí *Zákona č. 137/1946 Sb. O Národních kulturních komisích pro správu kulturního majetku*⁹¹ v roce 1946 byly zřízeny Národní kulturní komise, které se měly věnovat právě přebírání a správě státního kulturního majetku, a to jak nemovitého (hradů, zámků atp.) tak movitého (mobiiliáře). Výkonným orgánem památkové péče nadále zůstával Státní památkový úřad v Praze a Brně. Z hlediska teorie památkové péče v tomto období hraje hlavní roli otázka právě samotné evidence a dalšího využití památek, která je viditelná také v dobových člancích ZPP. Období před vznikem zákona o kulturních památkách popisuje například V. Vinter⁹² a další.⁹³

---

vypracován dozorcím orgánem spolu s restaurátorem, a konečně i podrobný písemný i fotografický zápis o průběhu vykonané opravy, tak jak se to již některými restaurátory snad praktikuje, a jak je to také obvyklé ve vědeckých ústavech.“ In: NOVOTNÝ, Vladimír. K organizaci restaurace a konservace památek umění malířského a sochařského. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1938, 2, 1, s. 5.

⁹⁰ VARHANÍK, Jiří; MALÝ, Stanislav. *Zákon o státní památkové péči: komentář. Komentáře Wolters Kluwer*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.

⁹¹ Zákon č. 137/1946 Sb., o Národních kulturních komisích pro správu kulturního majetku.

⁹² VINTER, Vlastimil. K padesátému výročí vydání zákona o kulturních památkách. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2008, 58, 5, s. 343-347.

⁹³ UHLÍKOVÁ, Kristýna. *Národní kulturní komise 1947-1951*. Praha: Artefactum, 2004. Fontes historiae artium. ISBN 80-903-2308-1, s. 11.

2.2.2. Otázky odborné terminologie v 50. letech

Na počátku 50. let prošel systém československé památkové péče významnou reorganizací. Již v roce 1950 bylo plánováno přijetí nového zákona o kulturních památkách (ke kterému došlo až v roce 1958). Vládním nařízením v roce 1951⁹⁴ byly zřízeny národní výbory, které měly hlavní výkonnou pravomoc (u památek celostátního významu pak ministerstvo školství, věd a umění) a Národní kulturní komise byly od té chvíle pouze poradním orgánem ministerstva, Státní památkový úřad byl zrušen a nahrazen Státním památkovým ústavem. V praxi ovšem ani Národní kulturní komise ani krajské národní výbory nepracovaly dle vydaného nařízení. S přibývajícím státním majetkem a nedostatečně funkčními výkonnými orgány nebyla prováděná evidence památek ani následná péče o ně dostatečná.⁹⁵ V roce 1953 dochází ke zřízení zvláštního oddělení pro restaurování maleb, plastik a uměleckého řemesla⁹⁶ a v roce 1954 ke zřízení SÚRPMO – Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů.

Jedním z klíčových momentů z hlediska teorie a metodologie československé památkové péče byla konference „*Současná ochrana památek*“ o úkolech památkové péče uspořádaná v prosinci roku 1956 Kabinetem pro teorii a dějiny umění ČSAV spolu se Státní památkovou správou, kde se přítomní historici umění, restaurátoři i pracovníci památkové správy vyjadřovali k různým otázkám od hodnocení památek, jejich kategorizace a soupisů, přes dokumentaci až po restaurování především plastik, obrazů a nástěnných maleb. Vybrané příspěvky byly další rok publikovány na stránkách ZPP.⁹⁷

Otázkou stanovení koncepce jednotlivých zásahů prováděných na kamenosochařských dílech se zde ve svém příspěvku zabývala například Helena Machálková.⁹⁸ Ačkoli se v jejím příspěvku setkáváme s užitím některých pojmů (metodika restaurování, památkářské

---

⁹⁴ Vládní nařízení č. 112/1951 Sb., o reorganizaci státní památkové péče.

⁹⁵ VARHANÍK, Jiří; MALÝ, Stanislav. *Zákon o státní památkové péči: komentář. Komentáře Wolters Kluwer*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.

⁹⁶ MACHÁLKOVÁ, Helena. *Ochrana a konzervace plastik. Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1957, 17, 2, s. 103.

⁹⁷ Vybrané příspěvky byly uveřejněny formou článků ve: *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1957, 17, 2. – Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR, *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1968, XVI, s. 321–347.

⁹⁸ „*Vlastní metodika restaurování plastik je nedílnou součástí platných památkářských zásad. Jako v ostatních oblastech, není ani zde možno stanovit paušálně obecné směrnice pro způsob opravy, ale je nutno postupovat individuálně a po důkladné celkové analýze opravovaného objektu. Jistě ideální by bylo, kdybychom se mohli ve všech případech spokojit pouhou pečlivě provedenou metodou konservační, která by zachovala dnešní autentický stav...*“ In: MACHÁLKOVÁ, Helena. *Ochrana a konzervace plastik. Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1957, 17, 2, s. 103.

zásady), které už o dva roky později definuje V. Vinter a které budou v dalších letech užívány s čím dál větší četností, ve smyslu cíle zásahu zde Machálková užívá termín *způsob opravy* a s pojmem *koncepce zásahu* se zatím nesetkáváme.

V roce 1958 vešel v platnost Zákon o kulturních památkách,⁹⁹ na jehož formulaci se V. Vinter také podílel a na který následně navázal řadu svých terminologických textů.¹⁰⁰ V roce 1958 došlo také ke sloučení do té doby samostatných ústavů a ke vzniku Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody.¹⁰¹

2.2.2.1. Osobnost Vlastimila Vintera a jeho *koncepce památkové péče*

PhDr. Vlastimil Vinter, CSc. (*29.1.1921, +15.4.2011) byl významným českým teoretikem v oblasti památkové péče a nositelem řady ocenění.¹⁰² Jeho obsáhlá publikační činnost má pro nás zásadní význam především rozpracováním metodologických textů v oblasti teorie památkové péče.¹⁰³ Nejprve působil v Liberci, kde také vystudoval knihovnictví. V Praze vystudoval dějiny umění, při jejichž studiu v letech 1946 až 1950 navštěvoval také přednášky a exkurze Václava Wágnera, které dále rozšiřovaly Vinterovu znalost problematiky památkové péče.¹⁰⁴

Do roku 1953 zastával funkci ředitele Severočeského muzea v Liberci, odkud byl později povolán na ministerstvo školství a osvěty (později kultury). Tam se podílel také na přípravě Zákona o kulturních památkách.¹⁰⁵ Ve stejném roce, ve kterém vchází v platnost Zákon o kulturních památkách, tedy v roce 1958 píše svoji stať *K otázkám odborné*

---

⁹⁹ Zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách.

¹⁰⁰ VINTER, Vlastimil. K otázkám odborné terminologie v oboru památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1958, 18, 5-6, s. 179-185. – VINTER, Vlastimil. Hodnocení kulturních památek – klíčová otázka teorie a praxe památkové péče. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1962, 2, s. 33-38. – VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 5-27. – VINTER, Vlastimil. *Stručný slovník památkové péče*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1983, s. 37-38.

¹⁰¹ KOS, Lukáš. *Ochrana památek funkcionalistické architektury: nezdary a úspěchy*. Diplomová práce. Vedoucí práce ŠVÁCHA, Rostislav. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění, 2013, s. 46.

¹⁰² HRUŠKA, Emmanuel. Vlastimil Vinter – šedesátiletý. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4, s. 151.

¹⁰³ Během svého života jenom na stránkách ZPP publikoval přes čtyřicet článků, přičemž velká část z nich se věnuje teorii nebo historii památkové péče. In: <https://zpp.npu.cz/>.

¹⁰⁴ VINTER, Vlastimil. K padesátému výročí vydání zákona o kulturních památkách. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2008, 58, 5, s. 344.

¹⁰⁵ Zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách. – HRUŠKA, Emmanuel. Vlastimil Vinter – šedesátiletý. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4, s. 151.

terminologie,¹⁰⁶ ve které se snaží systematizovat některé pojmy z oblasti restaurování a obnovy kulturních památek. Stává se také členem Ústřední komise státní památkové péče, i dalších poradních orgánů, odborných a redakčních rad v oblasti památkové péče, architektury, výtvarného umění a vzdělávání.¹⁰⁷ V roce 1962 začíná přednášet na filozofické fakultě Univerzity Karlovy a později na dalších univerzitách. Roku 1964 publikuje skripta *Úvod do teorie památkové péče – nástin základních ideových otázek památkové péče v socialismu*.¹⁰⁸ Roku 1969 vydává text *K otázkám zásad a koncepce památkové péče*,¹⁰⁹ ve kterém mimo jiné dochází k závěru, že: „Otázka koncepce a zásad památkové péče jako teoretického problému a tématu vědeckého zpracování přitom doposud v podstatě vůbec položena nebyla.“¹¹⁰ A sám je odhodlaný se jí věnovat.

V roce 1971 kompiluje své dosavadní texty, aktualizuje je, rozšiřuje o další kapitoly a publikuje jako dvoudílná skripta *Úvod do dějin a teorie památkové péče*¹¹¹ (v roce 1982 ještě v přepracovaném vydání).¹¹² V roce 1981 opět na stránkách ZPP publikuje *Několik poznámek k metodické činnosti v památkové péči*,¹¹³ kde mimo jiné zdůrazňuje potřebu rozpracování metodologie, patřičných směrnic a normativů pro provádění restaurování i preventivní péče a nutnost jejich zakotvení v chystaném zákoně. V roce 1983 sestavuje *Stručný slovník památkové péče*,¹¹⁴ ve kterém jednak znovu jednotně vysvětluje základní pojmy vztahující se

---

¹⁰⁶ VINTER, Vlastimil. K otázkám odborné terminologie v oboru památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1958, 18, 5-6, s. 179-185.

¹⁰⁷ HRUŠKA, Emmanuel. Vlastimil Vinter – šedesátiletý. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4, s. 151.

¹⁰⁸ VINTER, Vlastimil. *Úvod do teorie památkové péče – nástin základních ideových otázek památkové péče v socialismu*, (Učební texty vysokých škol), Praha 1964, Státní pedagogické nakladatelství.

¹⁰⁹ VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 5-27.

¹¹⁰ VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 13.

¹¹¹ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. – VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky i jiných fakult a vys. škol. 2. [díl], Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek. Dějiny a teorie kultury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

¹¹² VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče. 2. [díl], Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek. Teoretické otázky zásad a koncepce památkové péče. 2. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982. – VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče. [Díl.] 1., Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče. 2. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.

¹¹³ VINTER, Vlastimil. Několik poznámek k metodické činnosti v památkové péči. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4.

¹¹⁴ VINTER, Vlastimil. *Stručný slovník památkové péče*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1983, s. 37-38. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:31399f1d-0801-4c88-87e1-6ed1ae63426f>.

k památkové péči jako státní instituci a jednak vypočítává základní metody památkové péče v jejich obecném smyslu.¹¹⁵

Součástí jeho publikační činnosti je také řada článků popisujících fungování památkové péče v okolních státech.¹¹⁶ I v pozdějších letech Vinter zůstává nadále aktivní v oblasti památkové péče, publikuje a jeho zájem nespočívá pouze u obecné teorie památkové péče a její strukturalizace, ale představuje také zájem o retrospektivní hodnocení uplynulých let ale i další témata.¹¹⁷

2.2.2.2. Terminologie Vlastimila Vintera

Terminologie, kterou Vinter definuje ve svých textech, je pro oblast restaurování a památkové péče klíčová. Řada autorů s termíny pracuje¹¹⁸ a část z nich z ní zřejmě derivuje vlastní terminologické úvahy.¹¹⁹ Hlavní část obecné terminologie týkající se restaurování nacházíme již ve Vinterově raných textech,¹²⁰ soustavně ji ale rozpracovával i v dalších letech.¹²¹

---

¹¹⁵ Zde už také vidíme jasnější definice jednotlivých pojmů, které stihly během tří desetiletí ve svých významech vykristalizovat. Podnětem pro vydání stručného slovníku patrně mohla být i dlouhodobě špatně chápaná významová stránka dříve definovaných pojmů, na kterou naráží třeba pozdější memorandum – Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR, *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1968, XVI, s. 321–347.

¹¹⁶ VINTER, Vlastimil. Státní památková péče v Holandsku. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1957, 17, 1, s. 49. – VINTER, Vlastimil. Další osudy egyptských památek v Núbii. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 3, 1, s. 28. – VINTER, Vlastimil. Odborná výchova kameníků pro obnovu památek ve Francii. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 4, 7, s. 204. – VINTER, Vlastimil. Památková péče v Bulharsku. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 5, 2, s. 47-56.

¹¹⁷ VINTER, Vlastimil. Ochrana památek moderní architektury. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2001, 61, 6, s. 177.

¹¹⁸ Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR, *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1968, XVI, s. 321-347. – VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011. s. 7-9.

¹¹⁹ KAŠE, Jiří. Kamenná socha 17. a 18. století – problém mezioborového výzkumu. *Zpravodaj společnosti pro starou hudbu*. 1987, s. 10-20.

¹²⁰ VINTER, Vlastimil. K otázkám odborné terminologie v oboru památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1958, 18, 5-6, s. 179-185.

¹²¹ Příkladem může být například aktualizace jeho skript, nebo vytvořený slovník – VINTER, Vlastimil. *Stručný slovník památkové péče*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1983, s. 37-38. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:31399f1d-0801-4c88-87e1-6ed1ae63426f>.

V některých Vinterově textech¹²² se setkáváme s užíváním specifických grafů a schémat. Sám uvádí, že v takových případech se na teorii památkové péče snaží pohlížet přes optiku obecné kybernetiky,¹²³ která je v té době relativně novým tématem, a v procesu programování nachází paralelu k procesu hledání souvztažností mezi jednotlivými otázkami památkové péče.

Kromě *metod péče o zachovávání kulturních památek*, jejichž definice a rozdělení byly citovány v úvodu práce, a rozdělení možných způsobů *obnovy památek*, definuje i další zásadní pojmy. Za klíčové považuje obecně užívané pojmy *princip*, *zásada*, *metoda* a *koncepce* a u kterých vymezuje jejich vzájemný vztah a obsah. Vinter se ve svých teoriích zabývá převážně zásadami, koncepcemi i principy na úrovni státu a státní památkové péče, a snad právě proto pak definice pojmů objevujících se v jejich nižších hierarchických třídách, tedy na úrovních konkrétních restaurátorských zásahů, nejsou detailně rozpracovány a musíme si postačit s jejich dedukcí z definic obecné roviny.¹²⁴

Ačkoli Vinterova terminologie představovala asi jediné v tomto rozsahu zpracované terminologické pojednání věnující se oblasti restaurování a památkové péče, velká část termínů prošla značným vývojem. Například termín *restaurace*¹²⁵ ve Vinterově pojetí se již objevuje jen ojediněle. Především se změnil vzájemný úzký vztah mezi pojmy *obnova* a *restaurování*, které jsou i v dobové legislativě chápány téměř jako synonyma. Pokud se tedy v dobových textech budeme setkávat s pojmem *koncepce obnovy*, lze ho přeneseně chápat i ve smyslu *koncepce restaurování*.

---

¹²² VINTER, Vlastimil. Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky i jiných fakult a vys. škol. 2. [díl], Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek. Dějiny a teorie kultury. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. – VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. Monumentorum tutela – ochrana pamiatok. 1969, 4, s. 5-27.

¹²³ „Snaha opřít se o některé poznatky z nového vědního oboru kybernetiky i při zkoumání teoretických otázek památkové péče, což tato práce přináší patrně vůbec poprvé, vychází proto z plného vědomí, že jde přitom nikoliv o nějaký nový cíl převést společenskovední problémy této oblasti na bázi technických schémat a matematických vzorců, jež by byly s to tyto otázky rozřešit, ale o pomůcku, která má přispět k větší přesnosti našeho myšlení a poznání. Památková péče jako soustava myšlenek a vědeckých poznatků i jako praktická činnost nikdy neztratí svou společenskou základnu a povahu a tím ani rysy, které každé disciplíně společenských věd dávají specifickou odlišnost od věd matematických, přírodních a technických a které podstatně omezují exaktnost užívaných metod zkoumání a poznání.“ In: VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. Monumentorum tutela – ochrana pamiatok. 1969, 4, s. 24.

¹²⁴ I to může být jeden z důvodů, proč se text neobjevuje příliš často jako přímý výchozí bod pro diskuzi o obsahu pojmu koncepce restaurování, ale častěji jsou jeho teze pouze implicitně zakomponovány.

¹²⁵ VINTER, Vlastimil. Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

2.2.2.3. Pojmy *metoda*, *zásada* a *koncepce* definované Vlastimilem Vinterem

V. Vinter si je vědom mnohoznačnosti pojmů, cituje různé definice a dochází k závěru, že: „**Metoda je určitý způsob a postup, kterým je záměrně uspořádána činnost za dosažením sledovaného cíle. Metodika je souhrn metod určitého úseku činnosti. Metodologie je nauka o metodách. Zásada je myšlenka, usměrňující z vyššího hlediska určité konkrétní jednání. Princip je zásada obecné povahy, usměrňující určité soubory dílčích zásad. Koncepce je ucelená soustava principů a názorů, usměrňujících určité oblasti myšlení či jednání.**“¹²⁶

Metoda podle něj musí být uvědoměle stanovena a opakovaně uplatňována. Jednotlivé **metody zásahů** rozlišuje z hlediska „**stupně a míry intenzity vzhledem k dochovanému autentickému stavu památky.**“¹²⁷ Prakticky je pak dělí na konservaci a restaurování/obnovu, která se dále dělí na restituci, restauraci, substituci, rekonstrukci a renovaci. Dále mluví i o obecných **metodách péče o zachování památky**,¹²⁸ které dělí na *metodu puristickou, restaurační, konservační, analytickou, syntetickou, rekonstrukční, renovační, regenerační a na metodu preventivní péče.*¹²⁹

Kromě výše zmíněné definice se Vinter k termínu **koncepce** vyjadřuje následovně: „**Koncepce, její obsahová náplň, pojetí a do značné míry i její vnitřní uspořádanost je závislá na ještě vyšších hlediscích.**“¹³⁰ A dále pak: „*Jaké povahy je pojetí této koncepce, takové povahy*

---

¹²⁶ Ve druhém dílu skript s podtitulem *Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek a Teoretické otázky zásad a koncepce památkové péče* dochází k částečnému přeformulování definice a k jejím doplněním o hlubší souvztažnosti, také dochází k doplnění některých nových pojmů a pojmů v minulosti používaných ale doposud ponechaných bez definice. VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971., s. 167.

¹²⁷ Se stejným pojmáním se můžeme setkat například v textu KAŠE, Jiří. *Kamenná socha 17. a 18. století – problém mezioborového výzkumu. Zpravodaj společnosti pro starou hudbu.* 1987. s. 10-20. – nebo v bakalářské práci KAŠPAROVÁ, Věra. *Koncepce restaurování a konzervace uměleckých děl na papírové podložce.* Bakalářská práce. Jiří KAŠE (vedoucí práce). Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře, 2013. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10195/53920>., která pod jeho vedením vznikla.

¹²⁸ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. s. 169-171.

¹²⁹ V kapitole *Odborná terminologie a systematika památkové péče* se k obsahu pojmu **metoda** vyjadřuje následovně: „**Metoda je určitý způsob, jak postupuje nějaká lidská činnost.**“ Dále pak cituje slovníkovou definici, kde je metoda označena jako: „*plánovitý postup k dosažení určitého cíle, cesta k tomuto cíli, určitý druh a způsob bádání, myšlení a jednání.*“

¹³⁰ „*Z určité obsahové koncepce vyplývá příslušná obsahová náplň principů, z nich pak zásad a ze zásad zaměření metodiky a metod.*“ Dodává ale, že: „*Přítom v obdobné závislosti se zpravidla odrážejí i druhé dva rysy koncepce jakožto ucelené soustavy principů a názorů.*“ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky i jiných*

je pojetí principů, zásad a metod.“¹³¹ Vnímá různé možnosti vzájemných poloh nejen mezi pojmy navzájem ale i uvnitř nich samotných. Kde například metoda může mít řadu dílčích zásad, přestože zásady jako takové mohou být uplatňovány různými metodami. Náplň jednotlivých konkrétních zásad, principů nebo metod pak určuje jejich polohu v celkovém členění. V další části textu se také věnuje tzv. *koncepčním zásadám*, o kterých především říká, že „se uplatňují při stanovení cíle.“¹³²

Z výše zmíněného lze odvodit, že koncepce v sobě může zahrnovat konkrétní zásady a metody, přičemž zásady se uplatňují při **stanovení cíle** a metody při jeho **dosahování**. Pokud pak koncepce obecně je: „*ucelená soustava principů a názorů usměrňujících určité oblasti myšlení či jednání*.“¹³³ Pak **koncepce restaurování** by byla v obecné rovině soustava principů a názorů usměrňujících restaurátorský zásah. Koncepce restaurování ve smyslu dosahovaného cíle zásahu, by pak v sobě měla obsahovat zásady, podle kterých byl cíl zásahu stanoven a metody, kterými bude dosahován.

---

fakult a vys. škol. 2. [díl], Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek. Dějiny a teorie kultury. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

¹³¹ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky i jiných fakult a vys. škol. 2. [díl], Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek*. Dějiny a teorie kultury. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

¹³² VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky i jiných fakult a vys. škol. 2. [díl], Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek*. Dějiny a teorie kultury. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

¹³³ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, s. 167.

2.2.3. 60. léta a Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR

Počátkem 60. let započalo hromadné zapisování památek do státních seznamů.¹³⁴ Rok 1964 dává vzniknout Benátské chartě, přičemž při jejím vzniku byl přítomný i zástupce české památkové péče Jakub Pavel,¹³⁵ který ji v roce 1966 překládá.¹³⁶ Od roku 1965 v Evropě začíná působit mezinárodní organizace ICOMOS.

V první polovině 60. let se rozšiřuje termín *myšlenková* nebo *ideová koncepce* (konzervace, rekonstrukce nebo zásahu obecně).¹³⁷ Po roce 1964 jsou v hojné míře publikovány články zabývající se *koncepcemi obnov* (především stavebních památek). Termín v 60. letech používají především Aleš Vošahlík,¹³⁸ Jaroslav Wagner¹³⁹ a další autoři.¹⁴⁰ J. Wagner používá také termín *koncepce úpravy*, a to především jako označení doplňku stavební dokumentace.¹⁴¹

---

¹³⁴ VARHANÍK, Jiří; MALÝ, Stanislav. *Zákon o státní památkové péči: komentář. Komentáře Wolters Kluwer*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.

¹³⁵ PAVEL, Jakub. II. mezinárodní kongres architektů a techniků památkové péče v Benátkách 25. až 31. května 1964. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 8. – ŠTULC, Josef. Padesát let Benátské charty. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2014, 74, 3, s. 171-174.

¹³⁶ O nejnovější překlad z roku 2014 se na základě zkušeností s vývojem oborové terminologie postarali Josef Štulc a Bohumíra Cymbalaková.

¹³⁷ KOSTKA, Jiří; SVATOŇ, Jaroslav; VONDRA, Jiří. Památky dělnického a revolučního hnutí, jejich ochrana, obnova a společenské poslání. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1961, 21, 3-4, s. 65-75. – VINTER, Vlastimil. Hodnocení kulturních památek – klíčová otázka teorie a praxe památkové péče. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1962, 2, s. 33-38. – MATĚJKOVÁ, Eva. K problematice městské památkové rezervace Kutná Hora. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1962, 7, s. 202-213. – VINTER, Vlastimil. Národní kulturní památník v Mikulčicích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 4, s. 97-105.

¹³⁸ VOŠAHLÍK, Aleš. Problematika obnovy domu č.p. 352 v Jilské ulici v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1967, 1, s. 2-7.

¹³⁹ WAGNER, Jaroslav. Lázně a hospital v Kuksu. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 8, s. 225-233.

¹⁴⁰ HYZLER, Josef. Obnova bývalého kláštera bl. Anežky v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 9, s. 258-271. – VINTER, Vlastimil. Kronika: Výstava ochrany a restaurování památek architektury v SSSR. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 9. – RIECK, Käthe. Regenerace historického jádra Štralsundu. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1968, 4, s. 114-119.

¹⁴¹ WAGNER, Jaroslav. K úpravě zámku Skalka. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 3, s. 71-74. – WAGNER, Jaroslav. Dům u rytířů v Litomyšli a jeho oprava. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 10, s. 289-293. – VOŠAHLÍK, Aleš. Průzkum vnějších fasád státního zámku v Doudlebech nad Orlicí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 6, s. 175-181. – WAGNER, Jaroslav; PAVLÍK, Milan. K návrhům na úpravu Karlova mostu a jeho předmostí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1967, 9, s. 257-260.

V letech 1966–1967 připravují tehdejší pracovníci Ústavu teorie a dějin umění v Praze *Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR*,¹⁴² které se k tehdejšímu provádění památkové péče stavělo velmi kriticky a navrhovalo nutná dílčí opatření. Tiskový dohled zamezil jeho zveřejnění a proto bylo vydáno na stránkách časopisu *Umění* až v roce 1968, současně v ZPP vychází *Memorandum pracovníků Státní památkové péče* s obdobným obsahem.¹⁴³ Obecně v letech 1968 a 1969 otevřeněji zaznívají názory na tehdejší stav památkové péče.¹⁴⁴ V roce 1969 vychází také Vinterův již zmiňovaný článek *K otázkám zásad a koncepce památkové péče*,¹⁴⁵ a článek *O autentičnosti památek* Vladimíra Novotného, ve kterém mimo jiné říká, že: „...je nutno vždy uvažovat o vlastní koncepci při opravě každého díla.“¹⁴⁶ O rok později pokračuje J. Wagner s textem *Nástin teorie a metodiky péče o kulturní dědictví*¹⁴⁷ a i v dalších letech jsou publikovány metodické texty.

2.2.3.1. Mezinárodní charta o zachování a restaurování památek a sídel, Benátky 1964

Tzv. *Benátská charta* je stále platným mezinárodním dokumentem, který formuluje základní principy konzervace a obnovy památek a sídel.¹⁴⁸ Hlavní pozornost Benátské charty je kladena k obnově a zachování památek, soustředí se na stavební památky, ale z ochrany jednotlivých staveb rozšiřuje zájem na ochranu celých městských částí a historických měst. U nás na základě Benátské charty došlo ke kategorizaci měst a následné ochraně některých z nich formou památkových zón.¹⁴⁹ Jako první dokument pracuje s otázkou *autenticity* díla, kterou ale nedefinuje dostatečně. Benátská charta mezi ostatními požadavky uvádí i požadavek na vyhotovení a zveřejnění podrobné dokumentace pro všechny restaurátorské,

---

¹⁴² *Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR, Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1968, XVI, s. 321–347.

¹⁴³ *Memorandum pracovníků Státní památkové péče. Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1968, 7, 6, s. 161.

¹⁴⁴ VARHANÍK, Jiří. *Zákon o státní památkové péči: komentář. Komentáře Wolters Kluwer*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2. – LÍBAL, Dobroslav; BAŠTA, Václav. Podíl státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů na obnově československé architektonické kultury. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 7, s. 385-450.

¹⁴⁵ VINTER, Vlastimil. *K otázkám zásad a koncepce památkové péče. Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 5-27.

¹⁴⁶ NOVOTNÝ, Vladimír. *O autentičnosti památek. Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1969, 1, s. 1-12.

¹⁴⁷ WAGNER, Jaroslav. *Nástin teorie a metodiky péče o kulturní dědictví. Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1970, 5, s. 22-46.

¹⁴⁸ Byla vytvořena účastníky mezinárodního kongresu památkových architektů, konzervátorů a techniků, konaného v Benátkách ve dnech 25.-31. května 1964.

¹⁴⁹ KIBIC, Karel. *Benátská charta a péče o naše historická města. Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2014, 74, 3, s. 175-183.

konzervátorské a archeologické práce. Pozornost je benátské chartě ve značné míře věnovaná i dnes.¹⁵⁰ Na otázku požadavků na dokumentaci v českém prostředí a potažmo tedy i na vlivy benátské charty se ve své bakalářské práci zaměřuje K. Krhánková.¹⁵¹

2.2.3.2. Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR

V rámci memoranda byl analyzován tehdejší stav především stavebních památek, který byl v mnoha případech havarijní, což dokládá i přiložený výčet jednotlivých nejvýznamnějších staveb, které se v havarijním stavu nacházely, nebo u kterých docházelo k rozsáhlým poškozením výmluvně dokumentovaným v obrazové příloze. Při snaze analyzovat příčiny popisovaného stavu se autoři dotkli celé řady problematických momentů. Kritizovali rozdělení výkonné pravomoci památkové péče (kterou tehdy měly zastávat Národní výbory, zatímco Ústav památkové péče byl pouze orgánem poradním). Dále autoři poukázali na nedostatečné zajištění stavební výroby, nízkou odbornou kvalifikaci především řemeslných složek, ale také restaurátorů (s výjimkou restaurátorů sochařských a malířských děl).¹⁵² Vyjádřili se k soustavnému snižování rozpočtů, nevhodnému hospodaření s financemi, a poukázali na špatné plánování dalších zásahů a udržovacích prací. Pro předložené problémy navrhli dílčí opatření na jejich zlepšení. V textu se setkáváme i s upozorňováním na koncepční a metodické nedostatky zásahů především v oblasti nemovitých památek, k samotné koncepci pak v Memorandu zaznívá, že:

„Neujasněnost teoretické a metodické koncepce vede k protichůdnému výkladu základních pojmů památkové péče (konzervace, restaurace, asanace, rekonstrukce, regenerace, rehabilitace, „tvůrčí“ památková péče) a je příčinou chybných památkových zásahů. Povinnost vědeckého prohlubování obecně platných norem a formulování moderních teoretických zásad památkové péče v současné společnosti je však třeba i nadále počítat k předním úkolům tohoto oboru.“¹⁵³

---

¹⁵⁰ Například v roce 2014 nacházíme v ZPP celou řadu reflektivních článků zabývajících se jejím uplatňováním.

¹⁵¹ KRHÁNKOVÁ, Kateřina. *Metodika restaurátorské dokumentace*. Bakalářská práce. Vedoucí práce Jiří KAŠE. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování nástěnné malby, 2011. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/handle/10195/42122>.

¹⁵² „Podstatně lepší je situace v oboru odborného restaurování malířských a sochařských památek, zejména pokud jde o restaurování památek muzeálního charakteru. Jde-li o komplexní restaurování stavebních celků, nabývá na významu **ucelená umělecká koncepce**, zahrnující všechny složky výtvarné výzdoby. Zejména v oboru nástěnné malby, sgrafitových dekorací apod. se projevuje potřeba dalšího vědeckého prohloubení technologie, jak v oblasti metodického postupu, tak i pokud jde o druh a kvalitu materiálu.“ In: Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR, *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1968, XVI, s. 321–347.

¹⁵³ Ibidem, s. 328.

2.2.4. 70. léta a tvorba nového zákona, vazba na stavební zákon a další vlivy

70. léta jsou spojena se snahou o legislativní reflexi památkové péče v oblasti stavebních obnov a proces restaurování nemovitých kulturních památek se úzce provazuje se stavebním právem.¹⁵⁴ Velká pozornost je věnována právě obnovám tou dobou již značně zchátralých nemovitých kulturních památek. Dochází také k prosazení reglementačních opatření na ochranu historických částí měst.¹⁵⁵ V roce 1973 vešla v platnost **Koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče**,¹⁵⁶ na jejímž vzniku se podílel například Vladimír Novotný¹⁵⁷ a na kterou se v následujících letech odkazovalo velké množství dalších textů. Dokumentu předcházelo ještě mladší Vládní usnesení č.14/1972.¹⁵⁸

Pojem *koncepce státní památkové péče* nacházíme ve Vinterově slovníku, kde jej definuje jako: „*Celkové ideové a kulturní politické pojetí uplatňování památkové péče státem.*“¹⁵⁹ Součástí nové Koncepce památkové péče byla i tzv. Generální aktualizace státních seznamů nemovitých kulturních památek.¹⁶⁰

Obecně se v textech ze 70. let často setkáváme s diskuzemi o *koncepcích obnov stavebních památek*¹⁶¹ nebo *městských celků*.¹⁶² Pojem *obnova* se užívá i pro popis restaurování kamenosochařských děl¹⁶³ a celkově se na přelomu 60. a 70. let termín *koncepce*

---

¹⁵⁴ ZÍDEK, Martin. Závazné stanovisko v památkové péči. *Správní právo*. 2020, 53, 8, s. 394-418. ISSN 0139-6005.

¹⁵⁵ HLOBIL, Ivo. *Sto let ideje ochrany českých historických měst*. In: KOS, Lukáš. *Ochrana památek funkcionalistické architektury: nezdary a úspěchy*. Diplomová práce. Vedoucí práce ŠVÁCHA, Rostislav. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění, 2013, s. 46.

¹⁵⁶ Vládní usnesení č. 25/1973 Sb., koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče.

¹⁵⁷ SVOBODOVÁ, Ottilie. Za Vladimírem Novotným. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 7, s. 385. – Vládní usnesení č. 25/1973, koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče.

¹⁵⁸ Vládní usnesení č.14/1972, o programování obnovy památek.

¹⁵⁹ Text dále pokračuje: „*V České socialistické republice byla nově stanovena usnesením vlády ČSR ze dne 31. 1. 1973 č. 25 ke koncepci dalšího rozvoje státní památkové péče v ČSR a k zásadám kategorizace kulturních památek, kterým bylo zároveň jednotlivým krajským národním výborům uloženo vypracovat na základě toho koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče konkrétně v obvodu jejich působnosti. V usnesení vlády se mj. zdůrazňuje nutnost co nejúčinnější společenské aktivity kulturních památek.*“ In: VINTER, Vlastimil. *Stručný slovník památkové péče*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1983, s. 37-38.

¹⁶⁰ Seznam pojmů v VARHANÍK, Jiří; MALÝ, Stanislav. *Zákon o státní památkové péči: komentář. Komentáře Wolters Kluwer*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.

¹⁶¹ K tomu například: PAVEL, Jakub. Oprava Národního muzea v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1973, 3, s.145-158. – WAGNER, Jaroslav. Obnova farní budovy v Hostinném. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 3, s. 176-178. – HORÁKOVÁ, Jaroslava. K obnově kostela sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 5, s. 284-296.

¹⁶² VOŠAHLÍK, Aleš. Příklady regenerace městských památkových rezervací v ČSR. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 2, s. 81-87.

¹⁶³ NEJEDLÁ, Věra. Péče o plastickou výzdobu Karlova mostu v průběhu století. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1975, 35, 2, s. 77-108.

začíná hojně objevovat v **přímém vztahu k jednotlivým restaurátorským** nebo obecně obnovovacím **zásahům**.¹⁶⁴ Například Vinter už ve svých textech mluví nejen o celkové koncepci památkové péče, ale i o „*koncepci způsobu a formy zásahu*.“¹⁶⁵ Stejně je tomu i u Vladimíra Novotného,¹⁶⁶ nebo Miloše Suchomela.¹⁶⁷ Konec 70. a počátek 80. let obecně přináší texty vyjadřující se k metodické činnosti a k východiskům hodnocení v památkové péči, k volbě památkových koncepcí atp.¹⁶⁸

2.2.4.1. Vladimír Novotný

Historik umění PhDr. Vladimír Novotný, DrSc. (1901–1977), dále také ředitel Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody a člen Kabinetu pro teorii a dějiny umění,¹⁶⁹ se v roli šéfredaktora časopisu ZPP vyjadřoval k řadě otázek spojených s fungováním státní památkové péče, ale i přímo s realizací obnov.

V jeho člancích se v 70. letech již také setkáváme s vazbou pojmu koncepce k jednotlivému zásahu: „... *je nutno vždy uvažovat o vlastní koncepci při opravě každého díla*.“¹⁷⁰ Zdánlivě samozřejmé tvrzení tak zachycuje odklon v užití pojmu od obecné koncepce památkové péče k návaznosti koncepce na každý restaurátorský zásah. A ve stejném duchu se ke koncepci vyjadřuje i v dalších svých textech.

---

¹⁶⁴ BROŽOVSKÝ, Miroslav. Výstava "Restaurování uměleckých děl" ve Středočeském kraji. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1972, 1, s. 57-59. – kde se vyjadřuje přímo ke „*stanovení koncepce restaurátorského zásahu*“.

¹⁶⁵ VINTER, Vlastimil. Hodnoty památek lidové architektury a problémy jejich ochrany. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 2, s. 81-90.

¹⁶⁶ NOVOTNÝ, Vladimír. O autentičnosti památek. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1969, 1, s. 1-12.

¹⁶⁷ SUCHOMEL, Miloš. Umělecké aspekty a výtvarné zásahy v restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 4, s. 225-240. – SUCHOMEL, Miloš. Koncepce restaurátorských prací na soše Třeboňské madony. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 4, s. 198-204.

¹⁶⁸ SUCHOMEL, Miloš. Konfrontace koncepcí a metod restaurátorských prací. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 4, s. 194-196. – SUCHOMEL, Miloš. Problematika výtvarných zásahů v malířských a sochařských restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 4, s. 227-244. – NOVOTNÝ, Vladimír. Oprávněnost rekonstrukce. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 7, s. 386-390. – NOVOTNÝ, Vladimír. Obnova stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 3, s. 129-131. – DOROTÍKOVÁ, Soňa. Teoretická východiska hodnocení v oblasti památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 7, s. 398-407.

¹⁶⁹ Dostupné z: https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0204435-Novotny-Vladimir-19011977/

¹⁷⁰ NOVOTNÝ, Vladimír. O autentičnosti památek. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1969, 1, s. 1-12.

V roce 1972 v textu *Perspektivy památkové péče*¹⁷¹ mluví o „konceptci památkové péče“ ale i o „metodách památkové péče“ o „vytvoření koncepce [zásahu],“ „konceptci oprav,“ „konceptci objektů“ a nakonec i o památkové koncepci ve smyslu záměru obnovy. V souvislosti s Koncepcí památkové péče Novotný uvádí: „Znamená to, aby na každý objekt byla vypracovaná koncepce, jež by nevycházela pouze z hledisek památkových a projekčních, nýbrž by brala v úvahu všechny podmínky rázu společenského, ekonomického a kulturně politického.“¹⁷² V jeho textech se tak opakovaně setkáváme s definovaným pojetím obsahu pojmu koncepce formulovaným pro samostatné dílo/každou jednotlivou památku a zásah na ní. V jeho pozdějších textech se užití pojmu ustaluje na dva hlavní významy – celková koncepce památkové péče, koncepce konzervace a obnovy (jednotlivé památky).

2.2.4.2. Osobnost Miloše Suchomela, jeho vztah ke koncepci restaurování a výsledná estetická prezentace¹⁷³

Spojený s rozvojem teorie mimo jiné i v oblasti restaurování kamenosochařských památek v exteriéru je teoretik a památkář Mgr. Miloš Suchomel. Suchomelovy texty věnující se v teorii památkové péče otázce restaurování kamenosochařských děl¹⁷⁴ jsou přínosné svojí strukturovaností, ale také svým popisným charakterem. Suchomel v průběhu let publikoval velké množství článků¹⁷⁵ se zaměřením na otázky restaurování především sochařských děl, kde postupně rozpracovával jednotlivé své klíčové teorie. Uceleným souhrnem článků i tezí pak byly knihy *Záchrana kamenných památek 1. a 2. díl*¹⁷⁶, které publikoval v letech 1988 a 1990.

Suchomel ve svých textech již od počátku 70. let zdůrazňuje zhoršující se stav kamenosochařských děl umístěných v exteriéru, přičemž této problematice se intenzivně věnuje v 80. letech. V devadesátých letech věnuje v oblasti teorie památkové péče zvýšenou

---

¹⁷¹ NOVOTNÝ, Vladimír. *Perspektivy památkové péče*. Památková péče: orgán Československé památkové péče. Praha: Orbis, 1972, 1, s. 17-31.

¹⁷² NOVOTNÝ, Vladimír. K otázkám městské památkové rezervace Tábor. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1973, 4, s. 233-237.

¹⁷³ SUCHOMEL, Miloš. Umělecké aspekty a výtvarné zásahy v restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 4, s. 225-240.

¹⁷⁴ SUCHOMEL, Miloš. *Záchrana kamenných soch. Odborné a metodické publikace*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1988. – SUCHOMEL, Miloš. *Záchrana kamenných soch, Díl 2*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1990. – ŠTULC, Josef; SUCHOMEL, Miloš; MAXOVÁ, Ivana. *Péče o kamenné sochařské a stavební památky. Odborné a metodické publikace*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1998.

¹⁷⁵ Publikoval přes 70 článků pouze na stránkách ZPP.

¹⁷⁶ SUCHOMEL, Miloš. *Záchrana kamenných soch. Odborné a metodické publikace*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1988. – SUCHOMEL, Miloš. *Záchrana kamenných soch, Díl 2*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1990.

pozornost například etické stránce restaurování a příčinám degradace kamenosochařských děl v exteriéru.

V oblasti koncepce památkové obnovy se Suchomel zaměřuje především na jednotlivé restaurátorské metody užívané pro zachování kamenosochařských a malířských děl, popisuje je a následně jednotlivé metody vždy vysvětluje na konkrétních případech restaurátorských zásahů.

Od poloviny 60. let v krátkých intervalech začíná především na stránkách ZPP/ Památek a přírody uveřejňovat své články. V užívání pojmů se relativně brzy ustaluje. Na konci 60. let sice ještě s termínem koncepce pracuje ve vztahu k výtvarné koncepci, již v roce 1971 je ale publikován jeho text *Umělecké aspekty a výtvarné zásahy v restaurátorských pracích*,¹⁷⁷ ve kterém již užívá spojení *koncepce restaurátorských prací a památkářská koncepce*, která jsou pro jeho další texty charakteristická. V textu *Problematika výtvarných zásahů v malířských a sochařských restaurátorských pracích* už se kromě dvou předcházejících termínů setkáváme i s otázkou *výtvarné prezentace* restaurovaného díla.¹⁷⁸

2.2.4.3. Pojmy výsledná estetická prezentace, památková metoda a koncepce zásahu

Do svých úvah o koncepčních možnostech zásahu Suchomel zařazuje otázku *výsledné estetické prezentace* restaurovaného díla, ve které spatřuje zásadní význam a skrz jejíž optiku na koncepcce často pohlíží. Můžeme předpokládat, že právě ze Suchomelových textů, jejichž obsah je, a i v minulosti byl, dlouhodobě v povědomí restaurátorů i teoretiků památkové péče (minimálně těch, věnujících se zachování kamenosochařských děl v exteriéru), se potom tento pojem dostává také do platné legislativy¹⁷⁹ a později vznikajících příruček.¹⁸⁰

Prvním zásadním textem věnujícím se otázce výtvarné prezentace je článek *Umělecké aspekty a výtvarné zásahy v restaurátorských pracích*¹⁸¹ z roku 1971. V něm rozpracovává dělení způsobu výtvarné práce na *pasivní a aktivní výtvarnou činnost podle míry tvůrčího*

---

¹⁷⁷ SUCHOMEL, Miloš. Umělecké aspekty a výtvarné zásahy v restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 31, 4, s. 225-240.

¹⁷⁸ SUCHOMEL, Miloš. Problematika výtvarných zásahů v malířských a sochařských restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 34, 4, s. 227-244.

¹⁷⁹ Prováděcí Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči.

¹⁸⁰ VÍTOVSKÝ, Jakub. *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv*, Metodický list Národního památkového ústavu č. 4/2006, ze dne 4.9.2006, čj. NPÚ 302/6662/2006. Praha, 2006. Dostupné z: http://www.npu.cz/download/1334233124/pl22_060906restzpr-k120412.pdf.

¹⁸¹ SUCHOMEL, Miloš. Umělecké aspekty a výtvarné zásahy v restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 31, 4, s. 225-240.

výtvarného vkladu restaurátora. Zde také poprvé čtenáře seznamuje s problematikou estetické stánky restaurátorské činnosti.¹⁸²

Další články, ve kterých se věnuje koncepci restaurátorských prací, památkovým koncepcím nebo přímo památkářským koncepcím restaurátorských prací jsou například články *Praktické poznámky k restauraci kamenných soch*,¹⁸³ *O kamenných kopiích*¹⁸⁴, *Rozpoznávání původních sochařských polychromií*,¹⁸⁵ nebo *Konfrontace koncepcí a metod restaurátorských prací*.¹⁸⁶ Se stejným pojmoslovím se setkáváme i u článků, které nejsou prvoplánově metodické¹⁸⁷ nebo které píše v součinnosti s jinými autory.¹⁸⁸

Pro restaurování kamenosochařských památek Suchomel přináší celou řadu dílčích pojmů (například vysvětluje rozdíl mezi pojmy *faksimile*, *odlitek*, *výdusek*, *duplikát*, *kopie*, *reprodukce* a *replika*)¹⁸⁹ a principů vztahujících se obecně k metodám památkové péče, případně ke koncepci restaurátorského zásahu.¹⁹⁰

---

¹⁸² K otázce uvědomování si estetických hodnot při prováděném zásahu se vyjadřuje např. už WAGNER, Václav. *Umělecké dílo minulosti a jeho ochrana*. Praha: Vladimír Zikeš, 1946.

¹⁸³ SUCHOMEL, Miloš. *Praktické poznámky k restauraci kamenných soch*. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1975, 35, 3, s. 143-162.

¹⁸⁴ SUCHOMEL, Miloš. *O kamenosochařských kopiích*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 5, s. 258-270.

¹⁸⁵ SUCHOMEL, Miloš. *Rozpoznávání původních sochařských polychromií*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 10, s. 593-602.

¹⁸⁶ SUCHOMEL, Miloš. *Konfrontace koncepcí a metod restaurátorských prací*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 4, s. 194-196.

¹⁸⁷ SUCHOMEL, Miloš. *Koncepce restaurátorských prací na soše Třeboňské madony*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 4, s. 198-204. –

SUCHOMEL, Miloš. *Recenze: Tři restaurátorské výstavy*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 9, s. 560-562. – SUCHOMEL, Miloš. *Problematika obnovy sochařské výzdoby Clamm-Gallasova paláce*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 8, s. 457-469.

¹⁸⁸ SUCHOMEL, Miloš; SMRKOVSÝ, Miloslav. *Záchrana původních sgrafit*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 6, s. 321-325.

¹⁸⁹ SUCHOMEL, Miloš. *Faksimile, odlitek, výdusek, duplikát, kopie, reprodukce, replika*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 4, 2. strana obálky.

¹⁹⁰ SUCHOMEL, Miloš. *Čtyři metody zabezpečování a záchrany kamenosochařských kulturních památek*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 3, s. 147-156. – SUCHOMEL, Miloš. *K otázce použitelnosti metody otryskávání při realizaci očisty povrchu kamenných bloků architektonických a sochařských kulturních památek*. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 7, s. 416.

2.2.5. 80. léta, nový památkový zákon a s ním spojená debata

K 1. lednu roku 1980 byly založeny státní restaurátorské ateliéry.¹⁹¹ V rámci odborné veřejnosti probíhala diskuze o podobě nově připravované právní úpravy (Zákona o státní památkové péči).¹⁹² V 80. letech tak v ZPP můžeme pozorovat zvýšený zájem o otázky hodnocení¹⁹³ v oblasti památkové péče a specifikaci druhů a metod restaurátorských prací.¹⁹⁴ Aleš Vošahlík se mimo jiné zasazuje o vznik kategorie ochrany památkových zón (které jsou implementovány do zákona o státní památkové péči).¹⁹⁵ V roce 1983 se mění redakční rada časopisu *Zprávy památkové péče* a setkáváme se tak častěji s některými autory, například s Josefem Štulcem nebo Vratislavem Novotným. V roce 1987 vešel v platnost **Zákon č.20/1987 Sb., o státní památkové péči**,¹⁹⁶ který bohužel většinu připomínek z řad odborné veřejnosti nezohlednil, současně také nerefletoval stav tehdejšího provádění památkové péče, a nakonec ani nezačal být okamžitě uplatňován.¹⁹⁷

V roce vydání zákona vychází množství článků právě se zaměřením na *koncept obnovy či restaurování*. Především je nutné zmínit dvoudílný článek Mileny Hauserové, tehdy

---

¹⁹¹ ULBRICHOVÁ, Petra. Statut státních restaurátorských ateliérů. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 2, s. 91-92.

¹⁹² *Rozhovor Kláry Brůhové s Milenou Hauserovou*, v rámci výzkumného projektu "Ženy v architektuře". Praha, 20. 5. 2022. Dostupné z: <https://zenyvarchitekture.cz/architektka/biografie/?arch=47>. – VINTER, Vlastimil. Několik poznámek k metodické činnosti v památkové péči. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4. – VOŠAHLÍK, Aleš. Pojetí ochrany historických měst v České socialistické republice. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4, s. 449-470. – Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

¹⁹³ RADOVÁ, Milena. Koncept památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 1, s.1-9. – RADOVÁ, Milena. Koncept památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část II.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 2, s. 65-75. – DOROTÍKOVÁ, Soňa. Teoretická východiska hodnocení v oblasti památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 7, s. 398-407.

¹⁹⁴ SUCHOMEL, Miloš. Příspěvek k diskuzi o volbě památkových koncepcí záchrany pískovcových soch. *Umění: The Art: Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky*. Praha: Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, 1983, 31, 6, s. 554-558. – Kolektiv autorů. *Návrh a specifikace jednotlivých druhů restaurátorských prací*, 1985.

¹⁹⁵ HLOBIL, Ivo. *Sto let ideje ochrany českých historických měst*. In: KOS, Lukáš. *Ochrana památek funkcionalistické architektury: nezdary a úspěchy*. Diplomová práce. Vedoucí práce ŠVÁCHA, Rostislav. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění, 2013, s. 46.

¹⁹⁶ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. – Zákon č.20/1987 České národní rady ze dne 30. března 1987 o státní památkové péči. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 1, s. 4-16.

¹⁹⁷ VARHANÍK, Jiří; MALÝ, Stanislav. *Zákon o státní památkové péči: komentář. Komentáře Wolters Kluwer*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.

Radové, *Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska*,¹⁹⁸ dále články věnující se metodám zásahu například Suchomelovy *Čtyři metody zabezpečování a záchrany kamenosochařských kulturních památek*,¹⁹⁹ článek *Kamenná socha 17. a 18. století*²⁰⁰ Jiřího Kaše, a další články věnující se například historickému vývoji koncepčních přístupů,²⁰¹ významu mezinárodních dokumentů²⁰² nebo metodologii obnovy stavebních památek.²⁰³ Texty s podobným zaměřením vychází i v roce 1988,²⁰⁴ kdy vstupuje v platnost související vyhláška.²⁰⁵ V roce 1988 také probíhá druhé zasedání pracovní skupiny pro teorii a metodologii památkové péče, příspěvky z něj jsou uveřejněny v *Bulletinu sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje*,²⁰⁶ kde své příspěvky prezentují Milena Hauserová, Vlastimil Vinter, Josef Štulc a další. Další články věnující se teorii a metodologii památkové péče vycházejí i v roce 1989.²⁰⁷

---

¹⁹⁸ RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 1, s.1-9. – RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část II.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 2, s. 65-75.

¹⁹⁹ SUCHOMEL, Miloš. Čtyři metody zabezpečování a záchrany kamenosochařských kulturních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 3, s. 147-156.

²⁰⁰ KAŠE, Jiří. *Kamenná socha 17. a 18. století – problém mezioborového výzkumu*. Zpravodaj společnosti pro starou hudbu. 1987, s. 10-20.

²⁰¹ NEJEDLÝ, Vratislav. Reflexe názorů na restaurování uměleckých památek v odborné literatuře v období 50.-70. let 20. století. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 9, s. 513-521.

²⁰² PETRŮ, Jaroslav. Význam mezinárodních dokumentů vztahujících se k péči o památky. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 4, s. 193-195.

²⁰³ ŠTULC, Josef. K současnému stavu metodologie údržby a obnovy stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 3, s. 129.

²⁰⁴ ČÍLA, Jiří. Příspěvek k problematice řešení obnovy architektonických památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 3, s. 129. – SUCHOMEL, Miloš. Čtyři metody zabezpečování a záchrany kamenosochařských kulturních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 3, s. 147-156.

²⁰⁵ Prováděcí Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči.

²⁰⁶ *Bulletin sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje*, č. 5, Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, Praha, 1988.

²⁰⁷ Zde stojí za zmínku například SUCHOMEL, Miloš. Odborná účast historika umění na procesu restaurace malířských a sochařských uměleckých děl. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 6, s. 344-351. – NEJEDLÝ, Vratislav. Některé umělecko-historické aspekty restaurátorské a konzervátorské práce. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 5, s. 257-261. – dále také ŠTULC, Josef. Obnova Přemyslovského památce v Olomouci a vývoj její památkové koncepce (Věnováno památce prof. Ing. Arch. Jana Sokola). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 4, s. 200-215.

2.2.5.1. Vratislav Nejedlý

PhDr. Vratislav Nejedlý, CSc. se v oblasti památkové teorie v minulosti zaměřoval především na dějiny a metodologii památkové péče a restaurování a dále také na historické technologie.²⁰⁸ Ve 20. století užívá ve vztahu ke koncepci zásahu ojedinele pojem *památková koncepce*, v novém tisíciletí už běžně pracuje s pojmem *koncepce restaurování* nebo *koncepce zásahu*. Často namísto *koncepce* uvádí *zvolený přístup* nebo *řešení zásahu*. V 90. letech publikuje řadu dalších článků týkajících se otázek hodnot a terminologie.²⁰⁹ Vybraným novějším textům V. Nejedlého je větší pozornost věnována v kapitole č.2.3., která se obecně věnuje literatuře 21. století.

2.2.5.2. Josef Štulc

K teoretickým otázkám památkové péče se zásadně vyjadřuje také doc. PhDr. Josef Štulc, který po roce 1967 začíná působit jako pracovník státní památkové péče, po roce 1989 se stává ředitelem Státního ústavu památkové péče a do roku 2009 pracoval jako vedoucí konzervátor Národního památkového ústavu. Svůj pohled na památkovou péči formuje i mezinárodní zkušeností.²¹⁰ Zásadně se angažoval organizaci UNESCO,²¹¹ je členem řady odborných komisí a rad a za svoji činnost získal řadu ocenění. Od roku 1987 přednáší na Fakultě architektury ČVUT v Praze, později se pedagogické činnosti věnuje také v rámci Národního památkového ústavu a na Technické univerzitě v Liberci.

---

²⁰⁸ Vratislav Nejedlý – výběrová bibliografie. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství. 2010, 70, 6, s. 436-439.

²⁰⁹ NEJEDLÝ, Vratislav. Pojem patina při restaurování kamenosochařských památek. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1999, 59, 1. – NEJEDLÝ, Vratislav. Reverzibilita a mravní zodpovědnost při restaurování výtvarných děl. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 7. – NEJEDLÝ, Vratislav. Některé uměleckohistorické aspekty restaurátorské a konzervátorské práce. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 5.

²¹⁰ ŠTULC, Josef. Materiály: K současné organizaci, metodám a praktickým výsledkům péče o památky a historická města ve Francii. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 5. – ŠTULC, Josef. William Morris a moderní ochrana památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 9.

²¹¹ ŠTULC, Josef. Padesát let Benátské charty. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2014, 74, 3, s. 171-174.

Metodické pokyny nejprve rozpracovává pro dílčí projekty²¹² například ve spolupráci s Alešem Vošahlíkem pro městskou památkovou rezervaci v Olomouci,²¹³ později se k metodice památkové péče vyjadřuje i v obecné rovině. Zejména po roce 1984, kdy se stává členem redakčního kruhu ZPP, publikuje řadu článků.²¹⁴ V první řadě je nutné uvést článek *K ožívání romantických koncepcí a puristických metod při sanaci a komplexní obnově stavebních památek*, který publikuje v roce 1984²¹⁵ a ve kterém poukazuje především na současný stav provádění stavebních obnov a na aktuální trendy v užívaných památkových metodách.

V roce 1987 publikuje článek *K současnému stavu metodologie údržby a obnovy stavebních památek*,²¹⁶ ve kterém mimo jiné definuje východiska, náležitosti i funkce památkové koncepce obnovy: „Dosažitelný stupeň vědeckého poznání památky je dnes ve většině případů dostatečně shrnut v elaborátech stavebně historických průzkumů SÚRPMO, jejichž rozsah a kvalita jsou skutečně imponující a které ve svém úhrnu jsou dnes již kulturním dokumentem trvalé hodnoty. Co však **velmi často chybí** a kde odborné organizace státní památkové péče zůstávají praxi mnohé dlužny, je **vlastní památková koncepce obnovy**, jež by – přinejmenším u významných památek a v rámci přípravy rozsáhlejších konzervačních akcí – na výsledky průzkumu měla navazovat. **Ta by především měla obsahovat jasné a jednoznačné vyjádření toho, co a v jakém stupni v rámci dosaženého poznání a hodnotové analýzy na památce chráníme, chceme zachovat, zhodnotit a vhodně uplatnit, a dále alespoň rámcovou představu, jaký by měl být kulturní přínos, k němuž má projektová příprava i vlastní realizace obnovy směřovat. Památková koncepce by tak měla spojit všechny podstatné aspekty konzervační akce: její aspekt vědecký, ochranný i tvůrčí.**“²¹⁷

---

²¹² ŠTULC, Josef. Obnova národní kulturní památky zámku v Litomyšli. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 6, s. 334-340. – ŠTULC, Josef. K nové barevnosti tamburu a lucerny křížovnického kostela v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 10. – ŠTULC, Josef. Zkušenosti a mementa z obnovy kostela sv. Jakuba ve Vroutku. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 4.

²¹³ ŠTULC, Josef. Obnova Přemyslovského památce v Olomouci a vývoj její památkové koncepce (Věnováno památce prof. Ing. Arch. Jana Sokola). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 4, s. 200-215.

²¹⁴ V ZPP průběžně publikoval přes 60 článků.

²¹⁵ ŠTULC, Josef. K ožívání romantických koncepcí a puristických metod při sanaci a komplexní obnově stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 3, s. 129-142.

²¹⁶ ŠTULC, Josef. K současnému stavu metodologie údržby a obnovy stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 3, s. 129-147.

²¹⁷ ŠTULC, Josef. K současnému stavu metodologie údržby a obnovy stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 3, s. 134.

Jako další zásadní moment spatřuje závaznost stanovené koncepce, kde si je stejně jako ostatní autoři vědom její proměnlivosti.²¹⁸ Za nejproblematictější moment stanovování koncepce obnovy považuje vlastní hodnotovou analýzu: „...závažný a metodicky snad vůbec nejsvízelnější úkol, jenž je třeba v rámci památkové koncepce vyřešit: je to vlastní hodnotová analýza stavby, tedy porovnání historických a uměleckých hodnot jednotlivých vývojových fází památky a rozhodnutí, které z nich, v jakých vzájemných vztazích budou zdůrazněny či naopak potlačeny.“²¹⁹

Dále rozpracovává zásady pro jednotlivé **metody obnovy**, které definoval V. Vinter ve *Stručném slovníku památkové péče*.²²⁰ Jejich definice lehce upravuje a vybírá pouze ty metody, které jsou nejaktuálnější – *konzervační*, *analytickou*, *synteticko-rekonstrukční* (metodu rekonstrukční nechápu jen jako znovuvýstavbu, ale její pojetí rozšiřují, pod metody *synteticko-rekonstrukční* zařazuje také metodu *restaurační*), dále se vyjadřuje k otázce *moderních dostaveb* a vynechává metodu *puristickou* a metodu *regenerační* (kterou obecně pojímá s *funkční reanimací historických jader*).

Ve svých textech se tedy vyjadřuje jak k otázce a důležitosti *koncepce*, tak i k jednotlivým metodám památkové péče, ve kterých vychází z Vinterovy a Blažičkovy terminologie. Nezabývá se jen stavebními obnovami ale i obnovou historických měst a působením soudobé tvorby v historické architektuře.²²¹ Od roku 1997 se Štulc podílí na založení ediční řady odborně metodických publikací,²²² v rámci které v roce 1998 společně s M. Suchomelem a I. Maxovou vydávají metodickou publikaci pro obnovu kamenných soch a kamenných prvků architektury.²²³

---

²¹⁸ „Je proto na místě, aby jim [závěrům a doporučením SHP] odborné organizace státní památkové péče – v případě, že se s nimi ztotožní – daly formou památkové koncepce potřebnou sankci a závaznost. Je přitom samozřejmostí, že vstupní koncepci je nutno i v průběhu vlastní realizace vždy pružně přizpůsobovat nálezům a zjištěním, učiněným až po otevření stavby.“ In: ŠTULC, Josef. K současnému stavu metodologie údržby a obnovy stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 3, s. 134.

²¹⁹ Ibidem, s. 135.

²²⁰ Ibidem, s. 138 a 145, poznámka 21.

²²¹ ŠTULC, Josef. Vztah památkové péče k soudobé tvorbě. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 7. – ŠTULC, Josef. Moderní urbanismus a památková péče (nad knihou Ivo Hlobila *Teorie městských památkových rezervací 1900-1975*) část I. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 10, s. 577-589. – ŠTULC, Josef. Moderní urbanismus a památková péče (nad knihou Ivo Hlobila *Teorie městských památkových rezervací 1900-1975*) část II. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 2, s. 65-77.

²²² ŠTULC, Josef. Program odborných metodik Státního ústavu památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1997, 57, 9-10, s. 217-218.

²²³ ŠTULC, Josef; SUCHOMEL, Miloš; MAXOVÁ, Ivana. *Péče o kamenné sochařské a stavební památky. Odborné a metodické publikace*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1998.

2.2.5.3. Milena Hauserová (Radová) a její přínos v oblasti *koncepce restaurování*²²⁴

K otázce *koncepce restaurování* se významně vyjadřuje také doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc., rozená Radová, vystudovala obor architektury na ČVUT v Praze. Po ukončení studií v roce 1979 nastoupila na pozici kresličky do Státního památkového ústavu, tuto pozici nikdy fakticky nevykonávala a namísto toho měla funkci samostatné odborné referentky. Při tvorbě zákona o státní památkové péči se podílela na odborné diskuzi a přicházela s podněty k jeho vylepšení.²²⁵

V době vydání zákona se podílí na projektu zaměřeném na způsoby hodnocení úspěšnosti památkových zásahů do stavebních památek.²²⁶ Výsledky projektu shrnuje v dvoudílném článku *Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska*,²²⁷ který je zásadní pro naši práci i z hlediska koncepce památkové péče obecně. Dopad teoretické práce Mileny Hauserové v oblasti teorie památkové péče můžeme sledovat mimo jiné v množství citování jejího výše zmiňovaného článku, s odkazy na něj se setkáváme téměř ve všech hlubších studiích a člancích zabývajících se přípravou projektu nebo koncepcí obnovy,²²⁸ články shrnují výstupy dlouhodobého projektu zaměřeného na hodnocení úspěšnosti zásahu.

2.2.5.4. Koncepce památkového zásahu podle Mileny Hauserové

Ačkoli se ve svém článku zabývala především rozpracováním právě otázky hodnot a hodnocení jako kritéria pro stanovení vhodné koncepce památkového zásahu,²²⁹ je pro nás stěžejní i svými úvodními a závěrečnými statěmi, kde se vyjadřuje především ke smyslu koncepce a jejím náležitostem. Zde mimo jiné uvádí, že: „*Památková koncepce by měla*

---

²²⁴ LÁSKA, Vojtěch. Jubileum Mileny Hauserové. *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech*. Praha, 2014, XXVIII, 2, s. 56.

²²⁵ K jejich zapracování do zákona nedošlo, k tvorbě zákona se Hauserová také vyjadřuje v rámci rozhovorů. – *Rozhovor Kláry Brůhové s Milenou Hauserovou*, v rámci výzkumného projektu „*Ženy v architektuře*“. Praha, 20. 5. 2022. Dostupné z: <https://zenyvarchitekture.cz/architektka/biografie/?arch=47>.

²²⁶ VORLÍK, Petr; ULLMANNOVÁ, Klára. Rozhovor s Milenou Hauserovou, in: VORLÍK, Petr (ed.). *Architektura osmdesátých let. Rozhovory*. Praha: ČVUT v Praze, Fakulta architektury, 2020, s. 62–69. ISBN 978 -80 -01 -06778 -9.

²²⁷ RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 1, s.1-9. – RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část II.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 2, s. 65-75.

²²⁸ MACHAČKO, Luboš. *Metodika pro výběr vhodného restaurátorského zásahu*. Podmínky a požadavky kompatibilní péče o historické anorganické porézní materiály. Litomyšl, 2016. Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-261492>.

²²⁹ Otázka hodnocení památek a hodnotících kritérií uplatňovaných při volbě restaurátorské koncepce nejsou předmětem této diplomové práce.

obsahovat **rámcový ideový návrh všech změn a úprav**, které má zásah do památky obsahovat, a **návrh dalších opatření**, která by jej v zájmu ochrany památky, jejího poznání a komplexní péče o ni měla provázet. Památková koncepce stanovuje cíl památkové obnovy i všech ostatních druhů zásahů do stavební památky. Je **materiálem komplexní povahy** začleňujícím všechna navržená opatření do jednoho systému jasně formulovaného ideového záměru. Rozsah a hloubka koncepce se řídí závazností a členitostí řešeného problému. U komplexní památkové obnovy proto nespočívá pouze ve stanovení odpovídajícího způsobu památkové obnovy (včetně návrhů všech potřebných doplňujících průzkumů, ochranných opatření, dokumentačních požadavků atd.), ale řeší i otázky památky, jejího vztahu k nadřazenému celku jak po stránce stavební, tak i funkční, rehabilitace forem, uplatnění jejího ideového obsahu a způsobu komplexní prezentace jejích památkových hodnot apod. Stanovuje zároveň rámcové pokyny určující možnosti i meze pro soudobé architektonické ztvárnění měněných a doplňovaných částí.²³⁰

Napříč celým článkem opakovaně upozorňuje, že není možné koncepci, její obsah ani kritéria stanovení striktně objektivizovat. Z článku vyplývá, a v rozhovoru²³¹ to Hauserová potvrzuje, že ve svých náhledech na teorii památkové péče vycházela také z osobních konzultací s Vlastimilem Vinterem. I v dalších letech se M. Hauserová vyjadřuje k terminologii v oblasti památkové péče.²³²

---

²³⁰ RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část II.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 2, s. 74.

²³¹ *Rozhovor Kláry Brůhové s Milenou Hauserovou*, v rámci výzkumného projektu "Ženy v architektuře". Praha, 20. 5. 2022. Dostupné z: <https://zenyvarchitekture.cz/architektka/biografie/?arch=47>.

²³² RADOVÁ, Milena. Anastylóza. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 3, druhá strana obálky.

2.2.6. 90. léta a legislativní krize a zahraniční impulzy

V roce 1990 vznikla Škola restaurování výtvarných děl sochařských na Akademii Výtvarných umění v Praze²³³ a od roku 1993 bylo možné studovat restaurování sochařských děl v Litomyšli.²³⁴ Na počátku 90. let v ZPP vrcholí otázka dalšího směřování památkové péče.²³⁵ A od roku 1992 se časopis *Památky a příroda* dělí a obnovuje se tak časopis *Zprávy památkové péče*, s čímž se pojí i řada nových rubrik – pro nás relevantní například rubrika *obnovená památka*. V 90. letech také docházelo k velmi pozvolnému zavádění nového Zákona o státní památkové péči do praxe, vzhledem k zaznívajícím kritice ovšem k jeho implementaci docházelo pomalu. Vůdčím tématem diskuzí se stávala otázka, komu má být svěřen výkon státní památkové péče, zda má pravomoc zůstat národním výborům nebo být přesunuta na orgány odborné organizace.²³⁶ Ve společnosti obecně zaznívá odpor k prosazování státní moci. V odborné literatuře se změna režimu, nevyřešená otázka právní úpravy památkové péče v kombinaci s výsledky praktického restaurování projevily mimo jiné etapou článků zaměřených na etické²³⁷ a estetické aspekty restaurace²³⁸ a na polemiky o různých klíčových termínech, např. o *reverzibilitě*.²³⁹

---

²³³ Dostupné z: <https://avu.cz/stranka/historie>.

²³⁴ Původně v soukromém institutu a od roku 2005 v rámci Univerzity Pardubice. Dostupné z: <https://fr.upce.cz/fr/o-nas-fakulta-restaurovani>.

SUCHOMEL, Miloš. K otázce odlišení restaurátorských dodatků od torza původního díla. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1995, 55, 1. – GIRSA, Václav. Poznámky k problematice památkových úprav. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 9-10.

²³⁵ Jak dál v památkové péči? Pracovníci památkové péče SÚPPOP a členové prognostického týmu státní památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 2.

²³⁶ VARHANÍK, Jiří; MALÝ, Stanislav. *Zákon o státní památkové péči: komentář. Komentáře Wolters Kluwer*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.

²³⁷ ŠTULC, Josef. Konzervace zřícenin a restaurátorská etika. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1994, 54, 4, s. 104-108. – SUCHOMEL, Miloš. Několik poznámek k etickému kodexu. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 5, s. 7-10. – SUCHOMEL, Miloš. K otázce odlišení restaurátorských dodatků od torza původního díla. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1995, 55, 1. – GIRSA, Václav. Poznámky k problematice památkových úprav. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 9-10.

²³⁸ SUCHOMEL, Miloš. Etické a estetické problémy procesu restaurace. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1994, 54, 1. – SUCHOMEL, Miloš. K interpretacím někdejší podoby uměleckých památek. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 3, s. 13-19. – SRŠEŇ, Lubomír. O způsobech instalování a restaurování kamenosochařských památek. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1995, 55, 4.

²³⁹ NEJEDLÝ, Vratislav. Reverzibilita a mravní zodpovědnost při restaurování výtvarných děl. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 7, s. 264-267. – NEJEDLÝ, Vratislav. Pojem patina při restaurování kamenosochařských památek. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1999, 59, 1.

Dokument *Etický kodex a zásady pro praxi restaurování výtvarných uměleckých děl*²⁴⁰ formulovaný Asociací restaurátorů²⁴¹ vzniká současně s návrhem Zákona ČNR o zřízení Restaurátorské komory výtvarných umění a o výkonu restaurátorské činnosti jejích členů.²⁴² K některým sporným částem Etického kodexu se ve svém kritickém článku vyjadřuje i M. Suchomel,²⁴³ který kritizuje především terminologii, nejednoznačnost a nemožnost jeho uplatnění pro větší škálu restaurátorských oborů. Další etické kodexy, zásadní pro českou památkovou péči, postupně vznikaly až během prvního desetiletí 21. století.²⁴⁴

Přirozeně se v 90. letech setkáváme s větším množstvím zahraničních vlivů, v oblasti památkové péče to byly především vlivy z Rakouska a z Velké Británie. O tom nás informuje řada článků o mezinárodních konferencích,²⁴⁵ nebo hodnocení současného stavu české památkové péče zahraničními odborníky.²⁴⁶ Teorii památkové péče také výrazně ovlivňuje osobnost Aloise Riegla a řada autorů vyzdvihuje jeho aktuálnost.²⁴⁷ V roce 1991 vychází český překlad knihy Maxe Dvořáka *Katechismus památkové péče*.²⁴⁸ Nejnovější český překlad A. Rieglovy *Moderní památkové péče*,²⁴⁹ o který se zasloužil Ivo Hlobil,²⁵⁰ vydává Národní

---

²⁴⁰ Asociace restaurátorů. *Etický kodex a zásady pro praxi restaurování výtvarných uměleckých děl*. Praha, 1991.

²⁴¹ Kontaktními osobami Asociace restaurátorů byli Martin Pavala, Karel Stretti, Petr Siegl, Marie Hanušová, Milan Klíma, Zdeněk Altner. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/tisky/t0548_00.htm.

²⁴² Na konci 90. let se začíná připravovat nová právní úprava, která ale nikdy nevejde v platnost. – Návrh zásad zákona České národní rady o zřízení restaurátorské komory výtvarných umění a výkonu restaurátorské činnosti a jejích členů. Česká národní rada, 1991.

²⁴³ SUCHOMEL, Miloš. Několik poznámek k etickému kodexu. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 5.

²⁴⁴ V roce 2005 Victoria & Albert Museum vydává svůj legendární *Victoria & Albert Museum Conservation Department Ethics Checklist*, v roce 2007 se přidává ICOM se svým kodexem *ICOM Code of Ethics for Museums*, v roce 2000 (první vydání 1986, třetí vydání 2000, reprint třetího vydání 2009) *Code of Ethics and Guidance for Practice of the Canadian Association for Conservation of Cultural Property and of the Canadian Association of Professional Conservators*, v roce 2009 u nás vychází *Profesní a etický kodex konzervátora-restaurátora AMG ČR* (ten do velké míry převzal strukturu zahraničního kanadského etického kodexu. V otázce koncepce restaurování potažmo teoretických cílů zásahu se jej ale nedržel, a zatímco kanadský kodex takovou formulaci jasně požaduje, jeho česká parafráze s koncepcí nepočítá a namísto ní požaduje pouze výčet prací a užitých technologií.)

²⁴⁵ JOSEFÍK, Jiří. Eurocare – mezinárodní setkání v Rakousku o restaurování. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 4, s. 162.

²⁴⁶ VOŠAHLÍK, Aleš. Regenerace historických měst a památková péče – seminář britských odborníků v Československu. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 2, s.75.

²⁴⁷ V roce 1996 Mojmir Horyna publikuje polemický článek *Památka a její autenticita ve světle teorie Aloise Riegla*. – HORYNA, Mojmir. Památka a její autenticita ve světle teorie Aloise Riegla. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 5.

²⁴⁸ Informuje nás o tom ročník 1992 ZPP – DVOŘÁK, Max; PETRŮ Jaroslav, ŠTULC, Josef (ed.). *Katechismus památkové péče*. Praha: Národní památkový ústav, 1991. ISBN 80-86234-55-X.

²⁴⁹ RIEGL, Alois, HLOBIL, Ivo a KRUIS, Ivan (ed.). *Moderní památková péče*. Praha: Národní památkový ústav, 2003. ISBN 80-86234-34-7.

²⁵⁰ Dále také Ivan Krius a Tomáš Hlobil.

památkový ústav v roce 2003. V roce 1994 je publikován *Dokument z Nara o autenticitě*, otázka pojmu *autenticita* pak rezonuje českou památkovou péčí v dalších letech.²⁵¹ V druhé polovině 90. let se v českém prostředí znovu začínají prosazovat mezinárodní požadavky na dokumentaci památek, později i samotných restaurátorských zásahů.²⁵²

2.2.6.1. Řešení zásahu a záměr restaurování v 90. letech

Samotný termín *koncepce* ve vztahu k památkové péči i restaurování v 90. letech téměř mizí z odborných publikací i článků, v malé míře se stále objevuje v oblasti obnov stavebních památek²⁵³ a do nějaké míry se udržuje i ve vydávaných metodikách.

S pojmem *koncepce restaurování* v metodice pro tvorbu restaurátorské dokumentace se můžeme setkat například v roce 1995, kdy vzniká interní metodika NPÚ ÚOP v Brně s názvem ***Restaurátorská dokumentace (náčrt struktury a obsahu)***.²⁵⁴ Metodika udává základní osnovu restaurátorské dokumentace, kde jako samostatnou kapitolu uvádí *koncept restaurátorského zásahu*. V přílohách pak požaduje doložení závazného stanoviska, návrhu na restaurování a konzultační protokoly. S termínem *koncepce restaurování* se můžeme setkat také v pracích Milana Tognera.²⁵⁵

V 90. letech Národní památkový ústav zakládá ediční řadu metodických publikací, v rámci které M. Suchomel a J. Štulc v roce 1998 publikují metodiku pro restaurování kamenosochařských děl a částí architektury.²⁵⁶ Kde s pojmem *koncepce* pracují jen ve vztahu ke stavebním obnovám, zatímco u restaurátorského zásahu užívají termín *způsob záchrany* a s ním související volené *základní památkové metody*.

---

²⁵¹ K autenticitě pak také ŠTULC, Josef. Autenticita památky a problém její rekonstrukce (několik poznámek k věcně aktuálnímu tématu památkové péče). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2001, 61, 8, s. 242-247. – HORYNA, Mojmír. Památka a její autenticita ve světle teorie Aloise Riegla. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 5. – LÍBAL, Dobroslav. Autenticita památek a historických sídel. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1995, 55, 6, s. 185-188.

²⁵² Více k tomu v: KRHÁNKOVÁ, Kateřina. *Metodika restaurátorské dokumentace*. Bakalářská práce. Vedoucí práce Jiří KAŠE. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování nástěnné malby, 2011. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/handle/10195/42122>.

²⁵³ Je možné, že v samotné restaurátorské praxi se termín alespoň v nějaké míře udržel. Naznačují to citace dokumentací a záměrů, se kterými se v člancích setkáváme.

²⁵⁴ *Restaurátorská dokumentace (náčrt struktury a obsahu)*. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně. Brno, 1995.

²⁵⁵ TOGNER, Milan. *Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče*. In: KRHÁNKOVÁ, Kateřina. *Metodika restaurátorské dokumentace*. Bakalářská práce. Vedoucí práce Jiří KAŠE. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování nástěnné malby, 2011. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/handle/10195/42122>.

²⁵⁶ ŠTULC, Josef; SUCHOMEL, Miloš; MAXOVÁ, Ivana. *Péče o kamenné sochařské a stavební památky*. Odborné a metodické publikace. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1998.

2.3. Koncepce restaurování v české literatuře v 21. století

Množství publikovaných článků se věnuje reflexi předchozích období památkové péče, historii restaurování a jeho vývoji.²⁵⁷ Vzniká řada metodických publikací k tvorbě restaurátorských zpráv a dalších dokumentů, ale také k vedení zásahů.²⁵⁸ Zásadní roli zde hraje publikační činnost uskutečňovaná nejen při Národním památkovém ústavu, ale i při vzdělávacích institucích,²⁵⁹ kde je řada publikací výstupem z grantových projektů.²⁶⁰ Tato kapitola se bude zabývat především vybranými metodickými publikacemi a publikační činností autorů působících na Fakultě restaurování v Litomyšli a na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického v Praze.

Po přibližně desetileté mezeře, kdy se termín *koncepce* ve vztahu k obnovám a restaurování ale i k památkové péči obecně na stránkách ZPP téměř neobjevuje, se po roce 2003 setkáváme s jeho opětovným častějším uplatňováním a v novější literatuře se již s pojmem *koncepce restaurování* pracuje běžně. Petr Skalický se k jeho užívání dokonce vyjadřuje takto: „*Mnohé dobou podmíněné pojmy však nejednou (a možná patrně nevědomě) pouze mechanicky vkládáme do našeho slovníku jako módní floskule; bez snahy porozumět, co v daném kontextu značí a jaký nesou potenciál obohatit směr našich úvah. Domnívám se, že právě tak tomu často je u (nadužívaného) slova koncepce.*“²⁶¹

Od 90. let lze také porovnat stále silnější vlivy ze zahraničí, a to jak v technologických otázkách restaurování tak v otázkách metodologie a etiky.²⁶² V posledních letech se dříve běžně užívaný pojem *restaurování* nahrazuje mezinárodně užívaným spojením *konzervování-restaurování*, které v sobě reflektuje především rozdílný vývoj terminologie v různých zemích.

Publikační činnost některých památkářů je z důvodu přehlednosti členění textů, zařazena k jednotlivým vzdělávacím institucím, ačkoli oblast působení těchto autorů má zpravidla větší přesah a na konkrétní instituci se přímo neváže.

---

²⁵⁷ NEJEDLÝ, Vratislav. České restaurování ve druhé polovině 20. a na počátku 21. století. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2008, 68, 5, s. 365-375.

²⁵⁸ Převážně publikovaná památkovými institucemi.

²⁵⁹ Například Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, České vysoké učení technické v Praze.

²⁶⁰ Především Program na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity Ministerstva kultury – NAKI.

²⁶¹ SKALICKÝ, Petr. Středověké nástěnné malby v kostele v Potvorově na Plzeňsku. K úloze historika umění a památkáře při vytváření koncepcí restaurování. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2015, 75, 5, s. 403.

²⁶² Například: MUÑOZ VIÑAS, Salvador. *Současná teorie konzervování*. Vydání 2. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2022. ISBN 978-80-7560-403-3. – také například etické kodexy uvedené v poznámce č. 225.

2.3.1. Obecně metodická literatura

Zatímco v legislativě doslovný termín *koncepce restaurování* obsažen není, v metodických pokynech a interních metodikách vznikajících pro různé účely (projekty či instituce) se s pojmem pracuje relativně běžně. Obsah pojmu v těchto dokumentech ale většinou není blíže specifikován a celkově je pojem užíván velmi volně.

Z více hledisek problematický *Metodický list Národního památkového ústavu č. 4/2006*²⁶³ (označovaný také jako *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv*) zpracovaný Jakubem Vítovským a Tomášem Hájkem podává metodické vyjádření k zákonu č. 20/1987, o státní památkové péči²⁶⁴ a s ním související vyhlášce,²⁶⁵ především tedy k náležitostem restaurátorské zprávy. Kromě běžných požadavků (základní informace o díle, komplexní vyhodnocení průzkumů) požaduje také například samostatný popis důvodů k restaurování, popis a dokumentaci (případně také informace o uskladnění) všech odstraňovaných částí originálu a neplánovaných ztrát, stejně jako všech nově přidaných částí. Dále pak požaduje vyjádření k otázce reverzibility zásahu a popis závěrečné adjustace nebo instalace. Ačkoli bychom tedy některé body metodického listu mohli zařadit do koncepce restaurování, se samotným pojmem se v textu nepracuje a požadavek na uvedení obecného cíle restaurování v něm také obsažen není.

S metodickým listem související text *Doporučení k vypracování dokumentace restaurování (závěrečné restaurátorské zprávy)*²⁶⁶ v roce 2009 zpracovaný jako pracovní materiál Komise Ministerstva Kultury pro restaurování již pojem *koncepce restaurování* používá a k jejímu obsahu se vyjadřuje následovně:

*„Dokumentace restaurování by tedy měla soustřeďovat informace o: [...] - formulování koncepce restaurování vycházející z vyhodnocení průzkumů (z pohledu umělecko historického, restaurátorského, přírodovědného, eventuální návrhy na realizaci, ověřování jednotlivých navrhovaných restaurátorských postupů, vzorků, modelů restaurování), odůvodnění zvolené koncepce restaurování...“*²⁶⁷

---

²⁶³ VÍTOVSKÝ, Jakub. *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv*, Metodický list Národního památkového ústavu č. 4/2006, ze dne 4.9.2006, čj. NPÚ 302/6662/2006. Praha, 2006. Dostupné z: http://www.npu.cz/download/1334233124/pl22_060906restzpr-k120412.pdf. – VÍTOVSKÝ, Jakub. *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv. Památkové listy*, 2006, 22, příloha časopisu *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2007, 67, 1.

²⁶⁴ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

²⁶⁵ Prováděcí Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči.

²⁶⁶ *Doporučení k vypracování dokumentace restaurování (závěrečné restaurátorské zprávy)*. Pracovní materiál Komise MK pro restaurování. Praha, 2008.

²⁶⁷ Ibidem.

Preventivní konzervaci a otázky stanovení režimu ochrany památky pak zmiňuje samostatně. Zatímco v úvodu je formulace koncepce uvedena jako jeden ze zásadních parametrů, které má dokumentace obsahovat, v následující části, která rozpracovává písemnou část restaurátorské zprávy, se již pojem neobjevuje a na jeho místě je uvedeno vágnější a zavádějící spojení „*popis restaurování památky*.“

Texty *Metodika k vyřízení žádosti o vydání závazného stanoviska ve věci restaurování*²⁶⁸ a *Posouzení žádosti o restaurování kulturní památky*²⁶⁹ zpracovali v roce 2015 Kateřina Vítová a Vratislav Nejedlý a jsou spíše informativní povahy, obsahují odkazy na části platné legislativy a akcentují potřebu důkladného zaznamenání použitých materiálů. V textu se objevuje pojem *restaurátorský koncept*, který ale autoři vnímají jako synonymum „*záměru, průzkumu, návrhu – tedy obsahu předloženého podání*.“

Obecně tedy lze říct, že relativně oficiální metodiky vznikající za účelem doplnění platného zákona jsou značně nejednotné a koncepcí restaurování, ve smyslu definovaného cíle zásahu a jeho myšlenkového pojetí, se až na výjimky zabývají spíše povrchově, a to jak v požadavcích na restaurátorské dokumentace, tak na dokumenty záměrů na restaurování.

2.3.2. ČVUT v Praze a dlouhodobé uplatňování se termínu koncepce restaurování v publikační činnosti souvisejících autorů

Řada autorů věnujících se teoretickým otázkám restaurátorských zásahů jsou absolventy nebo pedagogy ČVUT v Praze. V první řadě je třeba zmínit pedagogickou činnost J. Štulce a M. Hauserové²⁷⁰ na Ústavu památkové péče Fakulty architektury.²⁷¹ S jistou návazností v pojetí termínu *koncepce obnovy*, tak jak se k němu vyjadřovala M. Hauserová,

---

²⁶⁸ VÍTOVÁ, Kateřina; NEJEDLÝ, Vratislav. *Metodika k vyřízení žádosti o vydání závazného stanoviska ve věci restaurování*. Interní metodika. Praha: Památková inspekce MK ČR a Národní památkový ústav, ú.p., 2015.

²⁶⁹ VÍTOVÁ, Kateřina; NEJEDLÝ, Vratislav. *Posouzení žádosti o restaurování kulturní památky*. Interní metodika. Praha: Památková inspekce MK ČR a Národní památkový ústav, ú.p., 2015.

²⁷⁰ Milena Hauserová na ČVUT vystudovala obor architektury a od roku 1989 na něm vyučuje. Architekturu na ČVUT studovala, a později naní také učila, i matka Mileny Hauserové Milada Radová-Štiková. – *Rozhovor Kláry Brůhové s Milenou Hauserovou*, v rámci výzkumného projektu "Ženy v architektuře". Praha, 20. 5. 2022. Dostupné z: <https://zenyvarchitekture.cz/architektka/biografie/?arch=47>.

²⁷¹ Pod vedením M. Hauserové vzniká i disertační práce Jana Uhlíka ve které je zřejmý stálý zájem Hauserové o téma památkových hodnot: UHLÍK, Jan. *Mezi nadějí a zmarem. Rekonstrukce a nové realizace v historických částech Prahy na přelomu 19. a 20. století v kontextu dobových úvah o památkové péči*. Disertační práce. Školitelka HAUSEROVÁ, Milena. Praha: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury, Ústav památkové péče, 2022.

a který patrně částečně vycházel z teoretického základu V. Vintera, se setkáváme i v práci Václava Girsy. Dále je možné jmenovat například text Víta Jesenského.²⁷²

2.3.2.1. Václav Girsy a publikace Projektování obnovy stavebních památek

Václav Girsy vystudoval Fakultu stavební ČVUT, v roce 2008 byl jmenován profesorem pro obor *dějiny architektury a ochrana památek*. Publikační činnost Václava Girsy zahrnuje nejen dříve zmiňované články o stavebních obnovách, ale i publikace zaměřené na principy obnovy zřícenin²⁷³ nebo procesu projektové přípravy stavebních obnov.²⁷⁴

V oblasti obecně metodických textů věnujících se průběhu zásahu a jeho praktické i etické rovině tak vzniká v roce 2004 další významný text – metodická publikace ***Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky***,²⁷⁵ která je později vydána ještě v přepracovaném znění.²⁷⁶ Hlavními autory publikací jsou Václav Girsy a Josef Holeček. Publikace se stejně jako mnohé další²⁷⁷ zaměřuje především na oblast stavebních obnov s jistým přesahem do restaurování kamenosochařských děl. V publikaci se bohužel nenachází téměř žádné odkazy na literaturu, a tak není možné s jistotou vysledovat původ v textu obsažených metod a zásad, a tedy ani míru autorského vkladu, respektive provázání s dalšími sledovanými autory. K termínu *koncepce obnovy* se Holeček s Girsou vyjadřují takto: „*Koncepcí obnovy rozumíme bedlivě zváženou a argumenty dobře podloženou co nejpřesnější představu o výsledné podobě díla, přičemž míra této přesnosti se liší dle stupně projektové dokumentace (u studie hovoříme o základní koncepci obnovy, u projektu pro stavební povolení o detailní koncepci obnovy)*.“²⁷⁸

---

²⁷² JESENSKÝ, Vít. Kontexty památkové péče jako kategorie utváření její teorie. In: *Teoretické základy památkové péče na prahu 21. století*. Praha: Artefactum, 2019, s. 47-62.

²⁷³ GIRSA, Václav. *Paměť kamenů. Obrazová rukověť péče o torzální památky*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2021, ISBN 978-80-01-06855-7.

²⁷⁴ GIRSA, Václav; HANZL, Miroslav. *Typologie obnovy*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2011, ISBN 978-80-01-04770-5. – HOLEČEK, Josef; GIRSA, Václav. *Projektování obnovy stavebních památek*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2008, s. 27-31, 33. ISBN 978-80-87104-34-7.

²⁷⁵ GIRSA, Václav. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. Praha: České vysoké učení technické, 2004. ISBN 80-01-02990-5. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:82e0e977-2e3f-4b1d-8118-87ea3f0220a0>.

²⁷⁶ HOLEČEK, Josef; GIRSA, Václav. *Projektování obnovy stavebních památek*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2008, s. 27-31, 33. ISBN 978-80-87104-34-7.

²⁷⁷ RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 1, s. 1-9. – ŠTULC, Josef; SUCHOMEL, Miloš; MAXOVÁ, Ivana. *Péče o kamenné sochařské a stavební památky. Odborné a metodické publikace*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1998.

²⁷⁸ HOLEČEK, Josef; GIRSA, Václav. *Projektování obnovy stavebních památek*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2008, s. 83. ISBN 978-80-87104-34-7.

Zaměření metodiky na stavební obnovy se v definici odráží především v požadavku na různý stupeň rozpracování, podle daného stupně projektové dokumentace. Ačkoli se u restaurátorských zásahů na sochařských dílech často také setkáváme s postupným rozpracováváním na sebe navazujících dokumentů, s požadavkem návaznosti rozpracování koncepce na stupeň dokumentace se většinou nesetkáváme. Nutno podotknout, že dokumenty potřebné při provádění stavebních obnov mají mnohem ustálenější charakter a požadavky na ně jsou prosazovány o poznání déle. Pokud dokumentace restaurátorského zásahu, nebo dokument záměru nemají ani jasně definovanou strukturu, které je možné se při jejím vypracovávání držet, je logické, že z takové struktury nemohou vycházet další požadavky. Ačkoli v další části knihy, jsou požadavky na koncepci dále rozpracovány, budeme-li se držet zmíněné obecné definice, vidíme, že koncepci autoři chápou jako představu o výsledné podobě díla, která je podložena argumenty. Můžeme zde spatřovat podobu se Suchomelovským chápáním podstaty koncepce s důrazem na *výslednou prezentaci*.

Kromě obecné definice koncepce obnovy autoři dále uvádějí její náležitosti.²⁷⁹ Zde už můžeme sledovat relativně obsáhlý výčet požadavků, ze kterých by bylo možné vycházet i při formulování náležitostí koncepce restaurování kamenosochařských děl.

Autoři v textu jmenují obecné *etické zásady zásahu a možné typy prezentace historické struktury*, mezi které řadí *restituci starších stavů, korektivní obnovu, restaurování, reduktivní modernizace a další*.²⁸⁰ U každého z možných typů také rozpracovávají hodnoty, které jsou při volbě daného řešení upozaděny a které jsou prezentovány. Celkově se jedná o jeden z mála současných metodických dokumentů, který se otázkou koncepce restaurování nebo obnovy zabývá. Přes ne zcela akademicky formulovanou formální stránku textu, je text přínosný a jeho populárně naučný charakter autorům navíc umožňuje zachytit a prezentovat dojmy z některých praktických/z praxe vycházejících aspektů formulace koncepce restaurování.

---

²⁷⁹ „Koncepce obnovy zahrnuje zejména: přesnou představu o stavu a způsobu nakládání s dispozicemi objektu, se všemi základními konstrukcemi, základní představu o způsobu nakládání s ostatními konstrukcemi, stavebně truhlářskými prvky a stavebními detaily, dále pak dostatečně přesnou představu o technologiích, které budou použity, a rámcovou představu o způsobu ošetření povrchů a materiálů. **Nedílnou součástí koncepce je i ucelená představa o restaurátorském nakládání s uměleckými a uměleckořemeslnými prvky**, pokud se v objektu vyskytují. Součástí koncepce je zdůvodněná představa o rozsahu případně odstraňovaných prvků či nehodnotných časových vrstev ve stavebním vývoji objektu a o způsobu jejich náhrady. Zdůvodněná představa o případné prezentaci vrstev v novějším vývoji překrytých a konečně i představa o celkovém výrazu a vyznění objektu.“ In: HOLEČEK, Josef; GIRSA, Václav. *Projektování obnovy stavebních památek*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2008, s. 83. ISBN 978-80-87104-34-7.

²⁸⁰ Lze podotknout, že charakter členění typů prezentace i jejich následný popis se nevztahuje pouze k výslednému typu prezentace ale také ke způsobu zásahu.

2.3.3. Ateliér restaurování kamene na Fakultě restaurování v Litomyšli a dlouhodobý postoj ke koncepci restaurování uplatňující se v dokumentacích v průběhu let (Novotný, Ďoubal)

V roce 2005 byla založena Fakulta restaurování navazující na působení soukromého vzdělávání na Institutu restaurování a konzervačních technik, o.p.s. v Litomyšli. V roce 2006 vzniká *Arte-fakt – sdružení pro ochranu památek*,²⁸¹ se kterým fakulta úzce spolupracuje a které pořádá pravidelné konference. Mezi nimi v roce 2011 i **konferenci na téma *Koncepce restaurování***,²⁸² kde prezentuje zásadní teoretický příspěvek především Zdeněk Vácha,²⁸³ dále také Jiří Čoban,²⁸⁴ Jakub Ďoubal,²⁸⁵ Václav Girsá²⁸⁶ a další. V tomto roce také vzniká pod vedením Jiřího Kaše bakalářská práce na téma *Metodika restaurátorské dokumentace*,²⁸⁷ ve které se odráží vzrůstající důraz na obsah a zpracovávání dokumentace. O dva roky později Kaše vede bakalářskou práci s tématem *Koncepce restaurování a konzervace uměleckých děl na papíře*.²⁸⁸

V rámci grantového projektu NAKI v letech 2012–2015 vzniká ***Metodika: Dlouhodobá péče o sochařská díla a díla uměleckých řemesel z kamene v krajině***,²⁸⁹ kde jsou autory Jiří Novotný, Petra Lesniaková, J. Halda, Jiří Kaše, Petr Kotlík a Zdeněk Staffen. Jako součást identifikace památky zde chápou i aktuální význam díla včetně jeho hodnot a také očekávaný výsledek prací. Samostatnou kapitolu pak věnují stanovení základní koncepce

---

²⁸¹ Občanské sdružení Arte-fakt je profesní organizace sdružující odborníky v oblasti památkové péče. Zaměřuje se na podporu a aktivní uskutečňování mezioborové spolupráce a rozvoj profesních aktivit. Dostupné z: <https://www.arte-fakt.cz/>.

²⁸² Charakter většiny prezentovaných příspěvků dobře ukazuje způsob práce s pojmem *koncepce restaurování*.

²⁸³ VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7-9.

²⁸⁴ ČOBAN, Josef. Návrhy na restaurování – jsou vůbec zapotřebí?. *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011.

²⁸⁵ ĎOUBAL, Jakub. Historické a současné přístupy k restaurování Kamenné kašny v Kutné Hoře. *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011.

²⁸⁶ GIRSA, Václav; HANZL, Miloslav; MICHONOVÁ, Dagmar. Koncepce a výsledky restaurování průčelí východní brány hrabu Lipý v kontextu se záchranou a oživením zanikající památky. *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011, Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011.

²⁸⁷ KRHÁNKOVÁ, Kateřina. *Metodika restaurátorské dokumentace*. Bakalářská práce. Vedoucí práce Jiří KAŠE. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování nástěnné malby, 2011. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/handle/10195/42122>.

²⁸⁸ KAŠPAROVÁ, Věra. *Koncepce restaurování a konzervace uměleckých děl na papírové podložce*. Bakalářská práce. Vedoucí práce Jiří KAŠE. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře, 2013. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10195/53920>.

²⁸⁹ NOVOTNÝ, Jiří; LESNIAKOVÁ, Petra; HALDA, J.; KAŠE, Jiří; KOTLÍK, Petr; STAFFEN, Zdeněk. *Dlouhodobá péče o sochařská díla a díla uměleckých řemesel z kamene v krajině*. Metodika. Litomyšl, 2015. Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-203539>.

připravovaných prací a charakterizaci cílů prací. Ve srovnání novosti postupů považují za zásadní změnu právě zavedení požadavku na *formulaci základní koncepce prací*,²⁹⁰ která je zpracována na základě vyhodnocení průzkumů. Srovnání novosti postupů zde dokládá, že v praxi proces formulace a zaznamenávání koncepce restaurování specificky kamenosochařských děl doposud nebyl výrazněji požadován ani uplatňován.

Další vznikající metodikou je *Metodika pro výběr vhodného restaurátorského zásahu*²⁹¹ z roku 2016, kterou původně v rámci projektu NAKI formulovali Luboš Machačko, Petr Gláser a další autoři.²⁹² Text nabízí samostatnou kapitolu *Restaurátorský záměr*,²⁹³ v němž je stanovení variant zásahu přímo provázáno se stanovením jeho ceny (což autoři uvádí jako klíčové z hlediska novosti přístupu). Jako klíčové hledisko při návrhu variantních řešení je zde netradičně akcentován zvolený způsob aplikace materiálů a technologií (argumentovaný tím, že jejich užití může mít při různých aplikacích různé výsledky). Popis cílů restaurování se v textu objevuje pouze samostatně u jednotlivých dílčích kroků zásahu a netvoří tak kompaktní celek. Tato koncepční hlediska se navíc objevují pouze u vybraných částí zásahu (čištění, tmelení a retuše) a požadavek formulování koncepce restaurování nebo cíle zásahu není obsažen ani ve finálním výčtu náležitostí restaurátorské zprávy.

V roce 2020 vychází kniha *Sádrové odlitky*,²⁹⁴ kde se mimo jiné koncepčním pojetím zásahu na nich zabývá Jakub Ďoubal, který dané pojetí koncepce ještě explicitněji definuje v knize *Úvod do restaurování kamenných památek*.²⁹⁵

2.3.3.1. Vratislav Nejedlý

V roce 2003 publikuje článek metodického charakteru zaměřený na *koncepce restaurování* a prezentace polychromovaných sochařských děl.²⁹⁶ Dlouhodobě se vyjadřuje k terminologii v oblasti restaurování. Některé zásadní pojmy připomíná i v roce 2008 na

---

²⁹⁰ Metodika usiluje i o zavedení zhodnocování náležitosti prací při dlouhodobém monitoringu děl.

²⁹¹ Metodika je v kapitole 3. Výběr vhodného restaurátorského zásahu součástí publikace SLÍŽKOVÁ, Zuzana; NOVOTNÝ, Jakub; FRANKEOVÁ, Dita. Technologická a Ekonomická Příprava Restaurátorských Zásahu na Sochařských Dílech a Architektuře. Praha: Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-86246-97-0.

²⁹² Na tvorbě metodiky dále spolupracovali: Ladislav Bartoš, Karol Bayer, Jakub Ďoubal, Petr Justa, Jan Vojtěchovský, Kateřina Krhánková, Zdeněk Vácha, Zuzana Wichterlová

²⁹³ „Navrhuje postup restaurování, specifikuje jednotlivé předpokládané úkony, materiály a techniky.“

²⁹⁴ ĎOUBAL, Jakub; TIŠLOVÁ, Renata; MROVĚC, Pavel; ZÍTKOVÁ, Petra; KULHÁNEK, Martin; REJMAN, Petr; GLOMBOVÁ, Barbora; KOKSTEJNOVÁ, Aneta. *Sádrové odlitky: restaurování a péče o umělecká díla*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020, 264 s. ISBN: 978-80-7560-301-2.

²⁹⁵ ĎOUBAL, Jakub. *Úvod do restaurování kamenných památek*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2023. ISBN 978-80-7560-475-0.

²⁹⁶ NEJEDLÝ, Vratislav. Několik poznámek k nátěrům povrchu kamenosochařských výtvarných děl umístěných v exteriéru. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2003, 63, 2, s. 110-117.

konferenci pořádané subjektem *Arte-fakt – sdružení na ochranu památek*, kde uvádí například pojem *konzervování-restaurování*.²⁹⁷ V roce 2013 se účastní panelové diskuze o *Základních pojmech v péči o kulturní dědictví*,²⁹⁸ ke které píše stať v související publikaci.²⁹⁹ Zde se mimo jiné vyjadřuje také k potřebě a náležitostem *koncepce zásahu*:

„Každý restaurátor a památkář by si při tom měl uvědomovat, jaký význam má pluralita restaurátorských konceptů. Neexistují totiž univerzální koncepty restaurátorského zásahu, které by byly bez výjimek přijatelné pro všechny typy uměleckých děl a všechny druhy poškození. Naopak, na umělecké dílo je potřeba nahlížet jako na individuální, jedinečnou entitu, která vyžaduje individuální péči.

Jedině uvědomění si diverzity předmětu restaurování i metod restaurování může totiž napomoci zachování památkových hodnot. Ty mohou mít nejrůznější podobu a povahu. Poznat, pochopit a zachovat je, je možné pouze na základě důkladného „přečtení“ restaurovaného uměleckého artefaktu. K dosažení tohoto cíle je nezbytné využívat všech dostupných metod a poznatků společenských i přírodních věd. To klade vysoké nároky jak na pracovníky památkové péče, tak na restaurátory.“³⁰⁰

Dále v otázce stanovení *koncepce* sleduje jako zásadní moment vyjasnění toho, co u konkrétního díla pokládáme za pouhou *změnu* a co za jeho *poškození*, a to nejen ve vztahu k „původnímu“ materiálu ale v kontextu rozpoznáných hodnot:

„Co většinou při diskusích o koncepcích restaurování jednotlivých artefaktů chybí je to, že není dostatečně jasně vyjádřeno, co je, co představuje poškození jejich struktur, z čeho se toto „poškození“ skládá. Vlastní poškození výtvarného díla – památky může být několikerého druhu. To podle toho, z jaké pozice toto „poškození“ posuzujeme. Tak je možné, že poškození výtvarného díla-památky znamená z jistého hlediska pouze okrajovou, drobnou ztrátu hodnot, pro pohled z jiného úhlu to však bude poškození téměř fatální.“³⁰¹

---

²⁹⁷ Který definuje následovně: „ „Restaurování-konzervování“ výtvarných děl-památek může tedy být obecně definováno jako „činnost zaměřená na snižování míry rozpadu jejich hmoty a z toho vyplývajícího zániku“ časem nesené informace a výtvarného sdělení.“ In: NEJEDLÝ, Vratislav. *Restaurování, konzervování, reverzibilita. Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, Litomyšl, 2008.

²⁹⁸ Pod záštitou Univerzity Pardubice v rámci projektu *Platforma pro památkovou péči, restaurování a obnovu*.

²⁹⁹ HORÁK, Petr; NEJEDLÝ, Vratislav. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-716-2.

³⁰⁰ *Ibidem*, s. 48.

³⁰¹ *Ibidem.*, s. 48.

Tvrzení dále uvádí na příkladu a zakončuje myšlenkou, že kvantitativně malé ztráty materiálu mohou být současně zásadními ztrátami z hlediska kvalitativní, výtvarné, historické nebo estetické hodnoty.³⁰² A dále připomíná, že: „přístupy k zachování památkových hodnot v procesu restaurování-konzervování mají sice velmi podobná celková kritéria určující cíle zásahu, ale také se většinou liší v detailech, které nakonec dokládají, že restaurování jedinečného artefaktu musí mít a také většinou má jedinečnou koncepci, v jejímž rámci se restaurátorský zásah pokouší zachránit co nejvíce hodnot památky.“³⁰³ Vyjadřuje se také například k chápání *autenticity*,³⁰⁴ k pojmu *patina*³⁰⁵ a k otázkám hodnot. Zatímco v roce 2008 má k pojmu *reversibilita* pouze řadu výhrad, v textu z roku 2013 již uvádí jako jeho alternativu zahraniční pojem *retreatibility*. V roce 2017 společně s Petrem Gláserem v knize věnované mariánskému sloupu v Poličce na konkrétním příkladu představují způsob formulace záměru na restaurování a možný způsob práce s rozpoznávanými hodnotami.³⁰⁶

V řadě svých textů poukazuje na terminologický odkaz Vlastimila Vintera, současně ale termíny dává do vztahu k relevantní zahraniční literatuře a přeformulovává je pro současný kontext. Zajímavý z hlediska náhledu na problematiku pojmu *koncepce restaurování* je i jeho oponentský posudek pro bakalářskou práci Věry Kašparové z roku 2013.³⁰⁷

2.3.3.2. Zdeněk Vácha a článek a příspěvek Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí?

Krátký, ale mimořádně podnětný příspěvek PhDr. Zdeňka Váchy³⁰⁸ nabízí o něco obecnější, ale snad právě proto vhodnější definici *koncepce restaurování*, která na termín

---

³⁰² „Jako příklad je možné uvést poškození kamenosochařského díla, které se odehrálo v obličejových partiích figury, takže byl velmi vážně narušen autorský záměr, poslání sochy, které se uplatňovalo především v její tváři. Rány útočníka, který sochu poškodil, nebyly nikterak těžké, ale poškodily oči, ústa a částečně nos. Bylo znehodnoceno pouze několik málo procent z celkového objemu kalcitického materiálu, který sloužil ke zhotovení sochy.“ HORÁK, Petr; NEJEDLÝ, Vratislav. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. s. 49. ISBN 978-80-7395-716-2.

³⁰³ Ibidem, s. 49.

³⁰⁴ „Je třeba si uvědomovat, že restaurováním se umělecký artefakt nestává autentičtějším – pravdivějším, než byl před restaurováním, ale pouze jeho vzhled více odpovídá našim očekáváním a představám o tom, co je to autentické – pravdivé. Základním cílem restaurování by proto mělo být zachování co největšího množství hodnot a informací, které umělecké dílo pronáší časem, aby i další generace mohly odhalovat jeho další „autentické – pravdivé“ aktuální podoby.“ Ibidem, s. 49.

³⁰⁵ Ibidem, s. 31-45.

³⁰⁶ NEJEDLÝ, Vratislav a Petr GLÁSER. *Mariánský sloup v Poličce: restaurování*. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2017. ISBN 978-80-7480-094-8.

³⁰⁷ KAŠPAROVÁ, Věra. *Koncepce restaurování a konzervace uměleckých děl na papírové podložce*. Bakalářská práce. Vedoucí práce Jiří KAŠE. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře, 2013. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10195/53920>.

³⁰⁸ VÁCHA, Zdeněk. *Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7-9.

nazírá jako na *představu o cíli* ale také o *cestě k němu*: „... zde se však pochopitelně budeme zabývat tímto pojmem pouze v souvislosti s restaurátorským zákrokem, ve fázi jeho základní formulace, v počátcích procesu. [...] *Koncepce restaurování je pojem z praxe a původ lze hledat v tezi, že na počátku každého restaurování by měla být představa o cíli a potažmo i cestě k němu.*“³⁰⁹

Připouští tedy, že se koncepce nemusí omezovat pouze na výslednou podobu a současně naznačuje, že by v ní do určité míry měl být definován i způsob dosažení zvolené koncepce. Tady můžeme nacházet paralelu s Vinterovým hierarchickým uspořádáním koncepcí metod a zásad a lze vyvozovat, že Váchova definice koncepce připouští *koncepci* jako obecný cíl zásahu definující také zvolenou (památkovou) metodu jeho dosažení: „*Koncepce by asi spíše měla stanovit charakter a posloupnost kroků a zároveň a priori připustit změny v případě vyššího stupně poznání předmětu zájmu v průběhu úzkého kontaktu s ním v procesu vlastních prací.*“³¹⁰

2.3.3.3. Jakub Ďoubal

Pro teorii restaurování sochařských děl je zásadní práce³¹¹ doc. Mgr. art Jakuba Ďoubala, Ph.D., který se od roku 2002 podílí na výuce restaurování v Litomyšli, od roku 2014 v pozici vedoucího Ateliéru restaurování kamene a souvisejících materiálů. Ďoubal u zásahu neakcentuje výslednou estetickou prezentaci, jako tomu bylo například u J. Kaše, a do úvah o stanovování koncepce zapojuje i další hlediska. Plynule tak navazuje na praxi J. Novotného, a navíc rozpracovává dílčí zásady pro restaurování sádry, přičemž množství z nich je uplatnitelné i pro kamenosochařská díla.

V knize *Sádrové odlitky*³¹² se v kapitole č. 8. *Restaurování sádrových odlitků* vyjadřuje i k definici a k obecným zásadám stanovení koncepce restaurování. Především zdůrazňuje, že: „*Při definování koncepce restaurování je třeba brát v úvahu řadu aspektů a hodnotových rovin artefaktu.*“ Pro které dále platí, že: „*Při formulování koncepce restaurování mohou být některé z těchto hodnot vůči sobě ve zdánlivém protikladu. [...] V ideálním případě, který bývá však spíše výjimkou, je možné v rámci restaurování respektovat všechny popisované*

---

³⁰⁹ VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7.

³¹⁰ VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 8.

³¹¹ Přehled dostupný na: <https://fr.upce.cz/user/7355>

³¹² ĎOUBAL, Jakub; TIŠLOVÁ, Renata; MROVĚC, Pavel; ZÍTKOVÁ, Petra; KULHÁNEK, Martin; REJMAN, Petr; GLOMBOVÁ, Barbora; KOKSTEJNOVÁ, Aneta. *Sádrové odlitky: restaurování a péče o umělecká díla*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020. ISBN: 978-80-7560-301-2.

výpovědní hodnoty. Mnohem častější jsou však případy, kdy je nutné při koncipování restaurátorského zákroku akcentovat některé z hodnot na úkor jiných. Jakýkoli zásah na díle by neměl příliš násilně, a navíc nevratně zasahovat do významových rovin uměleckého díla.“ Uvádí také, že koncepce restaurování by měla „reflektovat i předpokládané další nakládání s dílem.“ Dále by měla zohledňovat „výsledky průzkumu, míru poškození a původní určení díla.“³¹³ Restaurátorský zásah by podle něj měl vycházet z předem jasně stanovené koncepce restaurování.

V samotné definici koncepce můžeme nejprve sledovat jistou reflexi Váchova pojetí koncepce,³¹⁴ kdy jako v odpovědi na jeho článek Ďoubal v knize *Sádrové odlitky* říká, že: „**Definování koncepce je v tomto případě stanovením cíle, jehož má být restaurátorským zásahem dosaženo, a konkrétní restaurátorské postupy jsou hledáním cesty, kterou by bylo možné vytyčeného cíle dosáhnout.**“³¹⁵ Ve své další knize *Úvod do restaurování kamenných památek*³¹⁶ již koncepci restaurování definuje s jasným názorem a současně shrnuje výchozí faktory³¹⁷ relevantní pro její stanovení: „**Koncepce restaurování vycházející z výsledků průzkumu, aktuálního stavu díla a rozpoznaných hodnot stanovuje v obecné rovině cíle restaurování. Zahrnuje například otázky uchování historických oprav a změn díla, míry čištění, případně rozsahu doplnění chybějících nebo poškozených částí.**“³¹⁸ Samotnou definici koncepce jako cíle restaurování rozšiřuje o její dílčí složky. Práci s otázkou dílčích koncepčních rozhodnutí můžeme sledovat už v knize *Sádrové odlitky*, kde se v jednotlivých částech věnovaných průběhu restaurátorského

---

³¹³ „Před vlastním restaurátorským úkonem je třeba jasně stanovit koncepci prováděného zákroku. S ohledem na výsledky průzkumu, míru poškození a původní určení díla je třeba zvážit, jaký typ zákroku bude zvolen. To platí zejména v případech vážně poškozených děl, kde došlo k rozsáhlejší ztrátě modelace či povrchové úpravy. Zde je potřeba velmi pečlivě uvážit, zda přistoupit k čistě konzervačnímu zákroku nebo ke komplexnímu restaurování a rekonstrukci chybějících tvarů.“ In: ĎOUBAL, Jakub; TIŠLOVÁ, Renata; MROVĚC, Pavel; ZÍTKOVÁ, Petra; KULHÁNEK, Martin; REJMAN, Petr; GLOMBOVÁ, Barbora; KOKSTEJNOVÁ, Aneta. *Sádrové odlitky: restaurování a péče o umělecká díla*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020, s. 82-84. ISBN: 978-80-7560-301-2.

³¹⁴ VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7.

³¹⁵ ĎOUBAL, Jakub; TIŠLOVÁ, Renata; MROVĚC, Pavel; ZÍTKOVÁ, Petra; KULHÁNEK, Martin; REJMAN, Petr; GLOMBOVÁ, Barbora; KOKSTEJNOVÁ, Aneta. *Sádrové odlitky: restaurování a péče o umělecká díla*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020, s. 83. ISBN: 978-80-7560-301-2.

³¹⁶ ĎOUBAL, Jakub. *Úvod do restaurování kamenných památek*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2023. ISBN 978-80-7560-475-0.

³¹⁷ Ty jsou například v Girsově metodice shrnuty ve formulaci „argumenty dobře podložená koncepce.“ In: HOLEČEK, Josef; GIRSA, Václav. *Projektování obnovy stavebních památek*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2008, s. 27-31, 33. ISBN 978-80-87104-34-7. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d9c2b657-e766-48bf-aef3-0f3ac6b21e2b>.

³¹⁸ ĎOUBAL, Jakub. *Úvod do restaurování kamenných památek*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2023. ISBN 978-80-7560-475-0.

zásahu, samostatně věnuje například otázkám míry čištění nebo plastických a barevných retuší (většinou v podkapitolách věnujících se kritériím výběru metody).

Ďoubalem formulované požadavky na koncepci restaurování, vycházející z teoretických východisek definovaných například J. Novotným, Z. Váchou, M. Suchomelem ale i z vlastního kritického hodnocení, zahraničních zkušeností a odborné činnosti, se v posledních letech stále zřetelněji uplatňují i při výuce a v souvisejících výstupech³¹⁹ v Ateliéru restaurování kamene, kde je formulování koncepce restaurování požadováno jak v dokumentech komplexních průzkumů památek, tak i v dokumentacích restaurování respektive závěrečných restaurátorských zprávách.³²⁰

2.3.4. Akademie výtvarných umění v Praze

Historicky se výuka restaurování na Akademii zaměřovala především na malířská výtvarná díla a polychromovanou plastiku (nejčastěji dřevořezbu).³²¹ Hlavním představitelem formujícím obor a jeho výuku byl Bohuslav Slánský, který významně formoval metodologii v související oblasti restaurování.³²² Především se věnoval otázce retuší – principům a technikám jejich provádění, například otázkám jejich rozpoznatelnosti a reverzibility.

Mezi publikační výstupy akademiků Ateliéru restaurování sochařských děl můžeme uvést článek prof. Petra Siegla, akad. soch.³²³ Kde mluví také o potřebě „*vypracování koncepce restaurátorského procesu*“, kterou dává do vztahu se sdílenou odpovědností z hlediska restaurátorovy interpretace díla,³²⁴ V textu se obecně snaží definovat profesi restaurátora a formuluje některé etické principy restaurování, které v zásadě odpovídají požadavkům Etického kodexu,³²⁵ na jehož formulaci se také patrně podílel, a rozpracovávají

---

³¹⁹ AUSKÁ, Zuzana. *Restaurování polychromované kamenné sochy Krista; stanovení rozhodných kritérií výběru finální prezentované vrstvy*. Diplomová práce. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování kamene, 2020. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/10195/76778>.

³²⁰ Kapitola koncepce restaurování byla požadovanou součástí dokumentace již při odborném vedení ateliéru J. Novotným. Celková struktura dokumentace však zatím nebyla jasně stanovená.

³²¹ BAUEROVÁ, Zuzana. *Proti času: konzervovanie-reštaurovanie v Československu 1918-1971*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2015. ISBN 978-80-87989-05-0.

³²² SLÁNSKÝ, Bohuslav. *Technika malby, Díl I: Malířský a conservační materiál*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953. – SLÁNSKÝ, Bohuslav a Karel MACEK. *Technika malby, Díl II: Průzkum a restaurování obrazů*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury hudby a umění, 1956.

³²³ SIEGL, Petr. *Restaurátorská etika a filozofie restaurátorské profese z pohledu České restaurátorské školy*. Dostupné z: <https://ngp-prod.brainz.cz/storage/1789/5-Siegl-Restauratorska-etika-a-filozofie.pdf>, vyhledáno 20. 4. 2024.

³²⁴ Ibidem, s. 6.

³²⁵ Asociace restaurátorů. *Etický kodex a zásady pro praxi restaurování výtvarných uměleckých děl*. Praha, 1991.

je. Vzhledem k rozsahu jeho publikační činnosti se o jeho názoru na otázky teorie restaurování dovídáme především ze zaznamenaných rozhovorů, mezi nimiž můžeme jmenovat především diplomovou práci Dominiky Czimirchové *Restaurátorská škola AVU – vývoj koncepcí restaurování kamenosochařských děl na přelomu tisíciletí*,³²⁶ která se bohužel nevyjadřuje k vývoji *koncepcí restaurování* ve smyslu ve kterém je termín pojímán v této práci.

2.3.4.1. Adam Pokorný

V současnosti se oblasti metodologie restaurování zásadním způsobem věnuje doc. MgA. Adam Pokorný, Ph.D., jehož publikační činnost zde cílí především na otázky metodologie a technik restaurování malířských děl, retuše maleb a původní techniky malby.³²⁷ Adam Pokorný na Akademii sám studoval právě v ateliéru Restaurování malířských děl a polychromovaných plastik pod vedením prof. Karla Strettiho, kterého později nahradil v pozici vedoucího pedagoga. V publikační činnosti A. Pokorného můžeme pozorovat úzkou spolupráci s památkáři, a to právě v otázkách metodologie a koncepčních přístupů.³²⁸

Většina literatury věnující se teorii restaurování publikované při AVU³²⁹ se zaměřuje na restaurování malířských děl, případně mozaik nebo jiných materiálů, a proto je v rámci této práce uvedena jen v přehledu.

2.3.4.2. Petr Skalický

Do diskuze o smyslu *koncepce restaurování* se významně zapojuje i památkář Mgr. Petr Skalický. Ve svém článku z roku 2015³³⁰ se podobně jako M. Suchomel³³¹ vyjadřuje k roli

---

³²⁶ CZIMPRICHOVÁ, Dominika. *Restaurátorská škola AVU – vývoj koncepcí restaurování kamenosochařských děl na přelomu tisíciletí*. Diplomová práce. Vedoucí práce HORNYS, Vít. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Fakulta filozofická, Katedra Historie, 2019.

³²⁷ POKORNÝ, Adam. K technice nástěnných maleb sakrálních prostor Menší věže hradu Karlštejna. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2019, 79, 4, s. 421-440.

³²⁸ SKALICKÝ, Petr; Pokorný, Adam. Díváme se skutečně na středověk? K nástěnným malbám v Menší věži na Karlštejně z pohledu druhotných restaurátorských zásahů. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2019, 79, 4, s. 387-401. – Dále také nově vznikající ediční řada NPÚ *Verba Docenta* vedená Janou Michalčákovou a Zdeňkem Váchou, kde se ve spolupráci podílel na výběru a překladu některých italských textů.

³²⁹ Při AVU je také od roku 1990 vydávána ročenka Archivu historické výtvarné technologie Praha *Technologia artis*.

³³⁰ SKALICKÝ, Petr. Středověké nástěnné malby v kostele v Potvorově na Plzeňsku. K úloze historika umění a památkáře při vytváření koncepcí restaurování. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2015, 75, 5, s. 403-412.

³³¹ SUCHOMEL, Miloš. Odborná účast historika umění na procesu restaurace malířských a sochařských uměleckých děl. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 6.

historika umění v procesu restaurování, respektive při vytváření *konceptu restaurování*. Zatímco Suchomel klade povinnost stanovení konceptu výhradně příslušnému pracovníku památkové péče, Skalický zdůrazňuje důležitost dialogu, mezioborové diskuze a snahy o hlubší porozumění restaurovanému dílu. Opakovaně varuje před mechanicky volenými koncepty, které nevycházejí z patřičné diskuze a jimž nepředcházela dostatečný průzkum památky. K samotnému stanovování konceptu (zde v případě restaurování nástěnných maleb) se pak vyjadřuje takto: „*Vlastní restaurátorský návrh a řešení by na základě dialogického procesu, který hledá klíč k formulaci konceptu restaurování, měl vzejít od zkušeného restaurátora, a nutno zdůraznit také uměleckého malíře, jenž bude schopen se k nelehkému úkolu postavit citlivě i z hlediska výtvarného.*“³³²

Závěrem příspěvku uvádí, že: „... (nejen) památkové řešení je dialogicky otevřeným procesem. V návaznosti na to je nutné dodat, že pokud budeme se zdánlivě nevinnými pojmy jako koncept obnovy, potažmo úžeji konceptu restaurování zacházet pouze mechanicky a s vytěsněním dialogu (s jinými profesemi, s památkou apod.), může se nám stát, že sice tzv. salónně souzníme s duchem doby (diskurzem?), ale mineme se s ním fakticky. Spočineme na mělkém povrchu, který nám nedovolí se k subtilnímu jádru památky vůbec přiblížit a neumožní ani jednou v dlouhodobé perspektivě relevantně vysvětlit současný přístup k její obnově. A co hůř, možná ani eticky neobstojí!“³³³

Na potřebu dialogu v procesu restaurování apeluje i v dalších textech³³⁴ a sám jej aktivně uplatňuje při participaci na konkrétních restaurátorských akcích³³⁵ i při jejich následné reflexi.³³⁶

---

³³² Nutnost dialogického přístupu také uvádí ve vztahu k samotnému vzniku památky, kdy se na jejím zrodu obvykle podílela celá řada osobností, které její výslednou podobu a myšlenkovou náplň formovaly, ani u její opravy by tedy nemělo být žádoucí prosazovat pouze jediné řešení formulované jednou profesí.

³³³ SKALICKÝ, Petr. Středověké nástěnné malby v kostele v Potvorově na Plzeňsku. K úloze historika umění a památkáře při vytváření konceptu restaurování. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2015, 75, 5, s. 412.

³³⁴ SKALICKÝ, Petr. *Památkář by neměl diktovat*. In: Marie Foltýnová (ed.): *Život sochy v Praze*. Praha, 2023. ISBN: 978-80-7010-197-1.

³³⁵ SKALICKÝ, Petr; Pokorný, Adam. Díváme se skutečně na středověk? K nástěnným malbám v Menší věži na Karlštejně z pohledu druhotných restaurátorských zásahů. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2019, 79, 4, s. 387-401.

³³⁶ SKALICKÝ, Petr. *Středověk v baroku? Ohlédnutí za restaurováním románského portálu v Plasích*. In: CHUDÁREK, Zdeněk (ed.). *Konventní kostel v Plasích a jeho románský portál*. Praha 2022, s. 19-38. ISBN: 978-80-7480-157-0. – SKALICKÝ, Petr. Nástěnné malby Horního hradu v Bečově nad Teplou. Restaurovat, konzervovat, nebo zakonzervovat status quo? In: BARTLOVÁ, Anežka; BUDDEUS, Hana (ed.). *Infrastruktury (dějin) umění; Sborník ze VII. sjezdu historiků a historiček umění v Ústí nad Labem*. Ústí nad Labem - Praha 2022, s. 423-436.

3. Koncepce restaurování a její historický vývoj v kontextu české legislativy

Pro rozbor legislativního rámce vztahujícího se na restaurování byl výchozí předpoklad, že *koncepce restaurování* nebo alespoň zjednodušeně cíl zásahu musí být zaznamenán v závěrečné restaurátorské zprávě, kterou je restaurátor zpravidla povinen vyhotovit a odevzdat po ukončení zásahu, a ve které shromáždí všechny zásadní informace o díle a o zásahu. Ačkoli přítomnost formulované *koncepce restaurování* v dokumentaci předpokládají některé metodiky³³⁷ a odborné texty,³³⁸ z právního hlediska v restaurátorské zprávě být zmíněna nemusí. Z rešerše literatury dále vyplývá, že koncepce restaurování by v nějaké formě³³⁹ měla být obsažena v dokumentech, které restaurování předcházejí – tedy v dokumentech *záměru na restaurování* a v související *žádosti o závazné stanovisko*.³⁴⁰

Kapitola představuje přehled právních ustanovení ovlivňujících přítomnost koncepce restaurování v dokumentech právně závazné povahy nebo v dokumentech, které závazné nejsou, ale jejichž vypracování vychází z platné legislativy a je vyžadováno. Mezi tyto dokumenty řadíme především závazná stanoviska, dokumentace restaurátorských zásahů, nebo záměry na restaurování.

Doslovné spojení *koncepce restaurování* nikdy nebylo v české legislativě explicitně zakotveno, dlouhodobě se ale setkáváme s požadavky na popsání cílů zásahu, jeho zásad a podmínek nebo výsledné estetické prezentace. Všechny tyto požadavky můžeme (a v praxi se tak i často děje) řadit pod pojem koncepce restaurování, případně v širším chápání i koncepce obnovy. V nejnovějším návrhu Zákona³⁴¹ se sice s pojmem *koncepce restaurování* pracuje, děje se tak historicky poprvé, termín je užíván pouze ojedinele a bez patřičného vysvětlení termínu.

---

³³⁷ *Doporučení k vypracování dokumentace restaurování (závěrečné restaurátorské zprávy)*. Pracovní materiál Komise MK pro restaurování. Praha, 2008. – *Restaurátorská dokumentace (náčrt struktury a obsahu)*. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně. Brno, 1995.

³³⁸ HOLEČEK, Josef; GIRSA, Václav. *Projektování obnovy stavebních památek*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2008. ISBN 978-80-87104-34-7. – ĐOUBAL, Jakub. *Úvod do restaurování kamenných památek*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2023. ISBN 978-80-7560-475-0.

³³⁹ Platné právní předpisy upravující proces restaurování s pojmem *koncepce restaurování* navíc vůbec nepracují.

³⁴⁰ Zákon č. 20/1987 Sb., Zákon o státní památkové péči – Prováděcí Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči. – *Doporučení k vypracování dokumentace restaurování (závěrečné restaurátorské zprávy)*. Pracovní materiál Komise MK pro restaurování. Praha, 2008.

³⁴¹ Vládní návrh zákona o ochraně památkového fondu a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

3.1. Koncepce restaurování jako **součást dokumentace** restaurátorského zásahu

V legislativě se setkáváme s velmi málo požadavky na dokumentaci obecně, natož potom na dokumentaci cílů zásahů. V různých zněních stavebního zákona³⁴² můžeme sledovat podobnost v požadavcích a struktuře projektových dokumentací a dokumentací restaurátorských zásahů. Požadavek na dokumentaci památky i samotného restaurátorského zásahu u nás vychází také z ustanovení Benátské charty.

Zákon v současnosti platný pro restaurování kulturních památek, tedy **Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči**³⁴³ ve znění platném od 1.1. 2003, koncepci restaurování explicitně nezmiňuje v žádném ze svých paragrafů. §14a odstavec 6 stanovuje podobu dokumentace restaurátorských prací pro uchazeče o udělení povolení k restaurování kulturní památky. Zmíněný odstavec zákona požaduje pouze zjednodušený výčet požadavků na dokumentaci, stejné požadavky jsou následně obsaženy v §10 **prováděcí Vyhlášky č. 66/1988 Sb.**³⁴⁴ V části Obnova kulturních památek, kde § 10 odstavec 4 specifikuje náležitosti závěrečné restaurátorské zprávy. Zmínku o potřebě definovat cíl zásahu nebo jeho metodické provedení ovšem neobsahuje. V novém návrhu Zákona³⁴⁵ požadavek na v dokumentaci zaznamenanou koncepci zásahu také nezaznívá.

Ačkoli dlouholetý společný vývoj právních ustanovení České a Slovenské republiky předpokládá velké podobnosti, v otázce právního zakotvení explicitně formulované koncepce restaurování se významně liší. Tuto odlišnost nacházíme především po srovnání požadavků na dokumentaci obsažených v české legislativě s požadavky v legislativě Slovenské republiky.

Ve **Vyhlášce Ministerstva kultury Slovenské republiky č. 16/2003 Sb.**,³⁴⁶ kterou se vykonává zákon o ochraně památkového fondu, jsou stanoveny povinné části restaurátorské dokumentace pro všechny restaurátory, kteří jsou členy Komory restaurátorů **podle § 5 Zákona Národní rady Slovenské republiky č. 200/1994 Sb. O Komoře restaurátorů**

---

³⁴² Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). – Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

³⁴³ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

³⁴⁴ Prováděcí Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči.

³⁴⁵ Vládní návrh zákona o ochraně památkového fondu a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴⁶ Vyhláška Ministerstva kultury Slovenské republiky č. 16/2003 Sb.,³⁴⁶ kterou se vykonává zákon o ochraně památkového fondu.

a o výkonu restaurátorské činnosti jejich členů.³⁴⁷ Dokumentace restaurátorských zásahů zde podle § 6 bodu 3 musí obsahovat následující:

*„a) základní údaje o předmětech restaurování, b) podrobnou zprávu o výsledku vykonaných prací z hlediska použitého postupu, technologie a materiálu, c) **specifikaci a odůvodnění případných změn oproti návrhu** na restaurování, d) sepsání nových poznatků v průběhu restaurování týkajících se technické, technologické a uměleckohistorické charakteristiky kulturní památky, jak se k nim dospělo, e) **přínos restaurování a dosažený cíl**, f) určení režimu dalšího využívání restaurované památky nebo její části z hlediska její ochrany a nezbytných provozních a klimatických podmínek, g) fotografickou dokumentaci a podle potřeby i grafickou dokumentaci průběhu a výsledku restaurování kulturní památky.“³⁴⁸*

Ve slovenské legislativě tedy nacházíme explicitně právně zakotvený požadavek na formulaci a dokumentaci cíle restaurátorského zásahu, stejně jako přínos restaurování a případné odůvodnění změn oproti schválenému návrhu na restaurování.

3.2. Koncepce restaurování jako **součást žádosti o příspěvek** na zachování a obnovu

Z hlediska požadavku na formulaci koncepce restaurování je výše zmíněná prováděcí vyhláška³⁴⁹ zajímavá také svým §11 odstavcem 1, kde pojednává o náležitostech žádosti o příspěvek na zachování a obnovu kulturní památky. Součástí takové žádosti musí být v první řadě závazné stanovisko, dále se v bodu c) uvádí požadavek **„specifikace druhu, rozsahu, způsobu, termínu provedení a sjednané nebo odborně odhadnuté ceny obnovy kulturní památky, včetně specifikace prací, ke kterým se váže žádost o příspěvek.“** V bodu d) je dále požadován **„záměr prezentace kulturní památky“** a v bodu e) **„jde-li o movitou kulturní památku, specifikace způsobu její ochrany před poškozením, zničením nebo odcizením.“** V tomto paragrafu tedy nacházíme požadavek na popis způsobu a druhu obnovy, zamýšlené finální prezentace a také na stanovení rozsahu plánované preventivní konzervace. Všechny tyto části můžeme považovat za žádoucí součást koncepce restaurování.

---

³⁴⁷ Zákon Národní rady Slovenské republiky č. 200/1994 Sb., o Komoře restaurátorů a o výkonu restaurátorské činnosti jejich členů.

³⁴⁸ § 6 bod 3 Vyhlášky Ministerstva kultury Slovenské republiky č. 16/2003 Sb., kterou se vykonává zákon o ochraně památkového fondu.

³⁴⁹ Vládní návrh zákona o ochraně památkového fondu a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

3.3. Vývoj koncepce restaurování jako součásti záměru na restaurování a závazného stanoviska

Patrně nejpevněji je koncepce restaurování zakotvena v legislativě věnující se záměrům na restaurování a závazným stanoviskům. Historicky se se závaznými stanovisky setkáváme až v 70. letech 20. století, ve stejnou dobu se setkáváme i s patrným vzestupem užívání pojmů památkové koncepce zásahu, nebo koncepce obnovy potažmo restaurování. Pro potřeby této kapitoly proto není nutné uvádět právní ustanovení vydaná před rokem 1958.

Dříve platný **zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách**³⁵⁰ s koncepcí explicitně nepracuje, nevyžaduje závazné stanovisko ani dokumentaci. Pro zahájení restaurátorských prací ale požaduje „*potřebné pokyny od výkonného orgánu krajského národního výboru,*“ už v padesátých letech se tedy setkáváme s jistými požadavky na teoretické a etické zastřešení zásahu ze strany památkové instituce.³⁵¹

Už konec 70. let předjímá legislativní změny v oblasti závazných stanovisek. **Vládní návrh zásad zákona České národní rady o státní památkové péči**³⁵² již pracuje s pojmem závazné stanovisko, které navazuje na terminologii stavebního zákona.³⁵³ V návrhu zásad i v následujícím **zákoně č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu**³⁵⁴ (stavební zákon) byl pojem závazné stanovisko spojován pouze s nemovitou kulturní památkou. Lze předpokládat, že právě zde leží kořeny pojmu koncepce restaurování. Stejně jako pojem *stanovisko* tak i pojem *koncepce* by mohl být do jisté míry odvozen z pojmů stavebního práva. K pojmu stanovisko Zídek říká, že až do 70. let „*dosavadní úprava na úseku památkové péče tento pojem neznala.*“³⁵⁵ Už v této právní úpravě byl pojem restaurování řešen v samostatné zásadě, a tedy samostatně v rámci obnovy.³⁵⁶

Pozdější **zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči**³⁵⁷ pojem závazné stanovisko významně upravuje v § 14. Závazné stanovisko se už neváže jenom k obnově nemovitých

---

³⁵⁰ Zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách.

³⁵¹ k tomu PLACHÝ, F.: Praxe a teorie státní památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Státní nakladatelství: Praha, 1969, 29, č. 4, s. 205.

³⁵² Vládní návrh zásad zákona České národní rady o státní památkové péči, Česká národní rada, 1979.

³⁵³ ZÍDEK, Martin. Závazné stanovisko v památkové péči. In *Správní právo*. ISSN 0139-6005, 2020, roč. 53, č. 8, s. 394.

³⁵⁴ Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

³⁵⁵ ZÍDEK, Martin. Závazné stanovisko v památkové péči. In *Správní právo*. ISSN 0139-6005, 2020, roč. 53, č. 8, s. 394.

³⁵⁶ Zásada se věnovala jenom postupu a přípravě restaurování po věcné stránce a procesní stránku (především v otázce závaznosti závazných stanovisek) neřešila.

³⁵⁷ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

kulturních památek, ale i k obnově kulturních památek movitých. Pod pojem obnova se navíc začíná řadit i údržba, oprava, rekonstrukce, restaurování a jiné úpravy památky nebo jejího okolí a vlastníkově vzniká povinnost vyžádat si závazné stanovisko pro jakoukoli úpravu při níž by „obecně mohl být ohrožen zájem společnosti na zachování kulturní památky nebo jejího prostředí v neporušeném stavu“. Ustanovení § 14 zákona 20/1987 Sb., o státní památkové péči ve znění k 1.1.1988 obsahovala poměrně pevnou vazbu na stavební zákon č. 50/1976, Sb.

Dále pak § 14 zákona 20/1987 Sb., odstavec 3 stanovuje, že: „V rozhodnutí nebo závazném stanovisku podle odstavců 1 a 2 se vyjádří, zda práce tam uvedené jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné a stanoví se podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést. Podmínky musí vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovávat při umožnění realizace zamýšleného záměru.“

Prováděcí vyhláška k zákonu o státní památkové péči č. 66/1988 Sb.³⁵⁸ upravuje náležitosti závazného stanoviska a to obecně, ale i přímo ve vztahu k restaurování a v současné chvíli ji pro pojem koncepce restaurování můžeme považovat za jeden z nejzásadnějších právních dokumentů. Stanovuje náležitosti žádosti o vydání závazného stanoviska k obnově a žádosti o restaurování. U obnovy kulturní památky požaduje mimo jiné například uvedení předpokládaného rozsahu obnovy a předpokládaného přínosu obnovy, při žádosti o restaurování je nutné uvést předpokládaný výsledek zásahu včetně požadavku na prezentaci, a dále pak navrhovaný způsob restaurátorského zásahu. Znění vyhlášky se zvýrazněnými pasážemi dotýkajícími se otázky *koncepce restaurování* je přiloženo v přílohách.

Ačkoli se náležitosti závazného stanoviska z hlediska svého obsahu a ve vztahu k restaurování v dalších letech výrazně neměnily, docházelo k jeho výrazným změnám z hlediska správního řádu. Z pohledu nové soustavy správních soudů a správního řádu z roku 2004 bylo čím dál nejasnější jakou právní formu závazné stanovisko má, jestli je přezkoumatelné podle správního řádu nebo zda je jen podkladem pro vydání správního rozhodnutí. Postupně tak vznikají terminologické dualismy a celkově se situace zneřehledňuje, některá usnesení Nejvyššího správního soudu si téměř protiřečí.³⁵⁹ K 1.1.2024 se dualita pojmů ustaluje, když je ve znění zákona³⁶⁰ nahrazen termín „závazné

---

³⁵⁸ Prováděcí vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči.

³⁵⁹ ZÍDEK, Martin. Závazné stanovisko v památkové péči. In Správní právo. ISSN 0139-6005, 2020, roč. 53, č. 8, s. 394-418.

³⁶⁰ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

stanovisko“ termínem „rozhodnutí nebo závazné stanovisko“ přičemž rozhodnutí není navázáno na stavební zákon.³⁶¹

Nový Návrh zákona³⁶² již s pojmem koncepce restaurování pracuje.³⁶³ Vypracování koncepce restaurování požaduje jako součást Žádosti o posouzení přípravy restaurování kulturní památky, záměru, navazující Žádost o restaurování má místo toho obsahovat restaurátorský záměr, takový restaurátorský záměr musí obsahovat: „a) název a umístění kulturní památky, b) popis díla, které má být předmětem restaurování, včetně uvedení datace, autora, materiálu, techniky, základních rozměrů a vyobrazení díla, c) popis současného stavu kulturní památky, uvedení závad, a to v rozsahu částí dotčených restaurováním, d) popis zjištěných důvodů vzniku závad a vyznačení těchto závad v grafické podobě, e) uvedení průzkumů a jejich vyhodnocení, včetně míst odběru vzorků v grafické podobě, f) podrobný popis technického a technologického způsobu restaurování kulturní památky, včetně zdůvodnění ve vztahu k vyhodnocení průzkumů, g) výčet materiálů, chemických látek a způsobu jejich použití při restaurování kulturní památky, včetně zdůvodnění, h) sdělení, zda se v rámci restaurování kulturní památky předpokládá doplnění chybějících částí díla, popřípadě návrh takového doplnění, včetně materiálu, povrchové úpravy, způsobu napojení na stávající dílo a grafického vyznačení doplňovaných částí, i) popis navrhovaného stavu po provedení restaurování kulturní památky.“

Je otázkou, zda termín *navrhovaný výsledný stav* odpovídá nebo má odpovídat termínu *koncepce restaurování*. Zákon vyžaduje vyjádření k míře a způsobu doplnění chybějících částí, ale nevyžaduje vyjádření i k ostatním dílčím částem zásahu (například k míře čištění nebo k důvodům k odstranění některých částí). I přesto lze říct, že náležitosti *Žádosti na restaurování* v obecné rovině požadují alespoň částečné definování cíle restaurátorského zásahu.

---

³⁶¹ V praxi se s uváděním předpokládané/zvolené koncepce restaurování nebo souvisejících koncepčních otázek v závazném stanovisku příliš často nesetkáváme. Důvodů pro to může být celá řada a ačkoli se zde znovu otevírá také otázka, do jaké míry je vůbec možné koncepci zásahu předem stanovit, nepochybně by zajímavé informace přinesl i rozbor způsobu zaznamenávání koncepce restaurování v záměrech na restaurování a v závazných stanoviscích v praxi, pro který v této studii nebyl prostor. Podobně by bylo možné hlouběji sledovat vztah památkové legislativy a legislativy věnující se stavebním obnovám, která zde byla naznačena.

³⁶² Vládní návrh zákona o ochraně památkového fondu a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶³ „g) předpokládanou základní koncepci restaurování kulturní památky.“ In: §42 (1) Vládního návrhu zákona o ochraně památkového fondu a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

4. Diskuze o obsahu a definici pojmu koncepce restaurování

V předchozích kapitolách jsme se podrobně věnovali postupné implementaci pojmu *koncepce restaurování* do teorie památkové péče a s ní souvisejících právních norem. Tento historický pohled byl potřebný především pro pochopení souvislostí a kontextů, ze kterých vychází současné užívání pojmu a pro objasnění požadavků, které dnes na obsah pojmu máme. Následující kapitoly se budou zabývat současnými potřebami, které na obsah pojmu vznikají v restaurátorské praxi. První část se bude zabývat otázkou významu stanovení a zaznamenání koncepce restaurování a pokusí se formulovat základní přínosy. Druhá část otevře otázku náležitostí koncepce zásahu a na základě provedené rešerše navrhne výčet dílčích částí, které by v samotné *koncepci restaurování* měly zaznívat. Zamyšlení nad přínosem a náležitostmi *stanovované koncepce* restaurátorského zásahu bude přestavovat základ její definice.

Potřeba jasného stanovení koncepce restaurování vychází z předpokladu, že na začátku každého zásahu je žádoucí mít alespoň orientační představu o jeho cíli.³⁶⁴ Legislativní povinnost vydávání závazných stanovisek, stanovujících cíle zásahu a předpokládaný průběh akce, dokonce předpokládá jejich jasné stanovení.³⁶⁵ Otázka, zda je možné na počátku restaurování jasně definovat jeho výsledek, jak ji podkládá Z. Vácha, je jisté na místě.³⁶⁶ Je zřejmé, že i pokud bychom dospěli k závěru, že je možné na počátku procesu stanovit cíl zásahu (případně alespoň několik jeho variantních řešení), nelze nikdy zaručit, že v průběhu restaurování nedojde k novým zjištěním, které výsledek zásadně ovlivní. K takovým zásadním zjištěním ovšem nedochází pokaždé a obecně bychom se měli alespoň pokoušet definovat směr našich zásahů. Podobně jako se V. Vinter vyjadřuje

---

³⁶⁴ VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7. – „Každý pracovník památkové péče [...] musí mít alespoň aproximativní předběžnou představu o budoucím definitivním výsledku zabezpečovacích, záchranných restaurátorských prací, a to nejenom z estetického/vizuálního/hlediska, ale také pokud se týká trvanlivosti a neměnnosti, barevné i hmotové stálosti těchto vynucených úprav originálního historicky cenného uměleckého díla.“ In: SUCHOMEL, Miloš. *Záchrana kamenných soch*. Odborné a metodické publikace. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1988, s.10.

³⁶⁵ VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 7. – Prováděcí vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči.

³⁶⁶ Možná bychom si na ni dovedli částečně odpovědět analýzou projektových strategií, běžně užívaných v jiných oborech. Na počátku každého restaurování po zvážení proměnných (například rozsahu prací, stupně rozpracovanosti průzkumu, jedinečnosti problematiky atp.) bychom se mohli rozhodovat mezi základními systémy řízení projektů a čerpat z jejich obsáhle rozpracované teorie.

k potřebě teoretického zastřešení zásahů v obecné rovině, lze jeho výrok, především jeho druhou část, uplatnit i v případě potřeby stanovení jednotlivých koncepcí.³⁶⁷

V případě stanovení koncepce restaurování u konkrétního zásahu často nedochází k formulaci jednotlivých zásad při zásahu uplatňovaných, a k formulaci cíle zásahu dochází pouze formou výčtu jednotlivých prací, ze kterého lze částečně cíl odvodit.³⁶⁸ Je nutné poukázat na to, že při pouhém výčtu předpokládaných prací málokdy dochází k zodpovězení zásadních otázek, jakými jsou například **míra** čištění nebo doplňování.³⁶⁹ Koncepce restaurování, pokud nějaká je, se tak často stává z hlediska teoretických otázek přístupu k akci pouze nevypovídajícím textem.

4.1. Význam pojmu, jeho obsah a definice

Jak již bylo mnohokrát naznačeno, důsledné a zodpovědné stanovování *koncepce restaurování* může nabývat různých významů a nést s sebou množství pozitivních praktických přínosů,³⁷⁰ na které bylo rozdílně nahlíženo i v minulosti. Významy, které ve

---

³⁶⁷ „Setkáme se často i s takovým míněním, že není dosti dobře možné nebo že je dokonce pochybné usilovat o vyjádření nějakých zásad, které ve své nutně abstrahovanější obecnosti nemohou postihnout složitost a individualitu každého jednotlivého případu a mohly by vésti ke škodlivému mechanickému uplatňování a šablonovitosti. I když takovýto postoj má své racionální jádro a naznačené nebezpečí je reálné, **nelze praktické jednání ponechat živelnosti a potřebu individuálního přístupu ke každému jednotlivému případu řešení zaměňovat s individuálním uplatňováním pouze subjektivních názorů toho, kdo jednání realizuje. To ostatně platí nejen pro zásady památkové péče, ale pro zásady jakéhokoliv jednání obecně.**“ VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 7.

³⁶⁸ V textu byla doposud opomíjena další zásadní otázka, a totiž proč by koncepce restaurování měla být formulována v samostatné kapitole. Může se stát, že se restaurátor formulující zprávu nebo záměr ke koncepčním otázkám částečně vyjádří v postupu prací. To je jistě lepší, než kdyby nebyla koncepce zásahu řešena vůbec, může se ale stát, že se v takovém případě restaurátor vyjádří pouze k některým dílčím otázkám koncepce a některé jiné podstatné informace vynechá.

³⁶⁹ Často je dohodnuto pouze například, že : „*dílo bude očištěno*,“ případně je dodána ne příliš vypovídající formulka „*s ohledem na hodnotu stáří, patinu atp.*“ Velmi zřídka je diskutováno například *rozdílné výsledné vizuální působení povrchů očištěných různými čisticími metodami*, a ještě méně často jsou uváděny relevantní argumenty pro volbu toho kterého přístupu.

³⁷⁰ Přínosy snah o formulaci koncepce restaurování ale nemusí být vždy pozitivní: „*Hovoříme-li pak v památkové péči o koncepcích restaurování, bezpochyby tím nějakým, třeba nevědomým způsobem reflektujeme výše letmo naznačený společenský a společensko-vědecký diskurz. Ono terminologické spojení, jak jsem přesvědčen, pak v sobě skrývá kromě pozitivního potenciálu též past apriorních řešení. (Nejen) památkáři (a to v širokém profesním smyslu) totiž v minulosti mnohdy „svými vyhraněnými názory (...) stanovovali apriorní koncepci intervence a předjímalí tedy do značné míry i výsledek. Pokračováním této tendence jsou i všechny tradiční metody památkové péče (metoda puristická, restaurační, konzervační, analytická, syntetická, rekonstrukční atd.), které známe i z naší památkové péče (včetně restaurování) a mezi jejichž reprezentanty nastávaly nejednou zásadní ideové spory*“ . (In: VÁCHA, Zdeněk. *Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 8.) *Tato praxe v mnohém trvá a nebylo by nepochybně ku prospěchu věci, aby byl*

formulaci koncepce spatřujeme, je žádoucí reflektovat při samotné definici pojmu koncepce restaurování a bude z nich vycházet také obsahová náplň pojmu. Obecně formulace koncepce restaurování (respektive popsání výběru zásahu a souvisejících důvodů) slouží k pochopení samotného zásahu a umožnění komunikace mezi zainteresovanými osobami. Nastavení přehledných cílů a vizí, kterým rozumí všichni zúčastnění je obecným předpokladem k úspěšnému řízení projektů ve všech sférách lidské činnosti.

Dále jsou uvedeny důvody, pro které je žádoucí zodpovědně vypracovávat koncepci restaurování a tyto důvody jsou podpořeny související literaturou.³⁷¹ Jedná se pouze o výčet některých nejzásadnějších přínosů, jistě by bylo možné jmenovat další a názor na potřebu vypracování koncepce restaurování se může různit.

Přínosy formulované koncepce restaurování můžeme spatřovat zejména v následujících bodech:

1. Srozumitelná koncepce restaurování může vést ke **snazší komunikaci** mezi zainteresovanými skupinami. Lze tak **snížit riziko nedorozumění** v komunikaci zamýšleného cíle. Koncepce **zpřehledňuje proces restaurování jak restaurátorovi, tak ostatním.**

*„Stanovení koncepce obnovy má však velký praktický význam, **usnadňuje práci na příslušném stupni projektové dokumentace a zlepšuje komunikaci s pracovníky památkové péče.**“³⁷²*

2. Vypracovaná koncepce může sloužit ke **srozumitelné argumentaci** při nutném odstraňování hodnotných částí díla. Nabízí argumenty a zaznamenává dílčí rozhodnutí tak, aby byl smysl zásahu srozumitelný v současnosti i pro další generace. **Lze tak objasnit případné změny** v samotném procesu restaurace nebo **provádět další výzkum.**

„Záznamy, dokumentace a informace o stavu a zásazích na památce hrají důležitou roli při veškerých prováděných pracích (ať už je to výzkum, plánování ochrany,

---

pozitivně chápaný a citlivě užívaný pojem koncepce zaměňován za ono apriorní předjímání podoby výsledku, za zcela nemístný diktát uměleckému dílu či památce obecně.“ SKALICKÝ, Petr. Středověké nástěnné malby v kostele v Potvorově na Plzeňsku. K úloze historika umění a památkáře při vytváření koncepcí restaurování. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2015, 75, 5, s. 407.

³⁷¹ Uvedená literatura je spíše ilustrativního charakteru a jistě by se daly nalézt další zásadní texty, ve kterých by podobné argumenty zaznívaly.

³⁷² GIRSA, Václav a České vysoké učení technické v Praze. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2004, ISBN 80-01-02990-5.

*pravidelné kontroly a údržba, vlastní fyzický zásah, nebo poskytování služeb veřejnosti).*³⁷³

3. Při procesu formulace koncepce restaurování dochází k bližšímu **rozpoznávání hodnotných aspektů památky**³⁷⁴ a k zaznamenání dobového kontextu ve kterém jsou hodnoty díla nahlíženy. **Méně snadno tak bude docházet k opomenutí některé významné hodnoty díla.**
4. Dříve byla koncepce restaurování považována **za potenciální nástroj ke zpětnému hodnocení úspěšnosti zásahu.**³⁷⁵ Dnes například v hodnocení kontextu dané doby. *„Předmětem diskusí jsou dnes spíše „koncepce“ – tedy v konečném důsledku přístupy k restaurování v jednotlivých, konkrétních případech – z pohledu převážně etického. Spíše tedy je reflektováno, zda restaurátor dostal svým závazkům daným „etickým kodexem restaurátora.“*³⁷⁶
5. Formulovaná koncepce může být **odrazovým můstkem při vyjednávání dotací a příspěvků** na obnovu a restaurování, jak mimo jiné odráží i požadavky na žádost o příspěvek na zachování a obnovu památky.³⁷⁷

Lze tedy říct, že význam koncepce restaurování můžeme vidět, v usnadnění komunikace a ve větší srozumitelnosti požadovaného/ zadaného/ dosahovaného cíle, dále pak: *„Koncepce zpřehledňuje formulování požadavků na zásah z hlediska etických principů nahlížených v kontextu dané doby. Restaurování je nevyhnutelně spjato s ubytkem materiálu (ať už původního, akumulovaného v průběhu času nebo sekundárních doplňků) a každý takovýto úbytek by měl být jasně zdůvodněn v kontextu získaných benefitů.“*³⁷⁸

I když se koncepce může (a tuto možnost je nutné zachovat) v průběhu zásahu měnit, **snaha o jasnou formulaci koncepce restaurování vychází mimo jiné z potřeby restaurátora předem definovat prováděný zásah tak, aby bylo možné k němu dostat**

---

³⁷³ KRHÁNKOVÁ, Kateřina. *Metodika restaurátorské dokumentace*. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Litomyšl, 2011, s. 19.

³⁷⁴ NOVOTNÝ, Jiří; LESNIAKOVÁ, Petra; HALDA, J.; KAŠE, Jiří; KOTLÍK, Petr; STAFFEN, Zdeněk. *Dlouhodobá péče o sochařská díla a díla uměleckých řemesel z kamene v krajině*. Metodika. Litomyšl, 2015.

³⁷⁵ RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 1, s. 1-9.

³⁷⁶ VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011, s. 8.

³⁷⁷ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

³⁷⁸ *Konzultace s Jakubem Ďoubalem*. Litomyšl, 20.4.2024.

patříčné povolení, stanovit finanční ohodnocení a časový rozsah prací – k tomu je nutné kromě technologických aspektů zásahu znát také jeho míru a rozsah v jednotlivých krocích.

Možné přínosy formulace koncepce restaurování naznačují, že stanovovanou koncepcí není vhodné smršťovat pouze na volbu výsledné prezentace, nebo definovat pouze postupem prací, ale že je nutné do úvah zahrnout celou řadu dalších otázek, týkajících se například hodnot díla, jeho funkce a technickému stavu, požadavků investora i etických principů³⁷⁹ konzervace. Pokud má formulovaná koncepce restaurování naplňovat výše zmíněné potřeby a být přínosná, měla by být také přehledná, dobře strukturovaná a měla by obsahovat všechna klíčová rozhodnutí a důvody pro ně. Současně by měla naplňovat požadavky definované relevantními metodikami a platnou legislativou a měla by být srozumitelná a uplatnitelná v praxi. V následujícím odstavci dochází k pokusu o stanovení orientační struktury koncepce restaurování, přičemž některé body struktury jsou podpořeny odkazy na podobné požadavky v odborné literatuře, nejedná se o kompletní výčet literatury k daným bodům.

Obecná struktura koncepce restaurování pro uplatnění v záměru, rozhodnutí nebo závazném stanovisku, v ideálním by případě měla obsahovat (pořadí bodů nebo vymezení jejich obsahu se může měnit, výčet je pouze orientační):

- 1. Vyjádření k rozpoznáním hodnotám,**³⁸⁰ společenskému **kontextu a požadavkům** rozhodných orgánů. Zaznít by měla představa o přednostně prezentovaných a upozaděných hodnotových faktorech.³⁸¹ Upřednostnění některých hodnot by mělo být v dalších bodech argumentováno ve vztahu k dílčím problematikám. Upřednostněné a **předpokládané funkce** památky, případně jejich změny, pokud k takovým došlo.
- 2. Argumentaci upřednostněných hodnot** v kontextu všech rozhodujících okolností, které výběr ovlivnily (hodnoty díla, stav díla, požadavky zainteresovaných osob, finanční možnosti, etika zásahu) a **argumentaci a popis odstraněných částí.**³⁸²

---

³⁷⁹ Uváděno s vědomím, že uplatňované etické principy jsou vždy poplatné dané době.

³⁸⁰ Při stanovení hodnot lze vycházet z hodnotových systémů (například A. Riegl, S. M. Vignas nebo B. Appelbaum) případně uvádět obecně chápané a srozumitelné principy.

³⁸¹ ĎOUBAL, Jakub. *Úvod do restaurování kamenných památek*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2023. ISBN 978-80-7560-475-0.

³⁸² HORÁK, Petr; NEJEDLÝ, Vratislav. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-716-2. – SOLAŘ, Miloš. Formulace zadání – klíčová součást přípravy restaurování památek uměleckých i neuměleckých. *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 201, s. 9.

3. **Obecnou koncepci restaurování**, tedy zvolenou památkovou metodu.³⁸³ Včetně **výsledné vizuální podoby díla/zvolené formy (estetické) prezentace.**³⁸⁴
4. **Dílčí koncepce** – tedy vyjádření k **míře a způsobu zásahu v jednotlivých jeho krocích**³⁸⁵ (například míra čištění, doplnění, rozsah odstranění pozdějších úprav) a **zdůvodnění zvoleného způsobu a míry dílčích kroků zásahu. Případně se může věnovat způsobu nakládání s dílčími částmi díla pokud se jedná například o materiálově nebo kompozičně složitou památkou.**
5. Další dílčí sdělení a důležité informace o vzniku koncepce a prováděném zásahu, například preference investora, požadavky památkové péče, názor komunity užívající dílo.

Koncepce restaurování (přítomná v závěrečné dokumentaci) by pak kromě výše zmíněných částí měla obsahovat také:

6. **Zaznamenání průběžné změny koncepce**³⁸⁶ během procesu restaurace v návaznosti na konkrétní vlivy, případně také informace a záznam o zainteresovaných skupinách, jejich názorech na řešení zásahu a o vedených diskuzích.

S přihlédnutím ke všem výše uvedeným faktorům lze závěrem obecně navrhnout, že koncepce restaurování by měla na základě v ní uvedených rozhodných kritérií a argumentace, stanovovat co nejpřesnější představu o cíli restaurování/zásahu případně a jeho míře, o výsledném stavu restaurovaného díla, o užitých památkových metodách, dílčích rozhodnutích a stanovených zásadách, a to ideálně v širším kontextu okolností jejich stanovení.

Na závěr si lze položit otázku, jaké jsou důvody toho, že ve většině dokumentech zaznamenávajících proces restaurování řádně stanovená a argumentovaná koncepce chybí.

---

³⁸³ VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin a teorie památkové péče. [Díl.] 1., Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.

³⁸⁴ SUCHOMEL, Miloš. *Záchrana kamenných soch. Odborné a metodické publikace.* Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1988.

³⁸⁵ ĐOUBAL, Jakub; TIŠLOVÁ, Renata; MROVĚC, Pavel; ZÍTKOVÁ, Petra; KULHÁNEK, Martin; REJMAN, Petr; GLOMBOVÁ, Barbora; KOKSTEJNOVÁ, Aneta. *Sádrové odlitky: restaurování a péče o umělecká díla.* Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020, 264 s. ISBN: 978-80-7560-301-2.

³⁸⁶ V průběhu restaurování může dojít v návaznosti na nová zjištění k proměnám koncepce. Tyto změny by měly být v závěrečné zprávě popsány a rozhodovací proces zdůvodněn.

Faktory přispívající k absenci restaurátorem zaznamenané koncepce restaurování by mohly být následující:

1. Absence legislativní povinnosti

Ze zákona nevyplývá povinnost zaznamenat zvolenou koncepci restaurování do dokumentace. Požadavky na uvedení koncepce v závazném stanovisku jsou nejednoznačné. Vzhledem k absenci legislativní povinnosti tak restaurátor nemá potřebu volbu zásahu a jeho teoretická východiska zaznamenat.

2. Finanční možnosti a časové možnosti (technické aspekty)³⁸⁷

V rámci zásahu většinou není mnoho času nebo finančních zdrojů na vystavení samotné dokumentace zásahu, natož potom na podrobnou formulaci jeho koncepčních mezí. Případně je koncepce formulovaná před započítáním samotného zásahu, ale zpětně již v dokumentaci není reflektována.

3. Záměna s postupem prací nebo jiný text s nedostatečnou výpovědní hodnotou (v otázce stanovení teoretického cíle zásahu)

Koncepce restaurování jako souhrn zvolených památkových metod je často zaměňován za postup prací bez snahy o teoretické zastřešení nebo etické zdůvodnění kterýchkoli jejích kroků. Dá se předpokládat, že k tomu vede buď nedostatečný základ v teorii restaurování a památkové péče, či omezené schopnosti formulovat teoreticky náročnější text.

4. Proměnlivý charakter, vývoj (změna zvolené) koncepce v průběhu zásahu³⁸⁸

Koncepce restaurování byla průběžně upravována v průběhu prací a kontrolních dnů a finální variantu restaurátor nezaznamenal jinak než formou dílčích zápisů z kontrolních dnů, kde ale často není uvedena kompletně ale pouze po dílčích diskutovaných částech.

5. Další možnosti (metodologické a etické aspekty)

Lze jen diskutovat o dalších potenciálně možných faktorech. Nabízí se například otázka obavy ze zpětného hodnocení při pochybení v otázce etického přístupu v zásahu, které by v případě explicitně formulované koncepce zásahu bylo zviditelněno.

---

³⁸⁷ „Památka souvisís časem, potřebuje čas ke svému vzniku čas, po který existuje, než se stane památkou, čas než se rozpoznají její hodnoty, čas na restaurování.“ In: HORÁK, Petr; NEJEDLÝ, Vratislav. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-716-2.s. 50.

³⁸⁸ Pokud pomíneme fakt, že koncepce restaurování v závěrečné dokumentaci být obsažena nemusí.

5. Restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého

obr. 1. Předmět restaurování – socha sv. Jana Nepomuckého s podstavcem předzahájením prací

5.1. Úvod části věnující se praktickému restaurování

Předmětem restaurování je pískovcová barokní socha sv. Jana Nepomuckého datovaná do roku 1715, která pochází z dílny Jana Brokoffa³⁸⁹ a původně byla určena zřejmě pro dnes již zbouraný kostel na Zhořelci v Praze, odtamtud byla na konci 18. století přesunuta na *Dobytčí trh* dnešní *Karlovo náměstí* v Praze, kde se nacházela ve výklenkové kapli *Domu U Šálků čp.350* až do roku 1938, kdy došlo k jeho demolici a přemístění sochy ke kostelu sv. Jana Křtitele *Na Prádle* na Pražské Malé Straně.³⁹⁰

Restaurátorský zásah prezentovaný v rámci této diplomové práce byl proveden na samotné sošce a na jejím středovém podstavci se signaturou. Velký spodní podstavec, který je také součástí díla, byl restaurován Jakubem Sukem, který se jeho restaurováním zabývá ve vlastní ročníkové práci.³⁹¹ Na zhoršující se stav sochy včasné poukázal investor zásahu a podnikl kroky nutné k zajištění díla. Restaurátorský průzkum sochy proběhl na začátku roku 2022 a na něj záhy navázaly další rozšiřující průzkumy a samotné restaurování.

Součástí kapitoly je komplexní průzkum restaurovaného díla, který byl provedený před započítáním zásahu a je zásadní pro stanovení *konceptu restaurování*. Cílem průzkumu bylo zjistit míru degradace díla a navrhnout další postup nutný pro jeho zachování a obnovu. Průzkum zahrnuje základní informace, podrobný popis památky, stručný přehled historie díla a jeho ikonografie. Druhou část průzkumu tvoří vizuální průzkum popisující stav památky. Součástí průzkumu je také orientační chemicko-technologický průzkum zaměřený na příčiny degradace, původní barevnost a současný stav památky. V návaznosti na provedený průzkum je v kapitole představena zvolená *koncepte restaurování*, po které následuje výčet restaurátorských technologií a materiálů společně s popisem postupu prací. Součástí diplomové práce jsou přílohy průzkumů a fotografická dokumentace díla. Podrobnější informace o restaurovaném díle budou obsaženy v související restaurátorské dokumentaci.

---

³⁸⁹ BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Ferdinand Brokof. Monografie z ukázkami z výtvarného díla*. České dějiny (Odeon). Praha: Odeon, 1986, s. 110.

³⁹⁰ GAUSOVÁ ZÖNEROVÁ, Markéta. Vznik a zánik narativu na příkladu putování jedné svatojánské sochy. *Lidé a města*. 2023, 25, 3, s. 305-323.

³⁹¹ SUK, Jakub. *Restaurování podstavce pro sochu sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle, na Malé Straně v Praze*. Ročníková práce – nepublikovaný dokument. Liotmyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování kamene, 2024.

5.2. Základní informace

5.2.1. Lokalizace památky

Současné umístění:

Kraj:	Hlavní město Praha
Okres:	Praha
Obec:	Praha
Adresa:	Všehrdoва 440/9, 120 00 Praha 1 – Malá Strana
Bližší určení:	Malostranský špitál s kostelem sv. Jana Křtitele Na Prádle
GPS souřadnice:	50.0820072N, 14.4064844E
Katastrální území:	Malá Strana

Umístění mezi roky 1789 a 1938:

Dnešní adresa:	Karlovo náměstí čp. 310, 120 00 Praha 2 (dříve <i>Dobytčí trh</i>)
Bližší určení umístění:	Dům U Šálků (dnes zbouraný)
GPS souřadnice:	50.0754894N, 14.4187797E

5.2.2. Údaje o památce

Název památky:	Socha sv. Jana Nepomuckého
Klasifikace památky:	Kulturní památka
Rejstříkové číslo v ÚSKP:	38931/1-495
Katalogové číslo:	1000150940_0003
Autor:	Michal Jan Josef Brokoff nebo Ferdinand Maxmilián Brokoff
Sloh/Datace:	barokní, 1715
Materiál/technika:	pískovec/ tesaná skulptura
Rozměry:	celková výška – 447 cm + část skrytá v zemi socha – 215 cm (plint 54 x 52 cm), nástavec – 60 cm (v nejširší části 87 x 87 cm), podstavec – 172 cm (v nejširší části 110 x 110 cm) + část skrytá v zemi

5.2.3. Údaje o akci

Vlastník:	Galerie Hlavního města Prahy
Zhotovitel:	Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, email: dekanat.fr@upce.cz
Vypracoval/a:	Blanka Veselá
Odborný pedagogický dohled:	doc. Mgr. art. Jakub Ďoubal, Ph.D.
Termín započetí a ukončení prací:	předběžný průzkum – leden 2022, restaurování 2023– 2024

5.2.4. Údaje o dokumentaci

Autor dokumentace a fotografií:	Blanka Veselá
Použitá snímací technika:	Canon EOS 77D s objektivy Canon EF-S 18-135 mm f/3.5-5.6 IS STM, Canon macro lens EF 100 mm 1.2.8 I IS USM, USB mikroskop DigiMicro Profi

5.3. Průzkum

5.3.1. Umělecko-historický průzkum

5.3.1.1. Popis sochy sv. Jana Nepomuckého

Zkoumané dílo se skládá z podstavce, středového nástavce a samotné sochy světce. Kvádrový podstavec je patkou zapuštěn v zemi a patrně se skládá ze tří bloků – patky, dříku a hlavice. Každá ze stěn dříku je členěna obdélným zrcadlem s konkávními čtvrtoblouky v rozích. Na dřík nasedá třikrát odstupňovaná římsa, skládající se z konkávně profilované přesahující římsy zakončené oblounem a na ni nasedající kvádrové lišty.

Středový nástavec tvoří kvádrová patka šířkou odpovídající dříku podstavce, na něj nasedá dřík s konkávně prolomenými stěnami zakončený oblounem. Středový nástavec je signován a datován na pohledově levé straně textem: „IOAN: BROKOFF FECIT / A 1715“.

Vlastní socha světce stojící na plintu, který je součástí kamenného bloku, je osazena na středovém nástavci. Postava stojí v kontrapostu s váhou na levé noze, pravá noha je vykročena a spočívá na stupínku. Klerika s rochetou jsou bohatě plasticky členěny svislými různě zalamovanými záhyby drapérie. Z pod kleriky vystupují přední části obou zašpičatělých bot. Dolní okraj rochety a konce rukávů jsou lemovány páskem krajky se stylizovanými květinami. Oděv doplňuje kožešinový plášť s kapucí členěný do čtyř pásů. Plášť kryje obě paže, je u krku sepnutý šňůrkou s mohutným střapcem a je opatřen límcem. Na zaobleném límci pláště leží menší špičatý límec, větší část krku zahaluje horní část kleriky. Hlava je mírně natočena k levému rameni a světčův pohled směřuje k nebi. Světec má výrazně stažené obočí, pootevřená ústa, kratší vlnitý plnovous s knírem a polodlouhé vlnité vlasy. Na hlavě má biret. Levá paže je ohnutá v lokti a spočívá v ní krucifix, ten je výrazně prohnutý, což je patrné především z podhledu, v horní části břevna je opatřen stáčejším se pergamenem bez nápisu. Ve spoji obou břevnen jsou vyznačeny dva tesařské spojovací klíny. Postava Krista má štíhlé ruce i nohy, nohy jsou mírně pokrčené. Korpus z části překrývá levá ruka světce. Pravá ruka světce podpírá břevno krucifixu a o paži se v celé délce opírá mírně esovitě prohnutá palmová ratolest. Ruce světce jsou štíhlé a šlachovité s viditelnými žilami.

5.3.1.2. Ikonografická předloha

Socha vyobrazuje sv. Jana Nepomuckého. Jedná se o rauchmillerovsko-brokoffovský ikonografický typ zobrazení.³⁹² V roce 1681 vytvořil Mathias Rauchmiller, působící především ve Vídni, hliněný model sochy Jana Nepomuckého. Na základě Mathiasova modelu zhotovil Jan Brokoff dřevěnou skulpturu, z ní kovolitec Jeroným Herold odlil bronzovou sochu, která byla v roce 1683 osazena na Karlově mostě.³⁹³ Dílo se stalo archetypem pro pozdější vyobrazování světce a kompozice je chápána jako obvyklé pojetí.³⁹⁴

Restaurovaná skulptura je zhotovena podle této předlohy a sama se patrně stala předlohou dalším kamenosochařským dílům.³⁹⁵

5.3.1.3. Autor sochy sv. Jana Nepomuckého

Dílo jednoznačně pochází z dílny Pražských Brokoffů, o čemž se dovídáme především z dílenské signatury umístěné na pohledově levé straně podstavce. V památkovém katalogu je v současnosti dílo připisáno Michalovi Janu Josefu Brokoffovi,³⁹⁶ staršímu bratru Ferdinanda Brokoffa.³⁹⁷ V minulosti byly o autorství díla vedeny spory a autorství doposud nebylo prokazatelně určeno. Jako první se k autorství vyjadřuje Štech, později Blažíček

---

³⁹² NEJEDLÁ Věra. Příspěvek k dílu bratří Michala Jana Josefa a Ferdinanda Maxmiliána Brokoffů: *Umění XVI*. Praha 1968. s. 462. – SUCHOMEL Miloš. Bozzetto Matthiase Rauchmiller – efektní kompoziční předloha (I). Zprávy památkové péče. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 9, s. 335.

³⁹³ BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Ferdinand Brokof. Monografie z ukázkami z výtvarného díla*. České dějiny (Odeon). Praha: Odeon, 1986, s. 36.

³⁹⁴ HALL, James. *Slovník Námětů a Symbolů Ve Výtvarném Umění*. Praha: Paseka, 2008. s. 190.

³⁹⁵ NEJEDLÁ Věra. Příspěvek k dílu bratří Michala Jana Josefa a Ferdinanda Maxmiliána Brokoffů: *Umění XVI*. Praha 1968. s. 462.

³⁹⁶ Michal Jan Josef Brokoff byl český barokní sochař a řezbář, starší bratr Ferdinanda Maxmiliána Brokoffa. Žil v letech 1686 až 1721 a dožil se 35 let. Působil především v Praze. Pocházel ze sochařské rodiny, jeho otec Jan Brokoff vedl v Praze sochařskou dílnu, kde se Michal i Ferdinand vyučili. Michal po otcově smrti přebíral rodinnou dílnu, ale záhy ji předal bratrovi. Vzdělával se i u některých jiných pražských řezbářů, například u F. O. Quitainera. Jeho dílo stylově představuje jakýsi kompromis mezi tvorbou jeho otce a bratra. Řemeslné provedení jeho děl dosahovalo vysoké úrovně, ve srovnání s prací Ferdinanda byla ale jeho díla střídmější, méně harmonizovaná a jednodušeji prostorově řešená. Mnohé práce vznikly v rámci rodinné dílny a kolem autorství některých z děl bylo vedeno množství diskuzí. V Praze se mu kromě sochy sv. Jana Nepomuckého stojícího u kostela sv. Jana Křtitele připisují hned tři další sochy tohoto světce, a to socha na úpatí Radničních schodů na Malé Straně, dále socha u kostela Nejsvětější Trojice v Trojické na Novém Městě a socha sv. Jana Nepomuckého jako almužníka u kostela sv. Ducha na Starém Městě. Na Vyšehradě se nachází jeho socha sv. Ludmily. Zhotovil, nebo se alespoň podílel na zhotovení hned tří soch původně osazených na Karlově mostě a na množství dalších. Mimo Prahu najdeme jeho díla v Děčíně, Polici nad Metují nebo Rožďalovicích.

³⁹⁷ BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Ferdinand Brokof. Monografie z ukázkami z výtvarného díla*. České dějiny (Odeon). Praha: Odeon, 1986, s. 21.

a V. Nejedlá.³⁹⁸ M. Suchomel³⁹⁹ a novější texty⁴⁰⁰ se už se otázkou autorství příliš nezabývají a na jeho zhotovení se předpokládá se účastí obou bratrů společně působících v jedné dílně, kde tedy není možné dobře rozlišit autorský vklad jednoho či druhého.

Konkrétní autorství nebo později hlavní autorský podíl byly předmětem diskuzí především v druhé polovině dvacátého století. Štech⁴⁰¹ je prvním, kdo dílo připisuje Brokoffům. Důkladně rozpracovává **charakteristické rysy výtvarných projevů každého z Brokoffů** a na základě tohoto rozdělení připisuje dílo Michalu Brokoffovi. Za svými názory si pevně stojí i v diskuzích vedených s Blažičkem v následujících letech.⁴⁰² Oproti tomu Blažiček, který se k tomuto názoru nejprve také klonil, později spatřuje v díle nepopíratelné znaky tvorby Ferdinandovy.

*„Dnes, v celkovém přehledu, se však ukazuje, že tuto plastiku nelze vyloučit z práce Ferdinandovy. Střízlivost kompozice padá na vrub mosteckého vzoru Janova, respektovaného jako vera effgies, celý povrch je však přehodnocen netoliko novějším, ale také sochařsky vyspělejšími názorem. Není proto vrcholným dílem Josefovým, jak se domnívá Štech, nýbrž spíš běžnou prací Ferdinandovou. Jemu je nejbližší **proporcionálním členěním, mírným pohybem i citlivou, látky rozlišující modelací a sentimentálně zvýrazněným typem hlavy s malým biretem, připomínajícím pozdější sochy v Hoříně a u Sv. Ducha. Ferdinandovu pojetí odpovídají také žilnaté ruce s dlouhými prsty i krucifix, podobný jako u starší sochy Radnických schodů.**“⁴⁰³*

Diskuzi obohacují také příspěvky Věry Nejedlé,⁴⁰⁴ ve kterých autorství přisuzuje Michalovi. Hlavním argumentem jí je výrazová podobnost s dalšími díly připisovanými Michalovi.

---

³⁹⁸ „Ačkoli je plastika zřetelně označena i datována, zůstala dlouho mimo brokofovskou souvislost. Ekert ji nezná, Ruth ji připomíná jako anonymní, unikla spisu Pollakovu. Štech ji zařadil do brokofovské tvorby a připsal ji Michalu Janu Josefovi, po něm Porsche i naše stati, ač posunuly sochu na pomezí díla obou bratrů. Nejedlá se vrací k atribuci Josefovi.“ In: BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Ferdinand Brokof. Monografie z ukázkami z výtvarného díla*. České dějiny (Odeon). Praha: Odeon, 1986, s. 110.

³⁹⁹ SUCHOMEL, Miloš. Bozzetto Matthiase Rauchmillera – efektní kompoziční předloha (II). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 12, s. 154-160.

⁴⁰⁰ GAUSOVÁ ZÖNEROVÁ, Markéta. Vznik a zánik narativu na příkladu putování jedné svatojánské sochy. *Lidé a města*. 2023, 25, 3, s. 305-323.

⁴⁰¹ BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Ferdinand Brokof. Monografie z ukázkami z výtvarného díla*. České dějiny (Odeon). Praha: Odeon, 1986, s. 110.

⁴⁰² BLAŽÍČEK, Oldřich. Diskuze: Brokofovské modelletto a polychromie pískovce v českém baroku. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 7.

⁴⁰³ BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Ferdinand Brokof. Monografie z ukázkami z výtvarného díla*. České dějiny (Odeon). Praha: Odeon, 1986, s. 110.

⁴⁰⁴ NEJEDLÁ, Věra. Příspěvek k dílu Jana Brokofa. *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, XII, 1964, s.6-

Nejedlá také dílo vkládá do širšího kontextu a referuje o jeho kopiích vytvořených ve stejném období. Právě k těmto dalším dílům se následně vyjadřuje Suchomel ve svých článcích o Rauchmillerovsko-Brokoffovském kompozičním typu.⁴⁰⁵ Nejedlá ve svých argumentech užívá existující kopie především pro podložení autorského podílu Michala,⁴⁰⁶ Suchomel se spokojuje se spoluautorstvím obou bratrů, snad s větším podílem Ferdinanda a zaměřuje se spíše na význam těchto a dalších barokních kopií pro památkovou péči obecně.⁴⁰⁷ V otázce autorství přiznává, že sochy sv. Jana Nepomuckého stojící „Na Prádle“ a stejného světce umístěná ve Skramníkách jsou dvě navzájem nejpodobnější plastiky z celé dílny. Nezpochybňoval však autorství sochy sv. Jana Nepomuckého stojící „Na Prádle“ tak, jako to udělala Nejedlá, a naopak skramnické soše sv. Jana Nepomuckého přiznal možnou účast Ferdinanda Brokoffa.

Vedené diskuze sice nepomohly objasnit autorský vklad každého z bratrů, ale poukázaly na kvalitu díla a jeho modelace. Stejně cenné jsou i poznatky Suchomela a Nejedlé o kamenosochařských kopiích a jejich případném znehodnocování pozdějšími zásahy.

obr. 2. Ilustrativní fotografie přiložená k posouzení Blažíčková výše zmíněného tvrzení

---

18. – NEJEDLÁ Věra. Příspěvek k dílu bratrů Michala Jana Josefa a Ferdinanda Maxmiliána Brokofů: *Umění XVI*. Praha 1968. s. 462

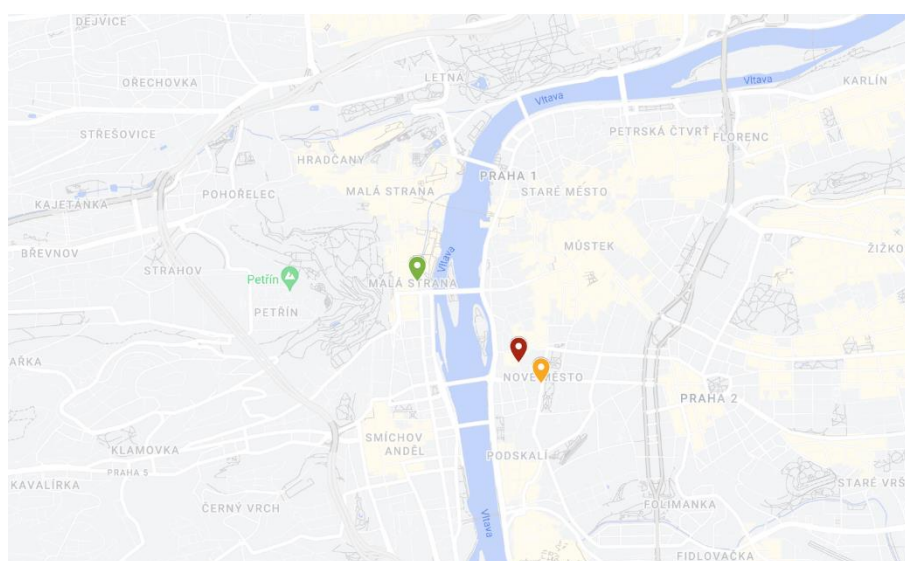
⁴⁰⁵SUCHOMEL, Miloš. Bozzetto Matthiase Rauchmillera - efektní kompoziční předloha (I). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 9, s. 334-339.

⁴⁰⁶ NEJEDLÁ Věra. Příspěvek k dílu bratrů Michala Jana Josefa a Ferdinanda Maxmiliána Brokofů: *Umění XVI*. Praha 1968. s. 462

⁴⁰⁷ SUCHOMEL, Miloš. Bozzetto Matthiase Rauchmillera - efektní kompoziční předloha (II). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 12, s. 154-160. – SUCHOMEL, Miloš. O neznámé Brokoffovské soše. *Umění*. 1980, 26, s. 265.

5.3.1.4. Změny umístění sochy sv. Jana Nepomuckého

Dílo bylo vytvořeno roku 1715⁴⁰⁸ v Pražské dílně Brokoffů⁴⁰⁹ patrně pro Pražský novoměstský klášter kanovníků Božího hrobu neboli kláštera Těla Kristova, který byl již koncem 18. století zrušen. Dovídáme se o tom v německých rukopisech Georga Adalberta Wahnera, o kterých ve vztahu k soše sv. Jana Nepomuckého informuje práce Markéty Gausové Zönerové *Vznik a zánik narativu*.⁴¹⁰ Od kláštera bylo dílo koncem 18. století přesunuto na Karlovo náměstí. Na začátku 20. století pak dílo znovu přemístěno, a to ke kostelu sv. Jana Křtitele „Na Prádle“ na Malé straně.

obr. 3. Mapa Prahy ilustrující předchozí a současné umístění díla – červený bod reprezentuje nejstarší umístění, žlutý umístění v 19. století a zelený bod současné umístění od roku 1939.

Dlouhou dobu se předpokládalo, že dílo bylo vyhotoveno pro výklenkovou kapli na Karlově náměstí.⁴¹¹ V blízkosti Karlova náměstí ve Vyšehradské ulici se už od roku 1691 nacházela kaple zasvěcená Janu Nepomuckému (dnes kostel sv. Jana Nepomuckého Na Skalce) a roku 1706 zde bylo založeno *Bratrstvo pod ochranou Panny Marie ku cti Jana Nepomuckého*.

⁴⁰⁸ Roku 1715 byl zahájen proces beatifikace Jana Nepomuckého.

⁴⁰⁹ O autorovi díla i dataci se dovídáme především z nápisu na levé pohledové straně na podstavci sochy, nebo v související literatuře: BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Ferdinand Brokof. Monografie z ukázkami z výtvarného díla*. České dějiny (Odeon). Praha: Odeon, 1986, s. 110.

⁴¹⁰ GAUSOVÁ ZÖNEROVÁ, Markéta. Vznik a zánik narativu na příkladu putování jedné svatojánské sochy. *Lidé a města*. 2023, 25, 3, s. 305-323.

⁴¹¹ VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký, česká legenda*. Praha: Mladá fronta, 1993. Kolumbus. ISBN isbn80-204-0358-2. str. 154. – ROYT, Jan.. *Svatý Jan Nepomucký a jeho úcta v Praze*. 1993, s. 76–84 in Jana Kybalová (ed.): *Svatý Jan Nepomucký 1393–1993*. Praha: Karolinum.

V roce 1781 dům koupili manželé Šálkovi a záhy byl barokně přestavěn. Tehdy dům získal své označení dům U Šálků. Podoba výklenkové kaple je patrná na historických fotografiích, na historických fotografiích je také možné sledovat změnu lucerny i výzdoby kaple.

Později s rozvojem města vznikala tlak na rozšíření dopravních tepen a na začátku 20. století bylo rozhodnuto o stržení domu. Ačkoli rozhodnutí vyvolalo řadu negativních ohlasů (ústicích až k odvolání k prezidentu republiky), roku 1938 byla zahájena demolice.⁴¹² Mezi lety 1938 a 1939 tedy došlo k přesunu sochy včetně podstavce na Malou Stranu. Kvůli druhé světové válce byly plány na přestavbu pozastaveny a teprve v letech 2000–2002 byla na místě původního objektu vystavěna budova Charles Square Center.

obr. 4. Výklenková kaple domu U Šálků

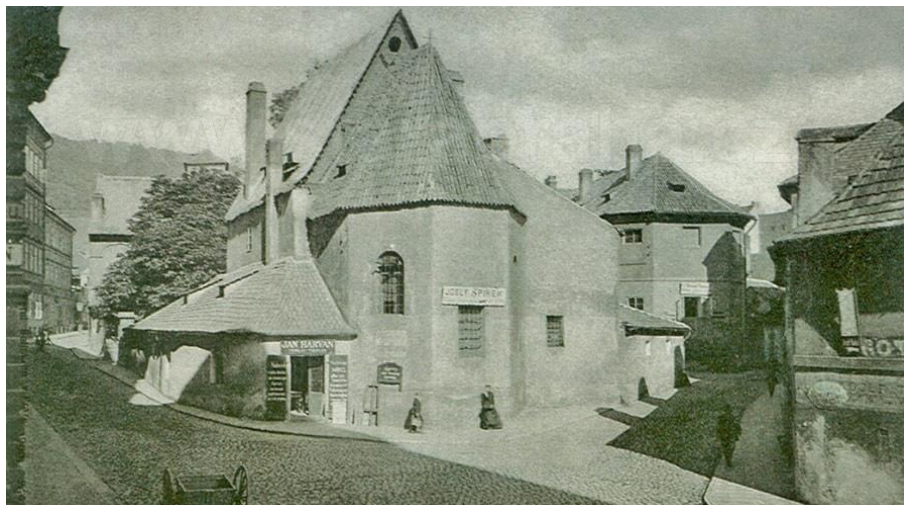
obr. 5. Socha světce ve výklenkové kapli

V současnosti je dílo umístěno u jižního průčelí kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle na Malé Straně. Kostel je součástí areálu Malostranského špitálu. Do dnešní podoby byla stavba upravena při rozsáhlých stavebních úpravách mezi lety 1935 a 1939. V těchto letech byly provedeny rozsáhlé restaurátorské sondy v interiéru kostela, došlo k vybourání některých

---

⁴¹² Historie atria. *Nákupní galerie atrium* [cit. 2022-06-24]. Dostupné z: <http://www.nakupnigalerieatrium.cz/index.php/historie-atricz>.

pozdějších dostaveb, na jejich místě vznikl prostor pro osazení sochy sv. Jana Nepomuckého.⁴¹³ Nejnovější umístění sochy bylo patrně zvoleno podle návrhu V. Wagnera.⁴¹⁴

obr. 6. Kostel sv. Jana Křtitele před stavebními úpravami⁴¹⁵

obr. 7. Kostel sv. Jana Křtitele v dnešní podobě

Kostel byl předán do správy církvi Československé husitské. V roce 1958 byl kostel prohlášen kulturní památkou. V roce 2002 byl kostel značně poničen povodní, hladina vody tehdy dosáhla do výšky středového nástavce sochy sv. Jana Nepomuckého, patrně ale nedošlo k zásadnímu poškození díla.⁴¹⁶

⁴¹³ NPÚ ÚOP Praha, P228, Stavebně historický průzkum – Kostel sv. Jana Křtitele na Prádle. PATRNÝ, Michal. Praha, 2014, s. 54.

⁴¹⁴ GAUSOVÁ ZÖNEROVÁ, Markéta. Vznik a zánik narativu na příkladu putování jedné svatojánské sochy. *Lidé a města*. 2023, 25, 3, s. 305-323.

⁴¹⁵ Dostupné z: https://www.kudlanka.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=5991.

⁴¹⁶ NPÚ ÚOP Praha, P228, Stavebně historický průzkum – Kostel sv. Jana Křtitele na Prádle. PATRNÝ, Michal. Praha, 2014, s. 56.

5.3.1.5. Předchozí předpokládané restaurátorské zásahy

V rámci umělecko-historického průzkumu v archivech nebyly dohledány žádné záznamy o restaurování. Některé internetové zdroje uvádějí, že při přesunu z Karlova náměstí k restaurování došlo.⁴¹⁷ Z vizuálního průzkumu vyplývá, že dílo bylo restaurováno v menší míře – především v oblasti nosu, lomové spáry v plintu sochy a po stranách díla se nacházely lokální plastické retuše).

Dá se předpokládat, že dílo nebylo nutné opravovat ve větším rozsahu, nejen díky kvalitě materiálu, ale i díky dlouhodobému umístění díla ve výklenkové kapli, kde byla skulptura v menší míře vystavena povětrnostním vlivům a srážkové vodě. Kovové prvky – svatozář a lucerna – které původně byly součástí díla, byly vícekrát opětovně doplněny, což dokládají především historické fotografie.

Lokalizace druhotných úprav díla je zaznamenána v grafické dokumentaci v příloze a tabulka č.2 *Typologie poškození*, která následuje po vizuálním průzkumu, zobrazuje přítomné druhotné zásahy deformující původní dílo.

---

⁴¹⁷ „Plastika byla odvezena, restaurována a znovu instalována při jižní straně malostranského kostela...“ In: <https://m.praha2.cz/Zmizela-mista-Prahy-2-Dum-U-Salku.html>, [cit. 2022-06-24].

5.3.2. Restaurátorský průzkum

5.3.2.1. Vizuální průzkum

Cílem vizuálního průzkumu bylo posoudit stav díla, pojmenovat zásadní problémy, projevy a možné příčiny degradace. Na základě vizuálního průzkumu byly navrženy dodatečné především chemicko-technologické průzkumy. Průzkum byl prováděn v přirozeném rozptýleném světle a umělém bočním nasvícení.

Na základě vizuálního průzkumu můžeme říct, že se dílo nacházelo ve špatném stavu. Velkou část povrchu díla pokrývala biologická kolonizace především ve formě sinic a řas. Celkem na čtyřech různých místech díla byly lokalizovány také pozůstatky korodovaných kovových prvků. V okolí korodovaných částí bylo možné pozorovat distribuci korozních produktů. Ve vlasech na zadní části hlavy se nacházely dva otvory s korodovanými zbytky svatozáře. Na další zbytky kovových prvků byla uchycena lucerna a nacházely se v plintu sochy a na přední straně středového podstavce.

Pravděpodobně v důsledku rozpínání zkorodovaného kovového čepu došlo k rozlomení plintu na několik částí. Ze sočtury se takto oddělily dva větší kusy (roh plintu a plint s částí drapérie) a několik drobných fragmentů (mezi nimi i část boty). Obě větší odlomené části držely na svém místě zřejmě pouze zaklíněním a váhou sochy. Vzhledem k jejich velikosti při jejich dislokaci mohlo dojít k narušení statiky celé figurální části díla.

V minulosti patrně došlo k plastickému doplnění špičky nosu, jeho horní část (kořen nosu) byla doplněna v přírodním kameni a spodní část (chřípí) byla vyhotovena v cementovém tmelu, který již značně zdegradoval, došlo tak ke ztrátě modelace nosu. V oblasti lomové spáry na plintu sochy se nacházel naoranžovělý tvrdý tmel. Tmel se nenacházel ve všech spárách a patrně tak od posledního zásahu došlo nejen k opětovnému rozlomení plintu na stejném místě, ale také k odlomení dalších částí. Spáry mezi jednotlivými kamennými bloky byly opatřeny spárovací maltou.

Téměř na celém povrchu figury a středového nástavce bylo dílo pokryto tenkou velmi tmavou vrstvičkou nečistot. V dešťových stínech, především na vnitřních částech drapérie, došlo k vytvoření silných tmavých zřejmě sádrovcových krust. Silné krusty na některých místech deformovaly povrch a tvořily puchýře. Přítomností puchýřů a barevnou nejednotností povrchu byla zhoršena čitelnost signatury a datace na středovém nástavci.

5.3.2.2. Typologie poškození

V rámci restaurátorského průzkumu byl vytvořen přehled typologie poškození – tedy specifických způsobů degradace lokalizovaných na díle. Následující tabulka typologie poškození stručně shrnuje projevy degradace díla a pravděpodobné příčiny jeho poškození. Typologie poškození je posuzována a stanovena na základě *Glosáře poškození*.

obr. 8. Orientační grafická dokumentace poškození

Obecné poškození

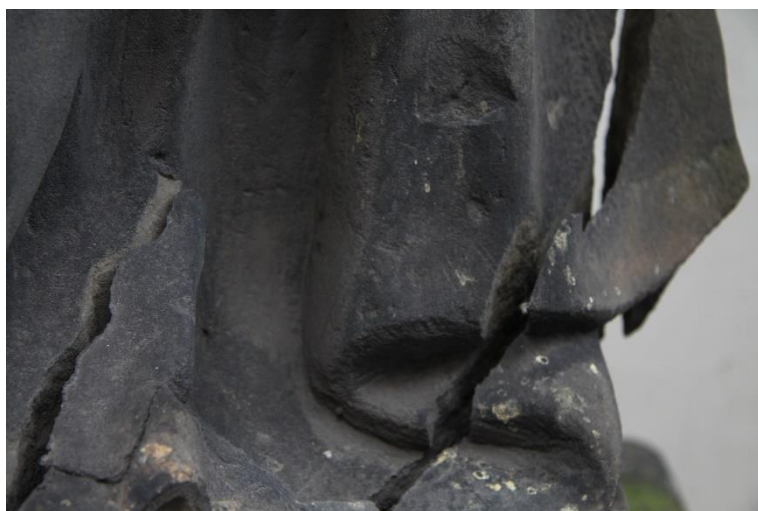
obr. 9. Biologické napadení

Biologické napadení
Popis: většinu povrchu sochy světce a nástavce pokrývá biologické napadení v podobě zelených řas a sinic, lišejníků a mechů. Přítomnost těchto biodeteriogenů vede k rychlejší degradaci materiálu, uplatňují se jak chemické, tak mechanické procesy.
Příčina: dlouhodobé zavlhčení, exteriérové podmínky.

obr. 10. Puchýřovatění

Puchýřovatění
Popis: dochází k odtržení svrchní vrstvy kamene a tvorbě vzdušných puchýřků, puchýře následně dále degradují. Dochází tak ke ztrátě původní modelace a povrchu.
Příčina: pravděpodobně důsledkem působení vodorozpustných solí – sádrovce, případně vlivem předchozího konzervačního zásahu.

obr. 11. Ztmavlý povrch

Ztmavlý povrch
Popis: depozity akumulované a fixované v povrchové vrstvě silikátového materiálu.
Příčina: v průběhu dlouhodobé expozice v exteriéru na jejíž fixaci se podílí řada faktorů.

Druhotné zásahy

obr. 12. Pozůstatky povrchových úprav

Tmavá krusta
Popis: V dešťových stínech zůstaly pozůstatky předchozích povrchových úprav, které vlivem stárnutí a klimatických podmínek zdegradovaly v tmavou krustu. Pod krustou se nachází bílá zpráškovatělá vrstva

obr. 13. Cementový nátěr

Cementový nátěr
Popis: V minulosti byla některá díla umístěná v exteriéru opatřována řídkým cementovým nátěrem, který měl zajistit barevné sjednocení. Postupně došlo k jeho částečnému odmytí a teď se nachází v oblastech šedohnědých skvrn v drapérii pod krucifixem. Z pod nátěru vystupuje černá vrstva vázaných depositů.

obr. 14. Dožilý tmel ve spodní části nosu

Dožilý tmel
Popis: špička nosu světce je doplněna pravděpodobně cementovým tmelem. Okraje tmelu jsou vydrolené a materiál tmelu barevně neodpovídá originálnímu materiálu.

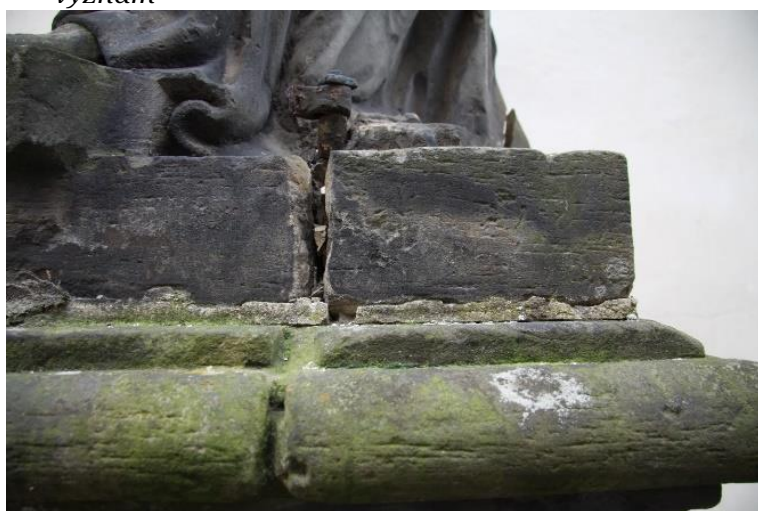
Koroze kovových armatur a její následky

obr. 15. Ztráta částí nesoucích ikonografický význam

Ztráta kovových atributů
Popis: V případě abscentující svatozáře s hvězdami a lucerny dochází k materiálové ztrátě ale i ke ztrátě ikonografického významu a samozřejmě i ke změně vizuální prezentace díla.

Příčina: Dlouhodobá degradace kovů, která vyústila ve ztrátu materiálu.

obr. 16. Odštípnutí fragmentů

Odlomení fragmentů
Popis: V důsledku objemového rozpínání kovových částí a s narůstajícím objemem korozních produktů může docházet k mechanickému poškození materiálu kamene, ke vzniku trhlin nebo k odlomení fragmentu.
Příčina: Objemový nárůst kovů při degračních procesech.

obr. 17. Distribuce korozních produktů

Distribuce korozních produktů
Popis: V blízkém okolí kovových armatur dochází ke změně barevnosti materiálu kamene. Přítomnost korozních produktů kovů v pórech kamene může způsobovat jeho další degradaci.
Příčina: Distribuce korozních produktů do okolního kamene.

5.3.1. Chemicko-technologický průzkum hodnotící dochovaný stav materiálu

Cílem chemicko-technologického průzkumu je vyhodnotit materiálové složení kamene i druhotných úprav a stanovit orientační množství přítomných vodorozpustných solí. Analýzy byly provedeny Ing. Karolem Bayerem⁴¹⁸ a Ing. Eliškou Bečkovou na chemicko-technologické katedře Fakulty restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli. K provedení analýz bylo odebráno celkem šest vzorků. Externí petrografická analýza byla provedena Mgr. Daliborem Všianským, Ph.D. v Brně.⁴¹⁹ Podrobné výsledky analýz jsou k nahlédnutí mezi přílohami.

5.3.1.1. Detekce kovů a armatur

Na díle se nacházelo množství pozůstatků kovových prvků, které byly zaznamenány v rámci vizuálního průzkumu a jsou označeny v grafické příloze. Po převezení díla do ateliéru byl proveden doplňující průzkum přítomnosti kovových prvků. Za pomoci zařízení k lokalizaci kovů (*BOSCH GMS 120 Professional*) byla detekována přítomnost podpovrchové kovové armatury v místě druhotně doplněného nosu. Přítomnost dalších kovových armatur nebyla prokázána. Všechny kovové armatury jsou zdokumentovány v přehledu odstraňovaných částí v obrazové příloze.

Z průzkumu vyplývá, že součástí díla byly v minulosti kovové prvky – svatozář, lucerna a na podstavec patrně navazovalo zábradlí ohrazující výklenkovou kapli. Dále vnitřní kovový čep zajišťující sochu světce. Později byla přidána armatura v doplněném nose.

5.3.1.2. Analýza přítomnosti vodorozpustných solí

Na díle nebyly pozorovány výrazné projevy přítomnosti vodorozpustných solí, a proto byly odebrány pouze dva kontrolní vzorky vrtné moučky z různých hloubek jednoho vrtu a to v oblasti podstavce, kde charakter poškození napovídal zvýšenému obsahu solí. Zjištěná množství přítomných vodorozpustných solí byla hodnocena podle rakouské normy Önorm 3355-1, která je uvedena mezi přílohami.

Vzhledem k výšce díla, charakteru transportu solí a v souladu s provedeným vizuálním průzkumem se nepředpokládá vysoké zasolení horních partií sochy, proto bylo k odsolení přistoupeno pouze v části podstavce, která není součástí této práce.

---

⁴¹⁸ BAYER, Karol. Posouzení stavu sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle na Malé Straně v Praze metodou ultrazvukové transmise. Nepublikovaný dokument. Litomyšl, 2023. – BAYER, Karol. Chemicko-technologická analýza vzorků z podstavce sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele na Malé Straně v Praze. Nepublikovaný dokument. Litomyšl, 2023.

⁴¹⁹ VŠIANSKÝ, Dalibor. *Petrografická analýza*. Nepublikovaný dokument. Brno, 2023, s. 1-8.

5.3.1.3. Měření ultrazvukové transmise

Cílem měření rychlosti šíření longitudálního vlnění bylo zhodnotit dochovaný stav horniny, ze které je dílo vyhotoveno, zhodnotit vnitřní kohezi materiálu a lokalizovat případné skryté dutiny a praskliny, které by pro dílo mohly být potenciálním rizikem.

Měření bylo provedeno přístrojem USME-C (fa. Krompholz, BRD) s měřicí frekvencí 250 kHz. Jako spojovací materiál pro přiložení sond byl použit trvale plastický tmel na bázi silikonového kaučuku (bez přísadky změkčovadel). Celkově bylo provedeno 53 dílčích měření (z toho 31 na figurální části díla a 22 měření na středovém nástavci).

Závěrem měření je, že: *„V případě sochy sv. Jana Nepomuckého jsou rychlosti šíření longitudálního vlnění poměrně vyrovnané a měření neprokázalo přítomnost poškození v hloubce kamene (trhlíny, nehomogenní oblasti, erozi). Průměrná rychlost šíření longitudálního vlnění je 3,01 km/s, co odpovídá použitému typu horniny. Stav sochy lze z hlediska případných hloubkových poškození hodnotit jako dobrý. Důsledky eroze pískovce se projevují zejména na povrchu kamene.“*⁴²⁰

5.3.1.4. UV luminiscence

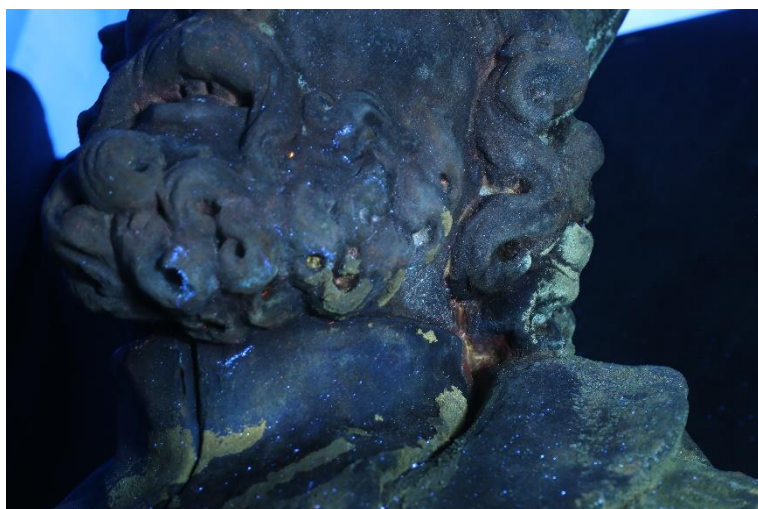
Cílem průzkumu v UV záření bylo lokalizovat případné netypicky luminující oblasti, které by mohly indikovat například přítomnost pozůstatků barevných vrstev a jiných především organických materiálů.

Na díle byla pozorována viditelná luminiscence generovaná UV zářením. Jako zdroj ultrafialového záření byly použity dva reflektory UVA SPOT 400/T-BL (Hönle UV Technology) s rozsahem vlnových délek 315–400 nm. UV fluorescenční snímky byly pořízeny fotoaparátem Canon EOS 77D s objektivem Canon EF-S 18-135 mm f/3.5-5.6 IS STM v následujícím nastavení: režim priority clony, clonové číslo 11, ISO 100, vyvážení bílé 10 000 K, formát ukládání snímků RAW.

---

⁴²⁰ BAYER, Karol. *Posouzení stavu sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle na Malé Straně v Praze metodou ultrazvukové transmise*. Nepublikovaný dokument. Litomyšl, 2023.

Tab. 5. Pozorovaná UV luminiscence

V dešťových stínech na rozhraní krku a vlasů nacházíme oranžově luminující oblasti. V přední části kolárku pak nacházíme větší žlutě luminující fragment. V zadní části v oblasti vlasů a zad pozorujeme nazelenalou luminiscenci.

obr. 18. Zaznamenaná UV luminiscence

V oblastech, kde byla pozorována oranžová luminiscence v přirozeném světle pozorujeme bílé depozity. V oblasti žluté luminiscence se nacházejí oranžové nebo šedivé depozity. Nazelenalou luminiscenci v zadních partiích sochy způsobuje biologické osídlení.

obr. 19. Srovnávací fotografie ve viditelném světle

V rámci průzkumu bylo možné v oblastech některých krust a tmavých depozitů stejně jako v některých dešťových stínech pozorovat výraznou žlutou nebo oranžovou luminiscenci, která by mohla indikovat přítomnost pozůstatků barevných vrstev. V oblasti draperie suknice bylo možné pozorovat sníženou luminiscenci charakteristickou například pro cementové úpravy povrchu.⁴²¹

⁴²¹ Konzultace s Ing. Petrou Lesniakovou. Ústní sdělení. Litomyšl, Fakulta restaurování, 6.5.2023.

5.3.1.5. Analýzy materiálového složení díla a jeho povrchových vrstev

Materiál vlastní horniny, ze které je dílo zhotoveno, byl posouzen vizuálním průzkumem a doplněn petrologickým průzkumem, který provedl Mgr. Dalibor Všianský, Ph.D. Pro materiálovou analýzu tmelů a krust byly odebrány celkem tři vzorky analyzované Ing. Karolem Bayerem.

Vzorek vz. 10833/1 byl odebrán ze spodní soklové partie a cílem analýzy bylo určit materiálové složení tmavého depozitu nacházejícího se na povrchu vzorku. Vzorek vz. 10835/K2 byl odebrán z oblasti plintu sochy se stejným záměrem. Poslední vzorek vz. 10834/T3 byl odebrán ze spáry a představuje spárovací hmotu, u tohoto vzorku bylo cílem analýz přibližně stanovit samotný materiál tmelu. Lokalizace jednotlivých odběrů jsou znázorněny v příloze.

Dílo je tesanou pískovcovou sochou složenou z celkem pěti bloků kamene.⁴²² Celkově nízká míra degradace kamene poukazuje na pečlivě zvolený kvalitní materiál.

Na základě analýz můžeme říct, že je dílo vyhotoveno ze dvou typů pískovce a spárovací malty je na cementové bázi. Samotná socha světce je zhotovena z kvalitního velmi jemnozrnného pískovce patrně mšenského typu. Podstavec (který není součástí zadání práce) je vytvořen ze střednězrnného pískovce, pravděpodobně se jedná o tzv. žehrovický pískovec, tedy o arkózu těženu v oblasti Kamenných Žehrovců. Podrobnější informace o výsledcích petrologické analýzy jsou k nahlédnutí v příloze.

Posun v barevnosti sochy i podstavce způsobují tmavé depozity ulpělé na povrchu, v oblastech dešťových stínů a v soklových partiích se částečně jedná také o sádrovcové krusty.

Na vzorku z plintu sochy byly analyzovány pozůstatky pravděpodobně olovnaté běloby. Její přítomnost lze interpretovat jako pozůstatek starší nebo původní barevné vrstvy, z fragmentu nelze dedukovat původní barevnost díla. Žádný z analyzovaných vzorků nevykazoval netypickou UV luminiscenci. Laboratorní průzkumy na díle dále prokázaly přítomnost olovnaté běloby, uhlíkaté černě, žlutého okru a dalších pigmentů. Laboratorní zpráva potvrdila přítomnost pravděpodobně vysychavých olejů ve vzorku odebraném z podstavce.⁴²³

---

⁴²² Na jeho zhotovení bylo pravděpodobně použito obvyklé kamenické nářadí.

⁴²³ BAYER, Karol. Chemicko-technologická analýza vzorků z podstavce sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele na Malé Straně v Praze. Nepublikovaný dokument. Litomyšl, 2023.

5.4. Komplexní vyhodnocení průzkumu

Předmětem průzkumu je barokní socha sv. Jana Nepomuckého na kamenném profilovaném podstavci. Dílo je složeno ze tří bloků středně zrnitého a dvou bloků jemnozrnného pískovce. Tvořeno je podstavcem, středovým nástavcem a vlastní sochou světce. Autorský podíl na zhotovení díla připisujeme bratrům Michalu Janu Josefu Brokoffu a Ferdinandu Maxmiliánu Brokoffi. Dílo bylo vytvořeno v roce 1715 pro Pražský novoměstský klášter kanovníků Božího hrobu (nebo také klášter Těla Kristova), který byl již koncem 18. století zrušen. Odtud bylo dílo přesunuto na Karlovo náměstí (tehdejší *Dobytčí trh*), a bylo osazeno ve výklenkové kapli domu *U Šálků*. V roce 1938 bylo dílo přesunuto k jižní zdi kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle na Malé Straně. Je možné, že v návaznosti na přesun byly provedeny jednoduché restaurátorské práce. V minulosti došlo k nahrazení klasické kovové lucerny lucernou ve tvaru hvězdy. K náhradě patrně došlo již před přesunem díla na Malou Stranu. Při povodních v roce 2002 bylo dílo do výšky podstavce zaplaveno vodou, patrně ale nedošlo k závažnému poškození díla.

Průzkumem v přirozeném rozptýleném světle a ostrém bočním nasvícení byla hodnocena míra degradace a poškození díla. Dílo bylo z velké části pokryto biologickým napadením, především mechy, lišejníky a řasy. Většinu povrchu podstavce i vlastní sochy světce pokrývaly tmavé depozity vázané v silikátovém materiálu a různě silné sádrovcové nebo další krusty, které v malé míře způsobovaly pískovatění nebo odlupování materiálu a výrazně posouvaly celkovou barevnost. Nos světce je částečně druhotně plasticky doplněn, na bocích sochy a v lomové spáře se nacházejí drobné vysprávkky.

Závažný problém, ohrožující statiku díla byla přítomnost korodujících kovových prvků. V důsledku koroze došlo k rozlomení spodní části sochy světce, s tím bylo spojeno i potenciální narušení stability figurální části díla. Koroze kovových prvků svatozáře a lucerny byla patrně důvodem pro jejich odstranění či ztrátu v minulosti. Zatímco po svatozáři se dochovaly pouze otvory v krku světce, zbytky po čepech nesoucích lucernu ve tvaru hvězdy svou korozi dále narušují okolní kámen. Chemicko-technologickým průzkumem byla prokázána přítomnost olovnaté běloby, dalších pigmentů a byla prokázána přítomnost pravděpodobně vysychavých olejů. Lze tedy říct, že dílo bylo v minulosti opatřeno polychromní nebo monochromní povrchovou úpravou. Posun v barevnosti díla a celkové ztmavnutí povrchu je následkem ukládání prachových depozitů, vznikem sádrovcových krust (k tomu dochází především v oblastech dešťových stínů a na spodních částech podstavce) a přítomností zbytků dřívějších nevhodných povrchových úprav.

5.5. Zkoušky materiálů a technologií

Cílem zkoušek materiálů a technologií bylo vyhodnotit technologické možnosti pro následný restaurátorský zásah. Především byly hodnoceny zkoušky redukce tmavých depozitů a krust, na jejichž základě byla hodnocena a diskutována také žádoucí míra čištění, dále byly hodnoceny jednotlivé zkušební směsi minerálních tmelů pro finální plastické retuše.

5.5.1. Zkoušky odstranění krust

Z průzkumu vyplynulo, že se na díle nacházejí sádrovcové krusty deformující tvarosloví díla a narušující kohezi kamene pod nimi. Byly proto provedeny zkoušky neměkčení silných sádrovcových krust (především v oblasti podstavce) zředěným hydrogenuhličitanem amonným v arbocelovém nosiči.

I po krátké době (10 minut) expozice díla chemikáliím docházelo k nežádoucím barevným změnám a pro rizika spojená s aplikací zábalů (především potenciální zmýdelnatění přítomných olejů spojené se změnami barevnosti) k nim nebylo přistoupeno.

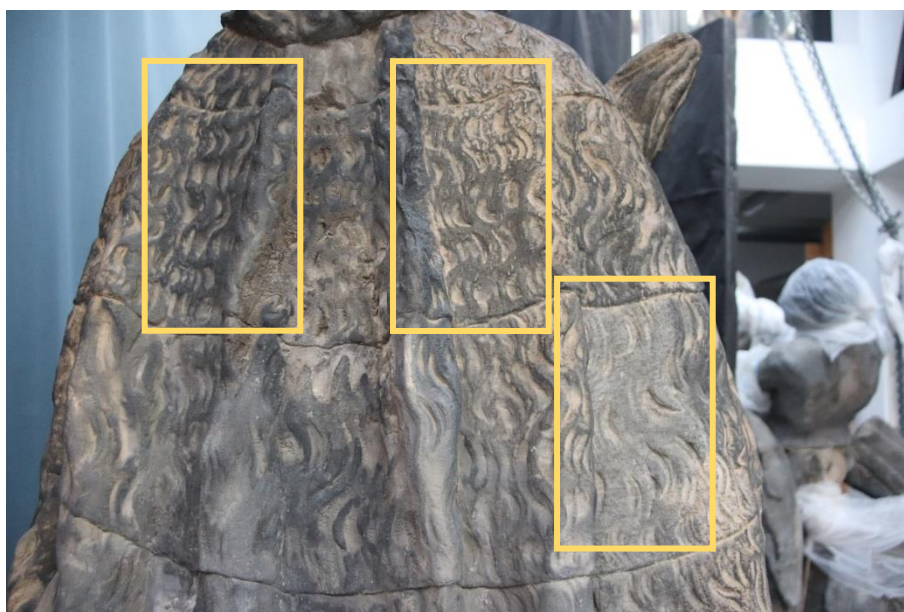
Sádrovcové krusty byly odstraněny kombinací mechanického čištění pneumatickými mikrodláty a abrazivním mikropískováním.

5.5.2. Zkoušky redukce tmavých depozitů

Pro redukci tmavých depozitů vázaných na silikátový povrch díla byly testovány následující metody – Mikroabrazivní pískování s užitím jemného korundového abraziva, laserové čištění pomocí pulsního laseru *Q-switched ND: YAG Thunder art* a kombinace obou metod. Chemické čištění nebylo do zkoušek zahrnuto, a to s ohledem na rizika, která představuje pro samotný kámen a obzvlášť pro přítomné pozůstatky povrchových barevných úprav.⁴²⁴

Zkoušky čištění pomocí mikroabraze se ukázaly být nevhodné především v oblastech silných vrstev vázaných depozitů, kde čištěná místa nabývala až stříbrného odstínu. Oproti tomu místa čištěná laserem získávala lehce žlutý odstín, vzhledem k barvě samotného kamene však nešlo o výraznou vadu.

Metodou nejlépe hodnocenou při prováděných zkouškách tedy bylo laserové čištění, případně jeho lokální doplnění abrazivním mikropískováním. Na obecné zkoušky čištění navazovaly zkoušky možné míry čištění pomocí zvolené technologie, které byly dále diskutovány v rámci stanovování koncepce restaurování.

obr. 20. Zkoušky míry čištění laserem (zleva – nečištěný povrch, částečně vyčištěný, povrch zcela zbavený kontrastů)

⁴²⁴ĎOUBAL, Jakub; BAYER, Karol. Rizika a limity užití čisticích past při ošetření pískovce. Zprávy památkové péče. Praha: Státní nakladatelství. 2023, 83, 2, s. 176-184.

5.5.3. Zkoušky směsí pro plastické retuše

Cílem zkoušek bylo zvolit vhodný materiál pro tvarové rekonstrukce a lokální plastické retuše. Při jeho hodnocení byly sledovány především následující kritéria – materiálová kompatibilita, odpovídající barevnost a zrnitost, vhodná tvrdost, nasákavost a dobré aplikační a zpracovatelské vlastnosti.

Pro vstupní zkoušky minerálních tmelů byly jako plnivo vybrány čtyři druhy písků, které se lišily především svojí barevností a rozdílnými poměry ve velikosti frakcí zrn. Písky jsou označeny orientačně podle jejich původu, převážně podle lomu, ze kterého pocházejí nebo podle barevnosti a v testovaných směsích v první fázi byly používány písky *černuc okrová*, *černuc světlá*, *budislav* a *trasovice* v různých poměrech. Písky byly přesáty na frakci velikosti zrn nižší než 500 μm . Jako plnivo byl zvolen bílý cement v poměru se zvolenou kombinací písků 3:1 (plnivo pojivo).

Po provedení předběžných zkoušek byly receptury upraveny. Zrnitost výsledných tmelů nebyla odpovídající a písky pro finální zkoušky byly přesáty na velikost zrn menší než 250 μm (písek *trasovice* neměl dostatečný podíl požadované frakce zrn a byl z výběru vyřazen). Pro částečné snížení pevnosti tmelů byly nadále testovány i směsi s příměsí hydraulického vápna. Suché směsi byly míchány se záměsovou vodou obsahující 2,5 % akrylátovou disperzi S2802A. Poměry zkoušených směsí a orientační výsledky barevnosti shrnuje následující tabulka.

Tab. 6. Přehled směsí hodnocených při zkouškách směsí pro plastické retuše.

č.	plnivo			pojivo		závěr
	černuc okrová	černuc světlá	budislav	cement	NHL 3,5	
1	3	0	0	0,5	0,5	vhodná
2	1,5	1,5	0	0,5	0,5	světlá
3	1	1	1	0,5	0,5	červená
4	3	0	0	1	0	vhodná
5	1,5	1,5	0	1	0	světlá
6	1	1	1	1	0	červená

S přihlédnutím ke všem hodnoceným kritériím, které bylo možné posuzovat, se jevila jako optimální směs číslo 1, kterou tvoří kombinace bílého cementu a hydraulického vápna NHL 3,5 (kde díky vápnu je měkčí, má lepší zpracovatelské vlastnosti a lehce vyšší nasákavost) v kombinaci s pískem *černuc okrová* přesátým na frakci zrna <250 μm a v poměru plniva a pojiva 3:1. Při užití směsi se předpokládá přidání záměsové vody obsahující definované množství zvolené akrylátové disperze.

5.6. Obecná východiska pro stanovení koncepce restaurátorského zásahu

5.6.1. Faktory ovlivňující volbu přístupu k zásahu a z nich vycházející přístup k restaurování

Na základě provedených umělecko-historických, restaurátorských a chemicko-technologických průzkumů byly popsány následující faktory ovlivňující volbu koncepčního přístupu k restaurování kamenosochařského díla sv. Jana Nepomuckého. Tyto kategorie jsou čistě orientační a slouží především pro sumarizaci výše předložených informací. Faktory můžeme rozdělit na:

5.6.1.1. Rozpoznané hodnoty

V první řadě je třeba poukázat na vysokou výtvarnou kvalitu díla, která se projevuje především v sochařských detailech ale i v celkové kompozici díla nebo v uvědomělém výběru materiálu pro jeho zhotovení, a kterou potvrzují vyjádření některých historiků. Narozdíl od jiných pražských soch dílo v nejbližší minulosti (v posledních přibližně sto letech) patrně neprošlo razantními očistnými zákroky a je možné sledovat v průběhu let vybudovanou tmavou povrchovou vrstvu, která se tak stává dokladem jejího stáří. Informaci o dřívější podobě díla a užívaných technologiích v sobě uchovávají přítomné fragmenty původní barevnosti, stejně tak korodované kovové prvky a materiály uplatněné v předchozích zásazích mají specifickou výpovědní hodnotu (kovové prvky zaznamenávají svůj tvar, materiál i samotnou přítomnost kovových atributů, druhotné materiály pak svědčí především o provedení zásahu a o způsobu jeho provedení). Současné umístění díla zaznamenává mimo jiné taky specifický vývoj české památkové péče u nás a bylo patrně zvoleno v návaznosti na návrh V. Wagnera. Dílo ve svém současném umístění už také patrně vstoupilo do povědomí lidí a tvoří tak součást kulturního prostoru.

5.6.1.2. Předpokládaná další funkce díla

V dnešní době dílo může nabývat různých funkcí. Náboženská funkce reprezentovaná především odpovídající ikonografií světce je v současnosti zřejmě méně univerzálně uplatňovaná než v předcházejících staletích, přesto není možné ji opomíjet. Dále dílo může plnit funkci zprostředkovatele kulturních dějin veřejnosti i odborníkům (informovat o vlastní historii, historii restaurování, památkové péče, i celé společnosti). Dočasně může dílo plnit funkci estetickou ať už ji chápeme samostatně nebo v kontextu veřejného prostoru.

5.6.1.3. Technický stav díla ovlivňující minimální intervenci nutnou pro stabilizaci díla

V dlouhodobém horizontu je dílo ohrožováno v první řadě korodujícími kovovými prvky, které již v minulosti způsobily jeho poškození. Odlomené části mohou nebo by v budoucnu mohly narušovat statiku/stabilitu díla. Může dojít k úplné ztrátě odlomených fragmentů. Přítomné biologické osídlení a některé silné krusty mohou vést k další degradaci povrchu díla. Dílo je dlouhodobě ohrožováno i klimatickými podmínkami, kapalnou a vzlínající vodou a mrazovými cykly a přítomností solí (vzhledem ke kvalitě materiálu ale méně zásadně, než je tomu u některých dalších soch exponovaných v exteriéru). Podstavec sochy se nachází zapuštěný přibližně 20 cm pod úrovní dlažby, k tomu došlo patrně nezáměrně zvyšováním terénu v okolí sochy, to je problematické nejen především z hlediska vzlínání vlhkosti stejně jako transportu vodorozpustných solí.

5.7. Zvolená koncepce restaurování a argumentace jejích dílčích částí

Rozhodneme-li se přistoupit k restaurování, primárním cílem by mělo být zajištění současného stavu a omezení dalšího poškozování díla, alespoň v rámci dostupných možností (to souvisí především s omezením vzlínající vody, odstraněním rizik spojených s přítomností korodujících kovových prvků a potenciálně škodlivých povrchových vrstev – krust, a působení biodeteriogenů).

Vzhledem k rozpoznaným hodnotám a další funkci díla bude cílem restaurování zachovat nebo podpořit výtvarnou kvalitu díla a jeho hodnotu z hlediska umělecko-historického – čitelnost modelace, rukopis autorské dílny atp., a to formou potlačení barevných kontrastů, celkovým zesvětlením a doplněním chybějících částí, které by jinak byly rušivé. Bude zachováno současné umístění díla – kde se dlouhodobě uplatňuje jako důležitá součást veřejného prostoru. Zásah bude směřovat také k uchování výpovědní hodnoty odstraňovaných částí nebo částí, k jejichž ztrátě může v budoucnu dojít, a to formou jejich dokumentace. Otázka zvolených metod, kterými budou uvedené cíle zásahu dosahovány a míry jejich uplatnění je rozpracována v dalších odstavcích.

5.7.1. Dočasný transfer a konečné umístění díla

V rámci restaurátorského zásahu tedy dojde k demontáži díla, k jeho převezení do ateliéru. Po ukončení restaurátorských prací předpokládáme navrácení sochy ke kostelu

sv. Jana Křtitele, kde se v současnosti nachází. O přesném umístění díla i o podrobnostech vyzvednutí podstavce nad úroveň chodníku bude rozhodnuto na základě diskuze s odpovědnými osobami.

Jakýkoli transfer je doprovázen ztrátou některých starších zásahů prováděných na díle (například se ztrátou ložných malt mezi na sebe osazenými kvádry, ke které dojde při rozebírání díla). Další riziko transferů je spojené se samotným převozem díla a s jeho technickým provedením, u kterého může dojít k poškození díla. Dočasný transfer restaurovaného díla do ateliéru Fakulty restaurování v Litomyšli by však umožnil podrobnější průzkum (který by přispěl k uchování informací o díle), dostupnější metody (například laserového čištění, odsolování atp.). V návaznosti na dočasné přemístění díla by především bylo možné vytvořit nový základ izolovaný pro vzlínající vodu, který by navíc umožnil osazení díla do výšky terénu.

5.7.2. Stabilizace materiálu a s ním spojené odstranění některých částí

Součástí prací cílících na zajištění hmotné podstaty díla bude také redukce přítomných biodeteriogenů, redukce nevyhovujících druhotných zásahů a odstranění korodovaných kovových prvků. Technický stav korodovaných kovových prvků je natolik vážný, že není možné je konzervovat a ponechat jako součást díla, respektive náklady na takovou konzervaci a rizika spojená s jejich uchováním jako součásti díla výrazně převyšují hodnoty v nich rozpoznané (především s ohledem na to, že se jedná o druhotně doplňky).

Některé druhotné vysprávký jsou dokladem o předchozích restaurátorských akcích, o v minulosti užívaných materiálech a je možné z nich částečně odvozovat, ke kterému poškození díla došlo před a ke kterému po zásahu.⁴²⁵ Současně jsou však technologicky nebo vizuálně nevyhovující. Především nos doplněný z části kamenem a z části cementovým tmelem již postrádá původní modelaci a negativně tak ovlivňuje celkové působení. Průzkum také odhalil, že doplněk nosu je připevněn na armaturu, kterou je žádoucí z výše uváděných důvodů nahradit novou nerezovou armaturou. Zachování alespoň horní části nosu, která je doplněná v kameni, není žádoucí především proto, že i na něm došlo ke znatelnému úbytku povrchového materiálu a současně by jeho začlenění do případného nového doplňku představovalo riziko pro trvanlivost zásahu (tmelení malých spár je zpravidla problematické a méně trvanlivé).

---

⁴²⁵ Například v případě lomu plintu způsobeného korozi kovového prvku vidíme, že některé největší spáry jsou zatmeleny a některé menší ne, a tedy, že při opakovaném poškození díla nedošlo k poškození jen v poškozeném místě, ale i na místech dalších.

5.7.3. Míra čištění a barevné retuše (sledující snahu o částečné vizuální sjednocení povrchu)

Barevné kontrasty a celková tmavost znesnadňovaly vnímání plasticity a tím docenění výtvarných kvalit díla. Primárním cílem čištění bude celkové prosvětlení figurální části, která působí výrazně tmavším dojmem než podstavec. Po odstranění biologického napadení a volných prachových depozitů také dojde ke zvýšení kontrastů. Míra čištění tak bude směřovat ke zlepšení čitelnosti modelace a bude reflektovat snahu o vizuální sjednocení díla.

Ačkoli přítomnost biodeteriogenů do jisté míry podporuje celistvý vzhled díla a může být vnímána jako součást jeho estetického působení, přítomnost biologického napadení způsobuje postupnou degradaci povrchu díla a je spojena se zadržováním vody. Celkové zesvětlení povrchu je žádoucí také z technologického hlediska, kdy vlivem tepelné roztažnosti u tmavých povrchů dochází k větším změnám, ty následně iniciují rychlejší degradaci povrchu.

Při zkouškách čištění byla hodnocena vhodná metoda čištění. Z tří zkoušených metod byla zvolena metoda laserového čištění, protože je nejméně invazivní a současně dosahovala nejlepších vizuálních výsledků. Při snaze o redukci silných vrstev usazených depozitů pomocí mikropískování docházelo k šednutí povrchu a celková barevnost se tak výrazně posouvala. Chemické čištění nebylo zkoušeno pro technologická rizika, která jsou spojena s jeho aplikací. Čištění laserem jemně zvýrazňovalo barevnost horniny.

5.7.4. Míra a způsob plastické retuše a doplnění (míra rekonstrukce)

S ohledem na dochovaný stav a shromážděnou historickou dokumentaci je možné provést tvarové rekonstrukce částí, které významně narušují celkové vnímání díla. Plastická retuš proto bude směřovat k obnovení zásadních částí díla (nosu, část krucifixu, doplnění nohy), modelace drapérie a architektonického členění s ohledem na přirozeně degradovaný povrch. Obnovení kovových prvků se nepředpokládá. Následovat bude vizuální zapojení doplňovaných částí scelující barevnou retuší.

Doplnění kovových prvků je žádoucí zejména z hlediska jeho ikonografie. Samotná kompozice a provedení sochy světce jsou natolik typická,⁴²⁶ že je ikonografie jasně čitelná i bez doplnění kovových atributů. Dále není možné obnovit všechny kovové prvky – například není možné obnovit kovové zábradlí, kterým bylo dílo opatřeno při jeho umístění ve

---

⁴²⁶ SUCHOMEL, Miloš. Bozzetto Matthiase Rauchmillera - efektní kompoziční předloha (I). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 9, s. 334-339.

výklenkové kapli. Obnovení lucerny není žádoucí především proto, že se dílo nachází na frekventovaném místě v centru Prahy a přítomnost lucerny by mohla vést k vandalismu a potenciálnímu dalšímu poškození sochy. Mimo to se tvar luceren osazených na díle v minulosti měnil a při její obnově by bylo nutné rozhodnout o obnovované variantě. Přítomnost kovových prvků by také mohla představovat další rizika z hlediska spojená s jejich degradací.

Obnovení svatozáře by bylo žádoucí především z hlediska ikonografického, nicméně s přihlédnutím k tomu, že je dílo schopné naplňovat náboženskou funkci i bez doplnění tohoto atributu, a v díle navíc rozpoznáváme i jiné funkce a hodnoty – například jeho výtvarnou kvalitu, není obnovení svatozáře nutné. Doplnění svatozáře by naopak mohlo působit rušivě v kontrastu s degradovaným povrchem díla, jeho přiznaným stářím a se zvolenou formou prezentace díla. Armaturu v oblasti nosu je žádoucí nahradit. Na rozdíl od ostatních kovových prvků má konstrukční/technický charakter. Současně by měla být nahrazena takovou armaturou, u které se nepředpokládá koroze nebo jiné poškození originální hmoty a je vhodné ji připevnit reverzibilně, aby v budoucnu nepředstavovalo její případné odstranění ze zásadní pohledově se uplatňující partie sochy riziko.

Míra tvarové rekonstrukce bude směřovat k potlačení částí nejvíc rušivých z hlediska vnímání výtvarného díla a jeho modelace. Dojde tedy k obnovení nosu, nohy Krista a některých částí drapérie, především těch, které se pohledově uplatňují při vnímání celkové siluety díla. Nos bude rekonstruován podle dostupných historických fotografií a tvar nohy Krista bude odečten od jeho druhé nohy, která se dochovala v dobrém stavu.

5.7.5. Změny v koncepci restaurování v průběhu zásahu

V průběhu zásahu nedošlo k výrazným změnám koncepce, ale pouze ke zpřesnění některých jejích částí, především míry čištění a zapojení barevné scelující retuše.

Míra čištění byla konzultována v rámci kontrolních dnů. Na základě zkoušek čištění bylo dílo nejprve očištěno tak, aby došlo jen k částečnému zesvětlení a otevření povrchu. Čištění v této fázi směřovalo k podpoření modelace zachováním částečných kontrastů v hloubkách a na hranách modelačně se uplatňujících částí. Následně bylo rozhodnuto o větším potlačení barevných kontrastů. Z důvodu nerovnoměrného ukládání prachových depozitů se na některých místech nepodařilo kontrasty dostatečně potlačit (na povrchu zůstávaly tmavé tečky). Na těchto místech byla k jejich potlačení užita lokální barevná retuš. Barevná retuš byla použita také pro zapojení plastických retuší a tvarových doplňků.

5.8. Postup prací

Na základě vstupního průzkumu byl stanoven návrh postupu restaurátorských prací. Před jejich započítím bylo dílo přesunuto do Ateliéru restaurování kamene Fakulty restaurování v Litomyšli. K přesunutí došlo pod odborným dohledem restaurátorů. Dílo bylo zajištěno tak, aby se minimalizovala možnost jeho poškození. Uvolněné fragmenty plintu sochy byly zajištěny samostatně.

Po přesunu bylo dílo podrobena rozšiřujícím průzkumům. Byly odebrány vzorky z oblastí dešťových stínů a byly zkoumány přítomné pozůstatky barevných vrstev. Na základě měření ultrazvukové transmise byl zhodnocen stav hloubkové a povrchové degradace kamene. Dále byla provedena analýza kapilární absorpce a dílo bylo zkoumáno za pomoci UV záření. Všechny kroky zásahu byly provedeny po vyhodnocení patřičných zkoušek.

Prvním krokem samotného restaurátorského zásahu bylo odstranění kolonií mikroorganismů. Biodeteriogeny byly odstraněny nejprve suchou cestou, kdy došlo k mechanickému odstranění mechů a velkých nárůstů biodeteriogenů pomocí dřevěných špachtlí. Následně byly drobnější mikroorganismy odstraněny aplikací biocidního prostředku *Ajatinu* v kombinaci s nízkotlakou vodní párou a šetrným mechanickým čištěním nekovovými kartáči.

Tmavé depozity a pozůstatky cementového šlemu byly redukovány laserovým čištěním pomocí Q-switched NG:YAG laseru a to v několika cyklech. Lokálně byl povrch dočištěn abrazivním čištěním. Přítomné krusty deformující modelaci byly odstraněny pomocí kombinace mikroabrazivního čištění a pneumatických mikrodlát. Ložná malta a cementové tmely byly odstraněny pomocí klasických kamenických dlát a pneumatických mikrodlát.

Kovové prvky byly buďto odvrtny jádrovým vrtákem patřičného rozměru, nebo došlo k mechanickému odstranění malty v okolí čepu a následnému vyjmutí korodovaného prvku. Korozní produkty nacházející se v okolí korodovaných prvků byly částečně redukovány mikroabrazí. Všechny odstraněné kovové prvky byly fotograficky zdokumentovány.

Lepení odloučených fragmentů v oblasti plintu bylo provedeno pomocí lepidla na bázi románského cementu modifikovaného deriváty celulózy. Pro optimální vytvrnutí lepicí směsi bylo dílo po dobu 28 dnů udržováno v doporučených klimatických podmínkách se zvýšenou vlhkostí.

V oblasti doplňovaného nosu byla do vrtu od odstraněné korodované armatury vlepena náhrada ve formě nerezové armatury. Armatura byla z důvodu reverzibility připevněna

pískem zahuštěnou akrylátovou pryskyřicí *Paraloid*. Následovala tvarová rekonstrukce nosu podle dochovaných fotografických analogií a tvarová rekonstrukce nohy Krista. Tvarové rekonstrukce i další lokální plastické retuše byly provedeny minerálním tmelem zvoleným na základě zkoušek, tedy cemento-vápennou směsí s poměrem písku 3:1 (plnivo:pojivo). Suchá směs byla míchána do požadované konzistence se záměsovou vodou obsahující 5% akrylátové disperze. Minerální tmely byly opakovaně zavlhčovány po dobu 3 týdnů v pravidelných časových intervalech.

Po dostatečném vyzrání tmelů byly do celku zapojeny nápodobivou barevnou retuší na bázi akrylátové pryskyřice v kombinaci se stálými anorganickými pigmenty. Barevné kontrasty, které nebylo možné redukovat v rámci čištění a které byly stále vizuálně příliš rušivé byly potlačeny lokální barevnou retuší.

Po ukončení všech prací bude dílo osazeno zpět u kostela sv. Jana Křtitele na předem připravený vyzvednutý a izolovaný základ. Jednotlivé díly budou osazeny na ložnou maltu a spáry budou vyspárovány. Další případné zacházení s dílem by mělo odpovídat nastavenému režimu památky, doporučenému v restaurátorské dokumentaci. Součástí doporučeného režimu jsou zejména pravidelné kontroly a údržba.

5.9. Použité materiály a technologie

Přesun a opětovné osazení:

- auto s hydraulickou rukou,
- specializované transportní vaky, opěrná kovová konstrukce tvaru L, upínací pásy se stahovacími popruhy, vhodná dodávka, ložná malta.

Zajištění částí a stability:

- lepicí směs na bázi románského cementu *TIGRE* modifikovaného deriváty celulózy (pro zajištění plintu),
- vrtačka *Bosch GDB 1600 WE* s jádrovým vrtákem velikosti 6 mm, směs písku a akrylátové pryskyřice *Paraloid*, nerezová armatura (pro doplnění nosu).

Redukce původních kovových prvků:

- jádrová vrtačka *Bosch GDB 1600 WE* o velikostech vrtáků v rozmezí 16–30 mm, kamenická dláta.

Čištění biodeteriogenů:

- nízkotlaký oplach (*Kränzle 135*), regulovaná vodní pára (*DiavaloPower injection*), dřevěné špachtle, nekovové kartáče, *Ajatin 2 %*.

Redukce krust a ztmavlého povrchu, čištění ostatních nečistot a snímání ložných malt:

- laser *Q-switched ND: YAG Thunder art*, vlnová délka 1064nm, energetická hustota kolem 400 mJ/cm²,
- abrazivní metoda – pískovač *Cobra M* – tlak 2–3 bary, tryska o velikosti 0,3mm, abrazivo – hnědý korundový prach f 180, 220 μm. kompresor,
- pneumatické nářadí – mikrodláto, mikropero *Mannesmann demag GST 540* (s nastavitelným tlakem 1–5 bar), mikrobruska *DREMEL*, řezné kotoučky, kamenická dláta.

Plastická retuš kamene:

- tmelící směs zvolená na základě zkoušek, pojivo směsi – bílý portlandský cement *AALBORG WHITE CEM I 52,5 R*, přirozeně hydraulické vápno *NHL 3,5 (CALCIDUR Zement und Kalkwerke Otterbein)*, plnivo - křemičitý písek *černuc okrová* s velikostí zrn menších 0,250 mm, 5 % akrylátová *stavební disperze S2802A* v poměru (písek:vápno:cement – 6:1:1, tedy plnivo:pojivo – 3:1).

Barevná retuš:

- pojivo na bázi akrylátové pryskyřice *Paraloid* (ředěné v toluenu a ethanolu v 2% koncentraci), s přírodními anorganickými pigmenty (*fa. Deffner & Johann; Bayferrox*).

Použité materiály a technologie byly zvoleny na základě technologických analýz a zkoušek.

6. Závěr

Práce se skládala ze dvou částí, které na sebe vzájemně částečně navazovaly. V první části práce byl sledován vývoj pojmu *koncepce* restaurování a na základě analýzy literatury navrhnutý dílčí náležitosti *koncepce restaurování*, které je žádoucí uvést do závěrečné restaurátorské dokumentace. V druhé části zaměřené na restaurování byly tyto navržené body představeny v konkrétním případě užití.

Z teoretické části práce vyplynulo, že ve vývoji obsahu pojmu *koncepce restaurování* ve vztahu ke kamenosochařským památkám můžeme historicky sledovat tři hlavní vlivy, prvním je specifická vnitřní strukturalizace a uzavřenost tehdejšího socialistického státu, druhou je legislativa a praxe související s obnovami stavebních památek, jejíž součástí kamenosochařská díla často bývají a třetím vlivem formujícím pojem *koncepce restaurování* je dobová literatura a způsob užívání pojmu některými vůdčími osobnostmi v oblasti teorie restaurování potažmo památkové péče.

Z hlediska legislativy povinnost k zaznamenání určité formy *koncepce restaurování* nacházíme především v záměrech na restaurování a v následných závazných stanoviscích. K zakotvení závazných stanovisek v legislativě v oblasti památkové péče dochází v 70. letech 20. století, kdy se setkáváme s celkovou snahou o navázání obnovy nemovitých kulturních památek na stavební zákon. Tuto snahu do jisté míry reflektuje i odborná veřejnost a význam pojmu *památková koncepce* který zastupoval dnešní pojem *koncepce restaurování* je tehdy zřejmě chápán relativně jednoduše.

Původ a legislativní zakotvení pojmu *koncepce restaurování* ve stavebním zákoně je patrně důvodem, proč doposud nebyl plně přenesen i do oblasti restaurování movitých památek, kde často nebývají nároky na dokumentaci obecně a definování projektu tak vysoké jako u rozsáhlých stavebních obnov. V případech, kde při restaurování nemovitých kulturních památek nebo památek které jsou součástí větších stavebních celků, je význam pojmu *koncepce* vždy opakovaně vnášen ze strany stavebních projektantů zastřešujících celkovou koncepci obnovy. V ostatních případech jsou restaurátoři jen málokdy konfrontováni s potřebou exaktně stanovit zásady a cíle obnovy a písemně je zaznamenat.

Z hlediska vývoje teorie památkové péče sledujeme zásadní vliv na formulaci pojmu v textech Vlastimila Vintera, který se pojmy snaží systematicky definovat. Volnou návaznost na Vinterovy teorie můžeme spatřovat u Mileny Hauserové (Radové), která v 80. letech definuje náležitosti, význam a kritéria pro stanovení koncepcí památkových (stavebních) obnov. Současně s ní se k obsahu *památkové koncepce* vyjadřují také Vratislav Nejedlý a

Josef Štulc. Miloš Suchomel ve svých pracích zdůrazňuje význam formulace výsledné estetické prezentace restaurovaného díla, čímž na dlouhou dobu ovlivňuje celou řadu dalších teoretiků a vznikajících příruček. Ačkoli se v posledních letech část odborníků (především v oblasti restaurování nemovitých kulturních památek) na obsahu pojmu *koncepce restaurování* v obecné rovině shoduje, nelze jej považovat za vyjasněný.

Při snaze o formulaci pojmu v diskuzní části se projevily stejné problémy, které se objevují ve většině metodik. A totiž, že aby bylo možné pojem formulovat, je nutné užít řady obecných termínů, které bez daného kontextu nejsou srozumitelné. Jediným východiskem pro sjednocení chápání pojmu se tak zdá širší mezioborová diskuze, která povede alespoň k částečnému vyjasnění problematiky, a následné zapojení výsledků diskuze v oblasti vzdělávání v souvisejících oborech (restaurování, umělecká historie a památková péče). I v minulosti si lze povšimnout, že velká část metodických textů zásadně rozvíjejících otázku obsahu pojmu *koncepce (restaurování)* je vydávána právě pro studijní účely.

V praktickém restaurování došlo ke snaze o uplatnění náležitosti *koncepce restaurování* definovaných při diskuzi o obsahu pojmu. V průběhu restaurování nedošlo k zásadní změně koncepce, došlo ale k jejímu zpřesnění. Tím se sice potvrzuje zásadní požadavek na možnou změnu koncepce v návaznosti na nová zjištění, nicméně se také ukazuje, že koncepci je v řadě případů možné do jisté míry orientačně stanovit i před začátkem samotného restaurování (po provedení náležitých průzkumů a zhodnocení). Při samotném zaznamenávání zvolené *koncepce restaurování* se jako nejzávažnější problém zdál být nedostatek odborné terminologie, která by byla dostatečně srozumitelná všem potenciálním čtenářům. Při následování doporučené struktury v procesu zaznamenávání koncepce restaurování, bylo nutné v závěrečné části s odstupem hodnotit, zda byla všechna dílčí (zásadní) rozhodnutí skutečně zaznamenána a případně je doplnit. Zpětná kontrola jak průběžných změn koncepce tak i uvedení všech jejích částí je důležitou součástí celého procesu.

Otázkám průběhu formulace, struktury i náležitostí koncepce restaurování by bylo žádoucí se věnovat v rámci širší mezioborové diskuze. Vzhledem k uváděným přínosům stanovené *koncepce restaurování* lze závěrem navrhnout větší důraz na implementaci zaznamenané *koncepce restaurování* do restaurátorské dokumentace tam, kde se tomu tak zatím neděje. Současně je třeba zdůraznit potřebu mezioborových diskuzí, především s pracovníky státní památkové péče, a to nejen při samotném stanovování *konceptů restaurování*, ale také při jejich zaznamenávání do restaurátorských zpráv, které by se tak měly stávat skutečně komplexním záznamem o díle a provedeném restaurování.

7. Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Seznam literatury

- AUSKÁ, Zuzana. *Restaurování polychromované kamenné sochy Krista; stanovení rozhodných kritérií výběru finální prezentované vrstvy*. Diplomová práce. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování kamene, 2020. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/10195/76778>.
- Bulletin sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje*, Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, Praha, 1988, 5.
- BÁRTA, Jan. Pět let od založení Státních restaurátorských ateliérů. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1985, 10, 1.
- BAUEROVÁ, Zuzana. *Proti času: konzervovanie-reštaurovanie v Československu 1918-1971*. V Praze: Vysoká škola uměleckopřemyslová, 2015. ISBN 978-80-87989-05-0.
- BLAŽÍČEK, Oldřich. Diskuze: Brokofovské modelletto a polychromie pískovce v českém baroku. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 7.
- BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Ferdinand Brokof. Monografie z ukázkami z výtvarného díla*. České dějiny (Odeon). Praha: Odeon, 1986, s. 110.
- BROŽOVSKÝ, Miroslav. Výstava "Restaurování uměleckých děl" ve Středočeském kraji. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1972, 1, s. 57-59.
- BURIAN, Miloslav. K problematice památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1956, 16, 3, s. 113-116.
- BUŠEK, Josef. K desátému výročí založení státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 1.
- CICHROVÁ, Kateřina; KROPÁČEK, Jiří; MÜLLER, Jan. Památkové úpravy historických interiérů zámku v Českém Krumlově. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1985, 10, 5.
- CZIMPRICHOVÁ, Dominika. *Restaurátorská škola AVU – vývoj koncepcí restaurování kamenosochařských děl na přelomu tisíciletí*. Diplomová práce. Vedoucí práce HORNYS, Vít. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Fakulta filozofická, Katedra Historie, 2019.
- ČOBAN, Josef. Návrhy na restaurování – jsou vůbec zapotřebí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011, Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora.
- ČÍLA, Jiří. Příspěvek k problematice řešení obnovy architektonických památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 3, s. 129.
- DOROTÍKOVÁ, Soňa. Teoretická východiska hodnocení v oblasti památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 7, s. 398-407.

- DOUBNEROVÁ, Jiřina. Poznámky ke koncepci využití a oprav českokrumlovského zámku. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 5.
- DOUBNEROVÁ, Jiřina. Několik úvah o památkové péči v Polsku. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 9.
- DVOŘÁK, Max; PETRŮ Jaroslav, ŠTULC, Josef (ed.). Katechismus památkové péče. Praha: Národní památkový ústav, 2004. ISBN 80-86234-55-X.
- DVOŘÁKOVÁ, Jaroslava. Obnova usedlosti Ladronka v Praze 6. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 6.
- ĎOUBAL, Jakub. Historické a současné přístupy k restaurování Kamenné kašny v Kutné Hoře. *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora.
- ĎOUBAL, Jakub; TIŠLOVÁ, Renata; MROVĚC, Pavel; ZÍTKOVÁ, Petra; KULHÁNEK, Martin; REJMAN, Petr; GLOMBOVÁ, Barbora; KOKSTEJNOVÁ, Aneta. *Sádrové odlitky: restaurování a péče o umělecká díla*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020. ISBN: 978-80-7560-301-2.
- ĎOUBAL, Jakub. *Úvod do restaurování kamenných památek*. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2023. ISBN 978-80-7560-475-0.
- ĎOUBAL, Jakub; BAYER, Karol. Rizika a limity užití čisticích past při ošetření pískovce. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství. 2023, 83, 2, s. 176-184.
- FUKA, Zdeněk. Statické zabezpečení Sankturinovského domu v Kutné Hoře. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 4.
- GAUSOVÁ ZÖNEROVÁ, Markéta. Vznik a zánik narativu na příkladu putování jedné svatojánské sochy. *Lidé a města*. 2023, 25, 3, s. 305-323.
- GIRSA, Václav. Rekonstrukce poutního areálu na Křížové hoře v Českém Krumlově. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 1.
- GIRSA, Václav. Rekonstrukce horní části věže Novoměstské radnice v Praze. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 6.
- GIRSA, Václav. Semináře, konference: Podmínky vstupu soudobé architektury do historického prostředí. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 7.
- GIRSA, Václav. Poznámky k problematice památkových úprav. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 9-10.
- GIRSA, Václav. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2004, ISBN 80-01-02990-5. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:82e0e977-2e3f-4b1d-8118-87ea3f0220a0>.
- GIRSA, Václav; HANZL, Miloslav; MICHONOVÁ, Dagmar. Koncepce a výsledky restaurování průčelí východní brány hrabu Lipý v kontextu se záchranou a oživením zanikající památky. *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011, Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora.

- GIRSA, Václav; HANZL, Miroslav. *Typologie obnovy*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2011, ISBN 978-80-01-04770-5.
- GLOSOVÁ, Michaela. 25 let památkové péče ve Středisku státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1986, 10, 3.
- HALL, James. *Slovník Námětů a Symbolů Ve Výtvarném Umění*. Praha: Paseka, 2008, s. 190. HEŘMAN, Petr. Obnova Václavského náměstí. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 1.
- HEROUT, Jaroslav. Z literatury: Ochrana památek. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1962, 3.
- HEROUT, Jaroslav. Barvit či nebarvit. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 1.
- HEROUT, Jaroslav. Seminář k obnově památkových areálů a celků (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 4, s. 197-201.
- HEROUT, Jaroslav. Soutěž k úpravám Pražského hradu v roce 1963 - poučení i pro dnešek? *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 9.
- HLOBIL, Ivo. Peripetie vývoje a poznání významné středověké architektury (Doplňky k průzkumu kolegiálního kostela sv. Mořice v Kroměříži). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 6.
- HLOBIL, Ivo. *Teorie městských památkových rezervací: (1900-1975)*. Uměnovědné studie. Praha: Ústav teorie a dějin umění ČSAV v Praze, 1985.
- HOLEČEK, Josef; GIRSA, Václav. *Projektování obnovy stavebních památek*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2008. ISBN 978-80-87104-34-7. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d9c2b657-e766-48bf-aef3-0f3ac6b21e2b>.
- HORÁK, Petr; NEJEDLÝ, Vratislav. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-716-2.
- HORÁKOVÁ, Jaroslava. K obnově kostela sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 5, s. 284-296.
- HORNYCHOVÁ, Lenka; TINTĚRA, Vladimír. Národní divadlo – rekonstrukce a zástavba okolí. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 10.
- HORYNA, Mojmír. Památka a její autenticita ve světle teorie Aloise Riegla. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 5.
- HRUŠKA, Emmanuel. Vlastimil Vinter – šedesátiletý. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4, s. 151
- HYZLER, Josef. Vývojová problematika rekonstrukce kláštera blah. Anežky v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 9.
- HYZLER, Josef. Obnova bývalého kláštera bl. Anežky v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 9, s. 258-271.

CHUDÁREK, Zdeněk. Benediktinský Klášter v Břevnově – devastace a obnova. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 5.

Jak dál v památkové péči? Pracovníci památkové péče SÚPPOP a členové prognostického týmu státní památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 2.

JERIE, Pavel. Rekonstrukce Domu umělců – Rudolfiny. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 3.

JESENSKÝ, Vít. Kontexty památkové péče jako kategorie utváření její teorie. In: *Teoretické základy památkové péče na prahu 21. století*. Praha: Artefactum, 2019, s. 47 – 62.

JOSEFÍK, Jiří. Průzkum a restaurování gotické nástěnné malby Klanění tří králů v katedrále sv. Víta v Praze. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 11.

JOSEFÍK, Jiří. Eurocare – mezinárodní setkání v Rakousku o restaurování. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 4, s. 162.

KAŠE, Jiří. Kamenná socha 17. a 18. století – problém mezioborového výzkumu. *Zpravodaj společnosti pro starou hudbu*. 1987. s 10-20.

KAŠE, Jiří; MRNKA, Antonín. Restaurování kamenných prvků orloje a kaple Staroměstské radnice v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 2, s. 65-72.

KAŠE, Jiří; MRNKA, Antonín. Ostatková skříň sv. Maura, Vstupní dokumentace a základní průzkum. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 4, s. 193-197.

KAŠIČKA, František. Státní hrad loket a příprava jeho rehabilitace. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, č.3.

KAŠIČKA, František; NOVOSADOVÁ, Olga. Zámek ve Vlašimi a jeho stavebně historické přeměny. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 2.

KAŠPAROVÁ, Věra. *Koncepce restaurování a konzervace uměleckých děl na papírové podložce*. Bakalářská práce. Jiří KAŠE (vedoucí práce). Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování uměleckých děl na papíře, 2013. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10195/53920>.

KIBIC, Karel. K památkové ochraně našich historických měst. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1973, 2.

KIBIC, Karel. Benátská charta a péče o naše historická města. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2014, 74, 3, s. 175-183.

KORČÁK, Pavel. Záměry památkové péče v rezervačních městech. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 2, s. 33-43.

KORČÁK, Pavel. Diskuze o teorii a metodologii památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 2.

KOS, Lukáš. *Ochrana památek funkcionalistické architektury: nezdary a úspěchy*. Diplomová práce. Vedoucí práce ŠVÁCHA, Rostislav. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění, 2013, s. 46.

KOSTKA, Jiří; SVATOŇ, Jaroslav; VONDRA, Jiří. Památky dělnického a revolučního hnutí, jejich ochrana, obnova a společenské poslání. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1961, 21, 3-4., s. 65-75.

KOUŘILOVÁ, Dana. Stavební vývoj zámku Hradce nad Moravicí. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 1.

KRHÁNKOVÁ, Kateřina. *Metodika restaurátorské dokumentace*. Bakalářská práce. Vedoucí práce Jiří KAŠE. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování nástěnné malby, 2011. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/handle/10195/42122>.

KROPÁČEK, František. Zkušenosti Technického muzea v Brně z péče o technické památky. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 5.

LÁSKA, Vojtěch. Jubileum Mileny Hauserové. in: *Památky středních Čech: Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze XXVIII*, 2014, 2, s. 56.

LÍBAL, Dobroslav; BAŠTA, Václav. Podíl státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů na obnově československé architektonické kultury. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, r.4, č.7.

LOSOS, Ludvík. Restaurování Hynaisovy opony. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 1, s. 12-16.

MACHAČKO, Luboš. *Metodika pro výběr vhodného restaurátorského zásahu*. Podmínky a požadavky kompatibilní péče o historické anorganické porézní materiály. Litomyšl, 2016. Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-261492>.

MACHÁLKOVÁ, Helena. Ochrana a konzervace plastik. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1957, 17, 2, s.103.

MATĚJKOVÁ, Eva. K problematice městské památkové rezervace Kutná Hora. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1962, 7, s. 202-213.

Memorandum o současném stavu památkové péče v ČSSR, *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. 1953-. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1968, XVI, s. 321-347.

Memorandum pracovníků Státní památkové péče. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1968, 7, 6, s. 161.

MLČÁK, Leoš. K obnově měšťanských domů v Šumperku. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 4.

MUK, Jan. Poznámky k historické podobě Královské cesty a k současným návrhům barevnosti průčelí v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 7.

MÜLLER, Jan. K restaurování oltáře s reliéfem Klanění tří králů ze Zvíkova. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1991, r.15, č.2.

MUÑOZ VIÑAS, Salvador. *Současná teorie konzervování*. Vydání 2. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2022. ISBN 978-80-7560-403-3.

NEJEDLÁ, Věra. Příspěvek k dílu Jana Brokofa. *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, XII, 1964, s.6-18.

NEJEDLÁ Věra. Příspěvek k dílu bratří Michala Jana Josefa a Ferdinanda Maxmiliána Brokofů: Umění XVI. Praha 1968. s. 462.

NEJEDLÁ, Věra. Péče o plastickou výzdobu Karlova mostu v průběhu století. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1975, 35, 2, s. 77-108.

NEJEDLÝ, Vratislav. Z literatury: Thomas Brachet, Restaurierung als Interpretation. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 9.

NEJEDLÝ, Vratislav. Poznámky k restaurování severního portálu Panny Marie před Týnem v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1985, 10, 8, s. 465-468.

NEJEDLÝ, Vratislav. Reflexe názorů na restaurování uměleckých památek v odborné literatuře v období 50.-70. let 20. století. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 9, s. 513-521.

NEJEDLÝ, Vratislav. Některé uměleckohistorické aspekty restaurátorské a konzervátorské práce. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989,13, 5.

NEJEDLÝ, Vratislav. Některé restaurátorské práce v Čechách a na Moravě před sto lety. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 9, s. 524-530.

NEJEDLÝ, Vratislav. Šedesátiny Miloše Suchomela. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 9.

NEJEDLÝ, Vratislav. K dějinám památkové péče na Moravě – sedmdesátá léta 19. století až počátek 20. století. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1991, 15, 8, s. 449-469.

NEJEDLÝ, Vratislav. K opravám bývalého klášterního areálu ve Žďáře nad Sázavou ve druhé polovině 19. století. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 1.

NEJEDLÝ, Vratislav. Restaurování sochařské výzdoby hlavního oltáře kostela Nanebevzetí Panny Marie v Opavě – příspěvek k poznání barokních sochařských technologií. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 2.

NEJEDLÝ, Vratislav. Počátky státem organizované ochrany památek v rakouské monarchii a dnešek, několik poznámek ke vzdálenější historii oboru. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 4, s. 151-156.

- NEJEDLÝ, Vratislav. Restaurování historických povrchů stavebních památek v Rakousku – příspěvek k diskuzi o povrchové úpravě fasád. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 4.
- NEJEDLÝ, Vratislav. Reverzibilita a mravní zodpovědnost při restaurování výtvarných děl. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 7.
- NEJEDLÝ, Vratislav. Problémy restaurování a záchrany sochařských děl na Karlově mostě. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1998, 58, 6.
- NEJEDLÝ, Vratislav. Pojem patina při restaurování kamenosochařských památek. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1999, 59, 1.
- NEJEDLÝ, Vratislav. Několik poznámek k nátěrům povrchu kamenosochařských výtvarných děl umístěných v exteriéru. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2003, 63, 2, s. 110-117.
- NEJEDLÝ, Vratislav. České restaurování ve druhé polovině 20. a na počátku 21. století. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2008, 68, 5, s. 365-375.
- NEJEDLÝ, Vratislav. Restaurování, konzervování, reverzibilita. Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt, Litomyšl, 2008.
- NEJEDLÝ, Vratislav a Petr GLÁSER. *Mariánský sloup v Poličce: restaurování*. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2017. ISBN 978-80-7480-094-8.
- NETKOVÁ, Jarmila. Úloha památek ve vývoji cestovního ruchu. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1985, 10, 4.
- NOLL, Jindřich; VARHANÍK, Jiří. K obnově kostela sv. Jakuba Většího ve Vroutku. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 4.
- NOTEBAART, J. C. Památková péče v Nizozemí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 8, 244.
- NOVÁKOVÁ-SKALICKÁ, Miroslava. Oprava a konzervace artefaktů užitého umění z jihomoravských hradů a zámků. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 7.
- NOVOTNÝ, Jiří; LESNIAKOVÁ, Petra; HALDA, J.; KAŠE, Jiří; KOTLÍK, Petr; STAFFEN, Zdeněk. *Dlouhodobá péče o sochařská díla a díla uměleckých řemesel z kamene v krajině*. Metodika. Litomyšl, 2015. Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-203539>.
- NOVOTNÝ, Vladimír. K organizaci restaurace a konzervace památek umění malířského a sochařského. *Zprávy památkové péče*. 1938, 2, 1, s. 5.
- NOVOTNÝ, Vladimír. O autentičnosti památek. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1969, 1, s. 1-12.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Úloha stavebních památek v tvorbě životního prostředí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1969, 2.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Perspektivy památkové péče. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1972, 1, s. 17-31.

- NOVOTNÝ, Vladimír. K otázkám městské památkové rezervace Tábor. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1973, 4, s. 233-237.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Připomínky ke kategorizaci kulturních památek. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 2, s. 66-68.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Základy památkové péče. Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody. Praha: Panorama, 1976, 1, 2, s. 65-67.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Obnova stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 3, s. 129-131.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Programování. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 6, s. 338-339.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Oprávněnost rekonstrukce. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 7, s. 386-390.
- NOVÝ, Otakar. Vznik památkové péče a proměny jejího pojetí. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1978, 3, 7.
- PAVEL, Jakub. II. mezinárodní kongres architektů a techniků památkové péče v Benátkách 25. až 31. května 1964. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 8.
- PAVEL, Jakub. Oprava Národního muzea v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1973, 3, s. 145-158.
- PAVLÍK, Milan. Kronika: Rekonstrukce historického jádra města Štětína. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 8.
- PAVLÍK, Milan. K návrhům na úpravu Karlova mostu a jeho předmostí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1967, 9, s. 257-260.
- PETRŮ, Jaroslav; JIŘÍK, Vlastimil. O barevnosti fasád. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 2, s. 87-91.
- PETRŮ, Jaroslav. Význam mezinárodních dokumentů vztahujících se k péči o památky. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 4, s. 193-195.
- PETRŮ, Jaroslav. Zprávy: Seminář o kulturním dědictví. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 10.
- PETRŮ, Jaroslav. Poznámka k pojmu památky. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1991, 15, 6.
- PETRŮ, Jaroslav. O kontinuitě památkového záměru Renesanční radnice v Kyjově a její adaptace. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1991, 15, 4.
- PECHOVÁ, Olivie. Zprávy: Kolokvium o restaurování památek v Toulouse. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 9, s. 593-595.
- POKORNÝ, Adam. K technice nástěnných maleb sakrálních prostor Menší věže hradu Karlštejna. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2019, 79, 4, s. 421-440.

PROKOPEC, Petr. Rekonstrukce maleb v místnosti čelního rizalitu Stavovského divadla v Praze. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 5.

RIECK, Käthe. Regenerace historického jádra Štralsundu. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1968, 4, s. 114-119.

RADOVÁ, Milena. Barevnost historické architektury v dějinách památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 3, s. 129-137.

RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část I.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 1, s. 1-9.

RADOVÁ, Milena. Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska (část II.). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 2, s. 65-75.

RADOVÁ, Milena. Anastylóza. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 3, druhá strana obálky.

RIEGL, Alois, HLOBIL, Ivo a KRUIS, Ivan (ed.). *Moderní památková péče*. Praha: Národní památkový ústav, 2003. ISBN 80-86234-34-7.

ROKYTA, Hugo. Max Dvořák a jeho škola v Českých zemích. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1991, 15, 10.

Restaurátorská výstava v Klatovech. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1968, č.1.

SCHENK, Antonín. Recenze: Snímání laků starých obrazů. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1963, 1, s. 30-31.

SIEGL, Petr. *Restaurátorská etika a filozofie restaurátorské profese z pohledu České restaurátorské školy*. Dostupné z: <https://ngp-prod.brainz.cz/storage/1789/5-Siegl-Restauratorska-etika-a-filozofie.pdf>, vyhledáno 20. 4. 2024.

SEDLÁK, Jan. K rekonstrukci Staré radnice v Brně. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 10, s. 577-584.

SEDLÁK, Jan; NOVOTNÝ, Vlastimil. Památkový a uměleckohistorický přínos obnovy interiéru kapitulního chrámu sv. Mořice v Kroměříži. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 9.

SKALICKÝ, Petr. Středověké nástěnné malby v kostele v Potvorově na Plzeňsku. K úloze historika umění a památkáře při vytváření koncepcí restaurování. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2015, 75, 5, s. 403-412.

SKALICKÝ, Petr; Pokorný, Adam. Díváme se skutečně na středověk? K nástěnným malbám v Menší věži na Karlštejně z pohledu druhotných restaurátorských zásahů. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2019, 79, 4, s. 387-401.

SKALICKÝ, Petr. Nástěnné malby Horního hradu v Bečově nad Teplou. Restaurovat, konzervovat, nebo zakonzervovat status quo? In: BARTLOVÁ, Anežka; BUDDEUS, Hana (ed.). *Infrastruktury (dějin) umění; Sborník ze VII. sjezdu historiků a historiček umění v Ústí nad Labem*. Ústí nad Labem - Praha 2022, s. 423-436.

- SKALICKÝ, Petr. *Středověk v baroku? Ohlédnutí za restaurováním románského portálu v Plasích*. In: CHUDÁREK, Zdeněk (ed.). *Konventní kostel v Plasích a jeho románský portál*. Praha, 2022, s. 19-38. ISBN: 978-80-7480-157-0.
- SKALICKÝ, Petr. *Památkář by neměl diktovat*. In: Marie Foltýnová (ed.): *Život sochy v Praze*. Praha, 2023. ISBN: 978-80-7010-197-1
- SLÁNSKÝ, Bohuslav. *Technika malby, Díl I: Malířský a conservační materiál*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953.
- SLÁNSKÝ, Bohuslav a Karel MACEK. *Technika malby, Díl II: Průzkum a restaurování obrazů*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury hudby a umění, 1956.
- SLÍŽKOVÁ, Zuzana; NOVOTNÝ, Jakub; FRANKEOVÁ, Dita. *Technologická a Ekonomická Příprava Restaurátorských Zásahu na Sochařských Dílech a Architektuře*. Praha: Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-86246-97-0.
- SOLAŘ, Miloš. Formulace zadání – klíčová součást přípravy restaurování památek uměleckých i neuměleckých. *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 201, s. 9.
- SRŠEŇ, Lubomír. O způsobech instalování a restaurování kamenosochařských památek. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1995, 55, 4.
- Statut státních restaurátorských ateliérů. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 2.
- STEHLÍK, Miloš. Několik slov o ethosu památkové péče, K šedesátinám PhDr. Jaroslava Petru. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 10.
- SUCHOMEL, Miloš. Poznámky k restaurátorským pracím na polychromovaných sochách českých patronů z Okresního muzea v Mladé Boleslavi. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1969, 1.
- SUCHOMEL, Miloš. Umělecké aspekty a výtvarné zásahy v restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 4, 225-240.
- SUCHOMEL, Miloš. Poznámky k restauraci soch Ignáce Františka Platzera. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 1.
- SUCHOMEL, Miloš. Problematika výtvarných zásahů v malířských a sochařských restaurátorských pracích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 4, s. 227-244.
- SUCHOMEL, Miloš. Praktické poznámky k restauraci kamenných soch. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1975, 3, s. 143-162.
- SUCHOMEL, Miloš. Koncepce restaurátorských prací na soše Třeboňské madony. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 4, s. 198-204.
- SUCHOMEL, Miloš. Rozpoznávání původních sochařských polychromií. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1976, 1, 10, s. 593-602.

- SUCHOMEL, Miloš. Recenze: Tři restaurátorské výstavy. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 9, s. 560-562.
- SUCHOMEL, Miloš. Konfrontace koncepcí a metod restaurátorských prací. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 4, s. 194-196.
- SUCHOMEL, Miloš; SMRKOVSKÝ, Miloslav. Záchrana původních sgrafit. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 6, s. 321-325.
- SUCHOMEL, Miloš. Problematika obnovy sochařské výzdoby Clamm-Gallasova paláce. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 8, s. 457-469.
- SUCHOMEL, Miloš. O neznámé Brokoffovské soše. *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1980, 26, s. 265.
- SUCHOMEL, Miloš. O kamenosochařských kopiích. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 5, s. 258-270.
- SUCHOMEL, Miloš. O výduscích (faksimiliích) a odlitcích. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1982, 7, 2, s. 65-79.
- SUCHOMEL, Miloš. Několik glos k pořizování restaurátorské dokumentace. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1982, 7, 3, s. 152-158.
- SUCHOMEL, Miloš. Příspěvek k diskuzi o volbě památkových koncepcí záchrany pískovcových soch. *Umění: The Art : Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky*. Praha: Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, 1983, 31, 6, s. 554-558.
- SUCHOMEL, Miloš. Původní malířské povrchové adjustace českých barokních kamenných soch. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, r.8, č.2.
- SUCHOMEL, Miloš. Restaurátorské adjustace pískovcových torz před uložením v lapidáriu. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 4.
- SUCHOMEL, Miloš. Sochařské transfery z hlediska památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 1.
- SUCHOMEL, Miloš. Zprávy: Parlérovske umění z Porýní v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 6, s.346.
- SUCHOMEL, Miloš. Recenze: Sborník restaurátorských prací. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 9, s. 536.
- SUCHOMEL, Miloš. Několik poznámek k původním malířským adjustacím povrchu soch Matyáše Bernarda Brauna. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 6, s. 321-330.
- SUCHOMEL, Miloš. *Záchrana kamenných soch*. Odborné a metodické publikace. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1988.

- SUCHOMEL, Miloš. Čtyři metody zabezpečování a záchrany kamenosochařských kulturních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 3, s. 147-156.
- SUCHOMEL, Miloš. Odborná účast historika umění na procesu restaurace malířských a sochařských uměleckých děl. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 6, s. 344-351.
- SUCHOMEL, Miloš. *Záchrana kamenných soch, Díl 2*. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1990.
- SUCHOMEL, Miloš. Odstraňování působnosti klimatických vlivů na kamenné statue v exteriéru. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 9.
- SUCHOMEL, Miloš. K otázce použitelnosti metody otryskávání při realizaci očisty povrchu kamenných bloků architektonických a sochařských kulturních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 7, s. 416.
- SUCHOMEL, Miloš. Faksimile, odlitek, výdusek, duplikát, kopie, reprodukce, replika. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 4, 2. strana obálky.
- SUCHOMEL, Miloš. K interpretacím někdejší podoby uměleckých památek. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 3.
- SUCHOMEL, Miloš. Několik poznámek k Etickému kodexu. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 5.
- SUCHOMEL, Miloš. K interpretacím někdejší podoby uměleckých památek. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 3.
- SUCHOMEL, Miloš. Několik poznámek k etickému kodexu. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 5.
- SUCHOMEL, Miloš. Proměnlivá podoba statuí Karlova mostu (historické doplňky, autentické nedodělky a novodobé defekty). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 2.
- SUCHOMEL, Miloš. K restauraci osmi dřevořezb a čtyř kamenných soch M. V. Jäckela v Břevnově. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 5.
- SUCHOMEL, Miloš. Bozzetto Matthiase Rauchmüllera – efektní kompoziční předloha (I). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 9, s. 334-339.
- SUCHOMEL, Miloš. Etické a estetické problémy procesu restaurace. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1994, 54, 1.
- SUCHOMEL, Miloš. K otázce odlišení restaurátorských dodatků od torza původního díla. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1995, 55, 1.
- SUCHOMEL, Miloš. Bozzetto Matthiase Rauchmüllera – efektní kompoziční předloha (II). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1996, 56, 12, s. 154-160.

- SOUKUP, František. Obnova historického jádra Českého Krumlova. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1985, r.10, č.5.
- SVOBODOVÁ, Otilie. Za Vladimírem Novotným. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 7, s. 385.
- SVOBODOVÁ, Otilie. Úvodní slovo k 25. výročí založení Státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 7.
- ŠPERLING, Ivan. Obnova Prašné brány. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 2, s. 43-49.
- ŠPERLING, Ivan. Obnova průčelí kostela sv. Salvadora v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 8, s. 225-232.
- ŠTORM, Břetislav. Péče o památky architektury a cesty její myšlenkové koncepce. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1959, 19, 3-4, s. 57-68.
- ŠTULC, Josef. Materiály: K současné organizaci, metodám a praktickým výsledkům péče o památky a historická města ve Francii. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 5, s. 278-284.
- ŠTULC, Josef. Obnova národní kulturní památky zámku v Litomyšli. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 6, s. 334-340.
- ŠTULC, Josef. K ožívání romantických koncepcí a puristických metod při sanaci a komplexní obnově stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 3, s. 129-142.
- ŠTULC, Josef. William Morris a moderní ochrana památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 9, s. 532-535.
- ŠTULC, Josef. K nové barevnosti tamburu a lucerny křížovnického kostela v Praze. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, 9, 10.
- ŠTULC, Josef. K současnému stavu metodologie údržby a obnovy stavebních památek. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 3, s. 129-147.
- ŠTULC, Josef. Moderní urbanismus a památková péče (nad knihou Ivo Hlobila Teorie městských památkových rezervací 1900-1975) část I. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 10, s. 577-589.
- ŠTULC, Josef. Moderní urbanismus a památková péče (nad knihou Ivo Hlobila Teorie městských památkových rezervací 1900-1975) část II. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 2, s. 65-77.
- ŠTULC, Josef. Obnova Přemyslovského památce v Olomouci a vývoj její památkové koncepce (Věnováno památce prof. Ing. Arch. Jana Sokola). *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1989, 13, 4, s. 200-215.
- ŠTULC, Josef. Zkušenosti a mementa z obnovy kostela sv. Jakuba ve Vroutku. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 4.
- ŠTULC, Josef. Vztah památkové péče k soudobé tvorbě. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, 53, 7.

- ŠTULC, Josef. Konzervace zřícenin a restaurátorská etika. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1994, 54, 4, s. 104-108.
- ŠTULC, Josef. Program odborných metodik Státního ústavu památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1997, 57, 9-10, s. 217-218.
- ŠTULC, Josef; SUCHOMEL, Miloš; MAXOVÁ, Ivana. *Péče o kamenné sochařské a stavební památky*. Odborné a metodické publikace. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1998.
- ŠTULC, Josef. Autenticita památky a problém její rekonstrukce (několik poznámek k věčně aktuálnímu tématu památkové péče). *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2001, 61, 8, s. 242-247.
- ŠTULC, Josef. Padesát let Benátské charty. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2014, 74, 3, s. 171-174.
- TOGNER, Milan. Československá restaurátorská škola – poznámky k pojmu a současné praxi. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1990, 14, 5.
- TOGNER, Milan. Systém metodického řízení a posuzování kvality restaurátorských prací v oblasti památkové péče. (In: KRHÁNKOVÁ, Kateřina. *Metodika restaurátorské dokumentace*. Bakalářská práce. Vedoucí práce Jiří KAŠE. Litomyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování nástěnné malby, 2011. Dostupné z: <http://dspace.upce.cz/handle/10195/42122>.)
- UHLÍK, Jan. *Mezi nadějí a zmarem. Rekonstrukce a nové realizace v historických částech Prahy na přelomu 19. a 20. století v kontextu dobových úvah o památkové péči*. Disertační práce. Školitelka HAUSEROVÁ, Milena. Praha: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury, Ústav památkové péče, 2022.
- UHLÍKOVÁ, Kristýna. *Národní kulturní komise 1947-1951*. Praha: Artefactum, 2004. Fontes historiae artium. ISBN 80-903-2308-1.
- ULBRICHOVÁ, Petra. Statut státních restaurátorských ateliérů. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 2, s. 91-92.
- VÁCHA, Zdeněk. Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí? *Sborník z Konference sdružení pro ochranu památek Arte-fakt*, 24.11.2011. Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 2011. s. 7-9.
- VARHANÍK, Jiří; MALÝ, Stanislav. *Zákon o státní památkové péči: komentář. Komentáře Wolters Kluwer*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.
- Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot*. Praha: Diderot, 1999. ISBN 80-902723-1-2. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:9920f9ca-812a-4412-9990-bb39d1d695d1>.
- VINTER, Vlastimil. Státní památková péče v Holandsku. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1957, 17, 1, s. 49.
- VINTER, Vlastimil. K otázkám odborné terminologie v oboru památkové péče. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1958, 18, 5-6, s. 179-185.

- VINTER, Vlastimil. Vývoj organizace státní památkové péče v Československu v letech 1945-60. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1960, 20, 2.
- VINTER, Vlastimil. Hodnocení kulturních památek – klíčová otázka teorie a praxe památkové péče. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1962, 2, s. 33-38.
- VINTER, Vlastimil. Další osudy egyptských památek v Núbii. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1964, 3, 1, s. 28.
- VINTER, Vlastimil. Národní kulturní památník v Mikulčicích. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 4.
- VINTER, Vlastimil. Odborná výchova kameníků pro obnovu památek ve Francii. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 4, 7, s. 204.
- VINTER, Vlastimil. Památková péče v Bulharsku. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 5, 2, s. 47-56.
- VINTER, Vlastimil. K otázkám zásad a koncepce památkové péče. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok*. 1969, 4, s. 5-27.
- VINTER, Vlastimil. Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky, popřípadě i jiných fakult a vys. škol, [Díl] 1: Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.
- VINTER, Vlastimil. Úvod do dějin a teorie památkové péče: určeno pro posl. fak. sociálních věd a publicistiky i jiných fakult a vys. škol. 2. [díl], Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek. *Dějiny a teorie kultury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.
- VINTER, Vlastimil. Hodnoty památek lidové architektury a problémy jejich ochrany. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1971, 2, s. 81-90.
- VINTER, Vlastimil. Úvod do dějin a teorie památkové péče. [Díl.] 1., Nástin vývoje a základní ideové otázky památkové péče. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.
- VINTER, Vlastimil. Úvod do dějin a teorie památkové péče. 2. [díl], Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek. *Teoretické otázky zásad a koncepce památkové péče*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.
- VINTER, Vlastimil. Několik poznámek k metodické činnosti v památkové péči. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4.
- VINTER, Vlastimil. *Stručný slovník památkové péče*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1983. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:31399f1d-0801-4c88-87e1-6ed1ae63426f>.
- VINTER, Vlastimil. Ochrana památek moderní architektury. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2001, 61, 6, s. 177.
- VINTER, Vlastimil. K padesátému výročí vydání zákona o kulturních památkách. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2008, 58, 5, s. 343-347.

- VÍTOVSKÝ, Jakub. Několik poznámek k problematice Karlštejna. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1992, 52, 11.
- VÍTOVSKÝ, Jakub. Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv. *Památkové listy*, 2006, 22, příloha časopisu *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 2007, 67, 1.
- VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký, česká legenda*. Praha: Mladá fronta, 1993. Kolumbus. ISBN isbn80-204-0358-2.
- VONDRA, Jiří. Památková péče a technické a výrobní objekty. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1980, 5, 6, s. 321-336.
- VORLÍK, Petr; ULLMANNOVÁ, Klára. rozhovor s Milenou Hauserovou, in: VORLÍK, Petr (ed.). *Architektura osmdesátých let. Rozhovory*. Praha: ČVUT v Praze, Fakulta architektury, 2020, s. 62-69. ISBN 978 -80 -01 -06778 -9.
- VOŠAHLÍK, Aleš. Průzkum vnějších fasád státního zámku v Doudlebech nad Orlicí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 6, s.175-181.
- VOŠAHLÍK, Aleš. Problematika obnovy domu č.p. 352 v Jilské ulici v Praze. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1967, 1, s. 2-7.
- VOŠAHLÍK, Aleš. Příklady regenerace městských památkových rezervací v ČSR. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1977, 2, 2, s. 81-87.
- VOŠAHLÍK, Aleš. Pojetí ochrany historických měst v České socialistické republice. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1981, 6, 4, s. 449-470.
- VOŠAHLÍK, Aleš. 25 let péče o historická města. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1983, 8, 8.
- VOŠAHLÍK, Aleš. 30 let Státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů a státní památkové péče. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1984, r.9, č.8.
- VOŠAHLÍK, Aleš. Regenerace historických měst a památková péče – seminář britských odborníků v Československu. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1993, r. 53, č.2.
- Vratislav Nejedlý - výběrová bibliografie. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství. 2010, 70, 6, s. 436-439.
- WAGNER, Jaroslav; KOSTKA, Jiří; MENCL, Václav. Patnáct let péče o naše historická města. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1960, 20, 2.
- WAGNER, Jaroslav. K úpravě zámku Skalka. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 3, s. 71-74.
- WAGNER, Jaroslav. Dům u rytířů v Litomyšli a jeho oprava. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1965, 10, s. 289-293.
- WAGNER, Jaroslav. Lázně a hospital v Kuksu. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1966, 8, s. 225-233.

WAGNER, Jaroslav; PAVLÍK, Milan. K návrhům na úpravu Karlova mostu a jeho předmostí. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1967, 9, s. 257-260.

WAGNER, Jaroslav. *Nástin teorie a metodiky péče o kulturní dědictví. Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1970, 2, s. 22-46.

WAGNER, Jaroslav. Obnova farní budovy v Hostinném. *Památková péče: orgán Československé památkové péče*. Praha: Orbis, 1974, 3, s. 176-178.

WAGNER, Jaroslav; MUCHKA, Ivan; NETKOVÁ, Jarmila. Náchod, státní zámek, jeho obnova a prezentace. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1979, 4, 2.

WAGNER, Jaroslav, KAŠE, Jiří. Idea celkové restituace areálu Betléma ve světle nových výzkum. *Sborník konference Kultura šporkovského prostředí a její vyznění*. Praha, 1985. In: RUMLOVÁ, Marie; ŠRÁMEK, Jiří. Porušování sochařských děl M. B. Brauna v Novém lese u Žirče lišejníky. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 10.

WAGNER, Václav. *Umělecké dílo minulosti a jeho ochrana*. V Praze: Vladimír Zikeš, 1946.

Zákon č.20/1987 České národní rady ze dne 30. března 1987 o státní památkové péči. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1988, 12, 1.

Závěry a doporučení účastníků celostátního odborného semináře ke komplexní obnově památkových areálů a celků, konaného ve dnech 16. - 17. září 1986 a 27-28. května 1987. *Památky a příroda: časopis státní památkové péče a ochrany přírody*. Praha: Panorama, 1987, 11, 7, s. 385-386.

ZÍDEK, Martin. Závazné stanovisko v památkové péči. In *Správní právo*. ISSN 0139-6005, 2020, 53, 8, s. 394-418.

Zprávy ze zahraničí: Památky Versailles a problémy jejich záchrany. *Zprávy památkové péče*. Praha: Státní nakladatelství, 1960, 20, 5-6., s. 239-241.

Seznam pramenů

Asociace restaurátorů. *Etický kodex a zásady pro praxi restaurování výtvarných uměleckých děl*. Praha, 1991.

BAYER, Karol. *Posouzení stavu sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle na Malé Straně v Praze metodou ultrazvukové transmise*. Nepublikovaný dokument. Litomyšl, 2023.

BAYER, Karol. *Chemicko-technologická analýza vzorků z podstavce sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele na Malé Straně v Praze*. Nepublikovaný dokument. Litomyšl, 2023.

Doporučení k vypracování dokumentace restaurování (závěrečné restaurátorské zprávy). Pracovní materiál Komise MK pro restaurování. Praha, 2008.

Konzultace s Ing. Petrou Lesniakovou. Ústní sdělení. Litomyšl, Fakulta restaurování, 6.5.2023.

NPÚ ÚOP Praha, P228, *Stavebně historický průzkum – Kostel sv. Jana Křtitele na Prádle*. PATRNÝ, Michal. Praha, 2014.

Profesní a etický kodex konzervátora-restaurátora AMG ČR, AMG ČR. Praha 2009. Dostupné z: <http://www.cz-museums.cz/UserFiles/File/komise/kkrp/kodex.pdf>.

SUK, Jakub. *Restaurování podstavce pro sochu sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle, na Malé Straně v Praze*. Ročníková práce – nepublikovaný dokument. Liotmyšl: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování kamene, 2024.

VÍTOVÁ, Kateřina; NEJEDLÝ, Vratislav. *Posouzení žádosti o restaurování kulturní památky*. Interní metodika. Památková inspekce MK ČR a Národní památkový ústav, ú.p., Praha, 2015.

VÍTOVÁ, Kateřina; NEJEDLÝ, Vratislav. *Metodika k vyřízení žádosti o vydání závazného stanoviska ve věci restaurování*. Interní metodika. Památková inspekce MK ČR a Národní památkový ústav, ú.p., Praha, 2015.

VÍTOVSKÝ, Jakub. *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv*, Metodický list Národního památkového ústavu č. 4/2006, ze dne 4.9.2006, čj. NPÚ 302/6662/2006. Praha, 2006. Dostupné z: http://www.npu.cz/download/1334233124/pl22_060906restzpr-k120412.pdf.

VŠIANSKÝ, Dalibor. *Petrografická analýza*. Nepublikovaný dokument. Brno, 2023, s. 1-8.

Seznam legislativních předpisů

Zákon č. 137/1946 Sb., o Národních kulturních komisích pro správu kulturního majetku.

Vládní nařízení č. 112/1951 Sb., o reorganizaci státní památkové péče.

Zákon č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách.

Vládní usnesení č. 25/1973 Sb., koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče.

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

Prováděcí vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se vykonává zákon o státní památkové péči.

Zákon Národní rady Slovenské republiky č. 200/1994 Sb., o Komoře restaurátorů a o výkonu restaurátorské činnosti jejich členů.

Vyhláška Ministerstva kultury Slovenské republiky č. 16/2003 Sb., kterou se vykonává zákon o ochraně památkového fondu.

Vládní návrh zákona o ochraně památkového fondu a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

Seznam internetových zdrojů

Rozhovor Kláry Brůhové s Milenou Hauserovou, v rámci výzkumného projektu "Ženy v architektuře". Praha, 20. 5. 2022. Dostupné z:

<https://zenyvarchitecture.cz/architektka/biografie/?arch=47>.

8. Seznam zkratk

ČVUT	České Vysoké Učení Technické v Praze
NDK	Národní digitální knihovna
NAKI	Program na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity
UV	Ultrafialové (záření)
UPCE	Univerzita Pardubice
ÚTDU	Ústav teorie a dějin umění
ZPP	Zprávy památkové péče

9. Seznam vyobrazení

obr. 1.	Předmět restaurování – socha sv. Jana Nepomuckého s podstavcem předzahájením prací.....	88
obr. 2.	Ilustrativní fotografie přiložená k posouzení Blažičkova výše zmíněného tvrzení	95
obr. 3.	Mapa Prahy ilustrující předchozí a současné umístění díla – červený bod reprezentuje nejstarší umístění, žlutý umístění v 19. století a zelený bod současné umístění od roku 1939.	96
obr. 4.	Výklenková kaple domu U Šálků	97
obr. 5.	Socha světce ve výklenkové kapli.....	97
obr. 6.	Kostel sv. Jana Křtitele před stavebními úpravami.....	98
obr. 7.	Kostel sv. Jana Křtitele v dnešní podobě.....	98
obr. 8.	Orientační grafická dokumentace poškození.....	101
obr. 9.	Biologické napadení	102
obr. 10.	Puchýřovatení	102
obr. 11.	Ztmavlý povrch	102
obr. 12.	Pozůstatky povrchových úprav	103
obr. 13.	Cementový šlem	103
obr. 14.	Dožilý tmel ve spodní části nosu	103
obr. 15.	Ztráta částí nesoucích ikonografický význam	104
obr. 16.	Odštípnutí fragmentů	104
obr. 17.	Distribuce korozních produktů.....	104
obr. 18.	Zaznamenaná UV luminiscence.....	107
obr. 19.	Srovnávací fotografie ve viditelném světle.....	107
obr. 20.	Zkoušky míry čištění laserem (zleva – nečištěný povrch, částečně vyčištěný, povrch zcela zbavený kontrastů)	111
obr. 21.	Dílo před restaurováním.....	147
obr. 22.	Socha světce po očištění biologického napadení	148
obr. 23.	Socha světce po redukci tmavých depozitů	149
obr. 24.	Socha světce po plastické retuši a tvarových rekonstrukcích.....	150
obr. 25.	Socha světce po restaurování	151
obr. 26.	Mechy, lišejníky a řasy po oschnutí sochy (ztrácejí svoji výraznou barevnost) ..	152
obr. 27.	Cementová ložná malta	152
obr. 28.	Doplňek nosu, horní část kamenná (možná původní), dolní část provedená v tmelu	153
obr. 29.	Degradovaný cementový tmel	153
obr. 30.	Korodovaný pozůstatek kovové lucerny, který v minulosti způsobil rozlomení kamene	154

obr. 31.	Detail místa uchycení svatozáře se zbytky korodovaného kovu	154
obr. 32.	Korodovaný pozůstatek kovové lucerny po vyjmutí.....	155
obr. 33.	Korodovaný pozůstatek kovové lucerny před vyjmutím.....	155
obr. 34.	Detail sádrovcové krusty pod levým loktem světce	156
obr. 35.	Silná sádrovcová krusta, nacházející se v dešťových stínech (na spodních stranách drapérie).....	156
obr. 36.	Detail sádrovcové krusty a pozůstatků druhotného cementového nátěru – šedé oblasti	157
obr. 37.	Detail tmavých depozitů fixovaných v silikátovém povrchu díla	157
obr. 38.	Detail tmavých depozitů sazí navázaných na silikátový povrch kamene – před restaurováním	158
obr. 39.	Detail tmavých depozitů vytvářejících nevhodné barevné kontrasty – po částečném očištění.....	158
obr. 40.	Detail ruky nohou Kirista – pohledově levá noha před očištěním, pravá po částečném očištění.....	159
obr. 41.	Detail ruky s křížem po očištění, doplnění fragmentu nohy a lokální sjednocující retuši	159
obr. 42.	Průběh čištění laserem.....	160
obr. 43.	Restaurátorské pracoviště v průběhu čištění laserem	160
obr. 44.	Menší fragmenty z plintu sochy a drapérie suknice před lepením.....	161
obr. 45.	Větší fragment plintu a boty před lepením	161
obr. 46.	Průběh lepení minerální lepicí maltou	162
obr. 47.	Tvarové doplnění chybějících části oblasti nohy světce	162
obr. 48.	Detail tváře s chybějícím nosem, po čištění, před tvarovou rekonstrukcí.....	163
obr. 49.	Detail krucifixu s chybějícím chodidlem Krista, po očištění, před tvarovou rekonstrukcí.....	163
obr. 50.	Výřez z fotografie sochy po transferu (1939?) – sbírka Ústavu dějin umění AV ČR, podklad pro rekonstrukci	164
obr. 51.	Dochovaný stav - oplněk nosu ztratil většinu původní modelace a je viditelné jeho členění	164
obr. 52.	Nový doplněk nosu před finální retuší.....	165
obr. 53.	Doplněk nosu po finální barevné retuši.....	165
obr. 54.	Detail krucifixu s tvarovou rekonstrukcí chodidla Krista	166
obr. 55.	Detail krucifixu s tvarovou rekonstrukcí chodidla Krista, po barevné úpravě doplňované části	166
obr. 56.	Detail nápisové části krucifixu, po tvarové rekonstrukci.....	167
obr. 57.	Detail nápisové části krucifixu, po barevné úpravě doplňovaných částí.....	167
obr. 58.	Strana B – po očištění biodeteriogenů	168

obr. 59.	Strana B – po redukci tmavých depozitů	168
obr. 60.	Strana B – po tmelení.....	168
obr. 61.	Strana B – po barevné retuši	168
obr. 62.	Strana C – po očištění biodeteriogenů	169
obr. 63.	Strana C – po redukci tmavých depozitů.....	169
obr. 64.	Strana C – po tmelení	169
obr. 65.	Strana C – po barevné retuši	169
obr. 66.	Strana D – po očištění biodeteriogenů	170
obr. 67.	Strana D – po redukci tmavých depozitů	170
obr. 68.	Strana D – po tmelení	170
obr. 69.	Strana D – po barevné retuši.....	170
obr. 70.	Stav po očištění biodeteriogenů	171
obr. 71.	Stav po redukci tmavých depozitů	171
obr. 72.	Stav po tmelení	171
obr. 73.	Stav po barevné retuši.....	171
obr. 74.	Současné umístění sochy u kostela sv. Jana Křtitele na Říčnické ulici v Praze	172
obr. 75.	Fotografie zachycující stav během povodní – fotografie ze stavebně historického průzkumu	172
obr. 76.	Původní umístění – výklenková kaple na Karlově náměstí.....	173
obr. 77.	Původní umístění – Dům U Šálků	173
obr. 78.	Původní umístění sochy ve výklenkové kapli na Karlově náměstí před demolicí budovy a fotografie po demolici s novou výstavbou. Dostupné z: http://www.promenyprahy.cz/karlovo-namesti-u-salku/	174
obr. 79.	Socha světce po plastické retuši a tvarových rekonstrukcích.....	175
obr. 80.	Socha světce po plastické retuši a tvarových rekonstrukcích.....	176
obr. 81.	Lokalizace zkoušek čištění	177
obr. 82.	Lokalizace zkoušek čištění	177
obr. 83.	Lokalizace kovových prvků.....	177
obr. 84.	Lokalizace nových zásahů	177
obr. 85.	Fragment povrchové vrstvy rukávu	180
obr. 86.	Fragment povrchové vrstvy suknice	180
obr. 87.	Fragment povrchové vrstvy pláštěku	181
obr. 88.	Fragment povrchové vrstvy kapuce.....	181
obr. 89.	Fragment povrchové vrstvy podstavce	181

10. Seznam tabulek a grafů

Tab. 1.	Přehled vybraných autorů a jejich práce s pojmem koncepce v 2. polovině 20. let	30
Tab. 2.	Typologie poškození – obecné poškození	102
Tab. 3.	Typologie poškození – poškození způsobované druhotnými zásahy	103
Tab. 4.	Typologie poškození – koroze kovových armatur a její následky.....	104
Tab. 5.	Pozorovaná UV luminiscence.....	107
Tab. 6.	Přehled směsí hodnocených při zkouškách směsí pro plastické retuše.....	112
Tab. 7.	Dochované zbytky polychromie na soše světce a středovém podstavci:.....	180

11. Seznam textových příloh

Příloha 1 – Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

Příloha 2 – Dokumentace fragmentů povrchových vrstev barevnosti

Příloha 3 – Petrografická analýza

Příloha 4 – Měření ultrazvukové transmise

Příloha 5 – Materiálový průzkum

Obrazová příloha

obr. 21. Dílo před restaurováním

obr. 22. Socha světce po očištění biologického napadení

obr. 23. Socha svěťce po redukci tmavých depozitů

obr. 24. Socha světce po plastické retuši a tvarových rekonstrukcích

obr. 25. Socha světce po restaurování

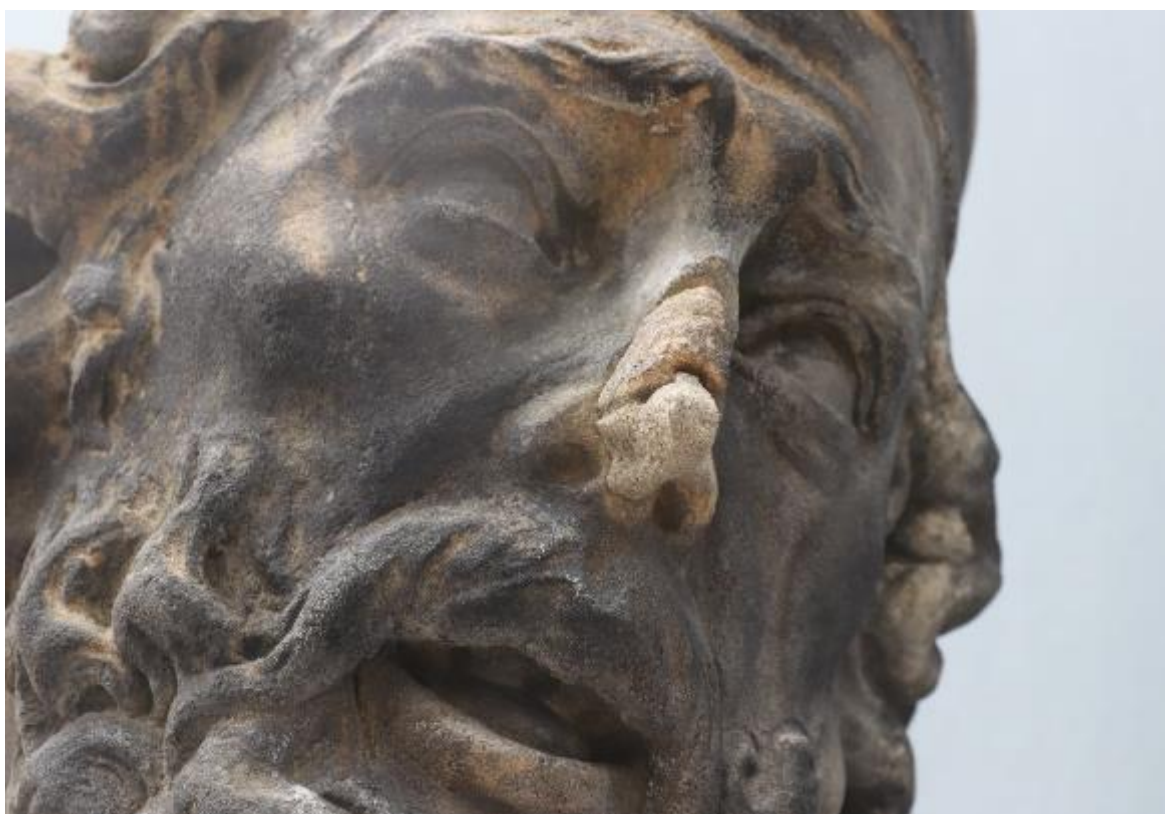
Přehled čištěných povrchů a redukovaných materiálů:

obr. 26. Mechy, lišejníky a řasy po oschnutí sochy (ztrácejí svoji výraznou barevnost)

obr. 27. Cementová ložná malta

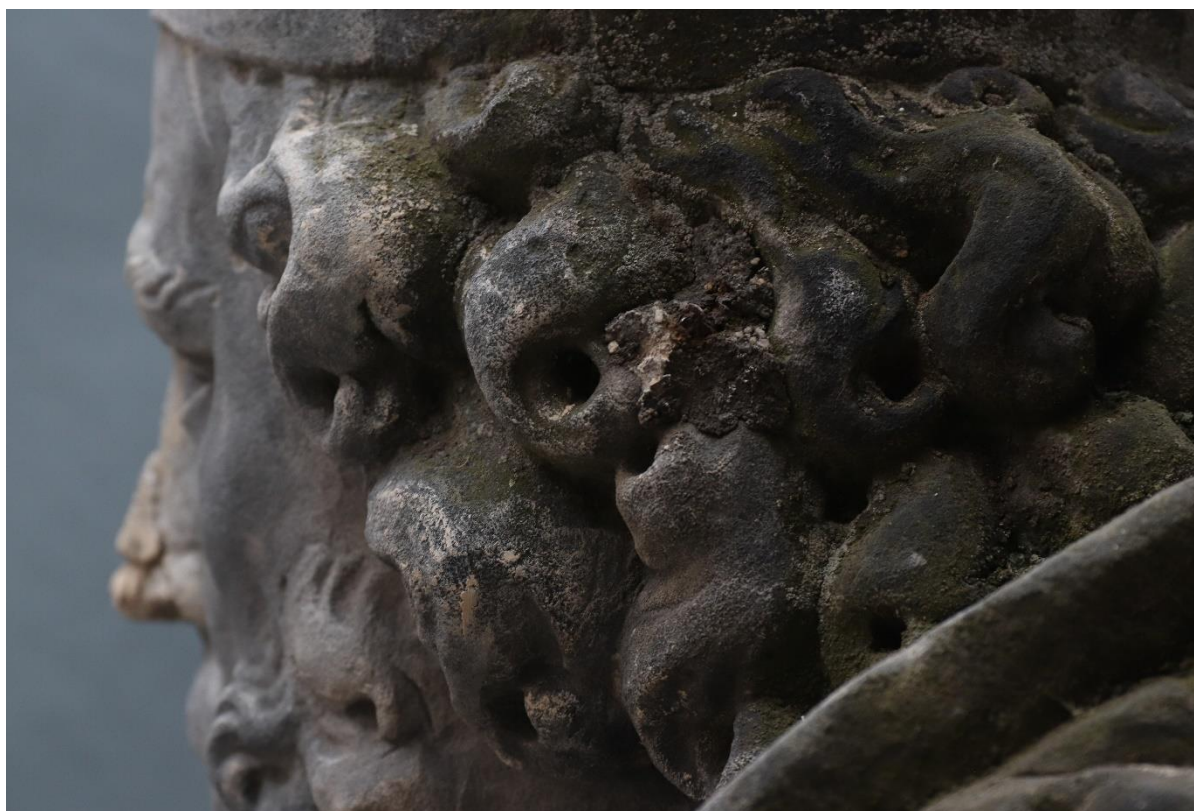
obr. 28. Doplněk nosu, horní část kamenná (možná původní), dolní část provedená v tmelu

obr. 29. Degradovaný cementový tmel

obr. 30. Korodovaný pozůstatek kovové lucerny, který v minulosti způsobil rozlomení kamene

obr. 31. Detail místa uchycení svatozáře se zbytky korodovaného kovu

obr. 32. Korodovaný pozůstatek kovové lucerny po vyjmutí

obr. 33. Korodovaný pozůstatek kovové lucerny před vyjmutím

obr. 34. Detail sádrovcové krusty pod levým loktem světce

obr. 35. Silná sádrovcová krusta, nacházející se v dešťových stínech (na spodních stranách drapérie)

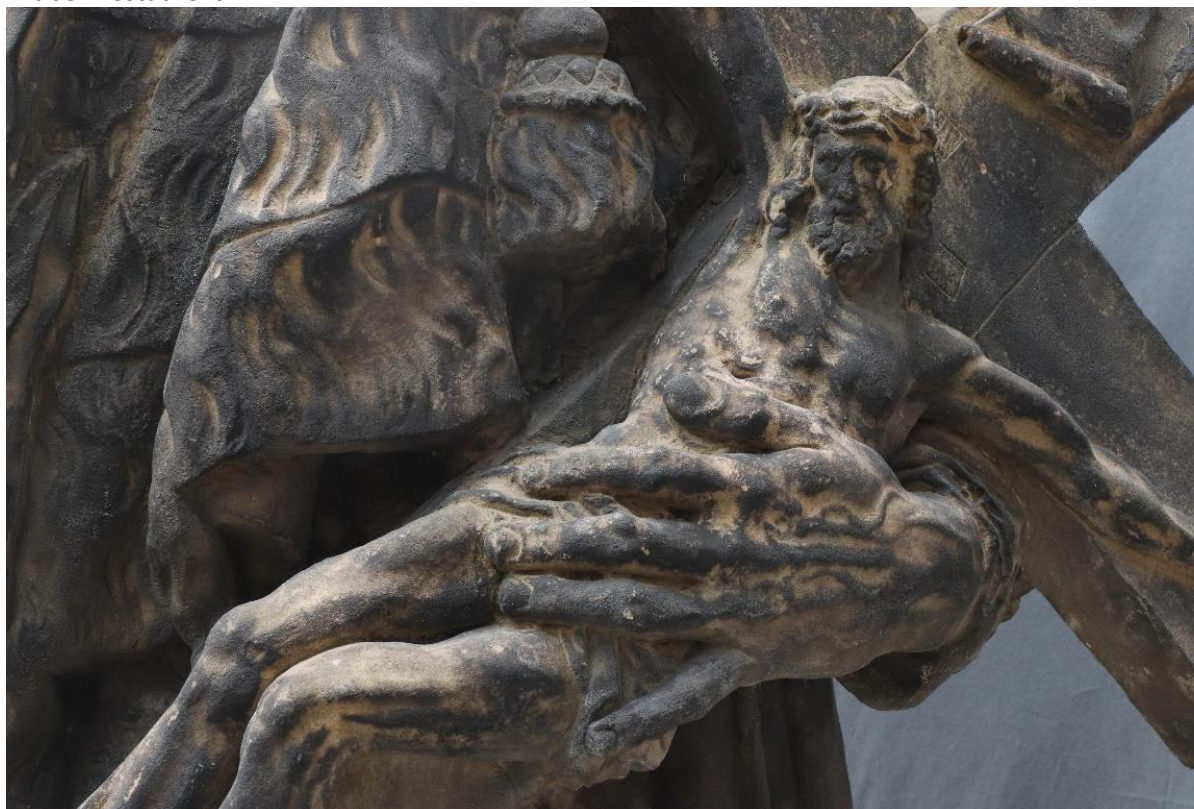

obr. 36. Detail sádrovcové krusty a pozůstatků druhotného cementového nátěru – šedé oblasti

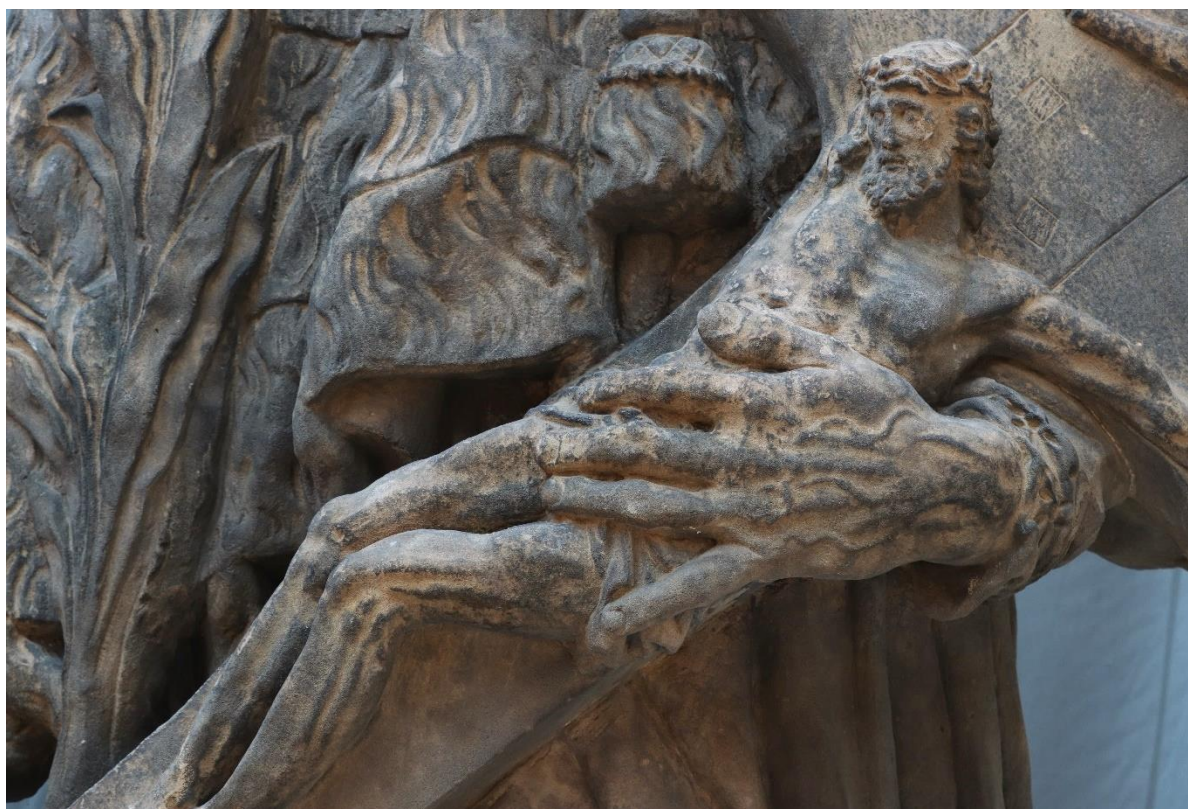

obr. 37. Detail tmavých depozitů fixovaných v silikátovém povrchu díla

Průběh restaurování

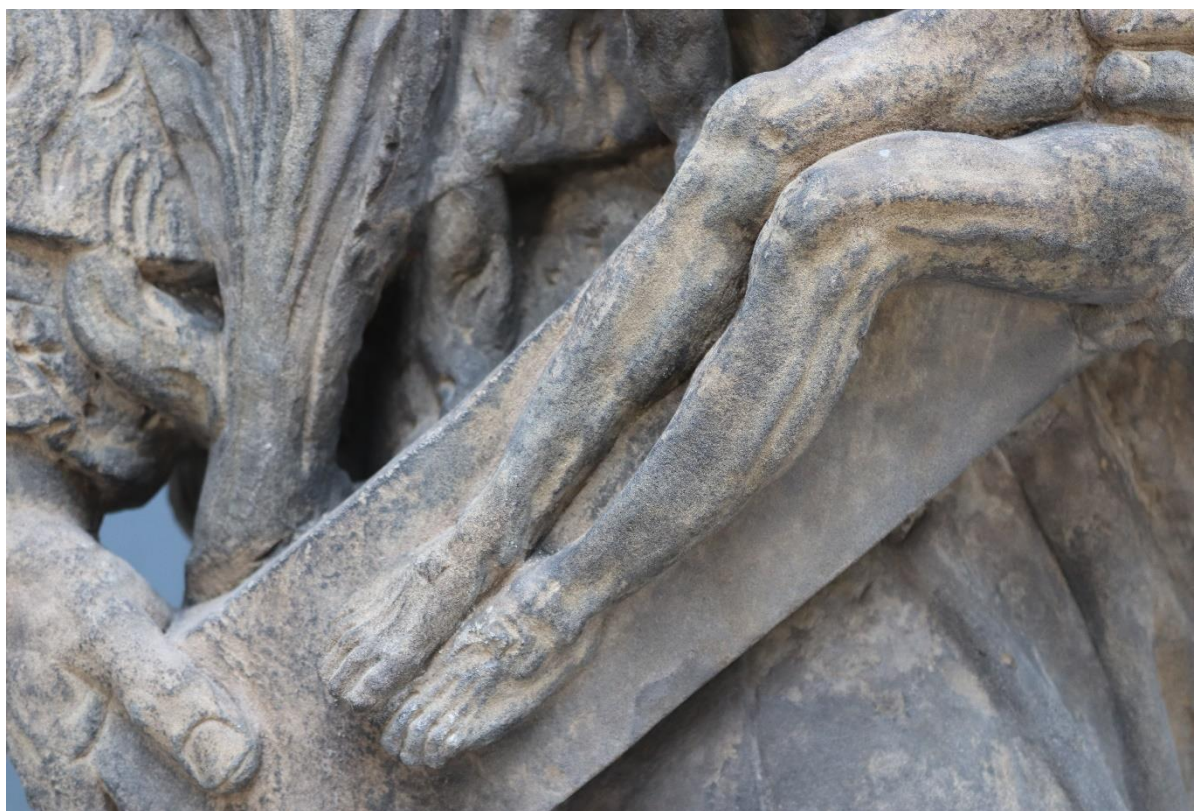
obr. 38. Detail tmavých depozitů sazí navázaných na silikátový povrch kamene – před restaurováním

obr. 39. Detail tmavých depozitů vytvářejících nevhodné barevné kontrasty – po částečném očištění

obr. 40. Detail ruky nohou Kirista – pohledově levá noha před očištěním, pravá po částečném očištění

obr. 41. Detail ruky s křížem po očištění, doplnění fragmentu nohy a lokální sjednocující retuši

obr. 42. Průběh čištění laserem

obr. 43. Restaurátorské pracoviště v průběhu čištění laserem

obr. 44. Menší fragmetny z plintu sochy a drapérie suknice před lepením

obr. 45. Větší fragment plintu a boty před lepením

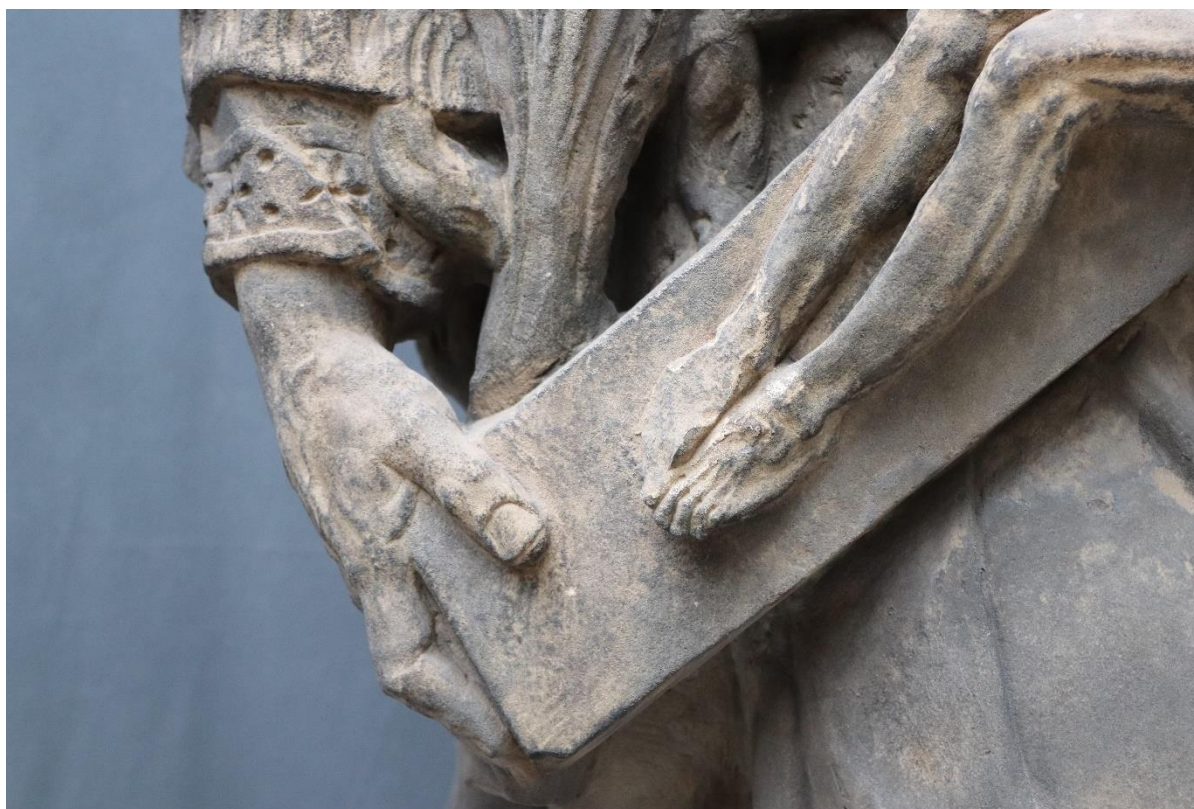
obr. 46. Průběh lepení minerální lepicí maltou

obr. 47. Tvarové doplnění chybějících částí oblasti nohy světce

obr. 48. Detail tváře s chybějícím nosem, po čištění, před tvarovou rekonstrukcí

obr. 49. Detail křížifixu s chybějícím chodidlem Krista, po očištění, před tvarovou rekonstrukcí

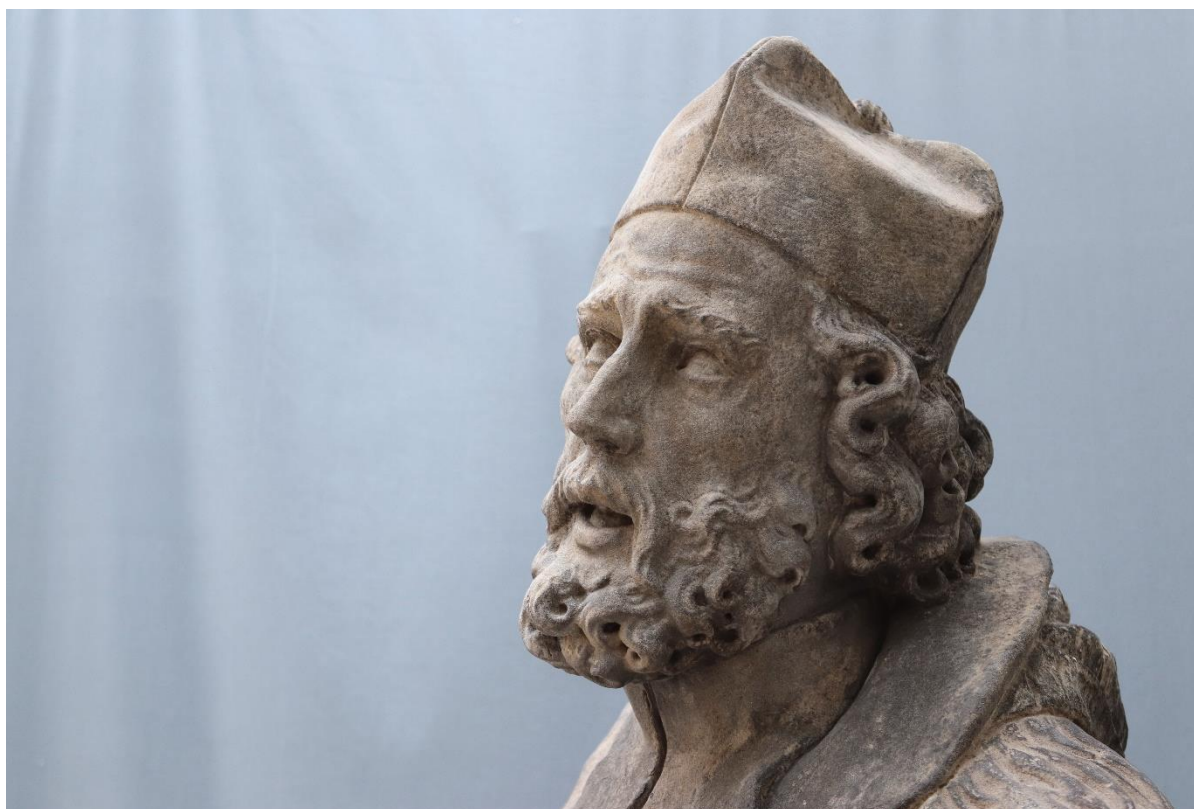
obr. 50. Výřez z fotografie sochy po transferu (1939?) – sbírka Ústavu dějin umění AV ČR, podklad pro rekonstrukci

obr. 51. Dochovaný stav - oplněk nosu ztratil většinu původní modelace a je viditelné jeho členění

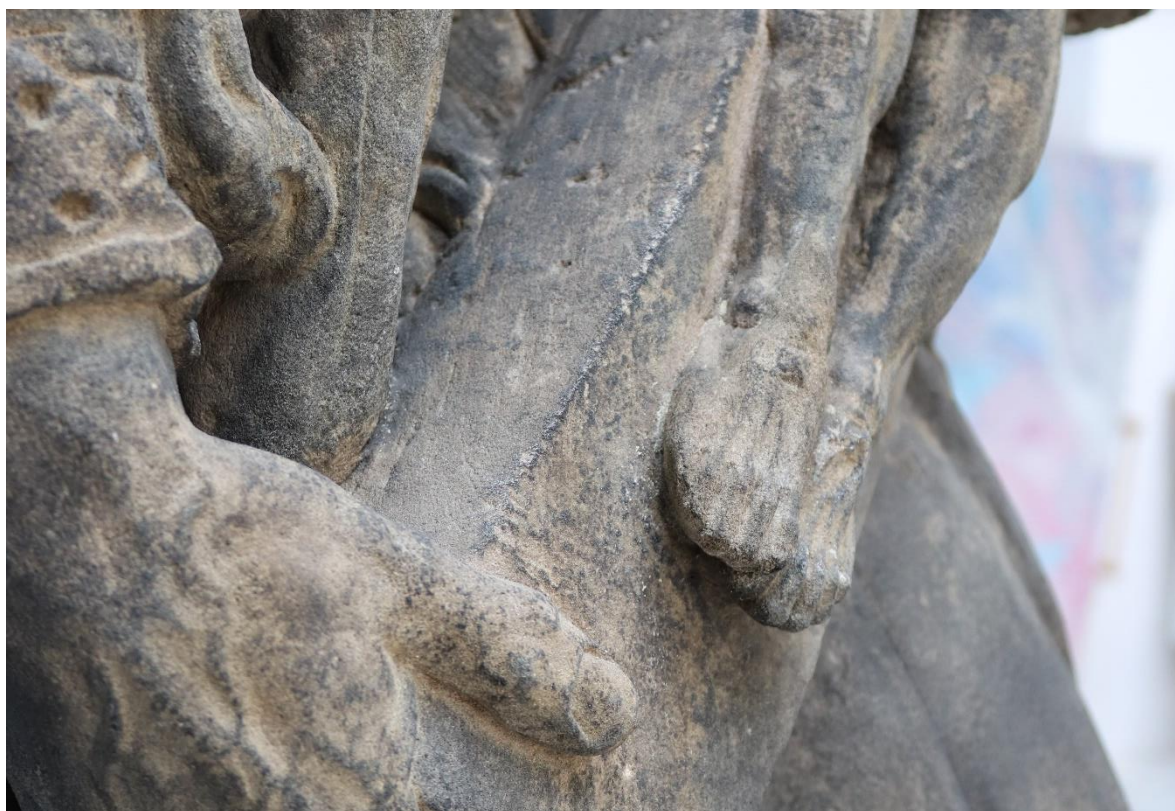
obr. 52. Nový doplněk nosu před finální retuší

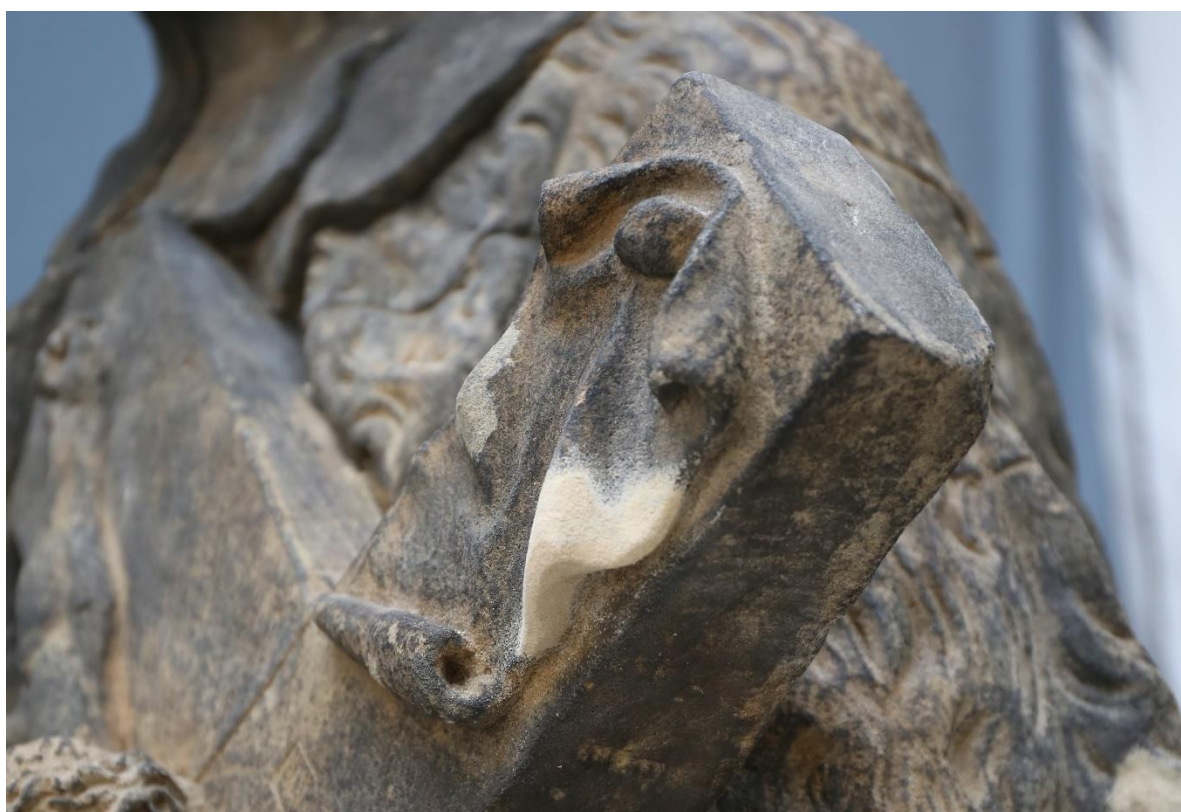
obr. 53. Doplněk nosu po finální barevné retuši

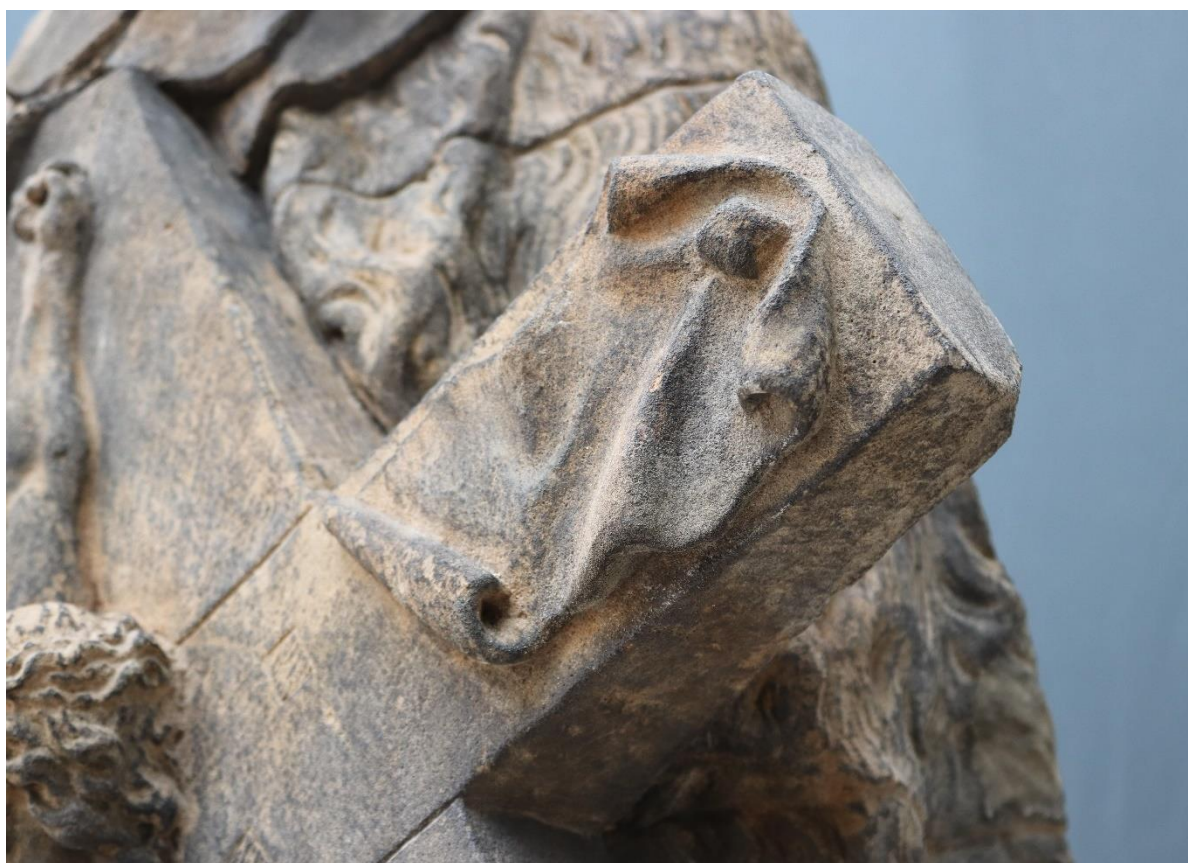
obr. 54. Detail krucifixu s tvarovou rekonstrukcí chodidla Krista

obr. 55. Detail krucifixu s tvarovou rekonstrukcí chodidla Krista, po barevné úpravě doplňované části

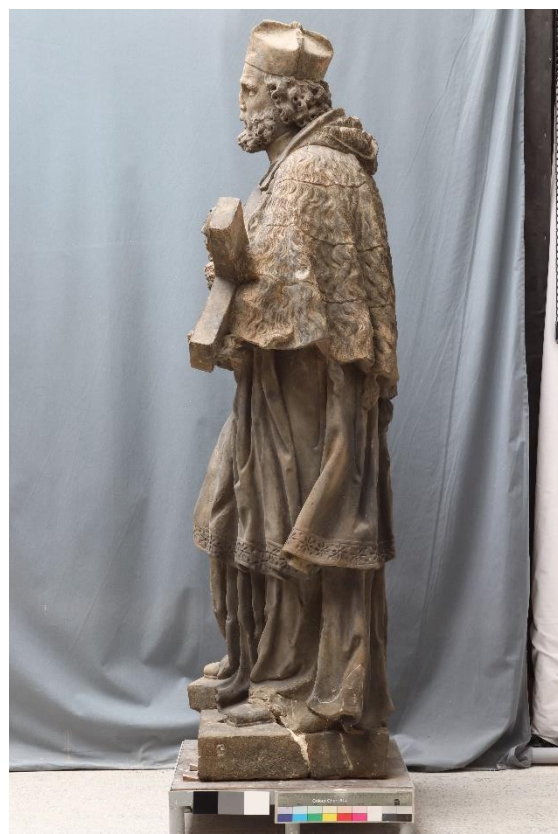
obr. 56. Detail nápisové části krucifixu, po tvarové rekonstrukci

obr. 57. Detail nápisové části krucifixu, po barevné úpravě doplňovaných částí

obr. 58. Strana B – po očištění biodeteriogenů

obr. 59. Strana B – po redukcí tmavých depozitů

obr. 60. Strana B – po tmelení

obr. 61. Strana B – po barevné retuši

obr. 62. Strana C – po očištění biodeteriogenů

obr. 63. Strana C – po redukcí tmavých depozitů

obr. 64. Strana C – po tmelení

obr. 65. Strana C – po barevné retuši

obr. 66. Strana D – po očištění biodeteriogenů

obr. 67. Strana D – po redukcii tmavých depositů

obr. 68. Strana D – po tmelení

obr. 69. Strana D – po barevné retuši

obr. 70. Stav po očištění biodeteriogenů

obr. 71. Stav po redukci tmavých depozitů

obr. 72. Stav po tmelení

obr. 73. Stav po barevné retuši

obr. 74. Současné umístění sochy u kostela sv. Jana Křtitele na Říčnické ulici v Praze

obr. 75. Fotografie zachycující stav během povodní – fotografie ze stavebně historického průzkumu

obr. 76. Původní umístění – výklenková kaple na Karlově náměstí

obr. 77. Původní umístění – Dům U Šálků

obr. 78. Původní umístění sochy ve výklenkové kapli na Karlově náměstí před demolicí budovy a fotografie po demolici s novou výstavbou. Dostupné z: <http://www.promenyprahy.cz/karlovo-namesti-u-salku/>

obr. 79. Socha svěťce po plastické retuši a tvarových rekonstrukcích

obr. 80. Socha svätce po plastické retuši a tvarových rekonstrukciach

Orientační grafická dokumentace

obr. 81. Lokalizace zkoušek čištění

obr. 82. Lokalizace zkoušek čištění

obr. 83. Lokalizace kovových prvků

obr. 84. Lokalizace nových zásahů

Příloha 1 – Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

(aktuální znění 01.01.2003, verze 3)⁴²⁷

Obnova kulturních památek

(k § 14 zákona)

§ 9

(1) Jinou úpravou kulturní památky podle § 14 odst. 1 zákona se rozumí modernizace budovy při nezměněné funkci nebo využití kulturní památky, dále nástavba či přístavba.

(2) V souvislosti s obnovou může dojít i ke změně funkce využití kulturní památky, pokud se touto změnou docílí vhodnějšího uplatnění jejích kulturně společenských hodnot.

(3) Vlastník kulturní památky **uvede v žádosti o vydání závazného stanoviska** k její obnově, **s výjimkou žádosti o restaurování**, tyto údaje:

a) název a umístění památky včetně rejstříkového čísla Ústředního seznamu,

b) popis současného stavu památky s uvedením závad,

c) **předpokládaný rozsah obnovy**,

d) investora obnovy (organizace nebo občan),

e) předpokládané celkové náklady a termín provedení obnovy,

f) **předpokládaný přínos obnovy pro další využití kulturní památky.**

(4) **V závazném stanovisku** pro přípravu a realizaci obnovy podle § 14 odst. 1 a 2 zákona, s výjimkou restaurování, **stanoví příslušný orgán státní památkové péče** podle povahy předmětu ochrany **tyto základní podmínky**:

a) zabezpečení dalšího zachování kulturní památky a její ochrany,

b) zajištění vhodného využití kulturní památky z hlediska jejího celospolečenského přínosu,

c) zajištění kvality a hospodárnosti všech přípravných a prováděcích prací obnovy,

d) provedení nezbytných výzkumných a průzkumných prací,

e) zpracování dokumentace obnovy,

f) předání materiálů a podkladů zpracovaných při přípravě a provádění obnovy (průzkumné a výzkumné práce, přípravná a projektová dokumentace, její změny a dodatky, dokumentace skutečného provedení, podklad pro závěrečné vyhodnocení atd.).

---

⁴²⁷ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-66>

(5) V případě, že nejde o obnovu podléhající kolaudačnímu řízení,¹⁰⁾ zjišťuje příslušný orgán státní památkové péče, zda z hlediska státní památkové péče byly splněny požadavky jím vydaných závazných stanovisek. Při zjištění nedostatků a závad projedná příslušný orgán státní památkové péče se stavebníkem (investorem) jejich odstranění.

§ 10

(1) Obnova kulturní památky nebo její části, která je dílem výtvarného umění nebo prací uměleckých řemesel (dále jen „restaurování“), je souhrnem specifických výtvarných, umělecko-řemeslných a technických prací respektujících technickou a výtvarnou strukturu originálu.

(2) Žádost o restaurování musí obsahovat:

- a) název, umístění a popis kulturní památky včetně rejstříkového čísla Ústředního seznamu,
- b) popis současného stavu památky s uvedením závad a příčin porušení,
- c) **navrhovaný způsob restaurátorského zásahu,**
- d) investora (organizace nebo občan),
- e) předpokládané celkové náklady a termín provedení,
- f) **předpokládaný výsledek zásahu včetně požadavků na prezentaci.**

Žadatel o restaurování si může zpracování žádosti o restaurování zajistit u odborné organizace.

(3) V závazném stanovisku pro přípravu a realizaci restaurování podle § 14 odst. 1 zákona stanoví příslušný orgán státní památkové péče podle povahy kulturní památky tyto základní podmínky:

- a) **zpracování záměru restaurování, technického a technologického postupu, návrhu konečného výtvarného řešení a grafické podklady,**
- b) provedení průzkumných a výzkumných prací a jejich dokumentaci,
- c) vyhotovení závěrečné restaurátorské zprávy, která bude předána odborné organizaci.

(4) Pro restaurování se zpracovává **závěrečná restaurátorská zpráva, která obsahuje:**

- a) komplexní vyhodnocení průzkumných a výzkumných prací,
- b) **dokumentaci provedeného restaurování,**
- c) popis použitých technických a technologických postupů,
- d) popis použitých materiálů,
- e) nová zjištění o kulturní památce a pokyny pro další ochranný režim,
- f) fotodokumentaci jednotlivých fází restaurování a výsledného stavu,
- g) další dokumentaci podle povahy věci,
- h) předávací protokol a vyčíslení nákladů restaurování.

Příloha 2 – Dokumentace fragmentů povrchových vrstev barevnosti

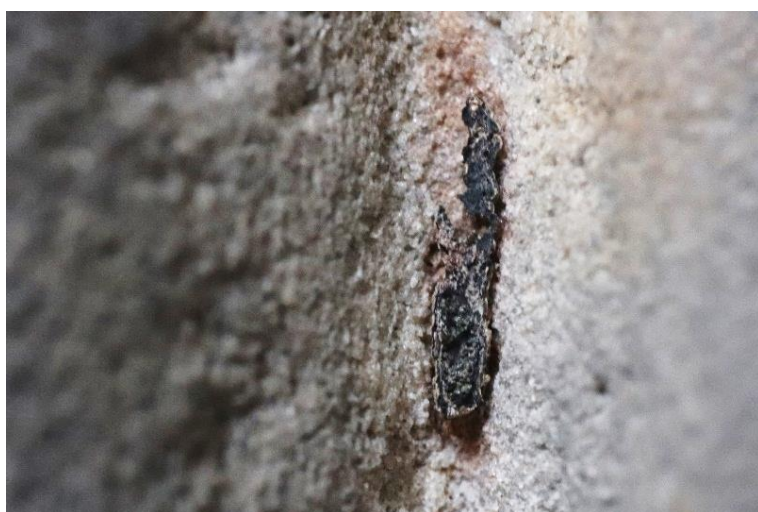
Po vyhodnocení analýz bylo cílem lokalizovat oblasti pozůstatků předchozích barevných úprav povrchu. Průzkum byl proveden pomocí přenosného mikroskopu (*USB mikroskop DigiMicro Profi*) a lokalizované fragmenty byly následně zdokumentovány fotoaparátem Canon EOS Canon EOS 77D s objektivem Canon Macro Lens EF 100 mm 1.2.8 I IS USM ve vyhovujícím nastavení. Orientační přehled lokalizovaných zbytků barených úprav shrnuje následující tabulka.

Tab. 7. *Dochované zbytky polychromie na soše světce a středovém podstavci:*

obr. 85. *Fragment povrchové vrstvy rukávu*

V oblasti rochetý (na rukávech pod křížem) se pod černou krustou se nacházejí sprašující se krakelované vrstvy zřejmě nátěru z olovnaté běloby.

obr. 86. *Fragment povrchové vrstvy suknice*

Na zadní straně sochy světce ve spodní části v záhybech suknice nacházíme tmavé depozity, potenciálně stopy dřívějších povrchových úprav.

Zbytky neidentifikovatelné barevnosti v hloubkách pláště.

obr. 87. Fragment povrchové vrstvy pláště

Šedé zbytky povrchové úpravy v oblasti kapuce.

obr. 88. Fragment povrchové vrstvy kapuce

Růžové a šedozelené zbytky barevnosti na podstavci.

obr. 89. Fragment povrchové vrstvy podstavce

Příloha 3 – Petrografická analýza

Petrografická analýza

Zadavatel a kontaktní osoba:

Fakulta restaurování
Univerzita Pardubice
Jiráskova 3
570 01 Litomyšl

Kontaktní osoba: Ing. Renata Tišlová, Ph.D.

Zhotovitel:

Mgr. Dalibor Všianský, Ph.D.
Karáskovo nám. 17
615 00 Brno
e-mail: daliborv@centrum.cz

Zodpovědný řešitel:

Mgr. Dalibor Všianský, Ph.D.

Mgr. Dalibor Všianský, Ph.D.
komplexní analýzy anorganických
materiálů a poradenství
Karáskovo náměstí 17, 615 00 Brno
+420 777 891 934, daliborv@centrum.cz
IČO: 02921928, DIČ: CZ7606253765

Brno 29. 4. 2023

I. Materiál a metodika

Analyzovány byly dva vzorky označené:

- Masaryk – socha T. G. Masaryka z Moravské Nové Vsi (dále jen „Masaryk“)
- Praha – socha sv. Jana Nepomuckého od kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle na Malé Straně v Praze (dále jen „Praha“)

Fotodokumentace dodaných vzorků je uvedena na obr. 1.

Obr. 1: Fotodokumentace analyzovaných vzorků

Ze vzorků byly zhotoveny výbrusové preparáty o mocnosti 30 μm , které byly studovány v procházejícím světle pomocí polarizačního mikroskopu Olympus BX 51. Mikrofotodokumentace byla provedena fotoaparátem Canon EOS 60D. Výbrusové preparáty byly dále skenovány pomocí skeneru Canon 9000F Mark II s polarizačními fóliemi. Fotografie i skeny byly editovány v software Adobe Photoshop CS6.

Nad rámec zakázky byla u vzorku Praha provedena i orientační analýza metodou práškové rtg – difraktometrie (XRD) na aparatuře Panalytical X'Pert PRO MPD s Co – anodou ($\lambda\text{K}\alpha 1 = 0,178901 \text{ nm}$), RTMS detektorem (X'Celerator) a fixními divergenčními clonami při konvenční reflexní geometrii. Krok: $0,033 \text{ } ^\circ 2\theta$, čas na krok: 160 s, úhlová oblast: $4\text{--}60 \text{ } ^\circ 2\theta$. Data byla zpracována pomocí software Panalytical HighScore 5. Semikvantitativní fázová analýza byla provedena Rietveldovou metodou. Kvantifikovány byly pouze krystalické fáze.

II. Výsledky

Zkratky použité v obrázcích

PPL = obraz s jedním nikolem (plane polarized light)

XPL = obraz ve zkřížených nikolech (crossed polarized light)

Afs = alkalický živec, Glt = glaukonit, Chl = chlorit, Ms = muskovit, Opq = opákní minerál(-y), Qz = křemen,

Tur = turmalín, Zrn = zirkon

II.1. Masaryk

Název horniny: křemenný pískovec (zpevněná klastická sedimentární hornina)

Mikrostruktura: psamitická, bez přednostní orientace

Porozita: <4 %

Objemový poměr klasty: pojivo = cca 6 : 1

Pojivo: jílová matrix, křemitý tmel. Zastoupení pojiva je relativně nízké, mezi klasty pojivo často chybí.

Zrnitost: Středně zrnitý. Vytříděnost je dobrá, velikost klastů se pohybuje převážně v rozmezí 0,1–0,3 mm.

Převažující tvar klastů: nízká sféricita, subangulární až částečně zaoblený

Klasty minerálů: majoritní – křemen, minoritní – muskovit, biotit, alkalický živec, plagioklas, glaukonit, turmalín, opákní minerál(-y), zirkon, rutil

Klasty hornin: majoritní – metakvarcit; minoritní – křemenec (ortokvarcit)

Poznámka: Klasty hornin jsou zastoupeny pouze sporadicky. Výrazně dominantním minerálem klastů je křemen.

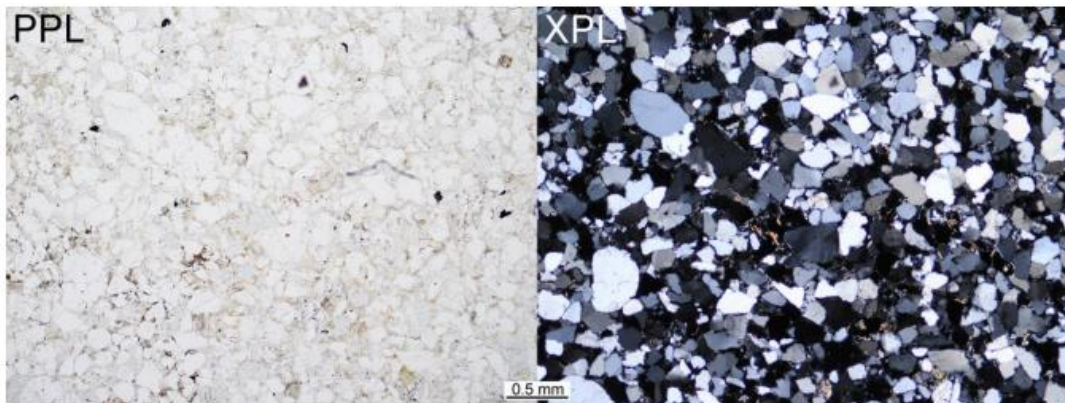
Živce jsou alterované. Křemitý tmel je částečně rekrystalizovaný. V reliktech jílové matrix jsou lokálně přítomny lupínky sericitu (jemně zrnitého muskovitu), drobná individua biotitu a oxyhydroxidy železa.

Zrna křemene v klastech metakvarcitu vykazují undulózní zřášení.

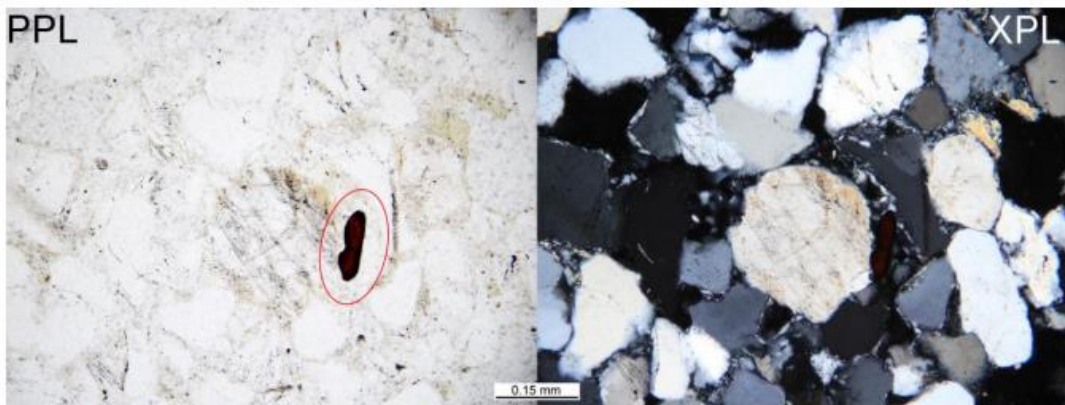
Sken výbrusu a mikrofotodokumentace – viz obr. 2–7.

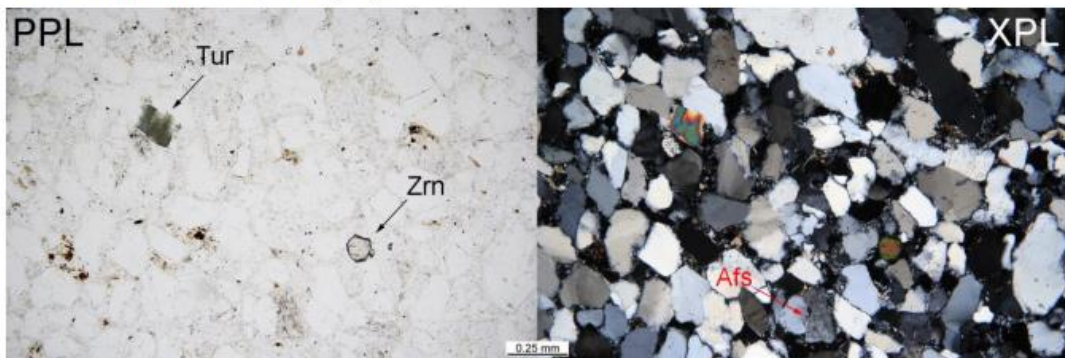
Obr. 2: Vzorek Masaryk – sken výbrusového preparátu

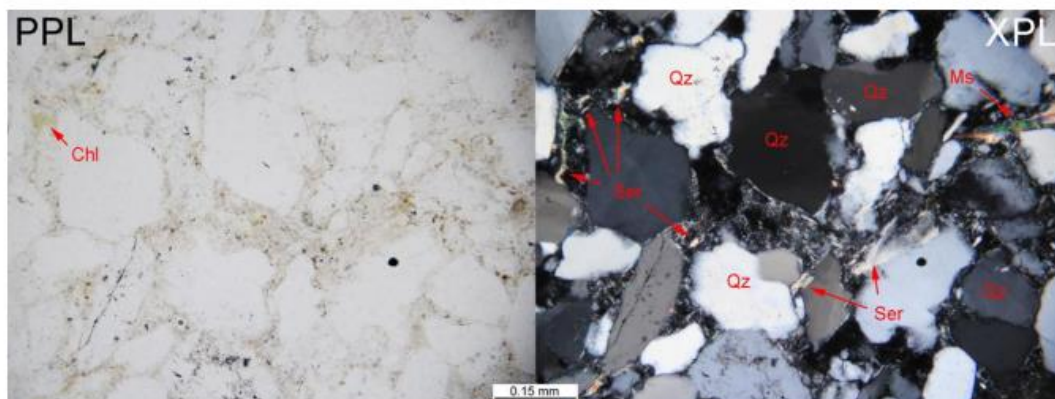
Obr. 3: Vzorek Masaryk – mikrostruktura

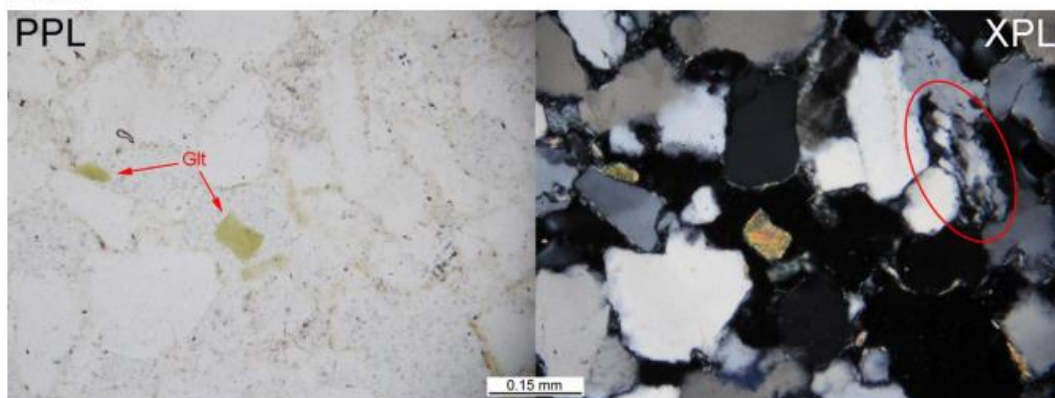
Obr. 4: Vzorek V15 – rutil (ozn. elipsou)

Obr. 5: Vzorek Masaryk – klasty minerálů (většina klastů je tvořena křemenem)

Obr. 6: Vzorek Masaryk – klasty minerálů (křemen, muskovit) a minerály, které jsou součástí jílové matrix – sericit a chlorit

Obr. 7: Vzorek Masaryk – individua glaukonitu a klast metakvarcitu (označeno elipsou)

II.2. Praha

Název horniny: křemenný pískovec (zpevněná klastická sedimentární hornina)

Mikrostruktura: psamitická, s nevýraznou přednostní orientací (identifikováno na základě shodné orientace protažených zrn křemene)

Porozita: <6 %

Objemový poměr klasty : pojivo = cca 10 : 1

Pojivo: Křemitý tmel. Na povrchu, respektive vrstevních plochách vzorku se objevuje tmel železitý. Minoritně je zastoupen tmel sádrovcový (dle XRD obsah sádrovce ve vzorku dosahuje cca 1,3 %). Nelze však vyloučit, že se nejedná o původní tmel horniny, ale sádrovec je sekundárního původu. Matrix není opticky pozorovatelná. Pomocí XRD byla zjištěna přítomnost malého množství kaolinitu, který je pravděpodobně součástí reziduí jílové matrix.

Zrnitost: Středně zrnitý. Vytríděnost je dobrá, velikost klastů se pohybuje převážně v rozmezí 0,10–0,35 mm.

Převažující tvar klastů: nízká sféricita, částečně zaoblený

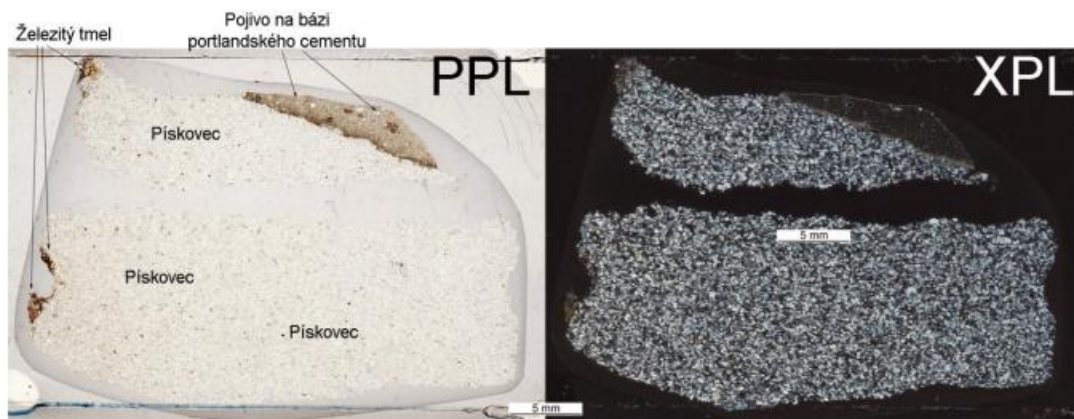
Klasy minerálů: majoritní – křemen; sporadicky až vzácně – muskovit, biotit, opákní minerál(-y), turmalín, rutil.

Klasy hornin: majoritní – metakvarcit; minoritní – silicit, křemene, rula (?)

Poznámka: Klasy minerálů výrazně převažují nad klasy horninovými. Dominantním minerálem je křemen, patrné je dorůstání klastů křemene během diagenese. Zastoupení pojiva je velmi nízké. Křemíty tmel je částečně rekrystalizovaný, ale místy má až opticky izotropní charakter. Některá zrna křemene vykazují undulózni zhášení. Na povrchu vzorku pískovce je vrstva obsahující pojivo na bázi portlandského cementu.

XRD analýza: Difraktogram s výsledky kvantitativní fázové analýzy je uveden na obrázku 14.

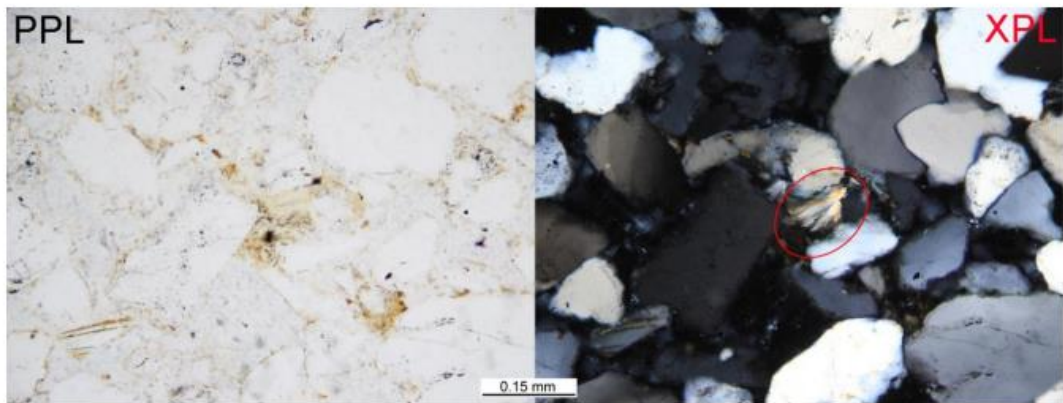
Sken výbrusu a mikrofotodokumentace – viz obr. 8–13.

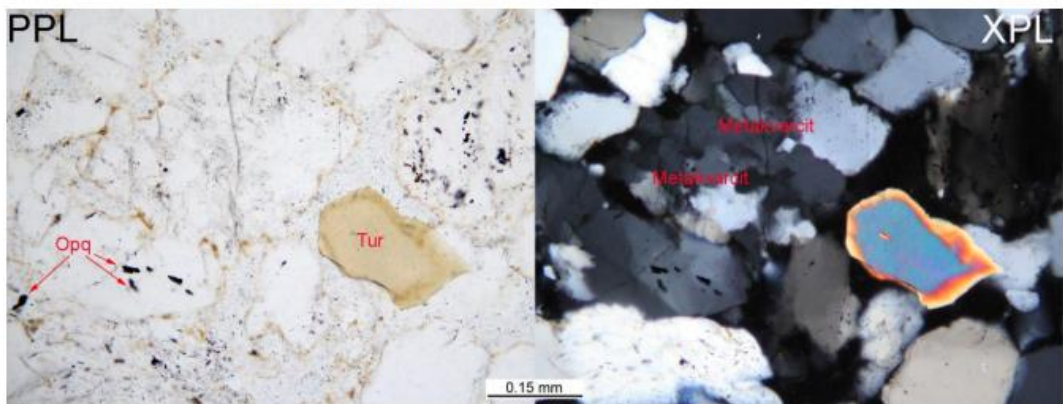
Obr. 8: Vzorek Praha – sken výbrusového preparátu

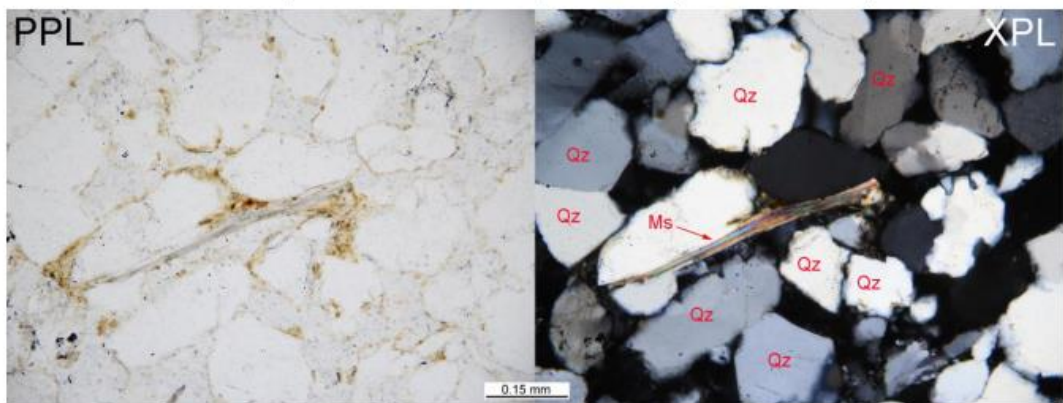
Obr. 9: Vzorek Praha – mikrostruktura s nevýraznou přednostní orientací

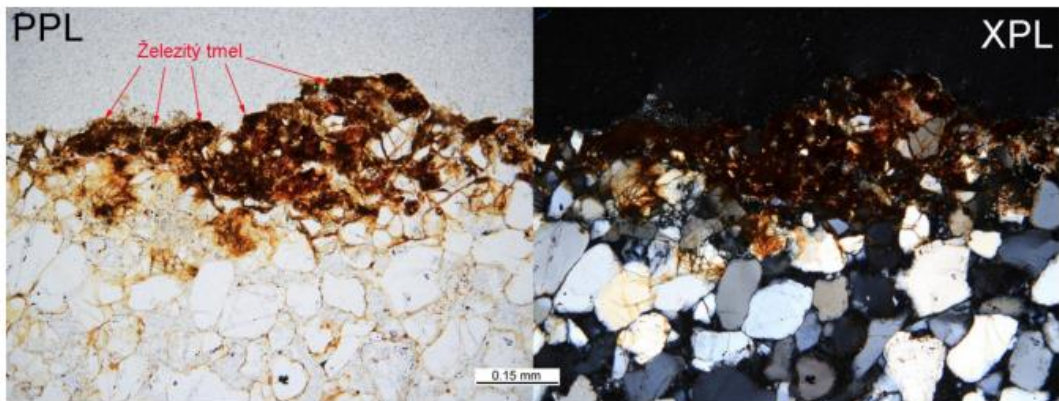
Obr. 10: Vzorek Praha – sádrovec (označeno elipsou)

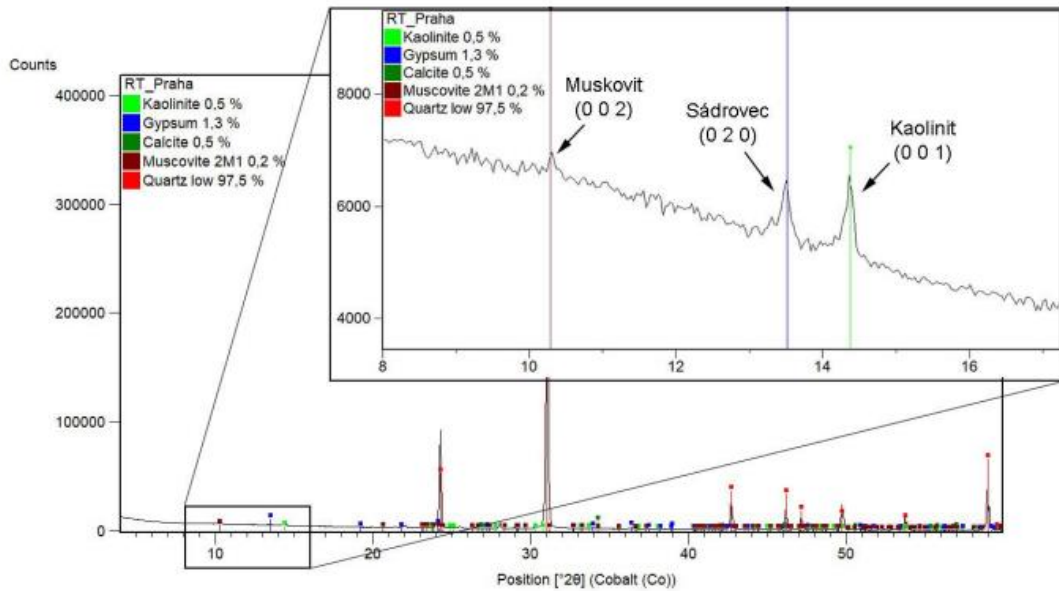
Obr. 11: Vzorek Praha – klasty minerálů a metakyanitu (většina klastů je tvořena křemenem)

Obr. 12: Vzorek Praha – klasty minerálů

Obr. 13: Vzorek Praha – železitý tmel

Obr. 14: Difraktogram vzorku Praha. Ve výřezu – identifikace slídových minerálů (muskovitu), kaolinitu a sádrovce

Příloha 4 – Měření ultrazvukové transmise

Objekt: socha sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele, Praha, Malá Strana, res. Blanka Veselá

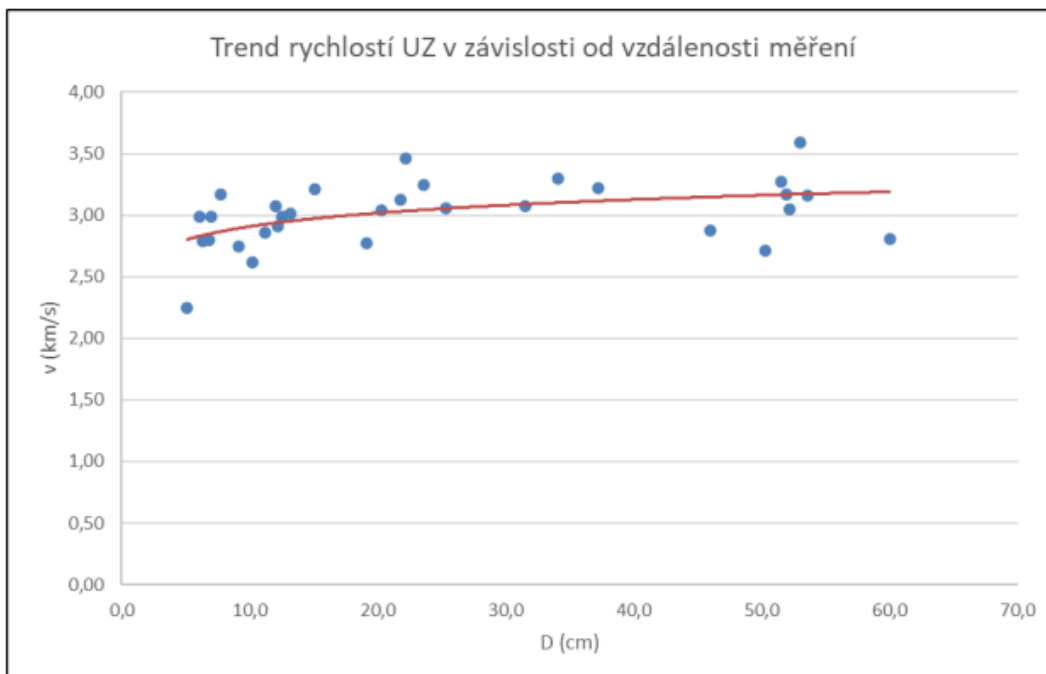
Datum: 11.01.2023

Tab.1. Výsledky měření - socha sv. Jana Nepomuckého

V tabulce je uvedeno číslo měření č. m., naměřený čas t , naměřený čas po odečtení korekce pro danou frekvenci t_{kor} , směr měření, vzdálenost d pro dané měření a rychlost šíření p-vlny ultrazvukového signálu v . Směr měření je označen lp - horizontálně zleva doprava nebo naopak, pz - horizontálně zepředu dozadu nebo naopak, v – vertikálně. Charakteristika tvaru nebo amplitudy uz-signálu: sa - utlumená amplituda; ds - deformovaný signál; ns – neměřitelný signál.

č. m.	Místo měření	směr	t [μ s]	t_{kor} [μ s]	d [cm]	v [km/s]	poznámka
1	Hlava, čelo-zátylek	PZ	74	72,6	23,6	3,25	
2	Hlava, kvadrátek	LP	68,1	66,7	20,3	3,04	
3	Hlava, tváře	LP	45,2	43,8	13,2	3,01	
4	Hlava, brada-temeno	V	116,9	115,5	37,2	3,22	
5	Levé rameno	PZ	48,4	47,0	15,1	3,21	
6	Pravé rameno	PZ	43,2	41,8	12,5	2,99	
7	Ramena, pravé-levé	LP	160,9	159,5	46,0	2,88	
8	Hruď-záda	PZ	104,6	103,2	34,1	3,30	
9	Trup, přes drapérii	LP	214,9	213,5	60,0	2,81	
10	Kříž, horní část	V	43,3	41,9	12,2	2,91	
11	Kříž, horní část	PZ	25,7	24,3	7,7	3,17	
12	Kříž, levé rameno kříže	V	40,6	39,2	11,2	2,86	
13	Kříž, levé rameno kříže	PZ	34,5	33,1	9,1	2,75	
14	Hlava Krista	LP	25,7	24,3	6,8	2,80	
15	Kříž, spodní část	LP	40,5	39,1	12,0	3,07	
16	Levé zápěstí světce	V	24	22,6	6,3	2,79	
17	Třásně na hrudi světce	LP	24,8	23,4	7,0	2,99	
18	Pravé zápěstí světce	PZ	21,8	20,4	6,1	2,99	
19	Ratolest, spodní část	PZ	24,1	22,7	5,1	2,25	
20	Pravé koleno	LP	70,3	68,9	19,1	2,77	
21	Ve výšce kolen, skrz	LP	172,4	171,0	52,2	3,05	
22	Pravé lýtko	LP	71,1	69,7	21,8	3,13	
23	Ve výšce lýtek, skrz	LP	171,2	169,8	53,6	3,16	
24	Špička pravé boty	LP	40,3	38,9	10,2	2,62	
25	Špička pravé boty-sokl	V	84,1	82,7	25,3	3,06	
26	Sokl, přední okraj	LP	104	102,6	31,5	3,07	
27	Sokl, střed	LP	186,9	185,5	50,3	2,71	
28	Sokl, zadní okraj	LP	149	147,6	53,0	3,59	
29	Sokl, pravý okraj	PZ	159	157,6	51,5	3,27	
30	Sokl, střed	PZ	165,2	163,8	51,9	3,17	
31	Sokl, levý okraj	PZ	65,6	64,2	22,2	3,46	

Tab.2. Výsledky měření - sokl

V tabulce je uvedeno číslo měření č. m., naměřený čas t , naměřený čas po odečtení korekce pro danou frekvenci t_{kor} , směr měření, vzdálenost d pro dané měření a rychlost šíření p-vlny ultrazvukového signálu v . Směr měření je označen lp - horizontálně zleva doprava nebo naopak, pz - horizontálně zepředu dozadu nebo naopak, v – vertikálně. Charakteristika tvaru nebo amplitudy uz-signálu: sa - utlumená amplituda; ds - deformovaný signál; ns – neměřitelný signál.

č. m.	Místo měření	směr	t [μ s]	t_{kor} [μ s]	d [cm]	v [km/s]	poznámka
1	Vrch, pravý okraj	PZ	256,8	255,4	71,6	2,80	
2	Vrch, vpravo od čepu	PZ	268,1	266,7	71,6	2,68	sa
3	Vrch, čep	PZ	269	267,6	71,6	2,68	sa
4	Vrch, vlevo od čepu	PZ	250,4	249,0	71,6	2,88	
5	Vrch levý okraj	PZ	236,1	234,7	71,6	3,05	
6	Vrch, přední okraj	LP	272	270,6	71,9	2,66	sa
7	Vrch, před čepem	LP	272,7	271,3	71,9	2,65	sa.
8	Vrch, čep	LP	271,9	270,5	71,9	2,66	sa
9	Vrch, za čepem	LP	266,5	265,1	71,9	2,71	sa
10	Vrch, zadní okraj	LP	232,1	230,7	71,9	3,12	
11	Střed, pravý okraj	PZ	235,4	234,0	59,3	2,53	
12	Střed, střed	PZ	285	283,6	59,3	2,09	

13	Střed, levý okraj	PZ	217,9	216,5	59,3	2,74	
14	Střed, vpředu	LP	201,5	200,1	58,6	2,93	sa
15	Střed, střed	LP	-		58,6		ns
16	Střed, vzadu	LP	213	211,6	58,6	2,77	
17	Spodní část, pravý okraj	PZ	326,5	325,1	87,2	2,68	
18	Spodní část, střed	PZ	346,9	345,5	87,2	2,52	
19	Spodní část, levý okraj	PZ	326,9	325,5	87,2	2,68	
20	Spodní část, přední okraj	LP	322,3	320,9	87,3	2,72	
21	Spodní část, střed	LP	354,4	353,0	87,3	2,47	
22	Spodní část, zadní okraj	LP	315,7	314,3	87,3	2,78	

Vyhodnocení měření:

V případě sochy sv. Jana Nepomuckého jsou rychlosti šíření longitudálního vlnění poměrně vyrovnané a měření neprokázalo přítomnost poškození v hloubce kamene (trhliny, nehomogenní oblasti, erozi). Průměrná rychlost šíření longitudálního vlnění je 3,01 km/s, co odpovídá použitému typu horniny. Stav sochy lze z hlediska případných hloubkových poškození hodnotit jako dobrý. Důsledky eroze pískovce se projevují zejména na povrchu kamene.

I v případě soklu jsou rychlosti šíření longitudálního vlnění poměrně vyrovnané a celkový stav soklu lze hodnotit jako poměrně dobrý. Podle výsledků měření lze předpokládat menší poruchy v okolí čepu uprostřed soklu.

V Litomyšli, 09.02.2023

Ing. Karol Bayer
Katedra chemické technologie
Fakulta restaurování
Univerzita Pardubice

Příloha 5 – Materiálový průzkum

Materiálový průzkum sochy sv. Jana Nepomuckého u kostela sv. Jana Křtitele Na Prádle, Malá Strana – Praha

Objekt: socha sv. Jana Nepomuckého, kostel sv. Jana Křtitele Na Prádle, Malá Strana – Praha

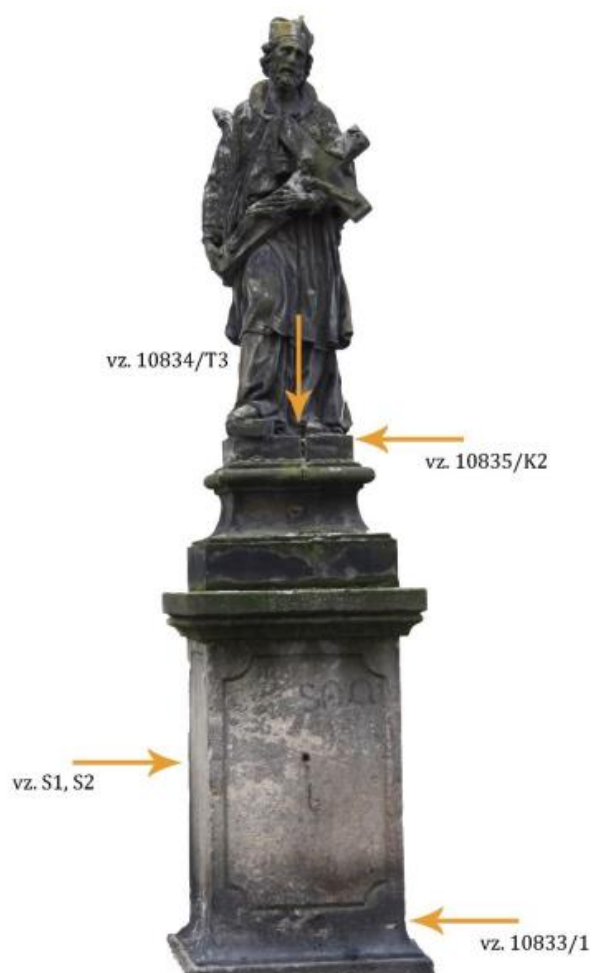
Zadání průzkumu:

- Materiálové složení povrchové vrstvy
- Určení typu použité horniny
- Stanovení obsahu vodorozpustných solí

Datum odběru vzorků: 27/01/2022

Vzorky odebral: Blanka Veselá

Místa odběru vzorků:

Vzorek	Popis / detailní zadání	Foto místa odběru
Vz. 10833/1	<p>Patka podstavce, pohledově pravá strana, tmavá nepropustná vrstva.</p> <p>Materiálové složení povrchové vrstvy.</p>	
Vz. 10835/K2	<p>Plint sochy světce, pohledově pravá strana, lomová plocha, kámen s krustou.</p> <p>Určení typu horniny, materiálové složení krusty.</p>	
Vz. S1, 2	<p>Hloubka odběru 1–2 cm (S1) a 2–3 cm (S2), podstavec, pohledově levá strana, cca 80 cm od země.</p> <p>Stanovení obsahu vodorozpustných solí.</p>	
Vz. 10834/T4	<p>Tmel</p> <p>Materiálové složení odebraného vzorku.</p>	

Metody průzkumu:

- optická mikroskopie v dopadajícím světle (mikroskop OPTIPHOT2-POL (Nikon, Japan)
- rastrovací elektronová mikroskopie s energo-disperzní analýzou (elektronový mikroskop Tescan MIRA 3 s energo-disperzním analyzátozem Bruker)
- mikrochemické reakce – určení přítomnosti a typu přírodních pojiv
- UV/VIS spektrometrie (spektrometr Beckmann DU 40) – stanovení obsahu anionů vodorozpustných solí (sírany, chloridy, dusičnany) ve vodních extraktech vzorků
- ultrazvuková transmise (přístroj USME-C, Geotron / Krompholz)

Popis metodiky analýz:

Příprava vzorků pro mikroskopické analýzy.

Každý vzorek byl zalitý do akrylátové bezbarvé pryskyřice Spofacryl a následně připraven příčný řez (nábrus) broušením a leštěním. Nábrus byl zkoumán optickým mikroskopem v dopadajícím viditelném, modrém a UV světle a následně rastrovacím elektronovým mikroskopem. Pomocí rastrovací elektronové mikroskopie s energo-disperzní analýzou bylo na nábrusu provedeno i zjištění prvkového složení v jednotlivých vrstvách. Určení typu přírodních pojiv bylo provedeno přímo na úlomcích vzorků pomocí mikrochemických důkazových reakcí.

Stanovení obsahu vodorozpustných solí.

Obsah vodorozpustných byl stanoven ve vodních extraktech vzorků demineralizovanou vodou standardní metodikou pro stanovení obsahu síranů, chloridů a dusičnanů pomocí UV/VIS spektrometru.

Výsledky analýzy:

Analýzy tmelů a povrchových vrstev

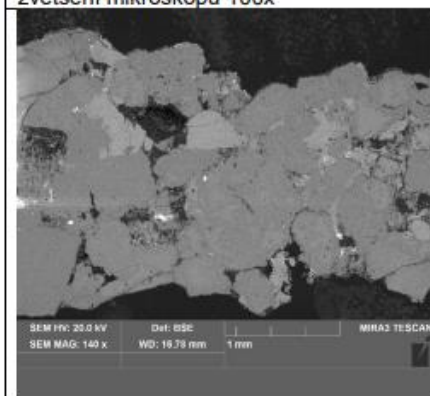
Vz. 10833/1	Patka podstavce, pohledově pravá strana, tmavá nepropustná vrstva. Petrografický rozbor, orientační materiálové složení krusty.	
----------------	--	---

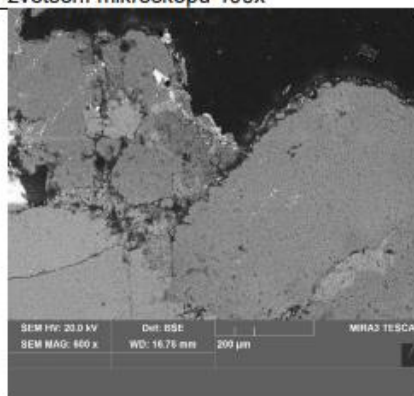
Nábrus, bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 100x

Nábrus, bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 400x

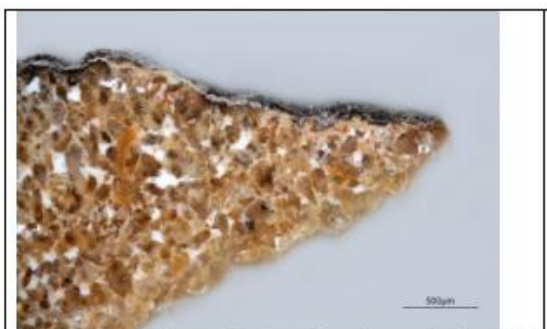
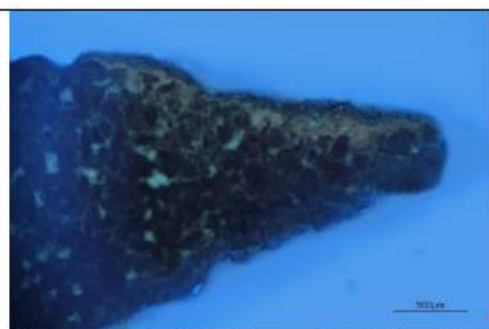
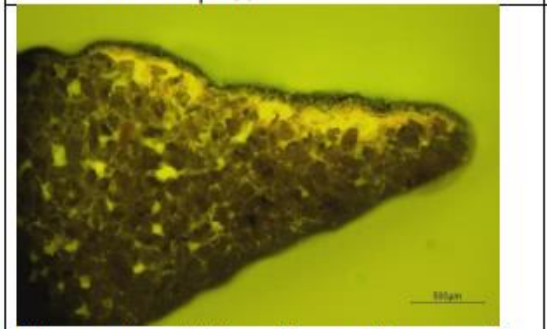
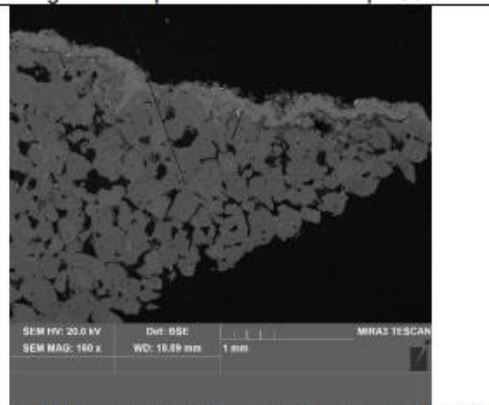
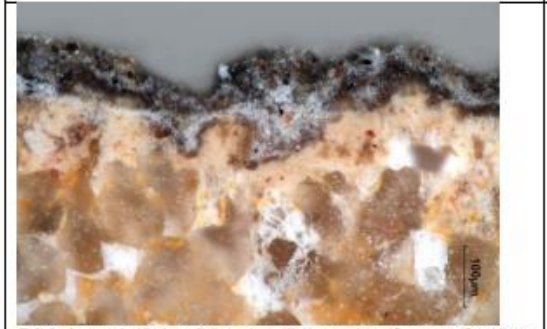
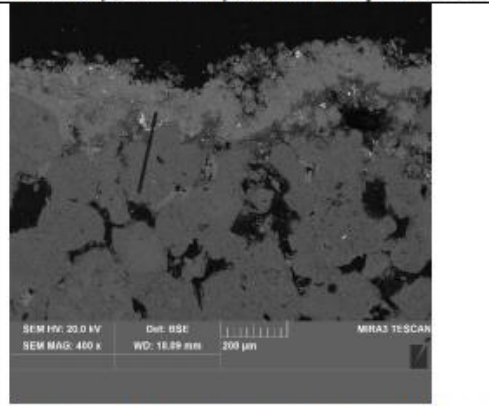
Nábrus, REM-BSE, rastrovací elektronový mikroskop, detektor zpětně odražených elektronů

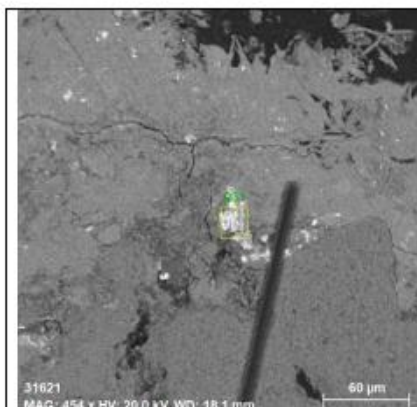

Nábrus, REM-BSE, rastrovací elektronový mikroskop, detektor zpětně odražených elektronů

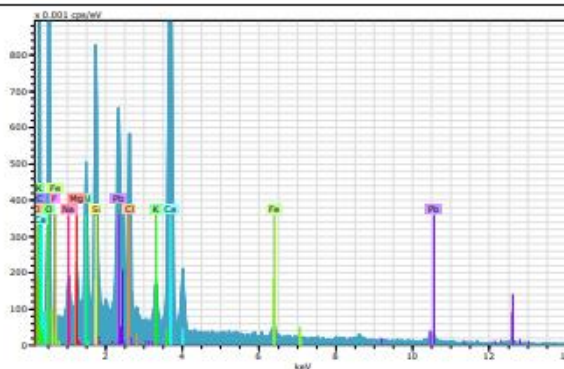
Použitá hornina je křemenný pískovec jemné až střední zrnitosti. Klastická zrna jsou tvořena hlavně křemenem, ojediněle zrna jiných silikátů (živce). Maximální velikost zrn $D < 2$ mm. Póry pískovce jsou částečně až úplně vyplněny sádrovcem (síran vápenatý, $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$). Sádrovec obsahují i nečistoty na povrchu kamene. Kromě síranu vápenatého obsahují nečistoty na povrchu i jemné silikátové prachové částice a velmi jemné, tmavé částice sazí.

<p>Vz. 10835/K2</p>	<p>Plint sochy světce, pohledově pravá strana, lomová plocha, kámen s krustou.</p> <p>Petrografický rozbor, orientační materiálové složení krusty.</p>	
-------------------------	--	---

	
<p>Nábrus, bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 50x</p>	<p>Nábrus, dopadající světlo, excitace UV světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 50x</p>
	
<p>Nábrus, dopadající světlo, excitace modrým světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 50x</p>	<p>Nábrus, REM-BSE, rastrovací elektronový mikroskop, detektor zpětně odražených elektronů</p>
	
<p>Bílé dopadající světlo, detail povrchu, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x</p>	<p>Nábrus, REM-BSE, rastrovací elektronový mikroskop, detektor zpětně odražených elektronů</p>

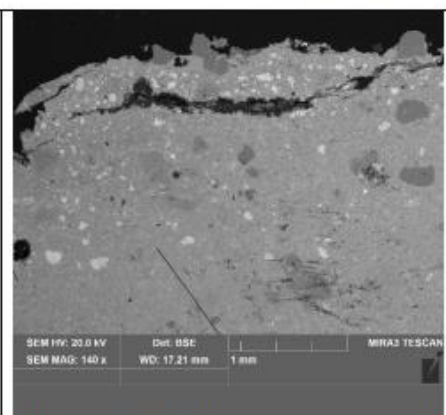
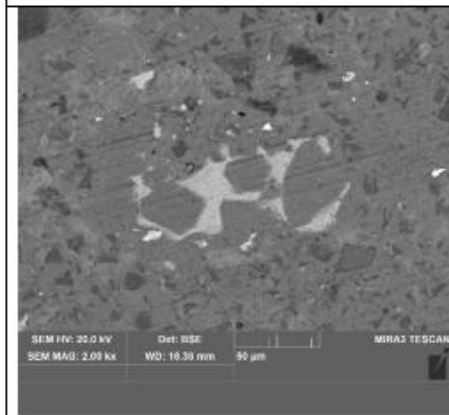
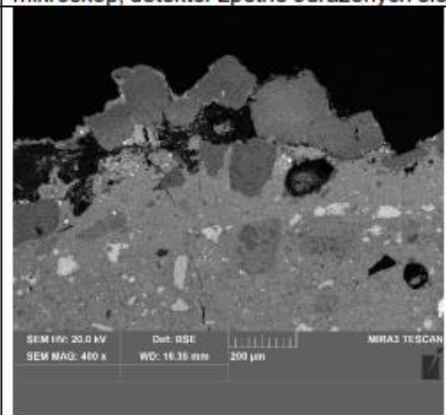
Nábrus, REM-BSE, rastrovací elektronový mikroskop, detektor, detail povrchových nečistot s částicemi olovnatého pigmentu (pravděpodobně olovnaté běloby)

EDS-spektrum (analyzovaná plocha ve žlutém rámečku na obrázku vlevo)

Použitá hornina je jemnozrný křemenný písekovec. Klastická zrna jsou tvořena prakticky výlučně křemenem. Maximální velikost zrn $D < 1$ mm. Póry pískovce v blízkosti povrchu jsou částečně vyplněny sádrovcem (síran vápenatý, $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$). Sádrovec obsahuje i nečistoty na povrchu kamene. Kromě síranu vápenatého obsahují nečistoty na povrchu i jemné silikátové prachové částice a velmi jemné, tmavé částice sazí. Kromě toho byla ve vrstvě nečistot prokázána přítomnost drobných zrn olovnatého pigmentu. Pravděpodobně se jedná o zbytky olovnaté běloby z historické povrchové úpravy sochy.

Vz. 10834/T4	Tmel Materiálové složení odebraného vzorku.	
-----------------	--	---

 <p data-bbox="274 887 831 1016"> Nábrus, bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 100x </p>	 <p data-bbox="831 965 1347 1016"> Nábrus, REM-BSE, rastrovací elektronový mikroskop, detektor zpětně odražených elektronů </p>
 <p data-bbox="274 1429 831 1507"> Nábrus, REM-BSE, rastrovací elektronový mikroskop, detektor zpětně odražených elektronů, detail s fragmenty slínkových částic a strusky </p>	 <p data-bbox="831 1429 1347 1507"> Nábrus, REM-BSE, rastrovací elektronový mikroskop, detektor zpětně odražených elektronů, detail se zrny pískovce </p>

Jemnozrný tmel světlé okrové barvy je poměrně kompaktní, pevný a málo pórovitý. Matrix je tvořená hlavně sloučeninami Ca, Si a Al (pravděpodobně C-S-A-H fáze). Obsahuje tak poměrně početné fragmenty slínkových částic, které svou strukturou i složením odpovídají slínkovým částicím v portlandském cementu. Slínkové částice mají jen velmi nízký obsah sloučenin Fe. Podle výsledků analýz lze předpokládat, že hlavním pojivem tmelu je bílý portlandský cement. Obsah jemnozrného kameniva (jemnozrného křemenného písku) je velmi nízký.

Tab. 1. Obsah vodorozpustných solí

Vzorek	Výška / Hloubka [cm]	SO ₄ ²⁻		NO ₃ ⁻		Cl ⁻	
		X [%hm.]	C [mmol/kg]	X [%hm.]	C [mmol/kg]	X [%hm.]	C [mmol/kg]
S1	80/ 0-1	0,56	58	<0,01	<2	0,09	25
S2	80 /1-3	0,05	5	0,01	2	0,11	32

V obou vzorcích byl zjištěný zvýšený obsah chloridů a síranů. Podle REM-EDS analýzy odparku obou vzorků, jsou sírany tvořeny zejména síranem vápenatým. Obsah dusičnanů je velmi nízký.

V Litomyšli, 09.02.2023

Ing. Karol Bayer
Katedra chemické technologie
Fakulta restaurování
Univerzita Pardubice